SABRANA DJELA JURJA KRIŽANIĆA

KNJIGA 2

JURAJ KRIŽANIĆ

GRAMATIČNO IZKAZANJE

JUGOSLAVENSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI
U ZAGREBU

JURAJ KRIŽANIĆ

SABRANA DJELA

Knjiga 2

Uredio:

akademik Rudolf FILIPOVIĆ

UREDNIČKI ODBOR

VLADIMIR STIPETIĆ, predsjednik
RUDOLF FILIPOVIĆ, MARIN FRANIČEVIĆ, IVAN GOLUB,
JOSIP HAMM, IVO SUPIČIĆ, MIROSLAV KURELAC, tajnik.

JURAJ KRIŽANIĆ

GRAMATIČNO IZKAZANJE OB RUSKOM JEZIKU

Priredio i uvodnu raspravu napisao
JOSIP HAMM

ZAGREB 1984

Djelo je za tisak prihvatio Razred za filologiju JAZU na sjednici
6. lipnja 1983. godine.

D-70/84
KNJIŽNICA
JUGOSLAV. AKADEMIJE
ZAGREB

Odbor za izdavanje Sabranih djela Jurja Križanića osnovala je Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti u Zagrebu 1978. godine.

Car Aleksej Mihailovič 1662.

NICOLAES WITSEN
Senator Amstelodamensis
Ætatis XXXVI.
Anno salutis MDCLXXVII.

UVOD

KRIŽANIĆEVA GRAMATIKA

1 O. M. Bodjanskij joj je dao naslov (ćir., jer je sva pisana ćirilicom) «Gramatíčno izkâzanje ob rúskom jezíku, popá Jûrka Križánića, prezvânjem Sérblьanina, médžu Kûpoju i Vúnoju rikámi, vo ujézdeh Bīhća gráda, okol Dubovcá, Ozlьá i Ríbnika ostrógov. Písano vъ Sibîri Líta ѕrod.[1] Od toga samo prvih pet riječi odgovara Križanićevu naslovu (v. str. 47) i on bi u hrvatskom prijevodu glasio «Gramatički prikaz o ruskom jeziku». Ostalo je Bodjanskij sam dodao, i to dosta nespretno (osobito ono iza «Serbljanina»). Mi bismo tu gramatiku mogli zvati također Sibirskom ili Tobolskom gramatikom, jer je sva pisana u Sibiriji, u gradu Tobolsku koji je tada bio državno-administrativni i crkveni centar za cijelo ogromno područje istočno od Urala. To bi bilo opravdano i zato, što neki i «Objasnьenje vivodno o pisme slovenskom» zovu gramatikom, i to Malom ili Tverskom gramatikom (prema gradu Tveru, danas gradu Kalińinu, gdje je rukopis 1888 nađen i gdje mu je naknadno, drugom rukom i u novije vrijeme, na prvoj strani gore iznad teksta ispisan natpis »Grammatika drevńaja russkaja«[2]).

Rukopis te (Velike ili Sibirske) gramatike nalazi se danas u Središnjem Državnom Arhivu u Moskvi (Central'nyj Gosudarstvennyj Arhiv Drevnih Aktov — CGADA, ul. Bol'šaja Pirogovskaja 18; sign. F (= Fond) 381, ed. hr. 1798). Format mu je 315 × 200 mm, od toga na rubove (margine) vanjske i donje otpada u prosjeku 50 do 55 mm, a na gornje i unutarnje 20 do 25 mm. Ispisane su redovito obje strane, u jednom stupcu. Pismo je krupno, lijepo, pisano smeđastom i crvenom tintom na tvrdu i jaku papiru bez posebnih vodenih znakova (filigrana).

Spomenik je vjerojatno još potkraj XVII ili u XVIII stoljeću uvezan u tvrdu, jaku, tamnosmeđu pergamenu bez ikakvih vanjskih ukrasa. Pripadao je prije nego što je dospio u spomenuti Arhiv Biblioteci Moskovske Sinodalne Tipografije, gdje mu je signatura bila: Palata D, ormar 30, polica III, mjesto 3, br. katal. 4306. Na stranama 2—6 ispisano je horizontalno na vanjskom rubu (po 1 riječ na stranu) »kniga /Spravščika/ ierea /Nikifora/ Symeónova« i još dalje sve do kraja rukopisa nalazi se na recto stranama po sredini vanjskoga ruba u obliku kustoda navedeno ime i funkcija direktora Moskovske Sinodalne Tipografije Gennadija Ostrovskoga.[3]

---

[1] Tekst je štampan u Moskvi u Univerzitetskoj tipografiji god. 1859 (XX + 256 strana). Posljednja riječ u naslovu je broj, a taj je prema ćiriličkom slovnom brojenju 7174 (—5508) = = 1666. Gramatiku je 1972 u reprintu izdao G. Freidhof (Specimina Philol. Slav. Bd. 10, Frankfurt a/M.) jedina je promjena da je paginacija običnim brojevima a ne slovima. (I da je izostao Uvod, tj. Predislovie III — XX).

[2] Vidi fototipsko izdanje (1983).

[3] Tako da su na svakoj strani po 1—2 sloga, i to se tako ponavlja kroz cijeli rukopis. — Valja dodati da je rukopis prije nego što je ušao u sastav CGADA imao još jednu signaturu, i to »N^{r} obščij 3789 — častnyj 47« na koju upućuje Bodjanskij u svojem izdanju (na str. XIX).

Po svojem sadržaju i po svojoj strukturi rukopis se dijeli na tri dijela: na prvi, najkraći, u kojem je provedena folijacija od 1^r do 8^v i u koji ide a) *Ko čtitelьem predopominok* (Prednapomena čitaocima), b) *Gramatičnomu izkazanju ob Ruskom jeziku Predgovorje* (Predgovor gramatičkom prikazu o ruskom jeziku) s kolofonom *Pisano vъ Sibiri: lita z̄rod., oktobra vъ. z. den*[4] (= 7174 — 5508 = 1666, 7. oktobra) i c) *Kazalo* (samo po Razdjelima,[5] bez prvoga i trećega dijela, dosta neujednačeno i nepotpuno, nedovršeno).

Drugi i treći dio su paginirani (i to Križanićevom rukom,[6] od 1 do 420).

Drugi, ujedno glavni i najdulji dio dijeli se dalje na 17 razdjela te zauzima strane 1 do 342. Treći, tvorbeni dio (od strane 343 do 420) obuhvaća samo tvorbu glagolskih i (vrlo skučeno) imeničkih oblika, dok je sintaktički i sintagmatski dio uvršten kao 16. razdjel u prethodni dio, u koji je — kao 17. razdjel — uvršteno također ono što je autor imao ili želio da kaže o naglascima.

1.1 I prvi i treći dio uvršteni su i stavljeni na mjesta na kojima se danas nalaze, naknadno, onda kada je osnovni (glavni) dio bio već napisan. Na to upućuju i unutarnji, tekstološki, i vanjski, historijsko-hronološki razlozi.

Kada je Križanić po drugi put došao u Moskvu (17. rujna 1659), i to s namjerom da ondje ostane, i kada se prijavio u Posol'skom prikazu »carěm emu veleno knigi pisat': Alfavit istinnyj slavinskago jazyka sostavit' i grammatiku ispravit'«,[7] i on se odmah dao na posao. Proučavao je Smotryćkoga,[8] kojega je već u Rimu imao u rukama, i knjige koje je dijelom sa sobom donio ili ih u Rusiji nabavio te počeo sastavljati »Objasnьenje vivodno« koje je 1661 dovršio, no to je već bilo u Sibiriji, u Tobolsku, kuda je stigao 8. ožujka 1661 i ostao ondje »u gosudarevih del u kakih budet pristojno« sve do 5. ožujka 1676.[9] Dovršivši »Objasnьenje« (odsada skraćeno OPS) počeo je prikupljati građu za Rusku povijest i za rukopis koji će poslije prema svojem prvom dijelu postati poznat kao »Razgowori ob wladatelystwu«

---

[4] Kod Rusa je bio običaj da se — već prema tekstu — godine broje ili od početka svijeta, od kojega je do Krista i do početka našega računanja imalo proći 5508 godina, ili su se godine računale od početka Novoga vijeka (od otkrića Amerike, 1492). Dani su se računali po starom Julijanskom kalendaru (po »starom stilu«, kako su to obično zvali, dakle sa zaostajanjem od 13 dana). To znači, u našem slučaju (v. dalje) da je samo *Predgovorje* datirano 7. listopada 1666. Poslije njega napisan je *Predopominok* koji nije datiran i koji je završen neposredno pred Nikiforov odlazak u Moskvu (a taj je — prema S. A. Belokurovu (*Jurij Križanič v Rossii (po novym dokumentam)*, Moskva 1902, 135) — imao uslijediti potkraj studenoga ili u prvim danima prosinca, dok je Nikifor već 19. siječnja bio u Moskvi.

U Gramatici se na str. 200 i 201 nalazi još jedno datiranje, a ono je 1665 (odn. 7173). Moglo bi se uzeti da je Križanić revizijom, proširivanjem i dopunjavanjem svoje hrvatske gramatike iz četrdesetih godina (v. str. 31 id.) spomenute godine bio došao do 200-te strane, tako da mu do Nikiforova odlaska u Moskvu zaista nije bilo ostalo mnogo vremena.

[5] Ono je trebalo biti na kraju, i to prvotno iza *Razdila ĴE* (= 15, v. Uvod od str. 10—11 dalje), no vidi se da se Križaniću poslije *Razdila 11* žurilo pa npr. *Razdil ob sodivanju Besidnih razdilov* uopće nije označio brojem, a za petnaesti nije označio niti kakav mu je bio ili trebao biti naslov.

[6] Dokaz je tomu što se sva povezivanja točno odnose na strane koje su navedene, a rukopis je isti kao i u preostalom dijelu teksta.

[7] On to i sam potvrđuje u čelobitnoj (molbenici) od 9. listopada 1676, gdje kaže »A veleno mně knigy pisatь: Alfavit istinny slavinskogo jazyka sostavitь i gramatiku napravitь« (S. A. Belokurov o. c. 177).

[8] *Grammatiki Slavenskię pravilnoe syntagma*, Jevje 1619 (v. M. Schütrumpf, *Das Gramatičnǫ izkazanje ob ruskom jeziku von Juraj Križanić. Aufbau und Vergleich mit Smotryćkyjs ksl. Grammatik.* SPhS Bd. 17, Frankfurt a/M. 1978). 1978).

[9] Belokurov o. c. (bilj. 4), 117.

ili »Politika«. Kod toga je na širokoj osnovi polazio od ljetopisa i ekscerpirao sve do čega je dolazio te tako s datumom 1662 ostavio rukopis (na latinskom, njemačkom i slavenskom jeziku) od 586 strana. 25. lipnja 1663 datiran je završetak prijepisa Bellarminova djela »De arte bene moriendi«, kojemu je na kraju dodao himne na latinskom jeziku i u slavenskom prijevodu.[10] Već 15. travnja iste godine počinje s pisanjem »Politike«, a od 19. rujna 1664 do 22. listopada 1665 napisao je svojim slavenskim, u osnovi hrvatskim, jezikom cijeli traktat o »Rimskom carstvu i monarhijskoj hereziji« (s vrlo iscrpnim indeksom na kraju). Uopće, na zborniku iz kojega je »Politika«[11] radio je grosso modo od 1663 do 1666, a u međuvremenu — počinjući jamačno odmah poslije OPS — radio je i na Gramatici (Gramatičnom izkazanju), koja je u onom obliku koji je do nas došao malo preuranjeno dovršena u listopadu 1666.

Znamo da je tobolski protopop Nikifor u studenom iste godine (1666) išao u Moskvu i da je — jamačno po želji bilo Sibirskog prikaza, bilo sibirskog metropolita Kornilija — ponio Križanićevu Gramatiku i predao je dumnomu Dementiju Miniču Bašmakovu. Bašmakov je tada imao visoku funkciju na dvoru Alekseja Mihajloviča. Upravljao je Odjelom (»prikazom«, resorom) Tajnih Del, i kada se u lipnju 1661 Alekseju Mihajloviču rodio sin Fjodor, on je u ranu zoru poslao upravo Bašmakova da tu vijest javi austrijskom poslaniku baronu Mayerbergu i preko njega caru Leopoldu.[12]. Može se pretpostaviti da je protopop Nikifor ponio Gramatiku sa sobom i predao je u Prikazu Tajnih Del kao prilog izvještaju o tome, što je Križanić do toga vremena radio i da li se držao onoga što mu je bilo »veleno« (naloženo).

Za samoga Križanića (i za Gramatiku) došao je Nikiforov odlazak, čini se, dosta neočekivano pa je bio prisiljen da ubrza rad. Tako je očito iz svojih bilježaka na brzinu prepisao Pregled glagola osnovnih, učestalih i trenutnih (Razpis ričin obstojnih, vnožekratnih i jednokratnih) i označio ga — kao razdjel — istim rednim brojem (17), kojim je bio označen i prethodni razdjel (onaj o naglascima — »ob zavlakeh«), i na kraju mu — opet na brzinu — dodao dodatak o nekim imeničkim završecima (Ob hudih končinah jmen obstojnih), koji nije uspio uvrstiti u razdjel 4. To što on ima dvaput Razdjel .ï. z. (= 17), dokazuje samo da prije Nikiforova odlaska nije dospio da još jedamput pregleda rukopis. Da je to učinio, zacijelo bi vidio — kada je precrtao Razdjel 15 — da je slijedeći razdjel trebao da preuzme taj broj, a ne da slijedeći bude (i ostane) broj 16. Tada bi i Razdjel o vlaceh dobio broj 16 a ne 17.

Zatim, trebalo je rukopisu dodati Predgovor i Sadržaj ili Kazalo (kako ga zove Križanić). Najprije je napisao (ili već imao napisan) drugi predgovor, koji je i ubicirao i datirao, no kako je želio da izbjegne prigovore koje će mu zacijelo neki stavljati zbog jezika u Gramatici i zbog ispravljanja crkvenog (rusko-crkvenosla-

[10] v. M. G. Popruženko, *Neskolьko zamečanij o sočinenijah Ju. Križaniča*, I—III, Izvestija ORJaS IAN 1897, II. 2, 302—319.

[11] Štampana u latiničkom dijelu kao *Razgowori ob wladatelystwu* a u ćiriličkom prijevodu kao *Besedy o pravlenii*, izd. 1963. Sam zbornik od kojega »Politika« obuhvaća samo prvih 283 strana (dok ostali dio ni do danas nije izdan), ima 778 strana i nalazi se u Središnjem Državnom Arhivu (CGADA) u Moskvi, Fond 381, ed. hr. 1799.

[12] Ad VI. Idus Junij. post primam facem accessit ad nos cubantes multis affectis stipatus Diakus Dementi Bosmakov, Magno Duci apprime charus, qui ejusdem nomine nobis tanquam amantissimi fratris Leopoldi Romanorum Imperatoris, etc. ministris, natum sibi filium, cui Fedorum dixisset nomen, nunciavit. (Iter in Moschoviam Augustini liberi baronis de Mayerberg, Anno M. DC. LXI, p. 41).

venskog' jezika i jezika Smotryćkoga, napisao je i Prednapomenu (Predopominok) u kojoj ističe da je odlučio »sice govorit (: budto obćim nikoьim jezikom :) da bi ot vsih bilo razumlьeno« (ovako govoriti — kao nekim općim, zajedničkim, jezikom — da bi to svi razumjeli). Na kraju je još jednom istaknuo, zašto taj jezik koji je prije zvao »slavenskim« sada zove »ruskim«. Ja bih tomu dodao, ako je u knjizi koja je izašla prije nekoliko mjeseci istaknuti autor, k tomu jedan od najboljih u Sovjetskom Savezu — mogao napisati »da su se u Srednjem vijeku crkvenoslavenski i staroruski ispremiješali tako da je nastajao jedan srednji, prijelazni, hibridni oblik književnoga jezika. Takav hibridni jezik, jednako kao i crkvenoslavenski, zvao se u Rusiji obično slovenskim, slavenskim, no taj se književni jezik poslije mogao zvati i ruskim po tome što je bio blizak ruskomu i bio u funkciji kod Rusa, ma da se njegovo južnoslavensko porijeklo ponekad osjećalo prilično jasno«[13] — ne bi trebalo ni Križanića zbog toga osuđivati i govoriti o nekom dodvoravanju i sl. Mogla je to, ako ćemo pravo, biti i anticipacija, kao što je to kod njega bilo i u toliko drugih jezičnih slučajeva.

Napokon, da se kod Gramatike radilo o naknadnom razvrstavanju nekih dijelova i da je kod toga bilo žurbe, dokazuje i to što se iza drugoga predgovora nalazi nepotpuno Kazalo (koje O. M. Bodjanskij u svojem izdanju uopće nije donio) i što su na nekoliko mjesta citiranja (npr. kod psalama i kod upućivanja na neke druge strane) ostala krnja, tj. da piše samo *ps.* ili *gledi lista*[14] a ne piše broj niti psalma niti strane na koje bi se dotično mjesto imalo odnositi.

1.2 Križaniću je, kao što opetovano navodi S. A. Belokurov, »po ukazu gosudarevu veleno delat' gramatiku da leksikon po slovenski«. Jesu li na to — na takvu formulaciju njegovih zadataka — imali utjecaja Epyfanij Slavinećkyj,[15] pisac Grčko-slavensko(crkvenoslavensko)-latinskog leksikona, najvažnijeg rječnika ove vrste poslije Pamva Berynde,[16] i Simeon Polockij, znameniti pisac i odgojitelj Aleksejeve djece — teško je reći, no ne bi trebalo biti isključeno, pa i Jagić u svojoj monografiji[17] dopušta da su se oni mogli poznavati. Sa Simeonom Polockim (* 1629), darovitim pjesnikom, pedagogom, crkvenim piscem i autorom Bukvara 1667 i 1669 godine (v. raspravu F. I. Setina, »Bukvari« Simeona Polockogo v rjadu drevnerusskih učebnikov XVI—XVII vv. u zborniku »Russkaja staropečatnaja literatura XVI — pervaja polovina XVIII v: Simeon Polockij i ego knigoizdatelьskaja dejatelьnostь«, Moskva 1982, 93—104), mogao se Križanić upoznati već 1660, kada je Simeon kao monah i didaskal Polockoga manastira sa svojim »otro-

[13] N. I. Tolstoj, *Drevnjaja slavjanskaja pis'mennost' i stanovlenie ėtničeskogo samosoznanija u slavjan*, u zborniku: Razvitie ėtničeskogo samosoznanija slavjanskih narodov v ėpoku rannego srednevekovьja, AN SSSR, ISiB, Moskva 1982, str. 241.

[14] Tako je to (ugl. kod psalama) na str. 15, 125, 157, 178, 210 itd. (na desetak mjesta). No najviše je toga (na blizu 60 mjesta) kod povezivanja različitih dijelova teksta. Bodjanskij je već time, što je Gramatiku štampao dvostupačno i normalnu paginaciju zamijenio ćiriličkom folijacijom, onemogućio Križanićeva povezivanja različitih dijelova teksta, pa ih je naprosto izostavio. Na str. 235 je pokušao uspostaviti vezu pa pogriješio (u štampi je ispalo 127 mjesto 115), na str. 288 je mjesto Križanićevih 233, i 229 stavio naprosto više (i to s akcentom!), i samo na jednom mjestu (na str, 317) uspio je da Križanićevu vezu transponira u svoj sustav.

[15] *Greko-slavjansko-latinskij leksikon*, koji je, međutim, još i poslije autorove smrti (1676) ostao u rukopisu. Ipak, budući da je Slavynećkyj 1649 (dakle 15 godina prije Polockoga) došao u Moskvu, mogao ga je Križanić 1659 i 1660 upoznati.

[16] *Leksikon slavenorosskij i imenъ tlъkovanie* Pamva Berynde (rodom iz Moldavije, umro 1632 u Kijevu) izašao je 1627 (I izdanje) i 1653 (II izdanje).

[17] V. Jagić, *Život i rad Jurja Križanića. O tristogodišnjici njegova rođenja.* Djela JAZU knjiga XXVIII, Zagreb 1917.

cima« bio u Moskvi te pred Aleksejem Mihajlovičem održao vatrenu deklamaciju u kojoj ga je nazvao — Suncem (»Ty — Solnce!«), i to godinu dana prije nego što su u Francuskoj Ljudevita XIV nazvali »Roi Soleil« (v. A. N. Robinson, Simeon Polockij i russkij literaturnyj process, u zborniku kao gore, str. 12—13).

Polockij je i inače, i vjerski (kao katolički bazilijanac) bio bliz Križaniću, pa kada je 1664 prešao u Moskvu i ondje na dvoru i u velikoj milosti carevoj ostao sve do svoje smrti (1680), prvo mu je bilo da dopuni Burcovljev Bukvar, koji je izlazio iste godine, i da sâm kao odgojitelj i budući odgojitelj careve djece (Alekseja Aleksejeviča, Fjodora Aleksejeviča, Sofije Aleksejevne i — posredno, preko N. I. Zotova — Petra Velikoga) poradi na novom, još boljem i savremenijem izdanju bukvara. U vezi s time neće biti daleka pomisao da se mogao sjetiti i Križanića i njegova zadatka da piše gramatiku — i on je to mogao biti razlogom da se iz Prikaza Tajnih Del zatraži da Križanić u Moskvu pošalje svoju Gramatiku ili ono što je dotada u tom smjeru uradio. To nije moglo biti *Objasnьenje vivodno*, na kojem je radio 1660 u Moskvi i koje je u konceptu bilo gotovo već 1661, jer se ondje radilo samo o pravopisu, a Polockomu to nije bilo dosta, jer je želio da proširi i modernizira upravo gramatički dio. Ne treba zaboraviti da je to bilo tridesetak podina prije H. W. Ludolfa (»loquendum est Russice, et scribendum est Slavonice«), koji je znao za Polockoga da »quantum potuit difficilioribus vocabulis Slavonicis abstinuit« (Grammatica Russica 1696, Praef. A 2).

Drugim riječima, upravo Polocij je 1664 mogao biti razlogom, zašto je Križanić 1665 morao da požuri da koliko toliko završi Gramatiku, da bi je tobolski protopop Nikifor mogao ponijeti u Moskvu i predati djaku (načelniku) Prikaza Tajnih Del dumnomu Dementiju Miniču Bašmakovu. Na taj način ona je došla u ruke Polockoga, kojemu je do 1666 bio zadatak da daje pouku iz latinskoga i iz drugih jezika upravo pitomcima Prikaza Tajnih Del.

Pored toga neće biti na odmet niti to, da se spomene da se Križanić upravo u to vrijeme (1666 i 1667) osjetio potaknutim da piše svoj spis De Providentia Dei, koji je u drugoj verziji pod naslovom *De Providentia Dei sive de causis Victoriarum et Cladium*, hoc est De Prospero, et de Infelici Statu Reipublicae (187 strana, CGADA Fond 381, ed. hr. 1757) i da ga posveti Ad Pijssimum ac Serenissimum Dominum Alexium Alexii, Totius Maioris, et Minoris, et Albae Russiae Principem. Predgovor (praefatio) završio je Križanić ovako: Accipe igitur Serenissime Princeps gratiose hoc vile munusculum, in monimentum meae servitutis. Et si hunc conatum meum probaveris: aperi sinum Clementiae tuae: age apud Serenissimum Imperatorem, intercede, ut ego miser in urbem revocer. Tunc si iussus fuero, potero per Dei gratiam et alia quaedam digniora Arcana Monita ostendere, quae ad felicem huius regni statum pertinent, et summe necessaria sunt, ut intelligantur; sed libris aut literis missis committi nec possunt, nec debent.

His idcirco inutilibus meis laboribus Serenissimo Imperatori, et Tibi Pijssime Magne Princeps, cum tota Serenissima domo vestra, flens atque plorans ad pedes procido: fronte humum quatio: omnemque prosperitatem a Deo omnium bonorum largitore confirmari voveo, opto, ac oro.

In Sibiria Tobolcij, anno 1667, octobris die 10.

A onda ga je — valjda kada je Aleksej Aleksejevič još vrlo mlad (rodio se 1654) umro (1667) — precrtao, dodao citat iz Eccles. 11.14 (Bona et Mala, Vita et Mors, a Deo sunt), i dodao »Ad benevolos lectores« (znak, da je mislio — ili da su ga nagovarali — da djelo izda).

U tom kompleksu, i u vezi s Križanićevom Gramatikom, za koju smo rekli da ju je Polockij već godine 1666 mogao imati u rukama, još je nešto bilo značajno za Simeona Polockoga: da je, naime, upoznavši se — kako mislim — s Križanićevom gramatikom i vidjevši, koliko se ona razlikuje od svega što je Smotryćkyj pisao i što je V. F. Burcov unosio u svoj Bukvar — odlučio da u svojim bukvarima 1667 i 1669 uopće (sasvim) izostavi gramatički dio. Ono što je Križanić donosio — sve one inovacije u pisanju i u shvaćanju, toliko protivne oficijalnom grekofilskom stavu (uz koji je pristajao i Aleksej Mihajlovič) — nije mogao unositi u svoj Bukvar, pa je radije gramatički dio sasvim izostavio.

P. A. Bezsonov, koji se više povodio intuicijom i osjećajem nego pragmatičkim rezonovanjem (pa je čak ostavio legat da se Križaniću podigne spomenik u Tobolsku, ČOIDR 3, 1903, 12), mogao je, prema tome, imati pravo da je Križanić počeo intenzivnije raditi na Gramatici tamo potkraj 1664 (v. Belokurov o. c. 135).

Jagić u svojoj monografiji, međutim, kaže još nešto: da »Bezsonov nagađa, da je Križanić imao na umu da sastavi rječnik«, ali da »za tu kombinaciju ima premalo podataka«.[18] Sada, ja baš ne bih rekao da tu Jagić ima pravo. Poznato je da se Križanić nije mirio s tuđicama, da je za sve — i za sve terminologije — tražio izraze u slavenskim jezicima i narječjima. Tako je npr. i u zborniku iz kojega je štampana Politika (a to su samo prve 283 strane) na str. 475—476 među »Političkim herezijama« kao »jeres politiczna 8« za neke terminologije dao ove sugestije: Filosofija (se iest Ohota k' mudrosti), Logika (recznoę razmiszlyanie), Dijalektika (Razgowornaia umitel), Ritorika (Besednaia umitel), Gramatika (Gowornaia umitel), Fizika (Tilesnoe razmiszlyanie), Etika (Narawnoe razmiszlyanie), Idioetika (Osebuinaia etika), Ekonomija (Domasznye gospodarstwo), Politika (Wladalna umitel), Matematika (Diunoe uczenie), Aritmetika (Cziselnaia umitel), Muzika (Gudennaia umitel), Geometrija (Zrakomernaia umitel), Astronomija (Zwizdoczetnaia umitel). Neću reći da bi ti termini u prijevodu bili dobri i/ili lijepi: oni i pravopisom i leksemima odaju i odakle i kada su uzeti (umitel = umiejętność). Bez obzira na to i na neke neuporedivo bolje »ponašene« termine i riječi na str. 13—14. važnije je što Križanić i sam u Gramatici upućuje na to, da će se ovo ili ono naći u *Ričilu* (rječniku), tako kada govoreći o srodnosti nekih latinskih i slavenskih oblika razvija misli koje su ga — 170 godina prije Boppa — vodile k spoznaji o zajedničkoj genezi indoevropskih jezika: »Kod takvih riječi koje su u svima varijantama našega jezika u običaju i za koje mi drugih jednako vrijednih nemamo, ne zna se, jesu li od Latina k nama ili od nas k njima prešle. Ili se pak čini da je bliže istini da su od iskona i da su kod nastajanja jezika i nama i njima bili svojstvene, i domorodne. Ali o svemu tomu nije mjesto da se rasuđuje ovdje nego u Ričilu« (267). To znači, drugim riječima, da Križanić nije imao namjere da radi na *Ričilu*, da zacijelo ne bi bio tako pisao. Osim toga, on je stvarno i složio i ostavio jedan dio takvoga Ričila: u posljednjem razdjelu (u razdjelu o glagolima i o njihovoj tvorbi i njihovu vidu) on je u uvodnom dijelu rekao ovo: »Smotryćkyj nije htio ništa da kaže o tvorbi svih glagolskih vremena niti da dade njihov prikaz nego je preko toga razdjela šutke prešao zato što nije (još) imao slavenskoga rječnika. Zbog toga je za nas bilo potrebno — i mi smo se potrsili — da ovdje na jednom mjestu okupimo sve glagole (koliko nam je bilo moguće) i da napišemo makar rječnik glagōlā (Ri-

[18] Jagić o. c. 245.

činnьLeksikon). I nadamo se da je malo koji pravi slavenski glagol izostao, koji ne bi bio ovdje zabilježen«.[19]

Jagić je, pišući ono što je gore spomenuto, očito bio smetnuo s uma da Križanić sam u svojem (drugom, opširnijem) predgovoru upućuje na to, zašto takvo Ričilo — takav leksikon, kako su ga bili sastavili Berynda ili Slavynećkyj — nije mogao sastaviti i napisati onako, kako je bio zamislio. On kaže (na str. 6^{r-v}): »A zapita li tko mene i reče: A ti što veliš o ovom svojem Gramatičkom prikazu? Je li on savršen i dovoljan za ispravljanje jezika? — i ja mu odgovaram, da pojedinac čovjek ne može sve znati, osobito ne bez propitivanja i savjeta drugih, kao što se meni grješnome dogodilo da ovaj rad radim bez svakoga savjeta. Ispitivati i pribavljati bilo što nije mi bilo moguće živeći zbog svojih grijeha odvojen od ljudskoga općenja i savjeta te zato nisam mogao i ne mogu dovršiti Ričila ili knjige o riječima u kojoj bi alfabetskim redom sve riječi bile raščlanjene i protumačene«. Jasno je da Križanić ne samo da je mislio da po »gosudarevu ukazu« sastavi rječnik, nego nam je otkrio i kakav je to imao biti rječnik: takav u kojem bi leksemi bili ne samo morfološki raščlanjeni nego i semantički i etimološki objašnjeni. Drugim riječima, nešto kao Katančićev »Pravoslovnik«,[20], samo podrug stoljeća prije njega. Nema sumnje da je to Ričilo moglo biti vrlo zanimljivo. Uzmimo, primjera radi, samo kako je on objašnjavao to što se u ruskom jeziku *jest* upotrebljava i za *sut* i za glagol *imati*. On kaže (na str. 280) »Turci i Tatari također (bez razlikovanja u broju) izriču jednu rječcu *dur* i za *jest* i za *sut*. Odatle je i u ruskom jeziku nestala riječ *jesut* te kažu: *jest li u tebe pinezi*, što bi značilo *jesut li u tebe pinezi*, ili pače *Jmaješ li pinez*. I to je tatarština, kada za imam, imaš govore *jest u mene, jest u tebe*. Tako naime Turci, i Tatari, i Mađari od nužde govore zato što nemaju glagola imam.[21]

1.3 O Križanićevoj Gramatici se već nekoliko puta sad više sad manje iscrpno pisalo (Bezsonov, Daničić, Šahmatov, Jagić, Markevič, Van Son, Eekman, Heaney, Schütrumpf, Peco),[22] pa možda ne bi trebalo da se o tome piše, kada bi do tih

[19] On je prije toga — tako na str. 125, 139, 177, 178 — o tome pisao samo kao o popisu *(razpisu)* glagola, i tek mu je na kraju ričinnьrazpis postao ričinnim leksikonom. Inače o *Ričilu*, do kojega onda na kraju nije došlo i nije moglo doći iz razloga koje je sam naveo u *Predgovorju* (6°), on je pisao još podosta poslije napominjanja o *razpisu*, i to na stranama 190, 195, 198, 262 i 267.

[20] Vidi J. Hamm, *Etymologicon Illyricum* u Nastavnom vjesniku, a možda će još izaći i zbornik o simpoziju koji je 1976 o Katančiću, piscu prvoga hrvatskog etimologijskog rječnika (tzv. »Pravoslovnika«), održan u Osijeku.

[21] On je jamačno kod toga mislio na mađarske konstrukcije sa *van*.

[22] Asim Peco je kao kompetentni serbokroatist i dijalektolog posvetio Križaniću rad pod n. »Križanićevi pogledi na srpskohrvatski jezik i njegove dijalekte« (JF. XXXVII, 1981, 151—177). S njegovom konačnom ocjenom, i pored krívānjā koja se mogu razumjeti, svatko će se složiti. On kaže: »Križanićevo gramatičko djelo je veliko. Veliko bi bilo i da se pojavilo u mnogoljudnijoj jezičkoj zajednici, a kamoli u zajednici koju je u vrijeme nastanka Križanićevih djela činilo nekoliko miliona ljudi, i to razjedinjenih i pokorenih. A ne treba zaboraviti ni to da je on, kako reče Krleža, pisao »ponajviše po reminiscencijama svoje bogate lektire« i to u sibirskom progonstvu kada je bio i bez knjiga i bez ikakvih pomagala, pa i podsticaja sa strane. U takvim uslovima, da opet pođemo sa Krležom, Križanić je »kod svjetla uljanice, kada je vani urlao vjetar i pucala zima od pedeset stupnjeva, zamotan u svome krznu ... petnaest godina sanjao o Slavenstvu i o Pobjedi Slavenstva«, a sve te njegove misli, pa i one gramatičke prirode, pokazuju njegovu genijalnost i poznavanje materije o kojoj govori« (ib. 176/177). Ja bih samo dodao, kako je Križanić jasno gledao na prelaženje Ž u R (189), i da se za *mesti, sesti* u dijalektima govori i *metla* i *sedla, sedlo* (154, 145), da *vidom, znakom* (a i naše *pitom, lakom*) nisu participi nego obični pridjevi (»Ne znamenujut bo vrimena Sadašnьega, nit jnogo : i potom nisut Medolьenja, no prosta Pridivna jmena«, 167). On se osvrće i na njemačku dijalektologiju te donosi primjere tipa *urzoh* (Ursache), *kupim, upovanje* prema germ. *kofen hofen* (na str. 297, 235), okomio se i na ruski kancelarijski stil (*Sija gramota dat tomu i tomu, Tu nam jest suženo glava položit*, i sl. 287) i na neprilike do kojih dolazi ondje gdje »nist raznici mež Jmennikom jediničnim, i mež proizvodnimi pregibmi« (33): »Niktož bo vъ obćeь beside ne govorit sice ... Spāsí Góspodi dušá náša«, i sl. (34).

KNJIŽNICA
JUGOSLAV. AKADEMIJE
ZAGREB

prikaza bilo lako doći, kada oni svi ne bi počivali na izdanju Bodjanskoga (i Freidhofovo je samo reprint Bodjanskoga),[23] i kada jedan od najopširnijih i za naše čitaoce jezički najpristupačnijih — Daničićev — ne bi bio tako loš.

I on i većina drugih recenzenata polazili su od krive pretpostavke da je Križanić svojom Gramatikom želio udariti temelje nekakvom novom, neegzistentnom općeslavenskom jeziku. Daničić je 1872 odatle (»Vidjesmo da je Križanić htio načiniti jezik za sve Slovene«) dolazio do zaključka da »ovaj Križanićev posao pripada megju one poslove od kojih ne može ništa biti, i kojih se za to um čovječji samo onda može latiti kad zastrani«.[24] Schütrumpf, koji je također mislio da je Križanićev cilj bio da stvori takav jezik (»Versuchte eine Sprache zu schaffen« 8, »Die Universalsprache, die Križanić schaffen wollte« 66), ipak je u svojim zaključcima nešto blaži (»Daß seine Grammatik, die seinerzeit sicher einige neue Perspektiven eröffent hätte, in der Folgezeit keine Bedeutung erlangte, ist wohl in erster Linie dadurch zu erklären, daß die von Križanić beschriebene Sprache weder von einem Slaven gesprochen wurde noch als Schriftsprache in Gebrauch war«),[25] mada nije polazio od onoga što je bitno i što je za razumijevanje Križanićeve Gramatike bilo osnovno: da njegova namjera nije bila da daje deskriptivnu gramatiku nekakvoga općeslavenskoga jezika nego da komentira ono što u jeziku Smotryćkoga i u jeziku »prevodilaca« nije bilo dobro i što je bilo tuđe i da — kao i u Politici za ekonomska i općedruštvena i politička pitanja — i u jeziku pokaže kako bi se što moglo popraviti, zamijeniti svojim i učiniti boljim. Da je sve to bilo u rusificiranoj formi, razlog je bio u tome što je pisao u Rusiji i u prvom redu za Ruse (računajući tu i Bjeloruse, tj. Ukrajince i Bjeloruse zajedno). Prije bismo se složili s Michaelom Heaneyem koji je isporedivao jezik i pravila u Gramatici s jezikom u Politici i polazio, doduše, također od sveslavenske koncepcije (»we can say that Križanić's Panslavonic language is something to which he attempted to give a definite form«), ali je na kraju ipak došao do zaključka koji je ne samo bliži nego i prihvatljiviji od Daničićeva. Njegov prikaz završava rječima »Although the achievement of *Gram.*, whether regarded as a comparative grammar or a potential grammar of Križanić's own language, is to be admired, the practice of *Pol.* shows just how much of the grammar is theory alone; it shows that Križanić never fully thought out his grammar for practical purposes beyond the barest essentials«.[26] Za umirenje autoru treba reći da Križanić na to nije ni mislio: on je to jasno rekao u Prednapomeni izrazivši se riječima »prosudil jesem sice govorit (: budto obćim nikoьim jezikom:) da bi ot vsih bilo razumlьeno ... A vsakiь pak da govorit i pišet, kako liplьe bit sudit«.

Ovo se odnosi i na upotrebu akcenata (naglasaka). Tu je Daničić — polazeći od svojega jezika i svojega vremena, što je za takva pitanja metodski nedopustivo — izjednačujući Križanićev skorij (′) sa svojim brzim (‵), Križanićev visokij (^) sa svojim dugosilaznim (∩) i Križanićev dolgij (¯) sa svojim dugouzlaznim (′, mada je Križanić jasno rekao da on »provlačit na dolgo ali ne vozdvigajet na visoko«) zaključivao da ovoga ili onoga biti »ne može u našem jeziku«, da ovo ili ono »u današnjem našem jeziku nije istina«,[27] itd. Nažalost, za njim se poveo i A. A.

[23] v. bilj. 1. Kao što će se dalje vidjeti, Bodjanskij je i cijele dijelove teksta izostavljao, i oni su, naravno, izostali i u Freidhofovu reprintu, na koji su se neki i u posljednje vrijeme pozivali.

[24] Đ. Daničić, *Gramatika Gjurgja Križanića*, Rad JAZU 16, 1871, 197.

[25] Schütrumpf o. c. 70.

[26] M. Heaney, *Križanić's Grammar: the Theory of Gramatično izkazanje and the Practice of Politika*, OSP NS vol. VIII, Oxford 1975, 124.

[27] Daničić o. c. 196.

Šahmatov, za kojega je odlučno bilo, da ako je u troakcenatskom sistemu ^ bio znak za dugosilazni naglasak, da je jamačno ¯ (kao drugi znak za dugi naglasak) morao biti dugouzlazan.[28] Ni jedan ni drugi nisu ispitali, kakvo je stanje u čakavskim i staroštokavskim narječjima, pa nije čudo što su došli do takvih (krivih) zaključaka. Osim toga i oni i drugi koji su dolazili poslije njih stvarali su svoje zaključke uglavnom na osnovi izdanja O. Bodjanskoga (1848, 1859) ili njegova reprinta (SPhS 10, 1976).

Bodjanskij nas je sve zadužio već time što je Gramatiku izdao i tako od nje učinio predmet za proučavanje i za lingvistička, filološka i sociološka istraživanja. Manje nas je zadužio time što je u njegovu izdanju bilo — i do danas ostalo — mnogo omašaka i kojekakvih individualnih zahvata koji su izdanju više škodili nego koristili. On je npr. posvema izostavio i Kazalo, i cijeli Razdjel 15, i točku 12 na str. 290/291, i mnogobrojne upute kojima je Križanić ne bez razloga povezivao neka mjesta s drugima. Neshvatljivo je također, zašto je tekst štampao u dva stupca a ne u jednom, kako je u rukopisu, i zašto je proveo ćirilličku paginaciju (1—256), kada je u rukopisu arapska (i to, kako je sam spomenuo na str. XIX, od 1 do 420). Neka marginalia nije uzimao u obzir ‚druga jest (a da to nije označio), tu i tamo je i poneka riječ izostavljena ili naprosto dodana. Tako je bilo i kod akcenata, koji su se ili izostavljali ili zamjenjivali i krivo pisali.

Zato je bilo prijeko potrebno da se izda novo izdanje koje neće biti reprint nego će biti izdano prema izvornom rukopisu koji se čuva u Moskvi.

Možda će netko prigovoriti što je rukopis ovdje otisnut latinicom a u izvorniku je pisan ćirilicom. I ja bih najradije da se original mogao izdati fototipski, no to nije bilo moguće već iz tehničkih razloga. Križanić je u glavnom dijelu uz crnu tintu upotrebljavao i crvenu pa bi tisak morao biti dvobojan, a to bi se u sadašnjim prilikama vrlo negativno odrazilo s obzirom na cijenu knjige. Zato je odlučeno da se rukopis izda latinicom: problemi su kod transliteracije jednaki kao kod ćirilice, pa nema razloga da za njom posežemo, kada se isto na jednak način može izraziti i latinicom (v. str. 39, 40).[29]

1.4 Prije nego što prijeđemo na Gramatiku u užem smislu dobro je da se ovdje navedu neki opći principi koji Križaniću daju posebno mjesto u evropskoj i slavenskoj lingvistici u XVII vijeku, prije više nego 300 godina. On je npr. u OPS rekao:

7° (ad *oy* za ćir. *u*) »nerazumno je da se za jedan jednostavni samoglasnik (ili za jedan jednostavan glas) pišu dva slova«.

26° »Ako slogove LI, NI na nekim mjestima valja uzimati palatalno, onda ih uvijek i na svakom mjestu treba također izgovarati palatalno, a ne sada palatalno, sada nepalatalno«.

33° »Kod jednakog izgovora treba da bude jednako pisanje«.

---

[28] A. A. Šahmatov, *Jurij Križanić o serbsko-horvatskom udarenii*, RFV tom XXXIII, XXXIV, Varšava 1895.

[29] U nekim pitanjima, na primjer kod transkripcije ligaturnoga ѱ koje može biti i ć i šć i št, ispomagali smo se time što smo za csl. tekstove, ako baš nije pisalo ш ѱ (= šć), pisali *št*, a inače prema davnoj praksi *ć*. Pomoć nam je u nekim pitanjima pružao i latinički tekst »Politike« (naravno, u poljskoj grafiji). Tako bismo npr. bili gotovo skloni da prema ruskome вещь transkribiramo sa *vešć*, no u »Politici« Križanić je redovno pisao *već* (pa smo to onda tako i transkribirali (tako je i ѧщѥ transkribirao sa *ascze*).

47° »... dobro je da se u štampanom pismu piše ъ, da većem broju bude uspješno čitanje i da svatko izgovara kako sam ushtije. A u ručnom pismu čini se da je (najbolji) savjet da svatko piše po svojem domaćem pravilu«.[30]

Ili u Gramatici (gdje se poslije ponavlja i ono iz OPS):

5v »Svaki jezik ima svoja vlastita pravila, različita od drugih, i ne može se prema uzorcima ili pravilima drugoga jezika ispravljati«.

216 »Kako izgovaramo, tako treba i da pišemo«.

236 »Vrijedno bi bilo, kada bismo svaki pojedinačni glas pisali jednim slovom a ne sa dva, i kada bismo svako pojedinačno slovo izricali jednim glasom a ne sa dva«.

2 Građa je u Gramatici podijeljena na 17 (zapravo 18, v. str. 5) razdjela. Osvrnut ću se ovdje samo na ponešto što mi se u tim razdjelima učinilo više vrijednim da se spomene ili da se sa današnjega stajališta u nauci nešto o njem kaže.

Križanić se nije držao tradicionalne grčko-latinske gramatičke terminologije nego je stvarao svoju. Kako prva dva razdjela, zapravo, služe i kao uvod u tu terminologiju, bit će najbolje da se oba dadu u kratkom pregledu (bez suvišnih primjera i potvrda) i da se odmah navede, da se na str. 42—44. nalazi nešto kraći diferencijalni terminološki dikcionar koji bi čitaocu trebao da olakša čitanje i razumijevanje Križanićeva teksta.

RAZDJEL I

O Slovima

1. *Pika*[31] je najmanji znak u pismu. Od pîkā postaje crta (*čerta*). Od crta postaje *slovo* ili *čertina*. Od slova postaje *sklad* (slog). Od slogova postaje riječ (*rič*). Od riječi postaje rečenica (*besida*).
2. Koliko je u kojem jeziku prostih glasova, toliko mora biti i slova. U slavenskom jeziku je 25 prostih glasova i isto toliko slova.
3. Čertine (slova) se dijele na *glasnice* (samoglasnike) i na *neglasnice*[32] (suglasnike). Glasnica ima pet. Ostale čertine se zovu neglasnice zato što po sebi glasa nemaju i bez glasnica se ne mogu izreći.

---

[30] v. fototipsko izdanje OPS.

[31] On mjesto »točke«, koju ima u čistopisu OPS, ima »piku« također na strani 244 i (dvaput) na str. 247.

[32] Termin *glasnica — neglasnica* za vokal — konsonant potpuno odgovara modernom (novovjekom) *vocalic — non vocalic*. On je i inače u nekim distinkcijama vrlo savremen (a savremen za mene znači moderan). Tako mu je npr. razlikovna oznaka »znakovnica« (»znakovnica se zovet ona neglasnica, koja stoьit pred poslidnьeju glasniceju vo vsakoь riči« 137), a strukturalistička su mu i izvođenja tipa »pretam, pretaь : prećem, preći« (ib.). — Kada smo već kod toga, želio bih dodati malu nadopunu onomu što je rečeno iza bilj. 30.

Zanimljivo je kako je Križanić tumačio odnose »mež jmennikom jediničnim, i mež proizvodnimi pregibmi« (33, 34). Za tuđice on kaže da »Tudžih ričeь (: koьim verstnije mi jmajem vo svojem jeziku:) nikakož nimajem uživat« 266) i kod toga »da bismo mi nesmotrili na jnih jezikov pismo : nego liše na svojego jezika narav« (215), jer »naši ljudi nemogut prirodnogo narava iz sebe sverć« (216) i da svagdje »obćeniь narodniь zakon jest triba deržat za pravilo« (234). Kao i drugdje, iskreno zvuči i njegova tvrdnja da (vo) »čiselnih jmeneh naš jezik terpit veliku nestalnost, i smutnьu, i neudobje« (332).

4. Sklad (slog) koji je sastavljen od dviju glasnica zove se *dvojglasnica*. Dvojglasnice su dvije: ѧ koje je sastavljeno od E, A ili od I, A, i ѣ koje je sastavljeno od I, E.

5. Neglasnice se dijele na *šumne* i na *tanke*. *Šumnice* su koje imaju debeo ili šuman glas, da ih mala djeca ne mogu izreći. Djeca naime tanko ili pentavo govore ovako *Boze nas scedriь*, gdje bi valjalo reći šumno (palatalno) *Bože naš ščedriь*. Šumnica (palatala) ima osam: četiri su prosto pisane, a četiri vezane jerom. Ostale su tančice (nepalatali).

6. *Jer* nije glas nego mistoglasje (nadomjestak glasa), ili znak da je neka glasnica izostavljena. Nema nikakva glasa i piše se samo na onim mjestima gdje neku glasnicu izostavljamo.

7. Naši pisci upotrebljavaju još osamnaest suvišnih slova i pet vezanih slogova, o kojima će dalje biti govor.

RAZDJEL II

Izjava o gramatičkim riječima (terminima)

U gramatici ima nekih riječi koje se u običnu govoru ne razumiju, a njihovo objašnjenje je ovo.

O dijelovima govora

Besjeda ili ljudski govor dijeli se na osam dijelova i ti dijelovi jesu: *Jme* (imenica), *Jmenika* (zamjenica), *Ričina* (glagol), *Medolьenje* (particip), *Predložok* (prijedlog), *Priričok* (prilog), *Spojenje* (veznik) i *Vozkliknьenje* (uzvik).

1. Jme je dio besjede ili riječ kojom se zove svaka tvar, vidljiva i nevidljiva. — 2. Jmenika je riječ koja se meće mjesto imena. — 3. Ričina je riječ koja se mijenja u tri osobe i u različnim vremenima. — 4. Medolьenje je riječ slična imenici, samo što označava vrijeme sadašnje ili prošlo. — 5. Predložok je riječ koja se stavlja ispred imenice. — 6. Priričok je riječ koja dodana imenicama i glagolima objašnjava njihovo značenje. — 7. Spojenje je riječ koja spaja i razdjeljuje rečenicu. — 8. Vozkliknьenje je riječ koja obilježava razne strasti i uzbuđenja srca.

Odlike govornih dijelova

Odlike ili vrste govornih dijelova jesu ove: *Čislo* (broj), *Pleme* (rod), *Pregib* (padež), *Pretvor* (promjena, deklinacija), *Previjanje* (konjugacija), *Način*, *Vrijeme*, *Osoba* (lice), *Tvorenje* (tvorba).

1. Čisla su tri: *jedinično* (jednina), *vnožinno* (množina), *dvoьično* (dvojina).

2. Pleme je troje: *mužsko*, *žensko*, *nijedinsko* (srednje).

3. Pregibov (padeža) je sedam:
Jmennik (nominativ) kojim se što imenuje.
Zovnik (vokativ) kojim nešto zovemo.

Kroznik (akuzativ) koji se slaže s prijedlogom *kroz*.
Jskernik (genitiv) koji se slaže s prijedlogom *jsker* (pokraj).
Pridivnik (lokativ) koji se slaže s prijedlogom *pri*.
Protivnik (dativ) koji se slaže s prijedlogom *protiv*.
Orudnik (instrumental) koji se slaže s prijedlogom *s, so* (sa).

4. Imenskih promjena ili uzoraka ima osam: I m na nepalatal, II m na palatal, III f i m na A, IV f na neglasnicu, V n na O, VI n na E, VII adj na nepalatal, VIII adj na palatal.

5. Glagolske promjene su tri: I na AM, II na EM, III na IM.

6. Glagolskih načina ima četiri: *povidalnь* (indikativ), *zapovidalnь* (imperativ), *pridivalnь* (kondicional), *neokončanь* (infinitiv).

7. Glagolskih vremena je šest: *sadašnьe* (prezent), *prominьeno kratko* (aorist), *prominьeno dolgo* (imperfekt), *prominьeno soveršeno* (perfekt) *prominьeno presoveršeno* (pluskvamperfekt) i *prišestno* (futur).

8. Osobe (lica) su tri: perva, vtora, tretja.

9. Tvorbu ili oblikovanje svih riječi razlikujemo u dva vida: prvi jednostavnost i složenost, drugi korjenitost i izvedenost. Riječ može biti jednostavna i može biti složena, može biti korjenita i može biti izvedena.

S obzirom na sadržaj cijela se Gramatika može razdijeliti na 8 dijelova: 1. opći (o slovima i osnovnim terminima, Razdjel 1—2), 2. o vrstama riječi i njihovim promjenama (Razdjel 3—10), 3. o ortografiji i ortoepiji (Razdjel 11—12), 4. o slavenskim jezicima i odnosima među njima (Razdjel 13), 5. o utjecajima na te jezike i o kvarenju jezika (Razdjel 14). 6. o slaganju riječi u rečenicama (Razdjel 16), 7. o naglascima (Razdjel 15 i 17), 8. o tvorbi glagolskih oblika (osnovnih, učestalih, svršenih) i nekih imenica (Razdjel 17′, str. 343—420).

2.1 Kao što se vidjelo (str. 14), Križanić paradigme (grč. παράδειγμα) zove *uzorcima*, i u trećem razdjelu — kod promjene imenica — ima ih šest (brat—kralь—riba—rič—lito—lice) te prema tome raspravlja o šest promjena imenica, iza kojih slijede izuzeci (den—mati, ći—oko, uho—bratja, gospodja—dite—imenice na OV, VA — brojevi 5, 6, 7 — singularia i pluralia tantum — heteroklita, heterogenea, homonima, sve to sad manje sad više kontrastivno). Sedma i osma promjena odnose se na pridjeve: sedma na one s nepalatalnim, osma na one s palatalnim završecima. Iza paradigama slijede vrlo iscrpna tumačenja (komentari): kod imenica za 1—2, 3, 4, 5—6. promjenu i kod pridjeva zajedno za 7—8. promjenu.

Iza imenica i pridjeva slijedi kao poseban razdjel (4) onomastički dio u kojem opet posebno raspravlja o imeničkim i pridjevskim osnovama (s pripadnim završecima) pojedinih vrsta, kod kojih razlikuje: kod imenica imena vlastita (n. propria) i općena (n. appellativa), narodna, domovinna (ethnica), osobna (personalia, među kojima razlikuje sinovska i kćerinska), zatim *nastojanna* (konsistentna), *dijanna* (n. actionis), *kakovostna* (n. qualitatis), *sobiralna* (n. collectiva), *mistna* (n. loci), *orudna* (n. instrumenti), *podbilinna* (n. originis), *spodobna* (n. similitudinis), *umenьšalna* (n. deminutiva) i složena (n. composita: od prijedloga s imenicom, od imenica i glagola itd.) te zanijekana (*otricalna*). Kod pridjeva pak razlikuje proste i složene, osnovne i izvedene, kvalitativne, ovisne, prisvojne, moguće, deminutivne, efuzivne i zanijekane.

Zatim slijede zamjenice (osnovne ili korjenite, izvedene i složene) i njihove promjene (Razdjel 5), a iza toga (Razdjel 6) sve o glagolima, ličnima i bezličnima, opet s obilnim podpodjelama i tumačenjima (komentarima, str. 121—178). Kod promjena (1. -AM, 2. -EM, 3. -IM) on se drži ovoga reda: indikativ (prez., aor., impf., pf., plpf., fut. I i II), imperativ, kondicional (za sadašnjost, prošlost, budućnost), infinitiv, participi, pomoćni glagoli, zatim pasivni oblici i na kraju kritički osvrt na sve tri konjugacije, na glagolski vid, na imperativ, participe, na pogrešne tvorbe oblika, na promjene kod Smotryćkoga i sasvim na kraju još jednom osvrt na tvorbu, izvođenja i aspekat kod glagola.

2.2 Križanić u 7. razdjelu Gramatike raspravlja o prijedlozima i njihovoj rekciji, u 8. o veznicima i usklicima, a u 9. o prilozima, kod kojih razlikuje vremenske, mjesne i kvalitativne (kakovostne — termin koji mi se čini boljim od našega »kakvoćnoga«). Deseti razdjel posvećen je brojevima (glavnima, kvalitativnima, rednima, dodatnima, parcijalnima, kolektivnima, priloškima, proizvodnima) s njihovim promjenama i s njihovom rekcijom.

3 Prikaz o pravopisu (ili »pravom pismu«, kako ga zove Križanić) sažet je na samo dva razdjela, na 11. i 12 (str. 212—251) i znatno se razlikuje od OPS i po opsegu (ondje 94 strane, ovdje 39) i po rasporedu i obradi građe (ovdje G, GG na 3—4. strani, ondje na 69—73, ѱ ovdje na 8, ondje na 82. strani). Da će prikaz u OPS biti diskurzivniji, moglo se razumjeti već po tome što je ono bilo namijenjeno dvoru i Rusima (Morozovu, Rtiščevu, Trubeckomu i drugima), no da će se npr. o poljskim utjecajima na bjeloruski u okviru pravopisa u OPS pisati na 20 strana a u Gramatici samo na 4 (i to tek na kraju Razdjela 12, dok je to u OPS nekako u sredini, na str. 34 — incl. 63), to je ipak malo previše te po sebi kao da upućuje na to, da su kriteriji ondje morali biti drugi nego ovdje. To je dolazilo do izražaja i kod CrC.

Zanimljivo je naime da Križanić za sonantno ŗ kaže da ga Srbi izgovaraju sa ar a Hrvati sa er, i da on u Gramatici dosljedno piše Hervat, Hervati a u OPS Harvati (tako i na str. 87: Sérbom ... Harvât, Sárbin; Harvātom ... Hervât, Sérbin). Ovo je s pravom opazio Peco, no ipak ne bih rekao da je tu kod Križanića bila po srijedi nedosljednost ili nesigurnost. Mislim da nije teško pratiti put kojim su tekle asocijacije koje su Križanića dovele do tih razlika. Naziv Serbin sa er bio je običan i u njegovoj i u ruskoj vokalizaciji sonantnoga ŗ pa ga je on po inerciji pisao na prvom mjestu (odatle u natpisu »Sérbom«). No znao je također da Srbi sami ovo ŗ s tom vokalizacijom ne govore (odatle Sárbin, Harvât na dnu stupca). S druge strane znao je da Hrvati takvo ŗ izgovaraju kao er (Hervat, Serbin), ali da — a o tome ne piše u OPS — »tiže Hervati jnda izrikajut« ŗ također »зъ glasniceju A« (str. 227), pa je stoga mogao pisati bilo jedno bilo drugo. Da se pak u OPS služio nazivom Harvat, Harvati a ne, kako je to dosljedno činio u Gramatici, nazivom Hervat, Hervati, razlog će biti prvo u namjeni i u vremenu kada je OPS pisao (v. o tome i str. 20), i drugo, što mu je »Serb, Serbljanin« bilo prozvišče (nadimak) pa je upravo time što se poslužio drugom (makar i ne svojom) vokalizacijom dokazivao da nije »Serb« u običnom (ruskom) značenju riječi.

4 Slavistički (mislim, komparativno) slijedeći je razdjel za vrijeme kada je napisan, a to su bile šezdesete godine XVII vijeka, jedan od najzanimljivijih. Radilo se o razlikama među nekima od slavenskih jezika i o načinima kako su jedni utjecali na druge i kako su se (m. o. i u leksiku) u rusko-crkvenoslavenskom i u rusificiranom hrvatsko-glagoljaškom jeziku (v. str. 23—24) odražavali strani (u prvom redu grčko-latinski) utjecaji.

Križanić je sve žive slavenske jezike smatrao »otminama« (varijantama) koje su se razvile iz jednoga zajedničkoga općeslavenskoga jezika koji je on u početku vao »slavenskim«, a poslije ga je — pod dojmom svojih historijskih istraživanja i zpoznaje da su Sklavini ipak bili na jugu (da su to bili njegovi »Zadunajci«) i da taj jezik nije mogao kod njih da nastane i da od njih potekne, jer su i sami došli na jug sa sjevera — kratkim putem nazvao »ruskim«. On je, doduše, potkraj 1650 i 1651 na putu u Carigrad i na povratku iz Carigrada u Beč prolazio i kroz Srbiju i kroz Bugarsku, no ipak mu se činilo (možda i pod utjecajem boravka u Zavodu sv. Atanazija) da je crkvenoslavenski ruske redakcije najbliži tomu općeslavenskom jeziku te nije bio protivan tomu da se on nazove ruskim imenom. Stoga su — a i dijalektalno, što je dobro uočio Asim Peco[33] — vrlo zanimljive razlike koje je zapisao i zabilježio Križanić u ovom (13) razdjelu, u kojem raspravlja o slijedećem: 1. U čem se razlikuje ruska varijanta od hrvatske i srpske, 2. Čime se razlikuje hrvatska varijanta od srpske i slaže s ruskom, i 3. o bjeloruskoj i poljskoj varijanti. Poljsku zove leškom, a pod bjeloruskom razumije se bjeloruska i ukrajinska, dva jezika koji su bili pod jakim kulturnim, a po Križanićevu mišljenju i pod jakim ortografskim i ortoepskim poljskim utjecajem.

Na ovaj se (13) razdjel odmah nadovezuje četrnaesti: onaj o kvarenju jezika (Ob kaženju jezíka). Jezik se kvari upotrebom barbarizama, solecizma, preuzimanja tuđica i nekulturnog sakaćenja (bezjaštine). Od prostih tuđica uzete su za primjer neke iz mađarskog, tatarskog, turskog, njemačkog, latinskog i grčkog jezika, za kmetšćine neki arhaizmi, a kod bezjaštine takve riječi koje nisu (np. podsvijesno) u vezi s grčkim uzorima. Daljnja se odstupanja od standarda odnose na rod, broj, zamjenjivanje pridjeva i imenica, na sufikse i morfeme, na grč. artra i upotrebu nekih veznika, na izostavljanje negacije *ne*, pomoćnih oblika jesem, jesi, jest, na upotrebu *est* za *sut*, primjenu prisvojnih zamjenica i refleksivnoga *se*, na zamjenjivanje futura prezentom, izostavljanje aorista, prečeste (k tomu nepravilne) upotrebe participa, krivu upotrebu infinitiva i uopće glagola, krivi izgovor, kalkiranja na grčkoj osnovi, itd. itd. sve to sa bezbroj primjera i potvrda.

Općenito se može reći da su po Križanićevu mišljenju za kvarenja u jeziku (misli se: u književnom jeziku) krivi u prvom redu »prevodioci«, koji su grčke fraze i oblike koliko god i gdje god im je to bilo moguće doslovce (ad verbum) prenosili u slavenske (crkvenoslavenske) tekstove.

Neki nedostaci i neke nedosljednosti, zbog kojih su mu prigovarali, zapravo i nisu nedosljednosti ako se dobro shvate principi koje je on sebi postavio i za kojima se povodio.

U prvom redu on je razlikovao između ručnog pisanja i štampe. U ručnom pisanju svatko je mogao i trebao da piše prema »domovinnom« izgovoru. Za štampu, koja je neka djela trebala da učini pristupačnima što većem broju ljudi — prema Križanićevu shvaćanju što većem broju Slavena različitih jezika — vrijedila su druga pravila. Zato je Gramatiku i Politiku, za koje nije mogao znati da li će biti štampane, pisao ikavicom, a u OPS, u rukopisu koji je želio dati svima »razumnim i ruskie besedi svedomšim ljudem na sud« — svagdje ondje, gdje bi inače izgovarao i u »ručnom pisanju« pisao *i*, pisao je opće interslavensko jat' (ѣ). Tako su glasile i njegove preporuke za pisanje ъ uz ѓ, jer su se refleksi u slavenskim jezicima razilazili, i da se dopuste neki kraći oblici, ako su se zbog gomilanja suglasničkih grupa takva rješenja nametala. No u semantici i u sintaksi (v. također razdjel 16,

[33] v.bilj. 22.

str. 304—336), ako mu što nije bilo po volji — a treba priznati da je imao vrlo istančan osjećaj za jezik — krivi su za sve devijacije bili u prvom redu »prevodioci« (među koje se tu i tamo uvrštavao i Smotryćkyj), koji su se suviše ropski pridržavali grčkih predložaka. Evo kako on završava ovaj razdjel (str. 297 i 298): »Iz toga što smo dosad govorili razmisli koliko grdoća čine u slaganju riječi i u prevođenju, i tvore nakazne riječi:

1. Ako je grčka riječ složenica, oni i našu čine složenicom: *Predstanu ti* za *Stanu pred toboju*, *Dolgoterpeliv* za *Terplьiv*.

2. Ako je grčka riječ kratka, čine i našu kratkom i odsječenom: *Spas* za *Spasitelь*.

3. Kakav završetak i kakav rod ima grčka riječ, takav daju i našoj: τὸ γράμμα prevode sa *To pismja*, togo pismene za *Slovo*, *Čertina*.

4. Tako i Primorci (ili Dalmaćani) ugledajući se na završetak talijanske riječ *Speranza* preružno i preodvratno govore *Ufanca* ili *Upovanca*. I od njemačke riječi *Urzoh* govore *Uzrok*, kao da je to slavenska riječ, umjesto *Pričina*. I mnoga druga kvarenja i grdoće čine Primorci u jeziku, a ovo smo ovdje naveli primjera radi.

5. Svaku pojedinačnu grčku riječ prevode našom pojedinačnom: što je nedopustivo. To se naime događa i u latinskom i u drugim jezicima, da na određenim mjestima treba dvije grčke riječi izraziti našom jednom, a drugdje opet jednu grčku dvjema i trima našima. Tako riječ οἰκουμένη Latini prevode u dvije riječi: (: Orbis terrae: Universa terra :) *zemelьniь krug* ili *vsa zemlьa*, a za nas opća i uobičajena riječ jest *ves svet*. Ali naši prevodioci žele da naša riječ ima četiri sloga, i da bude particip kao i grčka, pa pišu *vselennaja* te u jednoj riječi čine četiri pogrješke ili kvarenja: 1. pišu LE za LьE, 2. nn za n, 3. -naja za -nica, trebalo je naime reći vselьenica prema pravilu koje vidi na strani 306. 307 . 4. pogrješka jest što ta riječ i *vselennaja* i *vselьenica* u našem jeziku ništa ne znači i nikako se ne može prihvatiti«.

5 Petnaesti je razdjel prvotno trebao biti posvećen naglascima (akcentologiji) i Križanić ga je već bio napisao (na pet strana, 299—303) i tada se sjetio — ili je bio na to upozoren — da treba nešto reći o sintaksi i o rekciji oblika i riječi u rečenici, tim više što je unaprijed znao da će i tu biti — i to vrlo tijesnoga — naslanjanja na grčke matice i na pravila koja su vrijedila za grčki jezik, a za slavenske jezike — pa tako i za ruski i za rusko-crkvenoslavenski — nisu morala da vrijede. To je m. o. mogao također biti jedan od razloga da se razdjel o naglascima premetne i stavi iza sintaktičkoga (iza Razdila o sodivanju besidnih razdilov), jer bi inače prekidao suvislo izlaganje o utjecajima koji su dolazili sa strane.

Da je taj sintaktički razdjel naknadno dodan dokazuje i to, što se citati — a ima ih dosta — više nisu uzimali isključivo iz psaltira nego iz ostalih starozavjetnih i novozavjetnih knjiga Svetoga pisma. No o tome će još biti riječi na str. 23 id.

Spomenut ću još to, da je Bodjanskij u svojem izdanju Gramatike (i, naravno, Freidhof u svojem reprintu) naprosto prešao preko razdjela 15 i nije ga ništa smetalo što je iza razdjela 14 odmah slijedio razdjel 16. U rukopisu Križanić je već bio napisao

ali je to poslije precrtao i napisao Seь razdil po zabivênju jest dvaždi napîsan. Gledí níže lîsta 337. Međutim, kao što je spomenuto, on je taj razdjel već bio napisao, samo što ga je Bodjanskij zajedno s natpisom izostavio. Prema tome, uzmemo li u obzir i OPS — Križanić nam je, zapravo, ostavio tri prikaza o akcenatskom sistemu, i mi ćemo se komparativno osvrnuti na sva tri kada budemo govorili o razdjelu koji će doći iza ovoga (sintaktičkoga).

5.1 U pregledu sintakse pisac se osvrće uglavnom na razlike između grčke i latinske sintakse s jedne i slavenske (u prvom redu hrvatske) sintakse s druge strane. Obrađena su i potvrdama iz biblije (v. gore) i iz obična govora potkrijepljena poglavlja o slaganju pridjeva s imenicama, o upotrebi odnosne zamjenice, o slaganju imenica među sobom i o slaganju imenica s glagolima, o vremenskim i mjesnim rečenicama (kod ovih posljednjih o stajanju na mjestu i o kretanju od mjesta, po mjestu i prema mjestu), o rečenicama instrumenti, o grčkom genitivu, o iže,jaže, ježe, o grčkom infinitivu s dativom i bez njega te o svemu što zadire u priloške brojeve i u srodna područja. Kod toga mu je raspravljanje, kao i u cijeloj gramatici, živahno te čak i onda, kada i nije na nekoj naučnoj visini, vrlo zanimljivo. Tako npr., da počnemo s kraja, kada na str. 336. kaže »Još Hrvati govore i ovako: Čuda ljudi je bilo : za Mnogo ljudi. A za malo govore mrva, npr. Dospilo me jest mérva pinêz. Dáь mi mérvu vodì. I na takvu mjestu (: u nominativu:) mrva je srednjega roda, a u ostalim padežima ženskoga« — a upravo tako govore i danas Hrvati u Gradišću (Burgenlandu).

Kod suprotstavljanja grčkim i latinskim rečenicama i izrekama on daje strani tekst, crkvenoslavenski prijevod i kako bi bilo pravo da se to mjesto shvati i prevede. Tako za lat. *Haec ad te scripsi, apposita secunda mensa* daje prijevod *Ovo sem kъ tebi napisal, bivši postavlьena druga nôša bistvin* — odakle saznajemo za lijep izraz *noša*, za koji Skok[34] ima samo značenje nokšir. A za grčka artra kaže da pristaju uz sva tri načina i uz participe, a u latinskom i slavenskom im je mjesto samo uz indikativ i konjunktiv (kondicional).

Zanimljivo je također njegovo mišljenje o dativu apsolutnom, kojega zaista nema nigdje u živim slavenskim jezicima. On kaže »To što Grci govore πορευομένου αὐτοῦ, to naši prevodioci prevode dativom: *iduštu emu* zato što grčki genitiv i naš dativ oba jednako završavaju na *U*. Vidi stranu 275, br. 3. No ovako prevoditi ne znači prevoditi nego izvrtati jezik, jer takvo govorenje nije uobičajeno nigdje u našem jeziku« (i onda citira Horacija Nobis non licet esse tam disertis: Qui Musas colimus severiores).

U njegovim primjerima za uzročne rečenice (str. 319) »*Vi svojeju oholostju jeste dospili vo vsu tu nesriću · Moьim grihom se jest učinilo zlo, koje terplьu* kao da odjekuje ona »glupa riječ« što ju je rekao nekomu (ili o nekom, o Nikonu? o tastu carevu?),[35], pa ga je to stajalo petnaestogodišnjeg progonstva u Tobolsk.

Vrijedno je spomenuti i to, kako obrazlaže slaganje imenica (u vezi s genitivima i posvojnim zamjenicama u drugom dijelu) i upotrebu odnosnih zamjenica

[34] P. Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* IV, JAZU Zagreb, 1974.

[35] Bio je to Ilija Danilovič Miloslavskij, otac prve žene Alekseja Mihajloviča, koji je zajedno sa kćeri znatno utjecao na cara (kako o tome piše A. de Mayerberg, v. bilj. 12).

(i pluralia tantum — uvijek kontrastivno i s obzirom na grčki, latinski i crkvenoslavenski »prevodnički« jezik). Tako je i s odnosom imenica prema pridjevima i pridjeva prema imenicama. Na strani 306 čitamo npr. »Govorili smo prije toga kako kod Grka i Latina svaki pridjev može služiti kao imenica (vidi str. 269—272). No mi na takvim mjestima pridjeve pretvaramo u imenice te za *pokojen, duhoven, star, mlad* ··· govorimo *pokojnik, duhovnik, starec, mladec* ··· i u ženskom rodu *svetica, mučenica, pokojnica, starica, mladica* (itd.). Neki pridjevi srednjega roda mogu služiti kao imenice (*blago, dobro, zlo*)« itd. itd.

6 Razlike između tekstova o naglascima — onoga iz 15. i onoga iz 17. razdjela — razmjerno su neznatne, no ipak upućuju (barem donekle) na ono o čem je riječ na str. 20. Naime, u tekstu I (Razd. 15) govor je o tome kako »óv človík zavlâčit po Serbsku, ili po Primôrsku«, a u tekstu II (Razd. 17): »óv človík zavlâčit po Rúsku, ili po Sérbsku«. To što u tekstu II piše da se tako govorilo »vo ujézdeh Bihća grâda«, a u I ovih riječi nema, to ne znači ništa, jer ako je hrvatsko boljarstvo odanle preselilo na područje između Kupe i Une, Dubovca, Ozlja i Ribnika, jasno je da su svoj jezik i svoj izgovor ponijeli odanle. Važnije je što na kraju II nema posljednjih dviju rečenica iz I, odnosno što je napuštena namjera da se u fleksijama imenica i glagola na drugom mjestu »obilnije« izlože i rasprave pravila o prelaženjima jednih naglasaka u druge. Ono u Gramatici na str. 23—24 svakako nije moglo biti sve, mada je i ondje bilo korisnih podataka (npr. kod prelaženja - u^) koji su upućivali na zaključke koji su se u osnovi protivili onomu do čega su mislili da su došli Đ. Daničić i A. A. Šahmatov.

Ono o tome, da se Srbi u naglascima slažu s Hrvatima, treba razumjeti tako da se to odnosilo na troakcenatski sistem u kojem je štokavsko " - ' odgovaralo čakavskomu (Križanićevu i staroštokavskomu) troakcenatskomu ' - ^.

Napomenuo bih još da je upravo u fiksiranju sitnih razlika između ' i ` tekst II diskurzivniji i prema tome aposteriorniji od I (jer ima i latinska i grčka značenja koja mogu pomoći onima kojima bi — pod neposrednim dojmom novoštokavskoga ' i ` — bilo teže da značenjski odvoje jedne oblike od drugih).

Križanić kaže doduše da su u latinskom dva, u grčkom tri a u našem jeziku četiri »vlaka« (akcenta), no to nije sasvim točno. U Alvarezovoj latinskoj gramatici (Celeberrima et emendatissima Emmanuelis Alvarj e Societate Iesu Grammatica), koja se upotrebljavala u srednjim školama onoga vremena,[36] piše: Tres sunt tenores, Acutus, Gravis, Circumflexus. Acuto attollitur, Gravi deprimitur ··· Accentu Circumflexo partim attollitur, partim deprimitur syllaba, ut Romanus, cujus nota ex acuto, et gravi constat. Sonus hodie incertus est ··· itd. Prema tome njegov acutus odgovara našemu ', gravis našemu - a circumflexus jamačno našemu ^, dok za ` Križanić sam kaže da znači samo da u riječi nema ni jednoga od ovih triju akcenata (odnosno da je riječ nenaglašena i da se naglasak jamačno nalazi na riječi ispred nje). Pouzdaniji je Mekerchus kojega Križanić u OPS i poimence spominje i koji za cirkumfleks daje i znak (^)[37] kojim se Križanić služio da označi visoki vlak.

Kada se Razdjel 17 u OPS isporedi sa I i II, lako će se opaziti da su sva tri teksta među sobom povezana i to tako da I nekako zauzimlje srednje mjesto između OPS i II. Njihov početak i završetak bit će gotovo identični, ispor. OPS »Vlak,

[36] Pod rukom mi je izdanje iz god. M. D. CC. X., p. 418.

[37] Adolphi Mekerchi Brugensis *De veteri et recta pronuntiatione linguae Graecae commentarius*, Brugis Flandrorum Anno M. D. LXV., 162.

jli Zavlak (Grekom προσῳδία) jest različno (I raznito, II —) glasa provlačenje vo izgovaranьi (I, II —) rečeь (I ričeh, II ričeh : i ovo jest raznito) : Vozvišeno, Poniženo, Dolgovato, i Skoro« (I + ili rizvo), i na kraju: OPS »Toliko ovde budi dosta o Zavlaceh rečeno. A jnde ostaet nam skazat: kako se vlaci premenьajut : jli gde jeden prehodit vъ drugogo« prema I : »Ovuliko budi ovdi dosta rečeno ob zavlakeh · A na jnom mistu (: ako Bog dast :) hoćem obilnije izkazat pravila: gdi se godit kojemu vlaku stojat : i vъ pretvaranju jmen, i ričin, koьi pregibi kojego vlaka proset« (za II već je rečeno da toga odlomka nema; osim toga u njegovu aposteriornost ne bi trebalo sumnjati već i stoga što na nju svojom bilješkom na str. 299. upućuje i sam autor). Međutim, pažljivu oku neće izmaknuti neke od bitnih razlika između OPS i I, u koje treba ubrojiti m. o. l. da je I pisano ikavštinom a OPS nije, 2. da se u I uz »serbsko« zavlačenje spominje »primorsko« (dakle interno, dijalektalno: u II je »serbsko« i »rusko«, dakle interlingvalno), 3. u OPS je zato riječ o tatarskom, turskom, češkom, leškom i bugarskom zavlačenju, čega opet nema (nikako) u I, 4. u I i OPS se spominje hrvatski govor u okolini Bihaća, a u II toga nema, 5. u I se (i zatim u II) rijeke zovu Kupa i Vuna, u OPS rusificirano Kolpa i Volna, 6. u OPS se ispred *Izkazanja o vlaceh* nalazi odlomak »Mi hoćem ovde tokmo o Harvatskom zavlačenьi povedat iz koego lehko hoćet bit poznat: što sut zavlaci, A pri tom nikto ne budet prinužen pisat vlakov po Harvatskom zakone: nego vsakomu na volьe ostaet, po svoem domovinnom običaje zavlačit, i vlaki nadpisovat. Ali vlast i kakovost vlakov, nemožet(s)e izkazat vo jnoь izmed Slovenskih otmen, neže vъ Harvatskoь« kojega nema ni u I ni u II, što navodi na misao da je ovaj odlomak (i prema tome OPS) pisan za Ruse i za carski dvor, a I i II nisu, i napokon 7: i u I i u II *Hrvati* se piše sa *er* a u OPS sa *ar*, o čemu je bila riječ na str. 15.

Ako se s ovim poveže ono što je Križanić u drugom dijelu svoje četvrte »rabotke« pisao u molbenici (čelobitnoj) upućenoj Fjodoru Aleksejeviču (»napisal že ja i Alfavit Slavinskogo jazika istinen i mnogo dostatočen · I budet G(osu)d(a)rь poveliš: ja mogu smireno prinesti :), nameće se misao nije li OPS samo čistopis (»belovik«) prepisan i prerađen sa originala sa kojega je prepisan i I, i da je samo koncept (»černovik«) toga rukopisa bio do kraja napisan 8. kolovoza 1661 (datuma koji je zabilježen na kraju OPS).

7 Posljednji razdjel je posvećen glagolima koje Križanić dijeli na osnovne (*obstojne*), učestale (*vnožekratne*) i svršene (*jednokratne*), a kao uvod dao je i vrlo kratki pregled kako se tvore neka desupstantiva i deadjektiva.

U pregledu glagola (oko 2000 osnovnih oblika sa preko 3000 vidski nijansiranih izvedenica) on je nastojao zaista dati sve što je bilo u granicama mogućnosti koje su mu se pružale u XVII vijeku u dalekom Sibiru.

Među leksemima koje navodi ima i dosta riječi za koje je naznačio da su leške (poljske), srpske, njemačke, hrvatske (u kontrastu s drugima), latinske, primorske (npr. žudim), ruske, grčke, stare, kmetske, »nekorisne« ili »neuživane« (neupotrebljavane). Kod imperfektivizacija služio se obično uz prefiksacije i duljenjima i produžnim oblicima.

Koliko god nam se poneki od onoga golemoga mnoštva primjera možda i činili umjetni — a možda su to neki i zaista bili — treba priznati da ih je pravilno stvarao i znao uklopiti u sistem koji je u nekima od hrvatskih dijalekata i danas živ i produktivan. Drugim riječima on je i pored parcijalne rusifikacije, i pored poljske i svoje invenciozne ćiriličke ortografije imao pravo, kada je u Prednapomeni Gramatici govorio o tome da u njegovu pisanju nema nikakve tuđinštine : ni u rije-

čima ni u sustavu rečenica, da je promjene i završetke riječima birao takve koji su zajednički ili su u mnogim našim jezicima obični. Da je mislio da će tako biti dobro, a da svatko govori i piše kako misli da će biti najbolje.

8. U vezi s Križanićevom Gramatikom nameću se čitaocima mnoga pitanja: kada bi se na sva ili barem na veći dio željelo odgovoriti, bila bi od toga cijela knjiga —ili u najmanju ruku studija koja bi daleko prelazila opseg ovakvoga Uvoda u tu Gramatiku.

Ona je 1792, kada ju je J. Dobrovský imao u rukama, imala i natpis i on je, navodno, glasio *Grammatika Serbina juria Bielika*. Danas te naslovne strane nema, i ona je ili nestala, ili je to bio drugi primjerak iste gramatike. No najbolje, poslušajmo Dobrovskoga: njegova su pisma bilo Jerneju Kopitaru u izdanju 1885, bilo Fortunatu Durychu u izdanju 1895, danas ionako teže dostupna, pa neće biti na odmet ako ih se prisjetimo.

On je 12. veljače 1812 pisao Kopitaru o Lukijanu Mušickom te tom prilikom dodao »Ihm kann es wohl nicht bekannt seyn, dass schon ein servischer Reformator des ganzen grammatischen Systems, der nach Russland gerathen ist, im J. 1666 eine slowenische Grammatik schrieb die zu Moskau in der k. Typographie aufbewahrt wird, mit der Aufschrift: Grammatika Serbina *juria Bielika*. Sie ist in Sibirien geschrieben, 419 Blatt stark, ohne Vorrede und Index, NB mit servischen (cyrill.) Schriftzügen, wie kein Russe schreibt. Einige Razdil (das ganze besteht aus 15 Razd.) liess ich abschreiben und kann sie dem Musicky mittheilen. Er tadelt den Smotriski, weil er sich an die Kirchenbücher zu sehr hielt, die nicht slowenisch, sondern mehr russisch wären. Im ist nur slovinski jezyk die Sprache der Bulgaren, Servier, Chorwaten, diese wären die eigentlichen Slovinci, sonst zadunajci. Das Lexikon habe er nicht zu Stande bringen können, weil er der Hülfe Anderer entbehren müsste. Er behalte zwar im Gedächtnisse viele Wörter seiner Muttersprache, verstünde sie aber nicht mehr. In seiner Jugend wäre die kroatische auf dem Gebirge (prestermi gori) viel reiner gewesen. Der Mensch kennt alle Dialecte, tadelt aber alles, selbst die slaw. Übersetzung, von welcher es Abschn. 14 fol. 274 heisst: *kako sut greki našu besidu na svoje kopito nabili.* Ich kenne niemanden, der um die Zeit so frey, und mitunter richtig, räsonnirt hätte über Sprachverderbniss. 20 Jahre sey er darauf bedacht, wie man die slowen. Sp. verbessern könnte (zu ihrer Reinheit zurückbringen, meynte er). In der Bibel, in andern Übersetz. sey bisher an manchen Stellen *vnogo* (sic für mongo) *jest ričej a malo razuma.* Der gute, ehrliche B i e l i k mochte wohl oft selbst nicht recht wissen, was ächt slowenisch sey, sonst würde er nicht *vnogo* für mnogo geschrieben haben. In böhm. Büchern sey die Sp. reiner als in polnischen, in welchen die Hälfte fremd (ausländisch) wäre, doch sey *i on* (das Böhm.) *nemalo zakalien.* Bey den Bulgaren sey die slow. Sp. fast untergegangen. Bey den Serviern und Kroaten sey sie so corumpirt, dass man keine Erzählung machen könne, weil sie alle Sprachen redeten. (Aus allen etwas beymischten), So urtheilt ein Mann im J. 1666. (NB. Von den Krainern und Lausitzer-Wenden nimmt er keine Notiz, utpote de minoribus gentibus.) Daher eben hat der 14. Abschnitt die Aufschrift: o kaženju jezika« (S. 247/248). A 25. XII. 1824 pisao je Kopitaru (očito već malo zaboravljiv): »Von Beliks slavon. Grammatik, die er 1660 (circa) in Sibirien schrieb und beym letzten Moskauer Brande wohl zu Grunde ging, habe ich Ihnen oder Hrn Vuk··· zwey Blatt in 4. gezeigt oder geliehen. Sie enthalten Auszüge aus der Vorrede.

Diese gehen mir ab, wenn sie Ihnen in die Hände kämen, bitte ich sehr darum« (S. 512).[38]

Ime Bielik (kod metropolita Jevgenija 1805[39] Belin) upućuje na prvotno Biliš, kako je zabilježeno u Posol'skom prikazu kada je 17. rujna 1659 Križanić po drugi put došao u Moskvu. N. I. Novikov znao je (na osnovi poklonstvene adrese koju je Križanić uputio Fjodoru Aleksejeviču prigodom njegova krunisanja za cara) samo za Jurka Serbjanina,[40] no starovjerci-raskoljnici koje je Križanić pobijao u spisu o Soloveckoj čelobitnoj, znali su i da je on latynnik i da se zove Jurko Križanić nadimkom (prezvanijem) Serbljanin,[41] i to tamo tridesetih godina XVIII stoljeća. Pridonio je tomu osobito Fjodor Polikarpov[42] koji je taj spis, za koji se interesirao Petar Veliki, 1704 preveo na ruski jezik. No to ovdje nije toliko važno, kao što nije važno ni to da G. I. Spasskij, kada je 1822 prevodio Povijest Sibirije (Historia de Siberia),[43] još nije znao da je to djelo Križanićevo. Važno je za nas jedno pitanje: je li gramatika koju su imali u rukama J. Dobrovský i metropolit Jevgenij i zatim 1824 K. F. Kalajdovič[44] ista knjiga ili su to mogle biti dvije knjige, dvije gramatike iste namjene i istoga jezika. Analizirajmo stoga i ono što je zabilježio Dobrovský i ono što je zapisao Kalajdovič. Najprije Kalajdovič. On na nekoliko mjesta citira pojedine pasuse iz Gramatike, i sva se ta mjesta točno — prema stranama 3^{v}—4^{r}, 5^{r}—6^{r}, 96, 129, 133 — slažu s tekstom koji je objavio Bodjanskij i koji se objavljuje (u latiničkoj transkripciji) ovdje. Osim toga, on na kraju kaže da su i Gramatika i Obličenje solov. čelob. pripadali Spravščiku Iereju Nikiforu Simeonovu i da Gramatika ima 435 strana : to znači da i opsegom točno odgovara ovoj našoj.

Razlike između našega teksta (GR) i onoga što ga je vidio Dobrovský (D, ev. i metrop. Jevgenij) bile bi slijedeće: gramatika D ima natpis — GR ga nema, u D je u natpisu navedeno autorovo ime (D Bělik. Jevg. Bělin) — u GR je jedno i drugo od sebe dodao Bodjanskij, u D nema riječi o ruskom jeziku (ni u predgovoru ni u gramatici) — GR ima »ob ruskom jeziku« (da je tako bilo i u Kalajdoviča daje naslutiti rečenica »Ne smotrja na nekotoryja strannyja ego mnenija i želanie prevratitь čistotu (spac. JH) jazyka Slovenskago na Kroatskoe i Serbskoe nare-

[38] Ono »k. Typographie« kod Dobrovskoga nije morala biti Sinodalna Tipografija iz koje je rukopis koji se ovdje izdaje (i koji je od početka pa do kraja Ostrovskij iskitio svojim kustodama: Di-rek-torъ-Mo-skov-skoj-Si-no-dalъ-noj-Ti-po-gra-fii-Gen-na-dij-Ost-rov-skij) : mogla je to biti i carska (k. za »kaiserliche«) tipografija, tj. Pečatnyj dvor, a rukopis je mogao biti iz carske biblioteke. Poznato je da su biblioteke Alekseja Aleksejeviča i Fjodora Aleksejeviča bile vrlo bogate (a obojica su bili učenici Simeona Polockoga, v. tamo, i v. ruski Brockhaus pod *Pečatnoe delo*, gdje se u toj bogatoj biblioteci na prvom mjestu spominju gramatike).

[39] A. L. Goljdberg, *Juraj Križanić u ruskoj historiografiji*, Historijski zbornik XIX—XX, Zagreb 1966—1967, str. 130.

[40] Čelobitnaja: K Presvetlejšemu, I Premoguščnejšemu Gosudarju Carju i Velikomu Knjazju FJODORU Alexeeviču Vsea Velikia i Malyję i Belya Rosii Samoderžcu Na sčaslivoe ego gosudarskoe venčanie Červę Jurki serbęnina Blagoprivetstvovanie (original u Biblioteci AN u Lenjingradu).

[41] Goljdberg o. c. 1. c.

[42] Obličenie Soloveckoj čelobitnoj, sočinenie Jurja Križaniča v perevode Polikarpova izd. I. Dobrotvorskago, Kazań 1878 (*Obličenie na Soloveckuju čelobitnuju, sočinenie ubo na serbskom jazyke Juriem Serbjaninom*, prevedeno že na slavenskij dialekt moskovskija tipografii spravščikom Fjodorom Polykarpovym v leto ot voploščenija 1704 mesjaca avgusta v denь).

[43] G. I. Spasskij, *Povestvovanie o Sibiri*, perevedennoe s latinskoj rukopisi XVII stoletija. Sibirskij vestnik 1822.

[44] K. F. Kalajdovič, *Ioan, Eksarh Bolgarskij*, Moskva 1824, 120—123.

čija«).[45] U D navodno nije bilo ni predgovora ni kazala, i to je jamačno — bar jednim dijelom — bilo točno: jednim dijelom zato što Dobrovský u pismu od 25. prosinca 1824 ipak govori o prepisivanju iz predgovora (v. str. 28, Auszüge aus der Vorrede), dok Prednapomene (1°—1ᵛ) i nacrta Kazala (7°—8°, koje ide do 17. razdjela) zaista nije bilo. Prema tome čini se da je predgovor ipak postojao, samo što a) nije imao sadašnji natpis (Gramatičnomu izkazanju ob Ruskom jeziku Predgovorje) i nije počinjao na str. 2° nego sa sadašnjom stranom 3ᵛ i u početku je tekst tek neznatno adaptiran, prestiliziran. Da je tako moglo biti, dokazuje i to što se 3° u originalu i tintom razlikuje od 3ᵛ. — Napokon, tekst u D imao je 15 razdilov (dakle ikavštiva + tekst samo do uključivo prve verzije, prvoga *razdila* o naglascima), dok u GR formalno nema 15. razdjela (precrtan je) a zato su dva razdjela označena rednim brojem 17.

Prema D gramatika bi imala 419 strana, kod nas sam tekst bez kazala i jednog i drugog predgovora ima 420 strana, a Kalajdovič ih zajedno s kazalom i s predgovorima ima (sasvim točno)435.

Da je predgovor (samo pod drugim naslovom) postojao u rukopisu D, dokazuju mjesta o kojima D piše u pismu od 22. veljače 1812. Ono o razdilu 14. str. 274 (»kako sut greki našu besidu na svoje kopito udarili«) ima veze s 14. razd. samo utoliko, što je to zaista razdjel »o kaženju jezika«, no spomenuti citat se ne nalazi na str. 274. nego se odnosi na cijeli razdjel (a uzet je iz predgovora, v. kod nas str. 5°), samo što kod nas podrazdjel *Ob obezjánstvu po obzoru na grečskij jezik* počinje na str. 268. a ne na 274.

I rečenica da u gramatici nisu uzeti u obzir Kranjci i Lužički Srbi (Krainer und Lausitzer-Wenden) samo je u drugom dijelu točna: u tekstu je na strani 44. (ad *slovo*) zabilježeno da »Krаьinci velet, so slovesom«, a na strani 51. (ad *krv*) da »Krаьinski Hervati skazno velet ova kri«, no možda o tome Dobrovsky, znajući za Kopitarovu osjetljivost, nije želio pisati.

9 Još jednu sitnicu, koja i nije sitnica, slavisti koji su se dosada bavili Križanićevom gramatikom, nisu uočili. To je: zašto je on sve do 16. razdjela uzimao primjere isključivo iz psaltira, i zašto je tek u 16. razdjelu počeo uzimati primjere iz Novoga Zavjeta i iz drugih knjiga (npr. iz knjige Genesis, ili iz knjige o Jobu, i sl.) Starog Zavjeta? I kako je, i što je, i za koga je predlagao da se nešto u psaltiru mijenja i popravlja? I koje je tekstove imao u rukama iz kojih je crpio primjere o kojima govori u svojoj Gramatici? — Da bih na sve to mogao odgovoriti, poslužit ću se nekima od njegovih primjera te donijeti i tekst i njegov prijedlog kako bi se to moglo bolje i ljepše izraziti.

Za ps. 67. 26 *po srědé děv tumpannic* on predlaže po srédé dév bubnьaric (str. 270).

Ps. 77. 9 *s(i)nove Efremli naprězajušte i spějušte luky* — sinci Efremlьi (ili pače Efremovi) napinajući i spružajući luki (str. 74).

Ps. 77. 51 *I porazi vsěkъ pervenec* — Porazil jest vsakogo pervenca (str. 11).

Ps. 87.3 *êko ispolni sě zolъ duša moê* — reci, Napolnila se jest zla d(uša) m(oja) (str. 308).

Ps. 31.3 *zovuštu mi ves denь* — kogda kričahi ves den (str. 296), i tako dalje.

Komu je on mogao preporučivati da tako i na taj način popravlja i mijenja tekst svojega psaltira? Rusima? Još k tomu s čakavskim imperfektom i pošto je u

[45] ib. str. 120.

razd. 14.8 govorio o tome kako Rusi izostavljaju pomoćne glagole prisiljavajući se da ih zamjenjuju zamjenicama. Pa komu su onda bili namijenjeni ovi i ovakvi ispravci? Čakavski imperfekt, koji se još u prošlom stoljeću upotrebljavao i govorio na Rabu i na Krku, i štošta drugo upućivali bi na hrvatski jezik, no kako sve to i vremenski i jezično povezati? Svi su osnovni tekstovi u ruskoj redakciji crkveno-slavenskog jezika, svi se nalaze i u Ostroškoj bibliji (1581)[46] i u Psaltiru iz godine 1626,[47], tako i ps. 18.8 *obraštaêi duša* — obraćajuć duši (str. 34), ps. 21.22 *spasi mę ot ustъ levovь · i ot rogъ edinoroždь* — ot ust lêvъih, ot rogov jedinorožčih, ps. 67.15 *egda razn'stvitъ nebesnii c(a)rě* — kogda razlučajet nebesniь cari : ili care, ps. 129.6 *Otъ stražê utreněa* — Ot straži juternьije, itd. — i svi se točno u ovim oblicima nalaze i u Levakovićevu glagoljskom brevijaru iz godine 1648,[48], pa nikako nije jasno zašto bi se Križanić na osnovi glagoljskog brevijara u Tobolsku u Sibiriji davao na jalov pothvat da kao treći — uz patrijarha Josifa i uz Nikona — revidira ruske tekstove i nameće im svoja čakavska rješenja.

10 Sve to, pa i struktura tekstova D i GR postaju jasniji kada se posegne malo unatrag. Križanić je o svojem prvom boravku u Smolensku i u Moskvi potkraj 1647/početkom 1648 poslao Levakoviću vrlo opširan izvještaj[49] u kojem posredno govori i o stvarima koje nas ovdje vrlo zanimaju. Tako npr. piše da je vješt glagoljici i ćirilici i da je trudeći se nekoliko godina sastavio gramatiku našega (dakle hrvatskoga) jezika gdje je sabrao štošta i iz staroga jezika što bi mu moglo poslužiti u Moskvi (Characteres Glagoliticos et cyrillianos novi. In lingua nostra aliquot annorum labore grammaticam composui ubi nonnula etiam de lingua veteri coacervavi, ob quae fortasse et in Moscovia respectum habere possem). Dalje je pisao da bi i gramatiku načisto prepisanu i druge ispise želio ponijeti u Moskvu (Haec omnia et grammaticam meam munde descripta in Moscoviam auferre), ako mu sudba bude sklona, i da mu ništa nije draže nego da istražuje i obrađuje svoj jezik (nullius rei ita cupidum, quam propriae linguae excolendae, sc. esse), i kako je Gerasimu Dohturovu u Varšavi govorio gotovo isto o čemu je pisao u drugom Predgovoru Gramatici. Čovjek bi pomislio, jer je to pisao upravo u vrijeme kada je izlazio Levakovićev brevijar, da je Križanić, valjda, uzimao primjere iz ruskih tekstova koje je ili nabavio u Moskvi (među ostalima i prvo izdanje Smotryćkoga) ili imao pod rukom u grčkom (grčkopravoslavnom) Zavodu sv. Atanazija u Rimu. Međutim, ne: on je tekstove uzimao iz psaltira koji je 1648 izašao u glagoljskom brevijaru i koji je nekoliko godina prije toga Metodije Terlecki bio do temelja rusificirao i u tom obliku po sudu nekih suvremenika nametnuo Rafaelu Levakoviću.[50] U predgovoru brevijaru otisnutu 27. veljače 1648 čitamo da je biskup holmski Metodije Terlecki već 16. rujna 1643 obavijestio kardinala - tajnika Franju Ingolija da »Psalterium ipsum, per nos revisum, atque ut dictum est, a peregrinis Dalmaticis vocibus purgatum, concordet in praesens in omnibus, et per omnia cum desiderato Psalterio« i da dulje nema zapreke da se taj »ilirski« brevijar štampa.[51]

---

[46] Imao ju je jamačno pod rukom još u Zavodu sv. Atanazija u Rimu.

[47] Štampan u Moskvi i ne podudara se u svemu s psaltirom štampanim (također u Moskvi) 1652.

[48] B. Pandžić, *Franjo Glavinić i Rafael Levaković u razvoju hrvatske pismenosti*, Nova et Vetera XXVIII, 1—2, Sarajevo 1978.

[49] Talij. tekst i ruski prijevod, v. Belokurov o. c. Priloženija VII. *Zapiska Križaniča 1641 g* i 14. *Podrobnoe soobščenie Križaniča Levakoviču o svoej pervoj missii v Moskvu v 1646—1647 gg.* str. 87—126 i 143—215.

[50] Pandžić o. *tc.* 108 i 112.

[51] Izjave i jednoga i drugoga otisnute su odmah u početku spomenutoga brevijara.

No ipak, premda je Ingoli dekretom od 28. rujna 1643 naložio da se što prije otisne (quamprimum imprimi), trebalo je još gotovo pet godina da se brevijar pojavi — dakle vremena dosta i previše da se Križanić upozna s rusificiranim tekstom psaltira, i da ga podvrgne kritici. Drugim riječima, Križanićeva prva (hrvatska) gramatika — iz koje je u GR preuzeo i to da *točku* (1) zove *pikom*[52] — bila je kritika ne ruskih crkvenoslavenskih tekstova nego kritika rusificiranoga psaltira iz Levakovićeva brevijara.

11 Kompozicija te prve Križanićeve gramatike, koja je možda zaista pala žrtvom požara Moskve u rujnu 1812, i koja je dobila svoj koliko toliko konačni oblik prije njegova odlaska u Moskvu 1659, može se zamisliti ovako: nije bilo Predupominka ni Kazala, koje je na brzinu poslije dodano. Nije bilo ni prvih triju strana Predgovorja, a tako je bilo i s onim dijelom 16. razdjela (od str. 310. dalje) u kojem se Križanić služio primjerima iz Novoga Zavjeta i iz nepsaltirskih tekstova Staroga Zavjeta. Što se 15. i 17. razdjela tiče, tu smo već govorili o I i II verziji poglavlja o naglascima, a što se drugoga 17. razdjela tiče, tu je sam Križanić u uvodu u taj razdjel rekao da je to, zapravo, dio *Ričila* koje je namjeravao — i trebao — pisati, i da je nastojao *ovdi na jedno misto vsije Ričini sobrat i bud to Ričinnь Leksikon spisat*. Taj dio, dakle, zauzima posebno mjesto te je više kao aspektološki dodatak na kraju — iza svih razdjela — uvršten u Gramatiku.

12 Već se prvi komentator Križanićeve Gramatike Konstantin Kalajdovič 1824 našao ponukanim da kaže »dolžno požaletь, čto sočinitelju živuščemu dlьa-radi grihov vo otlučenju ot človičskogo obščenja i sovita (v Sibiri) nedostavalo mnogih posobij«,[53] i to je za Križanića morala biti najveća muka.

On u Gramatici i u Objasnьenju vivodnom poimence spominje samo četiri djela iz kojih je crpao, odnosno samo četvoricu autora: to su Scaliger, Mekerch, Knapski i, prije svega, Smotryćky, od kojega i polazi. Ipak, na Scaligera[54] malo podsjeća kritička i dosta duhovita, invenciozna i pri tom realistička metoda kojom je Križanić — jednako u ekonomici, politici i lingvistici — pristupao problematici predmeta i nalazio za njih rješenja. O Mekerchu (Adolphus Mekerchus Brugensis) bilo je govora u Uvodu u izdanje OPS pa vidi ondje.[55] Što se Smotryćkoga i četiriju izdanja njegove gramatike tiče, tu se mislim možemo složiti s rezultatom do kojega je M. Schütrumpf došao uspoređujući Križanićevu Gramatiku s izdanjima Smotryćkoga. Njegov zaključak poslije oduljega izvođenja i navođenja potvrda glasi: »Alle diese Belege lassen den Schluss zu, dass die Ausgabe, die Križanić in Sibirien zur Hand hatte, die Jevjeer Ausgabe der Grammatik Smotryćkyjs war, was jedoch nicht ausschliesst, dass er von der Existenz der Moskauer Ausgabe Kenntnis besass«.[56] Ja bih ovdje izostavio samo ono »in Sibirien«, jer se Križanić sa spomenutim izdanjem iz g. 1619 mogao upoznati i u Rimu u Zavodu sv. Atanazija, a mogao ga je nabaviti i 1647 za boravka u Smolensku i u Moskvi, kada je počinjao misliti o tome da svoju gramatiku proširi i rusificira.

---

[52] v. bilj. 31. *Pika, piknjica* — kajkavci i danas tako zovu *točku*.

[53] Kako se teško dolazilo do knjiga, pokazuje i Križanićevo pismo Oskoljkovu (u rukopisu ispred njegove Oporuke). Spomenuti se citat iz Kalajdoviča nalazi na str 121.

[54] Julii Caesaris Scaligeri, *De causis linguae Latinae libri Tredecim*, in Bibliop. Commelin. M. DC. XXIII.

[55] A vidi i ovdje bilj. 37.

[56] Schütrumpf o. c. 69.

O drugim gramatičarima samo posredno se može zaključivati da je Križanić od poljskih autora poznavao vjerojatno i Zaborowskoga, [57] i da mu je bolje odgovarao Statorius-Stojeński[58] te da mu je, ako ne prije a onda za boravka u Ukrajini, dopala u ruke knjiga Adelьfotes,[59] 1591, prijevod i prerada (najvećim dijelom) grčke gramatike Konstantina Laskarisa, koji je štampan u Lavovu te se upotrebljavao kao priručnik u školama. O hrvatskoj gramatici Bartola Kašića (1604)[60] također ništa ne spominje, no tomu se nije ni čuditi, jer je ona bila namijenjena misioniranju na Balkanu, a Križanića je vuklo na sjever. Osim toga ona je bila deskriptivna i unilingvalna pa već zbog toga, možda, nije kod njega pobuđivala veći interes. Od ostalih stranaca — možda i u vezi s njegovim druženjem u Rimu s Caramuelem — po svemu sudeći bila mu je poznata knjiga Verae Brevesque Gramatices Latinae Institutiones, koju je 1562 izdao Francisco Sánchez de las Brozas[61] (kao i niz drugih koji su pisali o klasičkim jezicima).

Najteže je bilo s rječnicima: do njih je najteže bilo doći, bili su i skupi, a bez njih se *Ričilo* nije moglo ni zamisliti. Tako npr. ne znamo niti da li je u Tobolsku imao na raspolaganju Vrančića,[62] ili našega Mikalju[63] i tolike druge, od kojih su neki bili rukopisni kao i onaj latinsko-crkvenoslavenski s Križanićevim dopunama o kojem je pisao Pogorelov[64] Jedini leksikograf kojega poimence spominje i u Gramatici i u OPS jest Grzegorz Knapski[65] te za poljski naglasak upućuje na njegov Thesaurus iz god. 1621 (ad *natężenie*: »tonum in penultima colloco, quae pronuntiatio Polonorum est, qui solam penultimam in vocibus Polonicis attollunt, de peregrinis ego idem sentio, alij variant«).

---

[57] St. Zaborowski, *Grammatices Rudimenta*, seu octo partium orationis examen, cum forma seu modo verba exponendi, multo diligentiori opera quam antea excussa, Cracoviae 1564.

[58] P. Statorius, *Polonicae grammatices institutio*. In eorum gratiam, qui eius linguae elegantiam cito ac facile addiscere cupiunt, Cracoviae 1568 (reprint Olesch 1980).

[59] K. Studynьskyj, *»Adelьfotes« hramatyka vydana u Lьvovi v r. 1591*. Zapysky NTIŠ VII, Lьvivь 1895.

[60] Bartholomaeus Cassius, *Institutionum linguae Illyricae libri duo*, Romae MDCIIII (reprint Olesch 1977).

[61] *Verae brevesque Grammatices Latinae Institutiones*, Lugduni 1562. Na poznavanje španske gramatike upućivao bi i njegov termin *jhota*, a i prisne veze s Caramuelem, kojega se tako rado sjećao i u svojem rukopisu Historia de Sibiria (1680 i 1681).

Da li je znao za Uževićevu gramatiku (Hramatyka Slovenskaja napisana pre Ioanna Uževiča Slovęnina, 1643), nije poznato i nigdje je ne spominje.

[62] Faustus Verantius, *Dictionarium quinque nobilissimarum Europae linguarum, Latinae, Italicae, Germanicae, Dalmatiae et Ungaricae*, Venetiis 1595. Križanić je bio poliglot, i kako je M. Heaney iznio na Zagrebačkom simpoziju o Križaniću 1983 *(How many languages did Križanić know?)*, poznavao je i teoretski i praktički hrvatski, srpski, slovenski, latinski, grčki, talijanski, njemački, ruski, mađarski, turski, služio se praktički hebrejskim, španskim, francuskim, bugarskim, ukrajinskim, češkim, holandskim i tatarskim, a poznavao je makar i manje i površno (passim) albanski, kalmički, arapski, tapi, kineski, sirski, švedski i engleski. I to u Tobolsku u Sibiriji, u drugoj polovini XVII vijeka!

[63] Jakov Mikalja (Micaglia), *Blago jezika slovinskoga*, Loreto 1649—1651.

[64] V. Pogorelov, *Biblioteka Moskovskoj Sinodalьnoj Tipografii I*, Rukopisi, vyp. II : *Leksikony*, Moskva 1899. N[r] 40 je latinsko-csl. rječnik sa preko stotinu Križanićevih dodataka (latinicom, tomu valja dodati još petnaestak, koje sam ja utvrdio: svakako znak, da je rukopis bio u Križanićevim rukama).

[65] G. Knapski (Cnapius), *Thesaurus polonolatinograecus, seu Promptuarium linguae Latinae et Graecae*, polonorum usui accomodatum, Cracoviae 1621.

Zanimljiva je veza koja je mogla postojati između Križanića i Marijana z Jaślisk, koji je 1641 — po mišljenju M. Karaśa[66] — možda upravo na poticaj Križanićev (vidi njegov izvještaj Kongregaciji iste godine, koji je objavio o. Pierling, v. Belokurov Pril. VII) — sastavio svoj Dictionarium Sclauo-Polonicum: hoc est Vocabula quaedam Illyrica seu dalmatica Polonice explicata ordine alphabetico« u kojem donosi ikavske oblike bditi, besida, bezmistny, bezwistny, bida, bisny itd. Križanić se mogao s njim sastajati i u Rimu i u Poljskoj, čak i u Hrvatskoj, kroz koju je Marian za Jaślisk 1644 prolazio na putu iz Poljske u Italiju.

13 Gramatičkim djelima Jurja Križanića sudbina nije bila sklona. Kada je najviše bio zabavljen Razgoworima o wladatelystwu (1663—1666), došlo je do toga da je tobolski protopop Nikifor morao u Moskvu i da je trebalo da ponese i u Prikazu Tajnih Del, koji je imao nadzor nad strancima, pokaže neki Križanićev pismeni rad, da se vidi što je kroz one četiri godine radio i čime se bavio. »Razgowore« ili jedan njihov dio nije mogao poslati, jer su bili pisani latinicom i k tomu poljskim pravopisom, mada je taj bio kud i kamo bolji i sređeniji od onoga kojim se pisalo u njegovoj užoj domovini. No možda se i tražilo da to bude gramatika (v. str. 7) na kojoj je po carskoj odluci trebao da radi. Trebalo je, dakle, sjesti pa tu Gramatiku kako tako dovršiti. Bila je pisana ćirilicom, prema tome čitljiva i za Dementija Miniča Bašmakova i za njemu određeno osoblje.

Je li Nikifor sa sobom ponio obje gramatike, nije poznato. Rekao bih da je gotovo vjerojatnije da je ponio samo onu koja se sačuvala: bila je svojom crvenom i crnom bojom više upadljiva, i što je važnije — više »ruska«. Tako se objašnjava i Predupominok i prvi (početni) dio Predgovorja. A onu drugu (zapravo prvu) Gramatiku mogao je Križanić ponijeti sa sobom kada je 1676 poslije smrti Alekseja Mihajloviča bio konačno oslobođen te se vratio u Moskvu. Kako je rukopis OPS dospio u ruke Teofilakta Lopatinskoga i u Tver' (današnji gorod Kalinin), također nije poznato.

A. Lipovskij je prije osamdeset godina (1903) objavio članak s naslovom »Temnoe i spornoe v biografii Jurija Križaniča«.[67] Mislim da, kada je u pitanju Križanić, takav naslov ni danas ne bi bio neaktualan, jer još uvijek ostaju mnoge tajne koje obavijaju život i rad toga hrvatskoga Don Kihota, kako ga je nazvao Krleža,[68] koji se sa svojom grekofobijom nadao da će ga razumjeti grekofil Aleksej Mihajlovič, koji je — mislim na Križanića — time za Moskvu postao »nevynosim, neestestvenen, nevozmožen i daže nevoobrazim« (Bezsonov), koji se u dalekoj Sibiriji petnaest godina borio s vjetrenjačama koje su ga u mladosti vukle na sjever i koje su mu na kraju dopustile da — neznan, nepoznat i nepriznat — pogine u borbi[69] s krvnim neprijateljem da bi se spasio netko tko to za njegov narod nije zaslužio.

---

[66] M. Karaś i A. Karasiowa, *Mariana z Jaślisk Dykcjonarz Słowiańskopolski z roku 1641*, PAN — OK, PKJ 21, Wrocław — Warszawa — Kraków 1969, 10—11.

[67] (Po povodu soč. Sergeja Al. Belokurova »Iz duhovnoj žizni Moskovskogo obščestva XVII v.).

[68] *Eseji* VI, III, izd. Zore, Zagreb 1967.

[69] Van Witsen, *Noord en Oost Tartarye*: »Monnik Krizanicz, die onder de Poolsche benden, in het beleg voor Weenen, onlangs is gesneuvelt«, što Bezsonov prevodi »monah Križanič, kotoryj, (nahodjasь) v polьskom vojske, pri osade Veny, nedavno pal v sraženii«, v. P. A. Bezsonov, *Izvestija o Križaniče i Sibiri u Vitsena*, ČOIDR 1903, kn. 3, str. 19. Bezsonov je ostavio i poseban legat, da se Križaniću podigne dostojan spomenik u Tobolsku (o. c. ib. str. 11).

Mi danas o Križaniću znademo mnogo više nego što su znali i Bodjanskij, i Bezsonov, i Belokurov, i Jagić. Znamo i za ulogu Polockoga i zašto Križanić poslije ožujka 1676 nije htio ostati u Posol'skom Prikazu u Moskvi, zašto se zadržao u Vilnu i nije pošao dalje na putu u Beč i u Rim, zašto se poslije neuspjele audijencije kod nuncija Pallavicinija nije vratio u Vilno nego se zadržao u Choroszczy, znamo također da se u rujnu 1683 na Kahlenbergu našao opet u krugu svojih zemljaka kojih je bilo nekoliko stotina u četama Hieronima Lubomirskoga, tako da bismo mogli označiti čak i položaj gdje je pao (među Hrvatima, »tam gde su« — po riječima pjesnika Ciklama — »bili najgorši boji) — no ipak još ne znamo mnogo toga i trebalo bi dalje tražiti i tragati za onim što je zauvijek nestalo, kao što je možda zauvijek nestala i hrvatska gramatika o kojoj je Križanić pisao Levakoviću.

14 K. Kalajdovič je 1824 uspoređivao podatke u Križanićevoj Gramatici s nekima od podataka zbog kojih su visoko cijenili njegove suvremenike, odlične filologe i lingviste Alekseja Vasiljeviča Boldyreva[70] i Aleksandra Hristoforoviča Vostokova,[71] i nalazio je da je neke misli čak sažetije i ljepše 150 godina prije njih izrazio Križanić. Njegov je zaključak bio »Privedennye nami mesta pokazyvajut, čto sej dostohvalьnyj trud dostoin izdanija«. Pa ipak je trebalo čekati još najmanje 24 godine do Bodjanskoga. Ja se nadam da toliko neće trebati čekati da se pojavi hrvatski prijevod ovoga djela: ono to i po svojoj naučnosti i po svojem karakteru u punoj mjeri zaslužuje.

Ovo ovdje bio je samo pripremni rad da bi se dobila solidna osnova od koje će se kod prevođenja polaziti, jer je u izdanju Bodjanskoga nažalost bilo i suviše omašaka (osobito kod akcenata) i previše samovoljnih zahvata (izostavljanja, čak i dodavanja) koji su iskrivljivali neka mjesta u tekstu.

Da bi se ovaj tekst u obliku, u kojem ga donosimo, mogao objaviti zahvalan sam Dr. E. Schneider-Kloss, koja je zaslužna za prepisivanje sa mikrofilma, a nadasve sam zahvalan Jugoslavenskoj akademiji znanosti i umjetnosti što je odlučila da poslije Objasnьenja vivodnoga uzme i Križanićevu Gramatiku u svoja redovna izdanja.

[70] A. V. Boldyrev, *Razsuždenie o sredstvah ispravitь ošibki v glagole*, TOLRS 2, 3, 1812.

[71] Al. Hr. Vostokov, *Razsuždenija o slavjanskom jazyke*, 1820.

DRUGI O GR

Još prije petnaestak, dvadesetak godina lakše bi bilo pisati o tome, što su i kako su drugi mislili i pisali i kako su ocjenjivali Križanićevu gramatiku [GR], nego što je to danas. Na četvrtom (prvom poslijeratnom) moskovskom slavističkom kongresu 1958 određena je posebna komisija koja se imala baviti izdavanjem i proučavanjem Križanićevih djela. Istina, ona se nije sastala niti je bilo koje njegovo djelo izdala, no već je na slijedećem (sofijskom) slavističkom kongresu 1963 — poslije početnih radova A. L. Gol'dberga, L. M. Morduhoviča i J. Badalića — Thomas Eekman predavanjem o «Gramatičkom i leksičkom sastavu Križanićeva jezika» inaugurirao poslijeratni studij Križanićeva jezika i njegove gramatike, kojima će se otada u pojačanoj mjeri baviti različiti slavisti.

Ja ću se ovdje ukratko osvrnuti samo na neke istaknutije i *za nas* važnije i istaknutije radove o Križanićevoj gramatici. Za ostale, počinjući s Kalajdovičem, upućujem na bibliografije u zbornicima koji su objavljeni poslije simpozija o Križaniću 1971 u Los Angelesu (USA) i 1972 u Zagrebu.

Ipak, na jedno bih upozorio prije nego što se ograničim na uski ovdje zacrtani krug. To je pozicija koja je po sebi više biografski informativno nego lingvistički naučno razrađena. Ona je, gotovo bi se reklo, krivnjom S. A. Belokurova (1862—1918) do sada ostala nezapažena te se ne nalazi ni u jednom od spomenutih kataloga. Evo o čemu se radi.

Kao što je to već neko vrijeme poznato, P. A. BEZSONOV (po novom, poslijeoktobarskom pravopisu Bessonov, 1828—1899) se 1857. putem A. Bielowskoga upoznao s Križanićevim radovima u moskovskoj Sinodalnoj tipografiji, i to najprije s ekscerptima iz rukopisa Historia Russiae (danas CGADA f. 381, ed. hr. 1801), koji se neko vrijeme (upravo donedavna) smatrao izgubljenim. Dvije godine poslije toga on je počeo sa svojim izdanjima, a kada se približio šezdesetoj godini života, odlučio je da u posebnoj ediciji izda najvažnija Križanićeva djela, među njima u prvom redu i njegovu Gramatiku. U tu svrhu on je već bio pripremio opširan Predgovor ili Uvod koji je razdijelio na dva dijela, na dvije glave, od kojih je prva imala obuhvatiti prikaz, kako su se nalazila Križanićeva djela, koliko ih je bilo, i za koja i kakva se pretpostavlja da su postojala ali da su se izgubila. Kako su sva predstavljala dio Križanićeva života, Belokurov je donekle imao pravo što je spomenutoj glavi kao cjelini dao naziv »Žizneopisanie«, dok je Bezsonovljev natpis glasio samo »Istoričeskie otkrytija i svedenija«.

Druga glava u Bezsonovljevu tekstu posvećena je cijela Gramatici, i on joj je dao natpis koji se kao naglavak provlači kroz cijeli drugi dio Uvoda: »Gramatika Križaniča v istorii otkrytij i svedenij«. Što je važnije, oba su dijela, i onaj prvi i ovaj drugi, bili već otisnuti, i prvi je obuhvatio 107 strana in 8°, a drugomu je posljednja

strana, koja je u otisnutu obliku do nas došla, 272, što znači da dio posvećen Gramatici obuhvaća 165 strana tiska, a to je najveći prostor koji je do sada bilo tko posvetio Križanićevoj Gramatici u nekom našem ili bilo kojem stranom prikazu.

Zabluda koju je stvorio Belokurov sastojala se u tome, što je on u »Pri'loz'ma« (Priloženijima) knjizi »Jurij Križanič v Rossii (po novym dokumentam)« M. 1902. odmah na početku u prvom pr'logu (I Gazetnye soobščen'ja P. A. Bezsonova i svedenija ob ego nevypuščonej rabote kasatelьno Križaniča) pod 4 dao »Soderžanie vtoroj glavy neokončennogo »Žizneopisanija« Križaniča« i pod tim je natpisom redom do uključivo VIII podrazdjela dao samo teze koje je Bezsonov petitom navodio na čelu spomenutih glava, i na kraju je od sebe formulirao IX podrazdjel. Sve je to učinjeno tako da je u čitaoca izazivalo dojam, kao da je to bio samo Bezsonovljev plan rukopisa, koji on onda nije ostvario. Međutim nije bilo tako, jer su u zagradama navedene i strane (108—272) na kojima je sve to otisnuto. Drugim riječima, tekst je bio gotov otisnut, samo nije objavljen nego je ostao u piščevoj ostavštini.

Toliko je, potpunosti radi, bilo potrebno da se kaže. Jedan se primjerak nalazi kod I. Goluba, a iz konteksta saznajemo da je Bezsonov počeo pisati prvi dio oko god. 1884.

Predaleko bi nas odvelo da se makar i sićušnim dijelom upustimo u sve ono što je Bezsonov u svojem prilogu iznosio. Poznato je da je Jagićev sud o njem bio negativan (»odin iz vidnyh hotja bezdarnyh predstavitelej moskovskih slavjanofilov« ESF 1, 34; »čelovek redkogo userdija i neutomimogo trudoljubija, no bez ostroumija i bez kritičekogo metoda v svoih, inogda očenь mnogoslovnyh rassuždenijah« ib. 509). Ipak, pravednosti radi treba spomenuti da je u njegovu Uvodu dosta i zanimljivih i točnih zapažanja. Spomenut ću samo da je on prvi ustvrdio, da je rukopis GR koji je do nas došao u stvari »belovik« (čistopis) prepisan sa »černovika« (koncepta ili grade), onako kao što je bio prepisan i OPS, i kao što su, po Bezsonovu, imali biti prepisani i »černoviki« »O svjatom kreščenii«, o »Soloveckoj čelobitnoj« i o Sibiriji.

Prvi koji je kod nas opširno pisao o Križaniću i koji je (latinicom) objavio početak 13. razdjela njegove Gramatike (Ob raznih otminah jezika: 1. Čim se raznit Ruska otmina ot Hervatskije, i ot Serbskije, rkp. str. 251—255) bio je IVAN KUKULJEVIĆ SAKCINSKI. U raspravi «Juraj Križanić Neblјuški, hrvatsko-ruski pisac» (Arkiv za povjestnicu jugoslavensku kń. X, Zagreb 1869, str. 11—75) on je dao golemim trudom sakupljenu genealogiju porodice Križanića počinjući od plemstva dobivenoga 1224 od Bele IV pa do izumiranja toga roda oko godine 1760.

Od Križanićevih djela on je znao — zahvaljujući uglavnom dopisivanju s P. A. Bezsonovim — za «Politiku» i za obje verzije «De Providentia Dei». Znao je također da se rukopis «Bibliotheca Schismaticorum universa» nalazi u Rimu u dominikanskom samostanu Santa Maria sopra Minerva, i znao je za Kotošihina, Kalajdoviča i, naravno, za GRAMATIČNO IZKAZANJE (za Križanićevu Gramatiku u izdanju O. M. Bodjanskoga). Osim toga znao je za Galahovljev sud o njoj 1863 i — opet prema saopćenjima P. A. Bezsonova — za *Solovečsku čelobitnu* i za rukopis *Ob svjatom Kreščeniju*.

Kukuljevićev rad je za nas vrlo važan već zbog genealogije, po kojoj znamo da Križanićev rod nije došao u Obrh u XVI stoljeću iz okoline Bihaća u Bosni, kako bi se to bilo moglo misliti na osnovi njegova Predgovora i na osnovi razdjela o akcentima u GR i u OPS. Ovo, naravno, nema značenja za govor, za koji je Kri-

žanić znao da je u ono vrijeme u Bihaću i u njegovoj okolini bio jednak njegovu (čakavskom) govoru, ali to, ipak, stavlja pred historike dosada neriješeni zadatak da utvrde, koji su to i kakvi članovi hrvatskoga boljarstva u ono doba iz Bosne prelazili na karlovačko i ozaljsko područje u sjevernoj Hrvatskoj.

Inače, u gramatička i filološka pitanja i u ocjenjivanja Križanićeve Gramatike Kukuljević kao historik nije ulazio. On se rastao s Križanićem dok je taj još bio u Tobolsku, i završio je svoj prikaz o njem riječima: «Da li je on iz te tamnice [tj. iz Tobolska, op. JH.] ikada izašo, nezna se pravo. Njeki prijatelji iz Rusije rekoše mi, da ima tragovah, da je poslije živio u Poljskoj; to bi dakle dokazom bilo, da za njega i kasnije nije cvalo u Rusiji najkrasnije cvietje, i da je tužnim srdcem, prevaren od nadah i iluzijah, ostaviti morao onu zemlju, koju je toliko putah nazivao svojom domovinom. Konac Križanićeva života nije dosada još ni malo poznat. Mi neznamo gdje i kada je umro».

Godinu dana poslije objavljivanja Kukuljevićeva rada održao je predavanje o Križanićevoj Gramatici u filologičko-historičkom razredu JAZU u Zagrebu ĐURA DANIČIĆ. Ono je u razrađenu i proširenu obliku još iste godine objavljeno u 16. knjizi Rada JAZU na str. 159—198, i to je sve do Jagićeve monografije 1917 bio najiscrpniji prikaz o Križanićevoj Gramatici na našem području. Pisan je na osnovi izdanja iz godine 1859 koje mu je — možda i na poticaj Kukuljevićev — bio poslao P. A. Bezsonov.

Daničić se već u uvodu okomio na GR i na njezin jezik tvrdeći da je to gramatika jezika koji je Križanić «skovao za sve Slovene». Zatim ju je analizirao, i to manje više razdjel po razdjel.

U 2. razdjelu je za *priričok* napisao *priročok*, *protivnik* (dativ) pretvorio u *pridivnik* (lokativ) i tvrdio da Križanić pod svoje «uzore» (imenske paradigme) «sagoni» sve «potirući bezobzirce sve što im se protivi» i da «miješa jezik, te još šarenijom činu onu mješavinu kojom je htio da piše vas rod slovenski» (str. 162, što, naravno, nije istina, jer Križanić nije želio svima Slavenima nametnuti — u normativnom smislu — jezik kojim je pisao svoju Gramatiku). Za štokavsko dugo *-ā* u gen. množine, koje je čakavcu Križaniću bilo «skazno i negodno naslidovanja», Daničić je u istom smislu napisao da je to imalo da vrijedi «razumije se za onaj jezik koji je htio imati Križanić» (164), a kod vokativa sg. m. f. na *-a* napomenuo je, da bismo tu «imali koješta dragocjeno za istoriju svoga jezika, da je Križanić kazao da je iz našega jezika i kad po ostalome ne bismo imali razloga sumnjati o njegovijem riječima» (165).

Protiv sumnjičenja ovakve (apriorne) vrste, bilo ono opravdano ili neopravdano, odvajkada se bilo teško, gotovo nemoguće braniti (vidi ps. 129,3 «Ašte bezakonie naziraeši gospodi · gospodi къto postoitъ?).

Kod Daničića je takav stav mogao biti filološka varijanta onoga sumnjičenja kojemu su Križanića kao katolika kroz stoljeća izvrgavali kod pravoslavnih Rusa — sve do 1953 — da je bio «papski agent», «lažljivi, prevrtljivi jezuit», «opskurant», «nazadnjak i neprijatelj Rusije» itd. itd., samo što je stav P. P. Epifanova još iste godine mogao biti i bio je osuđen, a Daničića je posthumno Jagić samo prekorio i nije ga, kako se očekivalo, osudio.

Ishodišna je zabluda kod Daničića bila što se nije umio prenijeti u prošlost i sinhrono ući u dijalekatsko tkivo Križanićeve Gramatike nego je sve, pa i akcente, uspoređivao sa svojim vremenom, s drugom polovinom XIX vijeka, a ona je već za naše današnje vrijeme više nego arhaizam. Uzmimo samo raguzanizme tipa *ostalijem*, *onijeh*, *onijem*, *svijeh*, *tijeh*, *stranijeh* (jezika), o *pojedinijem* (padežima),

po *njihovijem* (zakonima) itd. itd. koji se u Daničićevu tekstu susreću i koji nam se danas čine kao rani odjeci Bečkoga dogovora ili kao legendarni most podignut da bi vodio na drugu stranu.

Kod Daničića je u razdjelu VIII netočno interpretirano ono mjesto gdje je Križanić pisao (rkp. str. 182) da «Hervatí i vъ misto VO ili Vъ izrikájut U i velêt: Idí ú grad, Čekaь me ú gradu» · Daničić je naprosto zanemario ono «i» te napisao da «Hrvati mjesto *vo* ili *v* govore *u*» (185) i time zaveo i Peca koji je u tome vidio potvrdu za svoju koncepciju, premda su i jedan i drugi mogli vidjeti, da je to «u» 1. izuzetak i 2. da su to oblici Hrvata štokavaca, 3. da je u njima provedeno novoštokavsko prenošenje akcenta na prijedlog, 4. da je uz Hrvate čakavce u Bosni u ono vrijeme bilo i Hrvata štokavaca (dok ih on tako izrijekom zove).

Za četvrti razdjel rekao je Daničić da se u njem «pokazuju elementi od kojih postaju riječi» te da «imamo u njemu zametke nauci o postajanju riječi» (175), a za XV razdjel je rekao da u njemu «imamo malu sintaksu» (195). Drugim riječima, da u njima imamo začetke nauke o tvorbi riječi i nauke o rečenici, a jer se radilo u prvom redu o ruskim, crkvenoslavenskim, hrvatskim, srpskim, poljskim i bjeloruskim oblicima, da se radilo in nucleis o začecima — makar i vrlo skučenima — poredbene slavenske gramatike. Ovo ga međutim nije sprečavalo da već dvije do tri strane poslije toga kaže «ime koje neki daju Križaniću nazivajući ga ocem komparativne gramatike slovenske, mislim da je isto tako fantastično kao i Križanićeva gramatika; jer ono što sada imamo komparativne gramatike slovenske nije ni u kakvoj svezi s gramatikom Križanićevom» (197—198) te da «ovaj Križanićev posao pripada među one poslove od kojih ne može ništa biti, i kojih se za to um čovječji samo onda može latiti kad zastrani» (197).

Završio je, ostajući kod svoje tvrdnje «da je Križanić htio načiniti jezik za sve Slovene» (ib.), citatom iz Šafaříka «die Grammatik enthält bei manchem Einseitigen und Excentrischen, was zum Theil dem Entbehren besserer Quellen und Hilfsmittel in Sibirien zuzuschreiben ist, viele helle Blicke, gesunde Urtheile und originelle Ansichten» s dodatkom : «Ovaj sud mislim da je i pravedan i blag tako da blaži ne može biti i da je zaludu što se neki trude da ga zamijene drugim» (198).

Neugodno je osim toga što je Daničić, suprotno tumačenju Križanićevu u razdjelu XI, svako ѱ transkribirao sa *št* te je pisao *veselešti* se 163, *dašta* 171, *gorešt*, *spešt*, *idušti* 172, *spijušti* 173, *hoštu* 181, *imajušt*, *jesušt*, *sušt*, *budušt*, *rekušt* 182, *skrašteno* 192 i sl. mjesto *veseleći* se, *daća*, *goreć*, *speć*, *idući*, *spijući*, *hoću*, *imajuć*, *suć*, *buduć*, *rekuć*, *skraćeno*. A evo samo kraća potvrda, kako je ahrono raspravljao o akcentima: «za primjer gdje su «dolgij i skorij» zajedno stavlja 'zābávami', tu bi dakle po njegovim riječima na prvom slogu bio isti akc. koji je na prvom slogu riječi glava, a na drugom bi slogu bio akc. koji je na prvom slogu riječi čudo, ili po današnjem pisanju taj bi primjer glasio *zábàvami*, a to danas u jeziku našem ne može biti. Još veli da «dolgij» (njegov — a naš ') ne može stajati u riječima od jednoga sloga, kao što doista i ne može u našem jeziku, ali na riječima od više slogova, kad je sam, veli da ne može stajati nego samo na slogu pred posljednjim, a to u današnjem našem jeziku nije istina» (196).

Njegova su izvođenja i Jagiću bila zazorna, samo što se on o bivšem drugu i tajniku JAZU vrlo blago izrazio napisavši u Povijesti slavenske filologije (ESF 1, 1910) samo da je Križanićeva Gramatika doživjela «rezkuju i nezasluženuju kritiku Daničiča» (str. 34).

VATROSLAV JAGIĆ se u tri maha iscrpnije pozabavio Križanićevim gramatičkim djelima i njegovim jezikom: prvi put u Povijesti slavenske filologije 1910

i zatim dva puta u svojoj monografiji o Križaniću 1917, i to u *Razgledu po Križanićevu književnom radu* (Dva gramatička djela Križanićeva, str. 258—268) i u *Prilogu drugom* (Križanićev jezik, str. 459—489).

U Povijesti slavenske filologije on je na nepune dvije strane stegao pregled glasovnih i pravopisnih oblika kako ih je Križanić iznio u OPS i u XI i XII razdjelu Gramatike. Jagić se kod toga više držao OPS nego Gramatike, što je lako utvrditi i po tome, što bi inače po svoj prilici spomenuo i to, da Križanić *j* zove na španjolski način *jhota*, a ь, koje ima funkciju umekšavanja prethodnoga suglasnika i reduciranoga j (i̯), da zove *jod*. Osim toga spomenuo bi jamačno kako se Križanić (s pravom) kritički odnosio prema dojakošnjem pisanju latiničkim slovima («smutnьa najpače se činit vъ tom : ježe neobstojalno pišem. Jeden glas pišem vnožimi čertinami : a jednu čertinu izrikajem vnožimi glasmi» i da bi «pak godno bilo : da bismo vsaki jeden glas jednim slovom pisali, a ne dvimi : i vsako jedno slovo bismo jednim glasom izrikali, a ne dvimi» (str. 236). Ondje gdje se Križanić protivi uvođenju znaka za y navodeći da za nj ne znaju Hrvati, Srbi, Bugari i Česi, Jagić je iza Čeha stavio uskličnik, a to je značilo samo da je želio istaknuti, da je Križanić znao da Česi pišu *y* ali ga ne izgovaraju (da ga izgovaraju kao *i*). Kod pisanja ъ Jagić nije isticao da ga je Križanić dopuštao samo ondje, gdje je to bio reduktivni znak kao zamjena za ortotonijski vokal (odn. gdje je mogao stajati takav vokal, npr. uz prijedlog ili uz sonantno r̥). Za akcente upućivao je — za ono vrijeme s pravom — na Šahmatovljevu raspravu «Jurij Križanič o serbsko-horvatskom udarenii» (RFV Varšava 1895). O njoj je i nedavno bilo govora u spomenuta dva zbornika koji su se pojavili poslije simpozija o Križaniću u Zagrebu i u Los Angelesu.

U svojoj monografiji posvećenoj Križaniću Jagić je u gore spomenutu Razgledu t. 7. posvetio Križanićevim gramatičkim djelima, i to na prvom mjestu (dosta opširno) OPS, a na drugom (više općenito) GR. Tu najprije nadovezuje na Daničića (da je djelo «promašilo cilj, pošto stvara nekakav novi umjetno miješani jezik te prema njemu kroji i pravila» i da «nikomu ne pada na um da nasljeduje Križanića, da piše njegovom umjetnom mješavinom» (259), no odmah dodaje (ib.): «Ali to ne smeta, da se ipak može govoriti o velikoj originalnosti Križanićeva talenta i u gramatičkim pitanjima. Mogao je u mnogome pogriješiti, ali već njegova smjelost, da udari novim putem, da podvrgne originalnomu razmišljanju stvari, kako nije nitko prije njega učinio, zaslužuje veliko priznanje».

Što se tiče nauke o tvorbi riječi (v. gore str. 32), on se između redaka kritički osvrnuo na Daničića riječima «I Daničić, koji inače ne uzima mnogo u račun vrijeme, kada je Križanić živio, već ga nemilice osuđuje, gdje god je prema našemu današnjemu znanju zalutao, morao je priznati, da je taj dio gramatike Križanićeve najbolji» te dodaje (ib.) da je to u Križanića, zapravo, «zametak tako zvane semasiološke nauke». Zatim je o kontroverzi u pitanjima oko akcenata napisao da «Daničić misli, da gdje god Križanić nešto tvrdi o akcentuaciji, što po našem današnjem znanju ne stoji, svagdje se varao. Drugačije misli o tome Šahmatov, koji po mojem mišljenju opet i suviše mnogo vjeruje Križaniću».

Značajno je za zdrava predviđanja Jagićeva ono što je pisao o Križanićevoj hrvatskoj gramatici kao mogućoj prethodnici one gramatike koja je do nas došla. Njegove su riječi, da se u ovoj posljednjoj «najčešće govori u raznim napomenama o Hrvatima i hrvatskom jeziku» (267), te dodaje: «Rekao bih, da to dokazuje, da je Križanić zbilja mislio i razmišljao o gramatici hrvatskog jezika već od svoje rane mladosti. Po svoj je prilici nešto građe ponio sa sobom već s juga, kad je kretao put Rusije. Nije li i čitava osnova gramatike zamišljena već davno prije njegova

odlaska u Rusiju, o tome je teško govoriti; ali sudeći po tome, što je u gramatici svoje opaske o grafici i ortografiji turio pod kraj djela, gotovo bih rekao, da su oni prijašnji razdjeli 1—10 bili u njegovoj glavi onako zamišljeni već onda, kada je još imao na umu samo gramatiku hrvatskoga i ponešto crkvenog slovenskog jezika. Može biti i primjeri, kojih je veliki broj izvađen iz hrvatskog jezika, dokazuju, da je osnova svega razlaganja izrađena već davno prije dolaska u Rusiju». Treba s ovim isporediti ono što je ovdje u uvodu rečeno na str. 24, pa će se vidjeti, koliko je Jagić bio u pravu da ovako govori. Ističući još, kako je Križanić «umio dobro razlikovati značenje glagola perfektivnih, imperfektivnih, intensivnih, i znao, kako se ta razlika odaziva u konjugaciji», on je ovaj svoj pregled završio riječima: «Ovako kroz čitavo djelo izbija mnogo svakojakih oštroumnih opazaka, koje i ondje, gdje se ne mogu odobriti, pokazuju čovjeka misaona, koji bi u boljim prilikama, okružen živim saobraćajem, mogao donijeti mnogo koristi, dok je ovako taj poklad ležao stotine godina bez ploda» (268).

U Prilogu (II) o Križanićevu jeziku Jagić je mnogo opširniji ne samo zato što se osvrće na leksik, koji je i po broju primjera i po broju potvrda kod Križanića vrlo bogat, nego i zato što se ne osvrće samo na GR ili na OPS, nego se osvrće i na druga djela, u prvom redu na «Politiku» i na područja koja su s njom u vezi. Na str. 463. on sebi zadaje slijedeće pitanje, i odmah daje odgovor na nj: «A kako inače izgleda Križanićev jezik ? Razumije se, vrlo šareno, sasvim prema njegovim jezičkim načelima, po kojima pisac ima jezik sasvim u svojoj vlasti te se može i smije njime služiti po svojoj volji, podčinjavajući ga potrebama svojih misli. Križanić je u tome pogledu, mutatis mutandis, izveo u slovenskom svijetu onaj pokušaj kojim se Leibniz oduševljavao za sav svijet». Zatim je (na str. 467) slijedila otvorena laudacija: «Ne mogu ne priznati, da se duboko klanjam Križanićevoj smjelosti i energiji, kojom je stvorio sebi za svoje vrlo bogate misli poseban, svoj jezik. Mi ga možemo, kao što je činio pokojni naš Daničić, osuđivati za taj njegov ne pokušaj, već upravo smjelo provedeni čin, i opet budimo pravedni, nema mnogo ljudi, koji bi se odlučili na takav korak, koji se ne bi bojali, da će ih upravo nesavršeni jezik sapeti u okove. Križanić je osjećao u sebi toliko snage, da je raskinuo lance koji mu sapinjahu misli: misao je održala pobjedu nad jezikom, dakako na štetu njegove popularnosti».

Napomenuo bih samo, da su u tome neki isproređivali Križanića s Velimirom Hlebnikovim, ruskim piscem iz burnih prvih godina našega stoljeća, koji je sa svoje strane znao za Križanića, dok je u pjesmi *Učitelь i učenik*: *O slovah, gorah i narodah*, koja je nastala 1912, posljednji dijalog završio riječima:

Učitelь : No čto za kniga u tebja na kolenah?

Učenik: Križanič. Ja ljublju govoritь s mertvymi.

Kod Rusa je poslije Arsenija Markeviča, koji je četvrtu glavu svoje rasprave o Križaniću (*Jurij Križanič i ego literaturnaja dejatel'nost'. Istoriko-literaturnyj očerk*, Varšava 1876) posvetio 'gramatici Jurija Križanića, njezinu značenju i poređenju s gramatikom Meletija Smotrickoga', najbolji filološki rad Križaniću posvetio M. G. DOLOBKO. On je s boljim motivacijama uspoređivao OPS i GR i bolje je umio prodrijeti u suštinsko tkivo Križanićevih lingvističkih domišljanja nego što je to uspijevalo drugim njegovim suvremenicima. Širi je od ostalih, lingvistički potkovaniji. Prema Križaniću je pravedniji. Za nedosljednosti u pisanju *j* rekao je npr. da je i Ljudevit Gaj u tome zaostajao za Kopitar-Vukovom reformom ćirilice. Što se tiče ѱ, čini se da nije znao da se za taj grafem za *ć* kod Srba još dugo (u srpskoj ćirilici, tako još kod Save Mrkalja u *Salu debeloga jera* 1810) pisalo *ть* (i da

«horvatskie govory» ipak «znajut t'» §13). On je na nekoliko mjesta utvrdio da se OPS i GR razilaze i da ono što je u OPS može biti bolje i zrelije promišljeno od onoga što je u GR (pri tom on nije mogao znati da je prijepis OPS, koji je do nas došao, mogao biti napisan i poslije GR koja je do nas došla, v. str. 20 i izd. OPS 1983).

S druge strane, Dolobko dopušta da je primjerak GR koji je dovršen potkraj 1665 mogao i nestati (po Dobrovskom — u požaru Moskve) i da je primjerak koji je do danas došao mogao biti ili prijepis sa zajedničkoga koncepta, ili prijepis onoga primjerka GR koji je 1665 bio poslan u Moskvu («nadležit dumat', čto ėkzempljar, poslannyj v Moskvu i nyne uterjannyj, byl napisan po krajnej mere v konce 1665 goda; tot že ėkzempljar kotorym my raspolagaem, ili spisan pozže (samim Križaničem) — v 1666 g. s černovika, ili, po krajnej mere, buduči zagotovlen odnovremenno s poslannym v Moskvu, snabžen v 1666 g. predisloviem»; str. 12).

Što se pak jezika u GR tiče, zanimljivo je Dolobkovo mišljenje o shvaćanjima o jeziku i o društvenim pojavama onih vremena uopće. On piše npr. da se «ni Moskva u XVII vijeku, a još manje Tobolsk, nisu povodili za jedinstvom u jeziku, pa Križaniću uzimati za zlo lingvistički eklekticizam znači isto što i uzimati Moskvi za zlo što u XVII vijeku nije bila kapitalistička» (str. 28).

Dolobko je, koliko ja znam, prvi i jedini na sasvim suvremen način u vezi s GR dovodio i Križanićevo idealističko shvaćanje o jeziku (do kojega je on bio došao davno prije W. v. Humboldta). Navela ga je na to komparacija s «Politikom».

U trećem dijelu «Politike» (u dijelu «O mudrosti») u 5. razdjelu (Ob jeziku, libo ob Besede) već sami podnaslovi zabilježeni in margine kazuju o čemu se radi i do čega je Jurko došao. Oni glase: *Beseda orudie mudrosti. — Jazikow nekoyich talani. — Skudosti naszego iazika. — Newimowwnosti naszije zli naslidki. — Treba iazik iztežat. — Pismo nasze neudatno.* Drugim riječima, sve ovisi o govoru, o riječi: ne da je ona proizvod nego je uzročnik svemu napretku, i što je ona u nekom narodu bogatija, razvijenija, nijansiranija, on će imati više uspjeha u zanatima, različitim umijećima i proizvodstvu. Obilje riječi i lakoća u izražavanju velika su pomoć u stvaranju mudrih planova i uspješnom ostvarivanju mirnodopskih i ratnih pothvata. Zato treba jezik njegovati, jer o njem sve ovisi. I kod vojnika raste hitrost i hrabrost kada im se govori na svojem a ne na tuđem jeziku. Kao primjer spominje Nijemce (koje inače mrzi), za koje kaže da kod njih mnogi poznaju klasičke jezike i da je i sam njemački jezik vrlo bogat riječima i vrlo prikladan za svakakva razmatranja, za pjesme i pripovijetke, i da zato nije čudo što su Nijemci u umijećima daleko iznad ostalih naroda. Da to sve stoji do jezika: da se jedni izgovaraju lako, drugi brzo, ini da su dobri za pjesme i stihove. Neki su u izgovoru gromki i oholi, kao turski i mađarski, i da takav glas ili izgovor, također, čini vojnike srčanima.

Poslije takvih uvodnih napomena on se upustio u kritiku svojega jezika i slavenskih jezika, i ona je, blago rečeno, pretjerano negativna i podložna svrsi koja je u konačnici dovela do toga, da mu je car povjerio da radi na usavršavanju jezika, na gramatici i na pravopisu, samo ne u Moskvi nego u Tobolsku.

Još bih želio ukratko spomenuti jedan rad o GR koji je pod naslovom «Le langage de Križanić» neposredno pred drugi svjetski rat (1934) u Parizu objavio H. J. A. van SON (Autour de Križanić. Étude historique et linguistique).

On počinje gotovo stereotipno držeći se manje više Jagića iz ESF (Ce qu'il y a de plus curieux dans l'oeuvre de Križanić, c'est certainement le langage qu'il

emploie et l'effort qu'il fait de composer une langue slave commune) i dalje — već nešto subjektivnije — «il invente un mot slave qui n'existe pas, mais dont le sens ne peut échapper à aucun Slave». Njegova su izvođenja ponekad primitivna, no i pored kojekakvih omašaka on je došao do zaključka «nous ne pouvons que sentir de l'admiration pour cet homme étrange qui fut un des prédécesseurs de Pierre le Grand» (83). Za Križanićev termin za particip on kaže «*medolenje*, dont il nous est impossible de trouver la dérivation», a za genitiv (*izkernik*) je smislio da je to prijedlog sasvim nepoznat ostalim slavenskim jezicima (86), što međutim nije točno, jer je «iskrnji» u hrvatskom jeziku sinonim za «bližnji». I on ističe, kako je Križaniću bilo teško u Tobolsku (Križanić se plaint souvent amèrement d'avoir été sans aide et sans conseil et d'avoir été obligé de travailler isolément, 91).

Križanić je bio prvi koji je za termin «kralь» mislio da je slavenskoga porijekla. U novije vrijeme tomu su se — uz Rudnickoga (SO 13,205) — počeli priklanjati i neki drugi (izvodeći *kralь* od *kor-l-ь a ovo od *kor-i-ti*, v. sl. za rus. *vralь*). I Van Son se pokolebao te došao do zaključka «le phénomène reste inexpliquable et il n'est nullement exclu que Križanić ait raison en proclamant l'expression comme étant d'origine slave» (95). Vrijedno je spomenuti da je povoljno ocijenio i Križanićev utjecaj na sricanje azbuke u školi (le conseil qu'il donne de changer les noms compliqués des letters slaves par des sons monosyllabiques, a été suivi par les pédagogues russes vers la fin du XIXe siècle, 100), no u transkripciji csl. ѭ on je pošao dalje i od Belića i od Daničića, te je pisao *jmatšču*, *jmatšče* itd. mj. *imatću*, *imatće*.

Na kraju još samo jedan ili dva obrata koji odaju mjesto gdje su pisani: na str. 98. on piše: «Markevič — un Russe — dit à la page 61 de sa dissertation sur Jury Križanić que la langue de celui-ci est du croate avec des mots et des particularités russes; Jagić — un Croate — dit juste le contraire. Il nous semble que Križanić aurait été très heureux de ces deux jugements», na str. 97. navodeći Križanićevo zgražanje zbog prekomjerne upotrebe tuđica «Vse polno jest takovih nakaz i merzostej, od kojih nist vozmožno čest bez ognjusi i bez vozrušenja želudca na bljuvanje» on je dodao: Nous laissons volontiers aux Slavistes le plaisir de traduire cette belle phrase.

Na kraju — i to sasvim na kraju — želio bih se obazrijeti na dva vrijedna osvrta na Križanića koji su se u posljednje vrijeme pojavili kod nas, u njegovoj domovini. To su radovi koje je objavio beogradski profesor Asim PECO. On je u dva maha pisao o Križaniću i njegovu jeziku: prvi put u članku «Križanićevi pogledi na srpskohrvatski jezik i njegove dijalekte» (Južnosl. filolog XXXVII, 1981) i drugi put u raspravi «Juraj Križanić kao akcentolog» (Južnosl. filolog XXXVIII, 1982). Treba odmah spomenuti da su se Križanićem kao dijalektologom i akcentologom u posljednje vrijeme kod nas bavili Mate Hraste i Milan Moguš i kod Rusa — poslije Šahmatova — V. A. Dybo i Rimna Bulatova.

No ostanimo kod Peca. U prvoj raspravi on se, polazeći još stopama svojih prethodnika, koliko toliko priklanjao tradicionalnim ocjenama te pisao «Jezik koji je stvarao Križanić trebalo bi, dakle, da bude neka vrsta opšteslovenskog jezika: zajednički za sve Slovene» (152) i na str. 172: «Gramatika bi trebalo da posluži kao uzor novog, zajedničkog slovenskog jezika», a pritom Križanić nije ni pomišljao na to da za sve Slavene skroji neku novu normativnu gramatiku koja bi makar samo u crkvenom pogledu i za potrebe crkve nadomjestila ono što su sadržavala izvođenja Smotryćkoga ili Slavinećkoga. On je samo davao savjete, kojim i kakvim bi se putevima moglo polaziti u tekstovima koji bi bili namijenjeni svemu slavenstvu.

On je, prema tome, i neke leške (poljske) oblike smatrao boljima od svojih ili od ruskih (v. str. 62. i posljednji razdjel). Nije, dakle, čudo što su u Križanića tu i tamo mogli iskrsnuti i poneki kajkavizmi, štokavizmi, crkvenoslavizmi, no prerano bi bilo tvrditi da je on «u svoju pisanu riječ tako lijepo utkao osobine sva tri naša osnovna dijalekta» i da je «na tome gradio svojevrsni naš jezički standard» (173). To nije bila, niti je mogla biti, njegova namjera, barem ne u knjizi koja je bila pisana za Ruse, za Prikaz Tajnyh Del i za Dvoréc (za carski dvor).

Krupnija je digresija, po mojem sudu, ona do koje je u toj interesantnoj i lijepoj radnji došlo pod utjecajem A. Belića, koji je za Križanićevu akcentuaciju napisao da se može «s pouzdanošću reći ... da po svojim osnovnim akcenatskim osobinama predstavlja štokavski govor starijega tipa, i to, u glavnome, onako kao zetski govor ili kosovsko-resavski ili danas poznati nam govori bosanski» (Akc. studije I, Beograd SKS 1914, str. 23). Belić nije shvaćao da kod čakavsko-štokavskih odnosa u akcenatskim pitanjima treba polaziti od čakavskih osnovnih odlika s gradacijama: čakavski — staroštokavski bez politonije i s različitim stupnjevima metatakse i metatonije — sve do novoštokavskih odlika u vrhunskim oblicima, koji zatim vode u redukcije kao znak, da su sistemi prešli ili da prelaze u svoje prekretnice. Kada, što se dijalekata tiče, autor kaže «Istina, tu Križanić neće uvijek istaći jezičko jedinstvo Srba i Hrvata, ali se ono i tu najčešće podrazumijeva» (157) i «Bilo kako bilo tek je činjenica da je Križanić začetnik našega jezičkog zajedništva», onda se to tek s nategom može primiti na znanje.

Pomalo tendenciozno zvuči, kada se bez ikakvih dokaza tvrdi da je Križanić «poticao iz jednog društvenog sloja koji nikako nije bio tipični predstavnik hrvatskog narodnog jezika u to vrijeme» (160), tim više što i jedini navod potvrđen primjerom, naime da u Križanićevu «hrvatskom ima osobina, naročito u oblicima, koje to nikako nisu bile (npr. hoćet, sut i sl.)» (ib.) — nikako ne stoji: u hrvatskim patrističkim tekstovima XVI vijeka takvi su oblici bili još dosta obični. Nepotrebna je bila i napomena da je čakavsko *ja* u *počati, začati* moglo biti rezultat ruskoga utjecaja (a kod *čь* — *tь* za ц moglo se raditi i o ćiriličkoj tradiciji kod Srba, i o diferencijaciji po izgovoru, v. za *ć* i Rad JAZU 285, 1949).

Koliko danas znamo o tendencijama u književnom jeziku sjeverne Hrvatske u XVII stoljeću, očekivalo bi se da će govorne osobine feudalaca sjeverne Hrvatske u XVII vijeku biti ne čakavske nego kajkavske, kako to pokazuje i kancelarijski stil onoga vremena. Međutim, nitko ne bi mogao zanijekati da osnove Križanićeva govora nisu ni kajkavske ni štokavske nego čakavske.

Pozivanje na Daničića (v. gore) i na neke ranije Jagićeve sudove o njem i o Križaniću (v. str. 174), nije bilo potrebno. Sve ako se netko i ne složi s mišljenjima Bodjanskoga i Kolosova, priznat će da su njegove zasluge za slavistiku veće i od Leibnizovih i od Sparwenveldtovih.

U raspravi «Juraj Križanić kao akcentolog» A. Peco polazi od Šahmatova i Belića, koji se nisu umjeli dovoljno uživjeti u sistem akcentuacije Jurja Križanića, pa taj nedostatak s njima dijeli i Peco. Dok se to Šahmatovu kao strancu i, iz posebnih razloga, Beliću moglo oprostiti, Peco je trebao biti oprezniji kada je pristajao uz jednačenja križ. ˆ = novoštok. ˆ, odn. križ. — ′ i — ˘ = novoštok. ˘, i — — = novoštok. ˆ : u svojoj konačnici to, naime, znači, da Križanić u svojoj osnovnoj akcentuaciji ne bi uopće imao naglaska s ulaznom intonacijom, a to direktno protivuriječi njegovoj definiciji za «visoki vlak». Šahmatov je, ne poznavajući dovoljno čakavsku problematiku, u ˆ nazirao i čakavski dugosilazni, i čakavski metatonijski akut. Peco, međutim, tvrdi da kod Križanića «tragova me-

tatonijskog akuta ... nema» (72), no s druge strane ne može a da sâm sebi ne protuslovi navodeći gpl. od конь*, otác* — kônь, otâc, i od Nīmec, Krānьec — Nîmec, Krânьec i dopuštajući da bi to «govorilo da je razlika između visokog i dugog [vlaka, H.] bila i kvalitativno obilježena» (ib. 73).

Peco se, kao ni Belić, nije upuštao u enklize, a bilo je za to prilike dosta; nije se upuštao ni u gubljenje oksitoneze, toliko važne za čakavske i staroštokavske akcenatske sisteme. Njegov završni zaključak «da štokavske govore (za Križanića govore Srba) karakteriše novoštokavska politonija, sa razvijenim dugouzlaznim akcentom, a njegov čakavski govor (govor Hrvata) nije još znao za takav akcenat, iako je bio zahvaćen tom metatonijskom strujom» mogao bi se ispraviti u tom smislu, da je i Križanićev čakavski i staroštokavski metatonijski akut starijeg perioda bio više i izrazitije uzlazan od novoštokavskog akuta, koji je kao reduktivan elemenat na cirkumfleksu dugo tavorio ispred sve slabije paroksitone.

IZ UREDNIŠTVA

Uredništvo je nastojalo da se sve riječi i sav tekst — osim onoga koji je pisan grčkim slovima — transkribira latinicom. Ovo ne samo zato što je to tehnički jednostavnije, lakše i — zbog akcenata — jevtinije, nego i zato što su se i prije, tako i u XVII vijeku, neki istaknuti predstavnici kulturnoga života u Rusiji služili latinicom: ne samo Križanić u Razgovorima ob wladatelystwu i u nekim drugim dosad neobjavljenim tekstovima iz istoga zbornika iz kojega su objavljeni spomenuti Razgovori (danas poznatiji pod imenom «Politika»), nego se latinicom služio i najbolji ruski književnik onoga vremena i odgojitelj careve djece Simeon Polockij (za kojega se zna da je čak i zapisnike sa sinoda — crkvenoga sabora 1666 i 1667, kada je svrgnut Nikon — pisao latinicom, v. A. N. Robinson o. c. 18).

Od ortografskih osobitosti kojima se služio Križanić treba uz *j*, koje je uveo u ćirilicu 150 godina prije Vuka Karadžića, napomenuti da je on za bugarsko-crkvenoslavensko *žd* pisao *dž*, za koje su i Potebnja i drugi držali da je vrlo staro (v. N. Korobka, *Znak dž v malorusskom narečii*, RFV XXXIV, 1895, 223—232). Samo izuzetno i tek na par mjesta pisao je i *ždь*, koje bi imalo biti bliže našemu *đ*.

Kod razlikovanja između *i* i *j** javljale su se izvjesne teškoće i kod Križanića i kod izdavača. One su manje ako se stalno ima pred očima da se radilo o ćirilici u kojoj je *i* = u, a ne o latinici. Ako se to nema pred očima, teško je shvatiti i opravdati njegovo tumačenje, kada se piše — ili bi trebalo ili moglo da se piše — *ita* (novogrč. izgovor za *η*, H), kada *ihota* ili *jhota* (španj. ij = i + jota = hota), a kada jer'(ь). Njegovo tumačenje i njegov prijedlog glase: «U našem pismu je *ita* u svemu jednake vrijednosti kao *ihota* (j). Piši *Izbiti*, ili *Jzbjtj*, i bit će izgovor jednak.

Mogli bismo sasvim odbaciti *ita* i svagdje pisati jhota kao udobnije i za pisanje spravnije. No ipak ne odbacujemo *ita* nego se, radi ljepote pisma, njime služimo. U počecima riječi prikladnije se čini *jhota*, a u sredini i na krajevima *ita*, npr. Jzbiti, Jzliti. A ako bi netko svagdje pisao *jhota* : ili svagdje *ita* : ni on ne bi pogriješio» (str. 238). Križanić je predlagao da se uz *itu jhota* u principu smatra vokalom (glasnicom) i samo poziciono neglasnicom, dok je ь (jer') imalo služiti kao neglasnica i elemenat koji umekšava (palatalizira) suglasnike ispred sebe (dok

---

* Za njega je *j* vokal (glasnica) i on ga akcentira (*j́* : *j̀*) i čitao se jamačno s lakom prejotacijom (*j́me* kao *i̯íme*, *j̀n* kao *i̯în*), i na to treba paziti i kod pisanja i kod čitanja. Iz grafotehničkih razloga *J̀* je uvijek veliko *j̀*, a kada je ono veliko *j́* ili *j̃*, onda je to označeno.

Iz istih tehničkih razloga morale su otpasti title (kod *k͡t* za *kákot*, kod citiranja brojeva ili psalama) a kurzivno *j* je znak da je *j* i u ćirilici, *u* da je ondje *y*.

toga kod *j* nema: *Objasnьenje* treba čitati ob-jas-ńen-je a ne ob-jas-ńe-ńe). Čakavsko inicijalno Jvo, jli sa čitanjem *Jivo*, *jili* nije ušlo u pravila.

Mi smo se držali Križanićeva pisanja i ondje, gdje ono nije bilo dosljedno. Uostalom, sve da na nekom mjestu *ita* stoji mjesto *jhota*, to za njegov tekst i njegovo čitanje (v. gore) ne bi bilo relevantno. To vrijedi i za pisanje vel. slova.

Prividno je veća teškoća bila kod transkripcije ѱ koje je moglo biti i *ć* i *šć* i *št*: tu smo *št* pisali u tradicionalno ortodoksno-crkvenoslavenskom tekstu, a za *ć* nam je ponegdje od koristi bila latinička transkripcija «Politike» sa svojim *asće* (za *aszcze*) i *weć* (za rusko vešć), dok nam je za *šć* pomagalo raščlanjeno š-ć (ш ѱ).

Znakom ‖ obilježen je završetak jedne i početak druge (naredne) strane u Križanićevu rukopisu.

Ondje gdje su cijele strane i cijeli odlomci prema želji Križanićevoj preneseni na druga mjesta, označeno je to tako da su prvotne paginacije stavljene u uglate zagrade.

Velika slova služila su u prvom redu isticanju te su stoga dolazila i u rečenici i, osobito, kod nabrajanja, ma da su tu koji put dolazila i mala početna slova.

Brojevi *razdjela* ili *razdila* ispisani su prema ćiriličkom sistemu slovima, od A = 1 do *ϳ3* = 17 (dakle: *А* 1, *В* 2, *Г* 3, *Д* 4, *Є* 5, **S** 6, *З* 7, *И* 8, *ѳ* 9, *ϳ* 10, *ϳА* 11, *ϳВ* 12, *ϳГ* 13, *ϳД* 14, *ϳЄ* 15, *ϳS* 16, *ϳ3* 17, Uз to još i *К* = 20, *Ѯ* = 7000, ćir. *Р* = 100, *О* = 70).

PREGLED NEKIH SKRAĆENICA

člk — človik
glca — glasnica
Gsd — Gospod(in)
H, Hēr, Hērv — hervatski, Hervat
Hrs — Hristos
jme — nomen (j. pridivno = adj, prosto, izredno; j. verstalno — komparativ)
kt — kakot (npr., kao npr.)
Le — Leh, lešski (= poljski)
med., medol. — medolьenje (ptc)
neglc — neglasnica
neokonč. — neokončanik (infinitiv)
orud. — orudnik (instrumental)
Srs, Serb. — Serb, serbski
ost. — ostalno
perv. — pervij, pervoье
prěd., prědki — prevodniki
presover. — presoveršenoe vrime, pluskvamperfekt
prid., pridk. — pridivnik
prišest(no vrime) — futur
prom. — prominjeno vrime
prom. 1 — perfekt
prom. 2 — ptc. pf.
r. — reci
Ru. — ruski, Ruski jezik
supr. — suprotivnik (isto što i protivnik = dativ)
vri. — vrime, tempus

PREGLED NEKIH RIJEČI I TERMINA
(ad usum lectoris)

Akcentus — v. vlâk
Barbarizam — kovanica po uzoru na neki drugi jezik
besida — rečenica
bezjaština — unakažena riječ
bludno — krivo
Čerta — crta
čertina — slovo
čiselni — brojan, brojčan
čiselno jme — broj kao gramat. kategorija, v. č. j. iznimalno, korenično, pričetno, redovno, sobiralno, vnogoverstno
čislo — broj; gram. č. jedinično, vnožinno, dvoьično
čuš — znači, t. zn.
Dočerinski — kćerin
dodatak v. privdenьenje
dolgovati — oduljen, produžen
domovinno jme — etnik
dvojeskladen — dvosložan
dvojeglasnica — diftong
dušati — živo biće, animate
dvoьica — dvojina, dual
Glasnica — samoglasnik
Jme — imenica, apelativ; j. dijanno, kakovostno, mistno, narodno, nastojanno, obstojno orudno, pomistno, skladeno, skudno, slovno, sobiralno, umenьšalno, vladalno, vlastito, zanosno, ženinsko, obćeno
Iskernik — genitiv
izbitok — redundantnost; višak
izjavlьenje — izreka
iznimalьnij — izuzetan
izrikanje — izricanje
izrikati — izricati
izrok — izgovor; izričaj
Jedinica — jednina, singular
jediničnij — jedninski, pojedinačan
jednak — ravan
jednokratna ričina — svršeni glagol
jmennik — nominativ
jmenika — zamjenica
Kaženje — kvarenje
kmetski — pučki, prostonarodan
kmetšćina — seljački, kmetski govor
končina — završetak
konečni — krajnji; ultima
korenika — korijenska riječ, osnova
kroznik — akuzativ
Leh — Poljak
lešćina — poljski jezik
Medolьenje — particip; m. sadašnьe, prišestno, prominьeno, terpilno
medverženje v. privdenьenje
merzok — mrzak, odvratan
mistoglasje — supletiv (ə)
Način — modus: neokončani, povidalni, pridivalni, zapovidalni
nedušat v. dušat, inanimate
neglasnica — konsonant
negodno — nedostojno
nenadoben — nepotreban
neosobna ričina — bezlični glagol
nepretvorni — nesklonjiv
nesterpen — nedopušten
nijedinsko (pleme) — srednji rod
Obličenje — napomena (uz)
obličit — razmotriti

obličje — oblikovanje, tvorba
obstojen — stativan
okončanje — završetak
orudnik — instrumental
osoba — lice; o. perva, vtora, tretja
osoben — lični
osopenje — aspiracija
ostrij (sc. vlak) — akut
otmina — varijanta; tip
otrazno — odrešito, jasno; odredište
otricalni — odrečan, negativan
označenje — tumačenje, ( )
Pika — točka
pismo sc. pravo — pravopis
pitatьi znak — upitnik
pleme — rod (neutrum = nijedinsko)
pobludok — omaška, grješka
počinalna ričina — inchoativni glagol
podbilinno (jme) — gradivno
polovnica — semikolon
poniženi (sc. vlak) — silazan
povidalni (način) — indikativ
predložok — prijedlog
predprikrajnьi (sklad) — propenultima
pregib — padež
premina — fleksija, promjena
preminьat se — mijenjati se
preobilno — superlativ
pretvor, pretvorok — deklinacija
previjanje — konjugacija
prevratno — izvrnuto, pogrješno
pričesten — dodan
pridivalni (način) — kondicional
pridivna (sc. tvorba) — podenna (osnovna), pristojalna (pripadna)
pridivnik — lokativ
pridivno jme — adj. (*prosto, izredno*)
prikrajnьi — penultima
primet = pripadok — vrsta
prirastenje — dodatak
prirastok — dodatak, produžetak
priričok — prilog, adverb
prišestni — budući, futur(ski)
prišestno vrime — futur
privdenьenje, medverženje — zagrade
priverstanje — dodjeljenje
privjazanje — veza; veznik
proizvedenje — derivacija, derivat
proizvodni — produktivan
prominьen — prošli, prošasti
prostota — jednostavnost
protivnik — dativ
provlečeni (akc.) — produljen
ravnoskladni — jednakosložan
Razbiranje, razbor — razlikovanje, pregled; izbor
raznica — zarez; razlika
razlučenje — odvajanje
raznit — različan
razpis — popis, pregled
rič — riječ
ričina — glagol, r. zapovratna — povratni glagol, pomagalna — pomoćni, vnožekratna — iterativ, jednokratna — perfektiv
rizvo — živahno: allegro
Skaza — pokvarenost
skazan — pokvaren, pogrešan
sklad — slog; s. prirastni — dodatni slog
skladenje — sastav, složenost; rekcija
skladeno jme — kompozit
skori — brz
skudni — defektivan
sobiralni — sabiran, kolektivan
sošestje — skup, grupa
spojenje — veznik
spodobno jme — sinonim
stranšćina — tuđica; tuđinština
Šumen — palatalan
šumnica — palatalni suglasnik
Terpilni — pasivan
točki dve — kolon
tončica — nepalatalni suglasnik
trojeskladen — trosložan
Udivlьenja znak — uskličnik
umenьšalno jme — deminutiv
uzor — uzorak, model
Verstalno jme — komparativ
vlak — naglasak, akcenat
vlakopriьemni sklad — akcentonosni slog
vlakovni znak — akcenatski znak
vlastito jme — nomen proprium
vnogolično — mnogoliko
vnožekratna ričina — iterativ, imperfektiv
vnožina — množina, plural
vnožinni — množinski, pluralan

vozkliknьenje — uzvik
vozvišen (vlak) — uzlazan (naglasak)
vrime — tempus (sadašnje, prominьeno kratko = aorist, prominьeno dolgo = imperfekt, prominьeno soveršeno = perfekt, prominьeno presoveršeno = pluskvamperfekt, prišestno = futur).
vrimenni — temporalan, vremenski
Zapovidalni način — imperativ
zapovratna ričina — povratni glagol
zavlak — v. vlak, naglasak
znakovnica — razlikovni fonem, signal
zname — znak
zovnik — vokativ

TEKST

1° **Ko čtítelьem predopomínok:**
Ob pismú, i ob govorênju nášem, vъ síh
predóčnih knьížicah.

Naipérvlьe mólju vsákogo dobrohótna čtítelьa ovíh knьížic, da se nepodivît semú mojemú načínu pismá i govorênja : záčto óno neshóditse vo vsém so obíčnim Rúskim pismòm · Ravnó bo kákо vъ Gréčsko[m] jezíku razníti sut otmíni : i Gréčski pisátelьi kîь Atičânskoju, kîь Dôrskoju, kîь ôbćeju otmínoju jesut pisáli : a jednakóže ot vsíh bez pohúli čteni bîli : síce i jâ načajú se, ježe i mojé sé govorênje ot vsíh Rúskogo naróda pokolênьi i otmîn búdet razumlьenó : sé jest ot samíh Rúsjanov, i ot Slovîncev, i ot Léhov, i ot Čéhov. J dlьaradi segó prosudíl jesem síce govorít (:búdto ôbćim níkoьim jezíko[m]:) dabi ot vsíh bîlo razumlьenò. Stranšćiní bo ovdí níkakoviže nîst : ni vъ ričêh, ni vъ sostavlьênju besídi. A pretvóri i zaveršânja ričêm takóva izbráh, kója sut obćenija, íliti vnóžim nášim otmínam obíčna. Síce jâ procinьâhi gódno bìt. A vsákiь pák da govorît i pîšet, kákо líplьe bít sûdit : i po apóstolovom jzróku, Vsákiь vo svojem rázumu da udovólьitse.

Znáno búdi i sé : ježe i jâ so ôbćenim bludóm jesem pobludíl vъ síh knьížicah : gdi govorêć ob prîdnьem i knьîžnom nášem jezíku, vezdí jmenovál i napisál ьi jesem Slovînskim, a dostojâše ‖ napisát Rúskim : i lího južé 1v
poslidi soveršênja i prepisânja[1] knьîg, obličíl jesem sícev poblúdok : ob kójem činîtse obîlnije izjavlьênje vъ poslídujućem predgovôrju.

2° **Gramatíčnomu izkazânju, ob Rúskom jezíku**

Predgovôrje.

Ob jezíku sém, ob kójem razprávu ovdí činít, zъ bôžьim posóbom, naminíhom, naipérvlьe znát jest trîbi, kóьim jmenom godîtse jego zvàt. Sъ pogrišênjem bo jest učinьenó, da jezík náš séь, kóьim mî knьígi pîše[m], i bôžьie slúžbi otpravlьájem, zovétse Slovînskim : gdi po prâvde morál bi se zvát Rúskim. Šesteró bo níkogda bjâše kralьéstvo, i dâže do dnéska šesteró jest lьûdstvo, i šêst jezíčnih slavníьih otmîn, vъ nášem naródu : rékši Rúsjani,

[1] I Bezsonov je računao s time, da je Križanić pred odlazak protopopa Nikifora u Moskvu trebao dulje vremena da Gramatiku učisto prepiše; v. kod Belokurova o. c. 135 i ovdje Uvod str. 6b

Léhi, Čéhi, Bolgári, Sérblьani, i Hervāti : i oví troьí poslîdnьi ôbćim sebi *j*menom zovûtse Slovînci, i Zadunâici. *J*zmedžu vsíh pak tíh naródnih predílov, naistári*je*, i ostâlnim vsím začâlno *j*est lьûdstvo i *j*me Rúsko : i sé *j*edîno davníьim Gréčskim i Rîmskim pisátelьem *j*est bîlo póznano, i čtétse vъ stârih knьígah napîsano. A ostâlna tá vsá pokolên*j*a, káko sut iz Rús*j*anov proizíšla, táko po nûdže i *j*mena nьíhova *j*esut mládža ot Rúskogo *j*mena : i drîvnьim pisátelьem nisút mógla bít vídoma. Lího poslídu*j*ućih vikôv pisátelьi *j*noródni (: svo*j*eródnih bo mî nimá*j*em:) povidá*j*ut nam : káko vó vrime cára Mavrîci*j*a naipérvlьe Slovînci preidóše črez Dunáь, ‖ i *j*avíšese
2v vъ deržávah Rîmskogo kralьéstva, vъ kóьih i do sego dnê prebivá*j*ut. *J*no íz perva timì zvâhu se *j*edînim *j*menom Slovînci : a poslidi níko*j*ego pak vrímena, bîvši obladáli prostráni*j*e deržávi, razdilíše se ná tri kralьéstva : i ot vo*j*vôd svoьíh prózvani bíše Bolgári, Sérblьani, i Hervāti. A *j*ni pak zagóni Rúskogože naróda pošédši ot vostóka na zapád, obsédoše po séь strānė Duná*j*a, vъ raznítih deržávah : i osnováše Léšsko i Murâvsko, íliti Čéšsko, kralьéstva. Búdući pák, *j*eže Slovînci neprestânno zъ Grékmi i zъ Rimlьánmi vo*j*evâhu, i nьíhovih nemálo deržâv zavládali b*j*âhu : potomú u poslîdnьih Grékov Slovînsko *j*me učinílose *j*est páče póznano, neže ôbće vsegó naróda Rúsko *j*me : i si*j*á *j*est pričína víše-rečênomu pogrišên*j*u : da poslîdnьi Gréki vo svoьih knьígah spomináju gúšće Slovînsko *j*me : i da náši litopísci ponepćíše, búdto da bi nášemu naródu začât*j*e bîlo ot Slovîncev : i búdto da bihu Rús*j*ani, i Léhi, i Čéhi, ótonuda bîli símo príšli. Dalího pokamísta Rúsko *j*edîno pokolên*j*e i *j*me *j*est póznano drîvnьim pisátelьem : i ónože prebivá*j*et vo izkonivîčnoь svo*j*éь domovíne, vъ Rúsi : a ostâlni zagóni vsí iz Rúsiže proizidóše, i po*j*avíšese nóvi gósti vъ stranáh, vъ kóьih sadá‖
3° prebivá*j*ut : stanovíto *j*ést, *j*eže Rúsko pléme i *j*me *j*est ostâlnim vsím veršína i koreníka. *J* potomú, kogda hóćem ôbćim *j*menom ob*j*ât, i razumít vsé naše šesteró pokolên*j*e, i vsíh šêst *j*ezíčnih otmîn : nespodóbitse ьih zvát nôvičnim Slovînskim, nego páče predâvnim i koreníčnim Rúskim *j*menom. *J* síce né Rúska otmína Slovînski*j*e otmíni plôd : negó Slovînska, i Čéšska, i Léšska otmína, *j*esut Rúskogo *j*ezíka otródki. A na*j*páče séь *j*ezík : kóьim knьígi pîšem, i nîst, i nemóžet po prâvde zvát se Slovînskiь, nego Rúskiь Knьîžniь, ili Drîvnьi *j*ezìk. Pêrvo tîm : *j*eže si*j*á otmína *j*est ostâlnim peterím ili šesterím koreníka : i potomú bez sumnьên*j*a rodíla se *j*est u na*j*stári*j*ego pokolên*j*a, u Rús*j*anov. A vtôro tîm : *j*eže séь knьîžniь *j*ezík vnógo podóbniьi *j*est dnéšnьeь Rúskoь Óbćinnoь, neže koeьnibúd Slovînskoь otmíne : i sé se dokazú*j*et vo óvih knьígah, vъ razdílu 13 : gdi *j*est popîsano, čîm se raznît otmína Rúska, ot Sérbski*j*e, i ot Hervâtski*j*e. Smotrâ bo mî na oní támo izprečtení razníci, i vzêmši kiьnibúd lîst cirkôvnih knьîg : vezdí hóćem obrest déset krât vnóže mîst, vъ kóьih knьígi raznêtse ot Slovînski*j*e rîči, neže takóvih mîst, vъ kóьih bi se razníli ot Rúskogo Óbćinnogo govorên*j*a. *J* potomú déset krât véće zgadžá*j*uste knьígi zъ Rúskim Ôbćinnim, neže so Slovînskim izgóvorom.[2] ‖

3v Nimá*j*em pak scinьát, búdto da bi náš séь *j*ezík vъ ko*j*e drîvnьe vrime bîl dobró iztežân, izprâvlьen, obílen, i ko izrečên*j*u ili ko prevedên*j*u vsákih ino*j*ezíčnih besîd páče prigóden, neže *j*est dnés. Níkogdaže bo vъ nьem nîst bîlo ni*j*edînogo knьîžnogo pisátelьa : niti kójego velíkogo i ustro*j*enogó i obsto*j*âlnogo kralьéstva : kakóvo dnés po bôžьeь mílosti *j*est óvo slâvno

[2] Sudeći po crnilu, posljednja je rečenica naknadno dopisana.

Rúsko gospodârstvo. Vsá bo náša više-rečêna pokolênja, zašédši vo svoja támošnja novosêlja, so vrímenom vpadóše pód oblast înih naródov, čúš Nîmcev, Vûgrov, Vláhov, i Tûrkov : i izgubíše kói tretínu, kói polovínu ričêh svojegó otéčskogo jezíka : i vsákih dên véće gubêt. Gdi bo vъ kójem naródu nîst knьîžnih pisátelьev : ni kralьévskih prikázov, i naródnogo ustrojênja ili zakonostâvja, vo vlastítom jezíku : támo po nûdže kazîtse jezík i pogibájet. A gdi jest kralьéstveno dílo, i naródno zakonostâvje, vo svojém jezíku ustrojenó : támo jezík obikájet bít obîlniи, i ót dne dó dne tvorîtse strojníи.

Jno potomú u Bolgâr nîst česo iskát : táko bo támo jezík jest izgublьén, da mu jedvá slîd ostájet. U Léhov polovína ričêh jest ot înih raznítih jezíkov primîšena. V Čésskih knьígah obritájetse jezík čistíи ot Léšskogo : dalího
4° i ón nemálo za || kalьèn. A Sérblьani pák i Hervāti táko sut izgubíli svoju dédinsku besídu, da oprič domâšnьego díla, ni ob kakóvomže înom dílu nemógut kójeje godníje póvisti sotvorít : i kako jest ob nьíh níkto napisál, Hervātí, dî, i Sérblьani vsimí jezíkmi govorêt, a níčesože negovorêt. Pêrva bo u nьíh rîč jest Rúska, vtôra Vugérska, trêtja Niméčska, četvêrta Tûrska, pêta Gréčska, ili Vlášska, ili Arbanáska. Síce támo govorênje jest izkaženó, po primísi tûdžih ričêh : dalího po vsém tóm smotrâ na gramatíčna právila, nígdiže nečújutse zavláki glâsa táko právilni, ni ričêh hóć svoьíh hóć tûdžih táko čistó izrikânje, ni oblîčje govorênja prîdnьemu i izvírnomu Rúskomu jezíku táko podóbno i vlastíto : káko se čújet u Hervâtov. Ali pak tó né vezdí : nego lího vъ jedînom málom kūtú zemlьì : okolo Kúpi rikì, vo ujézdu Dubovcá i Ozlьá i Ríbnika ostrógov. Onámo bo vó vrime Tûrskih poslîdnьih progónov, i pri vzêtju Hervâtskije stolíci Bihćá grâda (:medžu prestermí góri, i vъ téžko prehódna místa:) sohranílo se jest Hervâtsko i Sérbsko bolьârstvo. J kulíko jest još doselí ostálo stârogo začâlnogo i čistogó izrikânja, támo se jest obritálo, za mojegó ditînstva. A sé potomú, ježe támo dlьaradi stermíh gôr, i dlьa neplôvnih rîk ,nîst níkakovaže prejézda ni ||
4v torgôvstva, i jnoródnih lьudêh malo prihódit, kóи bihu izrók kazíli. Jz suprotîvna pák ovdí na Rúsi, izrikânje timì i gramatíčno právilo, jest níkuliko iz svojego místa poméknьeno : ali pák ričêh gódnih i nášemu jezíku privlástnih, vnógo véće jest u Rúsjanov, neže u Hervâtov, ili gdinibúdi îndi : a sé dlьaradi prikáznih pîsem, i vsákih naródnih dîl, kója na Rúsi domâšnьim jezíkom bivájut otprâvlьana. Bilorúskiь pak jezík[3] né ménье ot Hervâtskogo i ot Léšskogo, nego páče i mérže jest izkažén, i narûžen, i vsákimi stranšćínami i prevrátmi zasmećèn. Na uzór proiznesím čtonibúd : vъ knьížicah, kóьim jest nadpisânje KATÍHISIS, čtûtse strânskije rîči, *Artikúl*, *Skrúpúl*, *Lucífer*, iz *Drúku* : jnih véće sícevih nakâz. Támože Niméčskogo besídnogo oblîčja, íliti ričêm sostáva izražânje, gdi pîšet : *Čtó za* učénje estь vъ sem pozdorovlénji? J réć bo bjâše : Kakóvo učênje (: ili páče, kakóv naúk:) jest vъ sém pozdravlьênьi? Támože nakázen i suprotíven prevód iz Latînska (: In statu peccati:) *Vъ dostóinstvě grěhà*: Jgdi bjâše prevést : Vъ grêšnom prebivânju : íliti, Živûć vъ nepokajânju. Síceže i po jnih Kíjevskih knьígah[4]

---

[3] *Biloruskiь* značilo je i ukrajinski i bjeloruski zajedno. Poljaci i danas razlikuju *język rosyjski* i *języki ruskie* kao što razlikuju ono što je *Rosja* od onoga što je *Ruś Biała* i *Ruś Czerwona*.

[4] Odanle se to (preko Terleckoga) prenosilo i u hrvatske glagoljaške rusificirane tekstove, v. Uvod passim.

vsé pólno jest takóvih nakâz i merzostêь, ‖ kóьih nîst vozmóžno čést, bez
5° ognьúsi i bez vozrúšenja želúdca na blьuvânje. Bilorúsjani bo vъ podivlьênju
deržêt vsákije Léšskije narávi, i zakóni, i jezík, i izražát ьih nastójet. Bíduć
pak da Léška otmína ot primísi raznítih jezíkov preizlîšno jest zagnьúšena :
nîst čúdo, ježe Bilorúsjani iz kalnogó studencà čérpajući, nemógut nam
podát čistá napója.

A pro prevód svêtih bôžьih i cirkôvnih knьîg, kóje nam prevedóše
Gréki, čtó rečém? Nîst nam trîbi na sé otvećát : dílo sâmo govorît. Nesmot-
rîm mî togó : ježe sut prevódniki níkoje Gréčskije i Niméčskije rîči, a La-
tînskih i dovôlьno čisló, bez nûdži vъ knьígi vpisáli : nego sé obličít po-
nûdžno morájem : káko sut Gréki nášu besídu na svojé kopíto nabíli : sé
jest, vés sostáv i oblîčje nášego jezíka (: po obzóru na svôь jezík:) izo dná
izvratíli i pretvoríli : táko da ni on jest Gréčskiь, ni on Rúskiь jezik. Gledí
razdíla 14, na lîstu 264.

Melêtiь Smotrítskiь, dlьaradi svojegó trudolьûbja, i dlьa pečâlnosti
kóju jest nosíl pro ôbćenu pólzu, pîšuć Gramatíku, dostójen jest pámeti i
vnógije hvalì : i bîl bi dospíl vêći naródu posóbnije, dabi se nébil soblazníl
5v po obzóru na Gréčskije prevódi : i dabi nébil za ‖ hotíl nášego jezíka na
Gréčskije i na Latînskije uzóri pretvarjàt. Vsákiь bo jezík jmájet svoja vlastíta
právila, razníta ot jnih : i nemóžetse po jnogo jezíka uzóreh íliti právileh
izpravlьàt.

Oví ûbo vsijé pričíni jâ vnogokrât razmišlьájuć i prosudžájuć, južé
davníje ot dvadéseti lît náčal jesem dúmat i trudítse vъ jezíka izpravlьênju :
i pomićát neprestânno vsáčinu, gdikóli mogâhi čtò kъ semú naminьênju
gódno obličít i ná um pobràt.

A vъ sadášnьe pak vrîmé, zrêć na šátost kója se jest učiníla dlьaradi
knьîžnih prevódov : naipáče čajál jesem polézno dílo sotvorít : da bih síh
svoьíh málo gódnih, da vnogolítnih trûdov neutaьìl. Procinьál bo jesem,
ová pomićênja ili obličênja, né liho ko izpravlьênju, ko iztežânju, i kъ
soveršênju jezíka : nego tóž i ko upokójenju naródnih sъsôr bít pospíšna.
Mojé bo prosudžênje vsegdá sícevo jest bîlo : ježe niti skáza jezíčna níkogože
neosudžajét, niti izpravlьênje besídi níkogože nespasájet : no sérdce blago-
čestívo i vъ dobrodíteleh neutômno, po bôžjeь mílosti, dobivájet spasênja.
J posemú, hotjá bihu cirkôvnije knьígi i déset krât húdže prevedenì bîli vъ
govorênju neizprâvnom (: nevelьú vъ rázumu:) takóvo neizpravlьênje
níkomuže ne bi spasênnije císti prepačílo. J níkakože nîst dostójno dlьaradi ‖
6° takóvih pûlnih pričîn cirkôvnogo razdóra činít: niti dlъaradi gramatíčnih
poblúdkov soblažnьátse, i duhôvnu lьubóv razarjàt.

Hotjá pak nestrôjnost pismá i jezíka nîst tulíka vêć, da bi dlьa nьejé
dostoîno bîlo vъ bôžjeь cîrkve šátost činít : jednakóže izpravlьênje jezíka, i
ustrojênje duhôvnih besîd, nîst sújetno, nego páče vêrlo polézno dílo; abo
posablьájet kъ léglьemu izrečênju, i ko urazumlьênju vsákih blagogovêjnih
otéčskih dûm, i dûši spasájućih sovítov. Do síh bo vrimên vo svêtom bôžjem
pismú, i vo vsákih prevódeh náših, vъ níkoьih místeh vnógo jest ričêь a
málo rázuma. Čújetse šûm vnógih neskládnih, prevrâćenih, i oblâmanih
ričêь : a razumít ьih, i dušnije níkakovije pólzi iz nьíh iznêt nîst vozmóžno.
J posemú Gramatíčno radînje, hotjá ono jest zločésto, vsákakože dozna-
vájetse bít potríbno. J kako blâženiь Jerónim velît : Nespodóbitse vozgord-
žát málih većêь, bez kóьih velíki obstoját nemógut.

A búdet pak ktô ót mene vozprósit, i rečèt : Tî ob svojém sém Gramatíčnom izkazânju čtó velîš? Jéstli óno soveršenó, i ko izpravlьênju jezíka dovôlьno? i jâ otvećúju, ježe nemóžet jedîn človík vsegó znát : naipáče bez izpitânja i bez sovíta înih : jakože mní grîšnomu lučílose jest sé dílo dílat
6v bez vsákogo sovíta : Jz‖pitát bo i provídat ni ob čémže nîst mi bîlo káko, živûćemu dlьaradi moьih grîhov vo otlučênju ot človíčskogo obćênja i sovíta : i potomú nemogóh i nemógu soveršít Ričíla, íliti ričnîh knьîg : vъ kóьih bi po alfavítnom rêdu vsákie rîči razstâvlьeni i iztolkovaní bîli. J da na uzór čto prinesù, óvot' jâ pômnьu níkoje rîči svojego máternogo Slovînskogo jezíka, a čto znamenújut, neznáju : kákoti jesùt, Pačnóg, Šurjâk, Jetérva, Zâlva,[5] Svâst, Lisjâk, Žbrîl, Prosínec, Sîčen, Svîben, Ožujâk, i înije. A vъ Rúskom jezíku tóž vnógih ričêь nerazumíju : kákoti, Vît, Mečtà, Sverîp, Prôča sebě, Jednolíčen, Pódlinen, i înih. A vъ Latînskom jezíku vnógih ričêь neznáju prevést táko, káko bi trîbi bîlo : sé jest, káko je lьûdi vo ôbćenom i obíčnom govorênju prevódet, ili izrikájut. Jno síce bez doprósa i sovíta nîst vozmóžno jedînomu človíku Ričîlnih knьîg sodílat. A pro sijú Gramatíku síce čajú i sûdžu : ježe vъ nьéь vsákije véćije težkósti po dostânku jesut izprečtení i razbistrení : i lêd neudôbja poslídujućim po mni trudolьúbcem prétert. J gdi jesem jâ čto prezríl, ili propustíl, ili pobludíl : léhko búdet otselí înim ohótnikom obličít, i pribávit, i izprávit.

Pîsano vъ Sibîri : líta з҃род, októbra vъ з҃ dên.

[5] U izvorniku je početno slovo Z (pa je ono moglo zavesti Križanića, jer i poljski ima *zołwica, zełwica*).

KAZALO

RAZDIL A — Lîst

Ob slóveh 1

RAZD(IL) B

Ob Gramatíčnih ričêh 2

RĀZDIL Г

Ob pretvarânju jmên 6
Obličênje na Prētvor 1. i 2. 7
Obličênje na Prētvor 3. 28
Obličênje na Prētvor 4. 38
Obličênje na Prētvor 5. 6. 40
Ob Neprávilnih jmneh 48
Ob Skûdnih jmeneh 52
Ob Plémeneh jmên 56

Pret(v)arânje Pridîvnih:
Prētvor 7. i 8. 63

RĀZDIL Д

Ob raznítom razdilьênju i oblîčju jmên 80

Ob obstôjnih

1. Vlastîta, i Ôbćena 81
2. Nāródna 81
3. Domovînna 82
4. Osôbna 82
5. Nastojânna 85
6. Dijânna 87
7. Kakóvostna 88
8. Sobirâlna 89

9. Mîstna 90
10. Orûdna 90
11. Podbilînna 91
12. Spodôbna 91
13. Umenьšâlna 91
14. Skladêna iz Predlóžkov 92
15. Skladêna uz Ričîn 92
16. Končína na TVA 94
17. Končína na INA 94
18. Otricâlna Obstôjna 95

Ob Pridîvnih
1. Prôsta, i ʃzrêdna 96
2. Podênna, Verstâlna, Verhôvna 98
Verstâlna od Koreníčnih Pridîv: 99
Kakóvostna Obstôjna, ot tíhže 101
3. Vladâlna 103
4. Pristojâlna 105
5. Kakóvostna pridîvna 109
6. Podbilînna prid: 112
7. Vozmožênna 112
8. Umenьšâlna pridîvna 114
9. Preobîlna, Obîlna, Mîrna 114
10. Otricâlna pridîvna 115

RĀZDIL E

Ob ʃmeníkah 116
ʃâz, Tî, Sébe, Òn, Ón, Óv 117
Kîь, Níkiь, Ktô, Čtó 118
Séь, Tóь, Čiьî, Vés 119
Môь, Tvôь, Svôь, Nьegóv, Nьéьin, Náš, Váš, Nьíhov 120

RĀZDIL S

Ob Ričínah 121
Osôbnije · Neosobnije 121
Osobnih razdilьênje 121
Dijânna, Terpîlna, Nijed: Zapovr(átna) : Počinâlnije ričíni 122
ʃednokrátnije, Vnožekr: Obstôjnije 123
Obličênje ob tìh 123
Ob pretvarânju ričîn 125
Uzóri Trojemú Pretvarânju 126
Medolьênje 132

Pomagâlnije ričíci:
Ѣesèm, Búdu, Hoćù, Ѣmáju 133
Terpîlnih ričîn ūzor. — Obličênja 134
Pretvarânje A na AM 136
Pretvarânje B na EM 143
Pretvarânje Г na IM 155
Ob Zapovidâlnom načínu 159
Ob Medolьênju 160
Ob prevrátnom tvorênju Ričîn i Medolьênja 165
Ob Smotrítskogo uzóreh 168
Uzór Dijânnim, Terpílnim i Nijedînskim ričínam: vo Obstôjnom, Ѣednokrátnom i Vnožekrátnom oblîčju 170
Ob tvorênju Vnožekrátnih 176

RĀZDIL З
Ob Predlóžkeh 178

RĀZDÍL И
Ob Spojênju 186
Ob Vozklíknьenju 190

RĀZDÍL θ
Ob Priríčkeh 191

RĀZDÍL Ї
Ob čisêlnih ѣmeneh 198

RĀZDÍL ЇA
Ob právom Pismù 212
1. Ob ѣmeneh Az, Est, Ѣhóta, Ѣóta, Ѣód, Ѣér, ... 212
2. Ob slovu Г 213
3. Ob sloveh Ф, F, ГГ, НГ 214
4. Ob sloveh E, Э 215
5. Ob slove ω, ε 217
6. Ob sloveh ς, ξ, ψ, θ, Φ 218
7. Ob slovu ѱ 219
8. Ob slovu x 221
9. Ob sloveh ь, ъ 223
10. Ob Udvojeníh Neglasnícah 224
11. Ob tvērdóm sošêstju slôv 225
12. Ob slóvu Ypsilónu 232
13. Ob izróku tûdžih ričêь 233

RĀZDÍL ЇB

Ob glasníce ѓhóta, i neglasníce ѓod 235
Čtó ѓest ѓhóta i ѓód 213
Ob Glasnícah 237
Gdí pisat Ь, gdí ѓód 238
Káko Gréki nemogut izréć ѓóda, ili ѓéra: i tîm kazêt našu rîč . . . 242
O Vêzanih skládeh 243
Ob Dvoѓglasnícah ѧ i ѣ 245
Ob skládu ы 246

RĀZDÍL ЇГ

Ob ѓezíčnih Otmínah
Čîm se raznît otmína Rúska ot Hervâtskiѓe i Sérbskiѓe 252
Čîm se raznît otmína Hervâtska ot Sérbskiѓe 256
Ob Bilorúskoъ, i ob Léšskoъ otmíne 258

RAZDIL ЇД

Ob Kažênѓu ѓezíka
Čtó ѓest Stranšćìnà 264
Ob skázah kóѓe činêtse po obzóru na Gréčskiъ ѓezìk 268

RAZDIL ЇE

na lîstu 299

RAZDIL ЇS

Ob sodivânѓu Besídnih razdílov 304

RAZDIL ЇЗ

na lîstu 337
Ob zāvlákeh

1 # GRAMATÍČNOGO JZKAZÁNJA

RAZDIL A

Ob Slóveh.

1. *Píka* jest najmênьše známe vъ pīsm*u* : kákot ovdí ∴ jesut trî píki. *Jz* pîk postájet *Čertà* : kákot ovdí, I З, C, jesut trî čertì.
Jz čêrt postájet *Slóvo*, jli *Čertína* : kákot ovdí *A*, Б, B, jesut trî slóva, trî čertíni.
Jz slôv postájet *Sklád*[6] : kákot ovdí, *po*, *ča*, *tok*, jesut trî skládi.
Jz skládov postájet *Rîč* : kákot ovdí, *počātok*, jest jedná rîč.
Jz ričêь postájet *Besída* : kákot ovdi, [*Počātok mudrósti jest bójazen gospôdnja*][7] jest jedná besída.

2. Kulíko jest vъ kójem jezík*u* prostíh glasôv : tulíko morájet bít i slôv. A vъ Slovînskom jezík*u* jest кѣ[8] prostíh glasôv : i slôv tulíkože : sé jest A, Б, B, Г, Д, E, Ж, З, I, K, Л, M, H, O, П, P, C, T, ѕ, X, Ц, Ч, Ш, Щ, Ь.

3. Čertíni se dilêt na *Glasníci*, i na *Neglasníci*. Glasnîc jest pêt: A, E, I, O, ѕ. Ostâlnije čertíni se zovût Neglasnícami : zâto ježe ób sebi glâsa nimájut : i bez glasnîc jzrečenì bít nemógut.

4. Sklád kóьi jest skladén iz dvíh glasnîc, zovétse *Dvojglasníca*. Dvojglasníci jesut dvî : ѧ skladenó jz E, A : jli jz I, A : i ѣ, skladeno jz I, E.

2 5. Neglasníci se dilêt na *Šûmni*, i na *Tonkì*. Šûmnici ‖ jesút : kóje débel, jliti šumêć glâs jmájut : da ьih máli otróki jzréć nemógut. Otróki bo tónko, jli pêntavo govorêt síce, *Bóze nás scêdriь* : gdi bi réć šûmno, Bóže náš ščêdriь. Šûmnic jest ósem : prósto pîsani jesut četíri, ж, ч, ш, щ, : a skladení zъ jérom četíriže, ль, нь, дь, ть. Ostâlnije jesut tončíci.

6. Jor (:ъ:) nîst slóvo : nó mistoglâsje, jliti známe opušćênju kóje glasníci. Nimájet bo níkakova glâsa : i pîšetse právo líše na onih místeh, gdi opušćájem koju glasnícu : kákot. Sъsudít, Kъ tébi, Sъ tobóju, Búdъ : vъ misto Sosudít, Kó tebi, So tobóju, Búdi.

---

[6] Zanimljivo je da i M. V. Lomonosov (Rossijskaja grammatika, Spb. 1755) i A. A. Barsov (Rossijskaja grammatika 1783—1788, v. izd. B. A. Uspenskoga 1981, 6) za slog imaju termin *sklad*.

[7] Još je zanimljivije da Barsov i ovu rečenicu navodi na prvom mjestu (str. 72 : *Načalo premudrosti ... (estь) strahъ gospodenь*).

[8] = 25 (v. Uvod str. 38°).

7. *J*ošćé náši pīscí uživá*j*ut osemnádeseti lîšnih slôv: ς, ϑ, ξ, Φ, ψ, и, й, ї, ου, υ, ϋ, ὺ, ῠ, ω, э, ѕ, э, ε: i vêzanih skládov, ꙗ, ѥ, ы, ю, ѫ. *J* mî ob tíh vsíh vъ naprid-šêst*j*u hóćem učinít *j*zjavlьên*j*e.
Gledí lîsta 212.

RAZDIL B

*J*z*j*avlьên*j*e ob Gramatíčnih ričêh.

Vъ gramatíke *j*esut níko*j*e rîči, kó*j*e se vъ ôbćem govorên*j*u nerazumí*j*ut: i tím iz*j*avlьên*j*e *j*est sícevo.

Ob besídnih razdíleh,

Besída, *j*líti govorên*j*e človíčsko, razdilьá*j*etse na ósem razdílov : i tí razdíli *j*esut : *J*me, *J*meníka, Ričína, Medolьên*j*e, Predlóžok, Priríčok, Spo*j*ên*j*e, i Vozklíknьen*j*e. ‖

3 1. *J*me *j*est *j*eden rāzdíl besídi, *j*líti rîč, kó*j*e*j*u se zovet vsáka vêć, vídna i nevídna : kákot, Bôg, Človík, Nébo, Zemlьà ; Lîp, Gôrd ; Lipotà, Gōrdost.

2. *J*meníka *j*est rîč, kó*j*a se klādét vъ misto *j*mena : kákot, *j*â, tî, òn.

3. *Ričína* *j*est rîč, kó*j*a se pretvará*j*et po tríh osobáh, i po razníh vrímeneh : kâkot : *J*má*j*u, *J*má*j*eš, *J*má*j*et : *J*má*j*em, *J*má*j*ete, *J*má*j*ut. *J*mâhi. *J*mát-hoćù.

4. *Medolьênje* *j*est rîč *j*menu spodóbna : râzvi čto znamenú*j*et vrīmé sadášnьe : kákot, *J*má*j*uć, Vedûć, Vódeć ; ili Promînьeno : kákot, *J*màl, Vél, Vodìl : *J*mân : Vedèn, Vódžen.

5. *Predlóžok* *j*est rîč, kó*j*a se klādét pred *j*menom : kákot, Bez, Vo, Voz, Dlьà, Do, *J*z, Za, Ko, Kroz, Med, Na, Nad, Ob, Ot, Oprič, Po, Pod, Pred, Prez, Prem, Protiv, Skroz, So, U, Črez.

6. *Priríčok* *j*est rîč, ko*j*a kъ *J*menom i kъ Ričínam pridivená, ob*j*asnьá*j*et nьíhovo znamenovân*j*e : kákot, Rītko govorît, Lîpo *j*est správen, Lьûto serdìt.

7. *Spojênje* *j*est rîč, ko*j*a spa*j*á*j*et i razredžá*j*et besídu : kákot, A, Abo, Ako, Ače, Budet, Da, *J*, *J*ako, *J*eže, *J*li, *J*no, i ostâlna.

8. *Vozklíknьenje* *j*est rîč, ko*j*a znamenú*j*et razní*j*e sérca strâsti i vozrúhi :
4 kákot, Ah, Óh, Hâь, Hôь, Óle, O*j*bò. ‖

Priméti besídnih rāzdílov.

Priméti ili pripádki, besídnih razdílov *j*es*u*t ovì : Čīslo, Pléme, Prēgib, Prētvor, Previ*j*ân*j*e, Nāčin, Vrīme, Osobá, i Tvorên*j*e.

1. *Čīsló* *j*est trō*j*e. *J*ediníčno: kt[5], Človík, *J*â, *J*má*j*u.
Vnožînno ; kt, Lьûdi, Mî, *J*má*j*em.
Dvoьíčno : kt, Mî dvâ človíka *j*máva.

2. *Pléme* *j*est trō*j*e. Mužskô : kt, Óv brát môь drâg.
Žênsko : kt, Ová sestrá mo*j*a drāga.
Ni*j*edînsko : kt, Óvo dīté mo*j*e drâgo.

3. *Prēgíbov* jest sédem. *J*menníh, kóьim se čto *j*menújet : kt Brát, Krâlь, Zemlьà.

Zovníh, kóьim čto prizivájem : kt, Ô bráte, Ô krâlьu, Ô zémlьo.
Krozníh *j*det za predlóžkom *Kroz* : Kroz bráta, krālьa, zémlьu.
*J*skernik *j*det za predlóžkom *Jzker* : *J*zker bráta, krālьa, zemlьì.
Pridîvnik za predlóžkom *Pri* : Pri brátě, krālьě, zemlьě.
Protîvnik za predlóžkom *Protiv* : Protiv bratu, krālьu, zemlьě.
Orûdnik za predlóžkom *So* : So brátom, krālьem, zemlьéju.

4. *Pretvórov* ili *Uzórov* *j*mennih *j*est ósem.

Pêrviь ūzor *j*mên mužskîh, *j*dućih na neglasníci Tonkì : kt Brát.
Vtôriь Mužskîh, *j*dućih na Šûmnici : kt Krâlь.
Trêtьi Žênskih i mužskîh, *j*dućih na A : kt Ríba, Vladíka.
Četvêrtiь Žênskih, *j*dućih na neglasníci : kt Rîč.
Pêtiь Ni*j*edînskih, *j*dućih na O : kt Líto.
Šêstiь Ni*j*edînskih, *j*dućih na E : kt Līce.
Sêdmiь Pridîvnih, *j*dućih na Tončíci : kt Velík.
Ôsmiь Pridîvnih, *j*dućih na Šûmnici : kt Níšć. ‖

5 5. *Previjánje* ričîn *j*est trōje. Pêrvo ričîn *j*dućih na AM : kt *J*mam.
Vtōro ričîn *j*dućih na EM : kt Vedèm.
Trêt*j*e ričîn *j*dućih na IM : kt Vódim.

6. *Načíni* ričîn *j*esut četíri.

Povidâlniь, kóьim čto povidájem : kt, *J*mam, Vedèm, Vódim.
Zapovidâlniь, koьim zapovidájem, i prósim : kt, *J*mâь, Vedí, Vodí.
Pridivâlniь se pridiva*j*et ko Spo*j*ênju : kt, Da bih *j*màl, vél, vodìl.
Neokončâniь, kóьi nimá*j*et okončaní*j*e osóbi, nit čísla : kt *J*máti, Vésti, Vodíti.

7. *Vrīmen* ričînnih *j*est šêst.

Sadášnьe : kt *J*mam, Vedèm, Vódim.
Promînьeno Krâtko : kt *J*màh, Vedòh, Vodìh.
Promînьeno Dôlgo : kt *J*mâhi, Vedîhi, Vodžâhi.
Promînьeno Soveršêno : kt *J*mál sem, Vél sem, Vodíl sem.
Prom : Presoveršêno : kt, B*j*âhi *J*mál, B*j*âhi Vél, B*j*âhi vodìl.
Prišêstno : kt *J*mátću, Véstiću, Vodítću. Búdu *j*mál, vodìl.

8. *Osobi* *j*esut trî : Pêrva : Jâ *j*máju, Mî *j*máje*m*.

Vtôra : Tî *j*máješ, Vî *j*máje*t*e.
Trêt*j*a : Ón *j*máje*t*, Oní *j*máju*t*.

9. *Tvorênje* iliti *Oblîčje* vsákih ričêь razlučájem po dvíh obzóreh. Pêrviь obzór : *Prostotá*, i *Skladênje*.

Drúgiь obzór : *Koreníka*, i *Proizvedênje*.

Rîč Prostá *j*est, Lîp, Práv, Véra, Hódim.
Rîč Skladená *j*est, Prelîp, Pravovêr*j*e, Othódim.
Rîč Koreníčna *j*est, Lîp, Práv, Véra, Hódim.
Rîč Proizvedená *j*est, Lipotà, Prâ(v)da, Véren, Hodíti. ‖

Ob pretvarânju jmên.

Uzor pêrviь *Brát*				Uzor vtôriь *Krâlь.*			
Jediníca.				Vnožína			Dvoьíca
Jmenník.	Ov	Brát.	Krâlь	Ovi	Bráti,	Krālьi.	Dvâ Bráta, Krālьa.
Zovník.	Ô	Bráte.	Krâlьu.	Ô	Bráti,	Krālьi.	
Krozník.	Kroz	Bráta.	Krālьa.	Kroz	Bráti,	Krālьi.	
Jzkernik.	Ot	Bráta.	Krālьa.	Ot	Brátov,	Krâlьev.	Dvéju Brátu, Krâlьu.
Pridîvnik.	Pri	Brátě.	Krālьě.	Pri	Brátěh,	Krâlьěh.	
Protîvnik.	Ko	Brátu.	Krālьu.	Ko	Brátom,	Krālьem.	Dvéma Brátma, Krâlьma:
Orûdnik.	So	Brátom.	Kralьem.	So	Brátmi,	Krâlьmi.	ili Bratoma, Kralьéma.

Ūzor tretьi *Ríba*				Uzor četvêrtiь *Rîč*			
Jediníca.				Vnožîna.			Dvoьíca.
Ovà	Ríba.	Ovà	Rîč.	Oví	Ríbi,	Rîči.	Dvě Ríbě Rîči.
Ô	Ríbo.	Ô	Rîč.	Ô	Ríbi,	Rîči.	
Kroz	Ríbu.	Kroz	Rîč.	Kroz	Ríbi,	Rîči	
Ot	Ríbi.	Ot	Rîči.	Ot	Rîb,	Ričêь.	Dvéju Ribu, Rîčju.
Pri	Ríbě.	Pri	Rîči.	Pri	Ríbah,	Ričêh.	
Ko	Ríbě.	Ko	Rîči.	Ko	Ríbam,	Ričêm.	Dvéma Ríbama, Rîčma.
So	Ríboju.	So	Ričjû.	So	Ríbami,	Ričmî.	

Ūzor pêtiь *Líto.*			Uzor šestiь *Līce.*			
Óvo	Líto.	Līce.	Ova	Líta,	Lîca.	Dvě Litě, Līci.
Ô	Líto.	Līce	Ô	Líta,	Lîca.	
Kroz	Líto	Līce.	Kroz	Líta	Lîca.	
Ot	Líta.	Līca.	Ot	Lît,	Lîc	Dvéju Lítu Lîcu.
Pri	Lítě.	Līci.	Pri	Lítěh,	Lîcěh.	
Ko	Lítu.	Līcu.	Ko	Litom,	Lîcem.	Dvéma Lítma, Lîcma:
So	Lítom.	Līcem.	So	Lítmi,	Lîcmi.	ili Lítoma, Licéma. ‖

Obličênje na prētvor Pêrviь, i Vtôriь.

7 Jmenník Jediníčniь pretvóra 1^{go}, i 2^{go}.

1. Ko pêrvomu uzóru pristójet jmena Mužskâ, kója se zaveršájut na neglasníci Tonkíje: kákot râb, kròv, Bôg, grâd, mráz, vôlk, vòl, sòm, sîn, stôlp, glâs, tât, grîh.

2. A ko vtôromu ūzóru pristójet, kója se končêt na neglasníci Šûmnije : sé jest, na Dь, Ž, Lь, Nь, Č, Š, Ć i : na C i Ь : kt, dòždь, mûž, krâlь, kònь, bíč, kòš, ptić : stárec, zmíь, ráь, žrêbeь, znôь, vûь.

3. *Gospodâr, cár, knêz, pastîr,* po kmetskom i po dâvnom izróku, izrikájutse sъ pribávoju neglasníci ь, i *j*dut po vtôrom ūzóru, síce : gsdârь, cárь, knęzь, pastîrь, ô gospodârju, cárju, knęzju, pastîrju, kroz gdarja, cárja, knęzja, pastirja. so gdārjem, cárjem, knęzjem, pastirjem. ot gospodâreь, carêь, knęzêь, pastîreь. A po čistóm izróku pretvarájut se vozdilь pêrvogo ūzóra : kroz gospodāra, cára, knêza, pastira. so gospodārom, cárom, knêzom, pastirom. Ot gospodârov, cárov, knezôv, pastîrov. Sícež, gôst, gósta : a né gostь, góstja.

4. Ko pêrvomu prētvóru pristójet *j*mena *j*duća na O, ako búdut Umenьšâlna ot mužskîh, ili Vlastíta mužskâ : kt, Vládko, Borkò, Vučkò, Milânko, Mîrko, Râjko, Stânko, Stârko, Stojkò, Léško, Méško : Danílo, Manôjlo, Mihâjlo : síce, ô Vládko, kroz Vládka, so Vládkom. *J*znomí Mīko, Mīho, *J*vo : i ‖ ako *j*est *j*ošće kóje *j*no, síce dôlgim vlâkom povličenò. Síceva bo *j*dut po trêtjem ūzóru, ô Mîko, kroz Mīku, so Mikóju.

8 5. Nāródna i Pomîstna *j*mena (: vъ *j*ediníčnom, i vo dvoьíčnom čīslu, vo vsíh prēgíbeh :) *j*májut dvojākó tvorênje. *J*li bo ьim se pribavlьájet prīrástniь sklád IN : síce vъ nāródnih, *Bolgárin, Sérbin,* ili Sérblьin, *Hervatín, Gréčin, Vlášin, Vugrìn, Židovìn, Pêrsin, Turčìn, Tatárin, Harápin, Ormlьánin, Arbanásin, Nimčín, Hispánin, Frânčin, Ágličanin, Dačánin, Svidìn, Cigánin, Indijánin* : i vъ pomîstnih : *Rimlьánin, Moskovlьánin,* Stolíčanin, Kíjevlьanin, Smolênsčanin, Dubrôvčanin, Nóvgradžanin, Bélgradžanin, Samarjánin, Benétčanin : i vъ ovíh ôbćih : *Hristjánin, Bolьárin, Vlastelìn, Pogánin, Gradžánin, Naródžanin, Zemlьánin, Mirjánin,* Stanьánin, Dvoránin. Zovnîk : ô Bolgárine, Rimlьánine, Hristjánine. Kroz Bolgárina : i ostâlno.

6. *J*li se izrikájut bez prīrástka: síce, Bolgàr, Sérbelь, Hervât, Léh, Čéh : Arbanàs, Áglinec, Vláh, Vūger, Grék, Dâk, Žídov i Žîd, Nīmec, Ormlьàn, Pêrs, Tatár, Túrok, Haráp, Hispán, Fránok, Svîd, Cigân, *J*ndijàn. Rimlьàn, Moskovlьàn, Stolíčan, Kíjevlьan, Smolênsčan, Dubrôvčan, Nóv- ‖ gradžan. Hristjàn, Bolьàr, Vlastèl, Pogàn, Gradžàn, Naródžan, Zemlьàn, Mirjàn.
9 Zovnîk : ô Bolgáru, Sérblьu, Hervâte, Léše, Čéše, Arbanáse, Áglinče, Vláše, Vûgru, Gréče, Dâče, Žídove, Žîde, Nîmče, Ormlьáne, Pêrse, Tatáru, Tûrče, Harápe, Hispáne, Frânče, Svîde, Cigâne, *J*ndijáne : ô Rimlьáne, Moskovlьáne : ô Hristjáne, Bolьâru, Vlastéle, Pogáne, Gradžáne, Naródžane, Zemlьáne, Mirjáne : kroz Hristjána : i ostâlno.

7. Rúsjanin, i Rúsin : ô Rúsjanine, Rúsine. Ovi Rúsjani, i Rúsi : Rúsjanov, i Rúsov.

Zovnîk *J*ediníčniь 1^{go} i 2^{go}.

1. Konêčna slova *G, Z, K, H, C,* preminьájutse ovdí na šûmna : síce, Bôg, Knêz, Svojâk, Vújec, Vláh, Skomráh, siromáh : ô Bóže, Knêže, Svojâče, vûjče, Vláše, Skomráše, Siromáše. Nebóg, ili nebóžec, ô nebóže, i nebóre. Sínok, ô sînko. Vôz, drôz, mráz, slíz : ô vóze, drôze, i ost :

2. Gospôd, gospodâr, gospodín : ô gospôde, ô gospodâru, ô gospodíne : i sъ obsičênjem, ô Góspodi.

3. Končína *R* pristóьit ko pêrvom*u* ūzór*u* : líše zovnîk tvorît na u : kt, díver, ô díveru : ô Vladimíru, ô Mítr*u*, ô Héktor*u*, ô Aleksândr*u*. A končína *C* pristóьit ko vtórom*u* ūzóru : líše zovnîk tvorît na E : kt, stárec, ô stârče : dobrodíjec, ô dobrodîьče. ‖

10 4. Po Rúsku, i po Hervâtsku, jmennîk móžet stojât vъ misto zovnika : kt, ô knêz Bogdán búdi milostiv : vъ misto : ô knêže Bogdáne. Hodí símo bratec : za brátče. J síce vo vsíh prētvóreh.

5. A vъ písneh móžet i zovnîk stojât vъ misto jmennika : kákot ovdí, Jóš naučê besíditi dôbriь Mârko Kralьeviću,
A nâto mu odgovorí Radosáve Siverînče.
Prósto bjâše réć : Mârko Kralьević, Radosáv Siverínec.

6. Prevrátno Léhi ot končíni K tvorêt zovnîk na u : ô prostâku, ô človéku, ô učenîku. J Smotríckiь pîšet, ô Mârku. Recí, ô prostâče, ô človíče, ô učenîče, ô Mârko.

7. Jmena Gréčska, kója u grékov jdut na OS, a u nás na *Aь*, *Eь*, *Iь*, *Oь*, i na *R*, blúdno se tvorêt u nás na E : kt, Nikoláь, Arheláь, Aleksêь, Júreь, Dîь, Antônjь, Vasîljь, Grigôrjь, Sisóь : zló ô Nikoláe, ô Aléksje, ô Geôrgje, ô Aleksândre, ô Próhore. Právo pîši : ô Nikolája, ô Arheláju, ô Alekséju, ô Jûrju, ô Dîju, ô Antôniju, ô Vasîljju, ô Grigôriju, ô Sisóju; ô Aleksândru, ô Próhoru : oprič jedînogo Péter, ô Pétre,

Kroznîk Jediníčniь 1^{go} i 2^{go}.

1. Ot jmên znamenújućih Dušátije,[9] íliti Živúćije vêći, kroznîk ídet na A : kt Hvālíte gospōda. Konьá i jezdecá obalíl jest vъ môre, Tóž ‖ bivájet
11 i ob mertvíh osobáh : kt, Pogrebóše mertvecá : ili, mertvá človíka. A ot znamenújućih Nedušátije vêći, kroznîk se tvorît jednâk jmennîku : kt, kroz grâd ; ób kamen : za rūbež. Síceže jdut i kója neznamenújut dušátih osôb po jedînu, no po vnógu : kt nārod, sobór, sojém, skòt, pôlk : kroz nārod : i ostâlno.

2. Blûdno addá jest rečenó : Búdi mi vъ Bôg zašćitítelь : psálom 30. Porazí vsják pérvenec : ps. 77. Sotvoríša telèc : ps. 105. Jztnît ja jako telèc : ps:28. Právo recí : Búdi mi vъ Bóga zašćitítelьa : Porazíl jest vsákogo pervenca : Sotvoríša telcà : Jztnît je jako telcà.

Zló že jest rečenó : Bôg spasét Sijóna : ps: 68. Položíša Jerosalíma vъ ovóćnoe hranílišće : ps: 78. Porázšemu Egípta : ps: 135.] Právo recí : Bôg spāsét Sijón. Položíša Jerosalím. Porazîvšemu Egípet.

Jzkernik Jediníčniь 1^{go} i 2^{go}.

1. Jzkernik séь izhódit na A, a né jnako. Zâtož oblîčaь : Páče kámene čéstna, ps: 18. Dómu Ijákovlьa, ps: 113.] Tomú putí nît. Próšlogo gódu.] Právo recí : Pače drâga kámena. Dóma Jákovlьa. Tomú pūta nît. Promînьenogo góda.

Sé tvorênje na U, jest Léšćina. Léhom bo jest vêrlo obíčen séь īzrok : Togo čásu, togo róku, zъ bóku, zъ glódu.] Recí : Togo čása, togo róka,
12 íz boka, ót glada. Jzker kámena, kórena, plámena, ‖ rémena, gortāna, stepénьa, sêžnьa : a né jzker kámene, kórene, plámene, gortāne, stepéne, i jna.

2. Jmennîk slovet, prēgib koreníčniь : a ostâlni prēgíbi slovút proizvódni. Proizvódni prēgíbi, vъ níkoьih jmeneh, jesut jmennîku rāvni čîslom skládov : kt, orèl, orlà. A vъ níkoьih sut dólži ot jmennîká jednîm skládom :

[9] Distinkcija *dušati* — *nedušati* odgovara lat. animatus — inanimatus, engl. *animate* — *inanimate*.

kt, díver, dívera. Gdí pak sut rāvnì, i gdí dólži : né vъ *j*noь, neže vъ Hervâtskoь *j*ezíčnoь otmíne, móžetse podát právilo. Proizvódni bo prēgíbi *j*esut ravnoskládni so *j*mennīkóm, gdikóli (: po Hervâtskoь otmíne:) vъ poslîdnьem skládu *j*mennikóvom, stoьît glasníca A, ne protêgnьena visôkim vlâkom : kt, Vítal, Pával, bûbanь, ogànь, vrābac, otàc, ostàn : Vítla, Pâvla, bûbnьa, ognьà, vrābca, otcà, ostnà. Síce, ovàn, ovnà : lapàt, laptà : papàr, paprà : sàn, snà.

3. *J*znímlьutse *j*mena skladêna : i ová rast*ût* *j*ednîm skládom : kt, obràz, obráza : zāklad, zākláda.

J kó*j*a sut neudóbno izgovôrna, dlьaradi sošêst*j*a vnóžih neglasnîc : kákot, *j*ezdàc, *j*ezdacà: vrabčàc, vrabčacà. Pretvêrdo bo bi bîlo izrečên*j*e, *J*ezdcà, vrabčcà.

J tûdža *j*mena tóž rastût : kt, *J*ván, Stepán, Ládan, Šápran : *J*vána, Ládana. Oprič Pétar, Pával, Márac, Petrà, Pâvla, Mârca. ‖

13 4. A gdi kóli pak vъ poslîdnьem skládu Hervātí izriká*j*ut E, I, O, ili U : ili gdi búdet A povličenó visôkim vlâkom : támo se proizvódni prēgíbi tvorêt sъ prirastên*j*em : kt, pépel, pépela: pelìn, pelína: kūkolь, kūkólьa : lábud, labúda : čuvâr, čuvāra,

Po Rúsku				Po Hervâtsku			
E		*E*		E		*A*	
Plível,	plívela.	*Pável*,	Pâvla.	Plível,	plívela.	*Pával*,	Pâvla.
Pépel,	pépela.	*Vítel*,	Vítla.	Pépel,	pépela.	*Vítal*,	Vítla.
Kóren,	kórena.	Sîčen,	Sîčna.	Kóren,	kórena.	Sîčan,	Sîčna.
Plámen,	plámena.	Grúden,	Grúdna.	Plámen,	plámena.	Grúdan,	Grúdna.
Síver,	sívera.	Víter,	vítra.	Síver,	sívera.	Vítar,	vítra.
Bīser,	biséra.	Svíder,	svídra.	Bīser,	bísera.	Svídar,	svídra.

O		*O*		O		*A*	
Ogòn,	ogóna.	*Ogònь*,	ognьà.	Ogòn,	ogóna.	*Ogànь*,	ognьà.
ūrok,	ūróka.	*J*ārok,	*j*ārka.	Ūrok,	ūròka.	*J*ārak,	*j*ārka.
Sópot,	sópota.	Lákot,	lákta.	Sópot,	sópota.	Lákat,	lákta.
Gróhot,	gróhota.	Nógot,	nógta.	Gróhot,	gróhota.	Nóhat,	nóhta.

Ováko iz raznítih *j*mennikóvih končîn (: Pépel, Vítal:] móžetse poznát, gdí *j*est bít, ili nebít prirastên*j*u. A gdi sut *j*ednāki *j*mennīki (: Pépel, Vítel :) nemožetse znát, zâč *j*edén rāstét, Pépela : a drúgiь nerāstet, Vítla : a né Vítela. *J*z Hervâtskogo adda īzròka *j*est trîba právilo tvorít ovdí, i na *j*nih níkoьih místeh : kakò hóćem izkāzát ovdi níže : pod kroznīkóm vnožînnim, na lîst*u*, 22 : i pri previ*j*ân*j*u ričîn ‚na lîst*u* 125.

5. Ot Bèzg, Zîd, Lêd, Lèv, Lòb, Pênь : nerecí po Léšsku, *J*zker Bzù, Zdù, Ldù : Lbà, Lvà, pnьà : nego recí : Bezgà, Zîda, Léda, Lobà, Levà, pênьa.

Pridîvnik *j*ediníčniь 1^{go} i 2^{go}.

14 1. Ot *j*mên *j*dućih na G, K, H, tvorîtse pridîvnik po Rúsku, i po Hervâtsku, na Gě, Kě, Hě : pri Bogě, zrâkě, dûhě. A po *j*nih otmínah, na Zě, Cě, Sě : prí Bozě, zrâcě, dûsě.

.2. Rízvo govorêć, opušćá*j*etse dvo*j*glasníca Ě : i ot tonkíh končîn pridîvnik se izriká*j*et na I, ili na E : pri Bráti, i pri Bráte. A ot šûmnih, na I: pri Krālьí, pri Ognьí, pri Mûži, pri Ditíći. A na E, né sъtol ládno, pri Krālьe, pri Ognьè.

3. Rús*j*ani často, a Hervātí vsegdá, tvorêt pridîvnik *j*ednâk protîvniku : tó *j*est, na U : i velêt, prí Bogu, pri človíku, pri Brátu, pri Krālьu. Tóž se činît i vъ *j*nih vsíh pretvóreh, *j*mên obstô*j*nih: *j*eže vъ misto pridîvnika *j*ediníčnogo vezdì líplьe uživá*j*em protîvnika : kt, pri lítu, pri līcu.

4. Potom*ú* adda, čto smo rékli, óv pregíb vnogolíčno se mózet izréć : síce. Prí Bogě : prí Bogi : prí Boge : prí Bozě : prí Bozi : prí Boze : prí Bogu.
Prí zrakě, zrâki, zrâke : zrâcě, zrâci, zrâce : zrâku.
Prí duhě, dûhi, dûhe : dûsě, dûsi, dûse : dûhu.
Pri Brátě, bráti, bráte : pri brátu.
Pri krālьě, krālьi, krālьe : pri krālьu.
Pri nogě, nogì, nogè : nozě, nozì, nozè.
Pri rukě, rukì, rukè : rucě, rucì, rucè.
Pri sohě, sohì, sohè : sosě, sosì, sosè. ‖
15 Pri lítě, líti, líte : pri lítu.
Pri līci : pri līcu.

Protîvnik *j*ediníčniь 1^{go} i 2^{go}.

Ov prēgíb *j*má*j*et dvî končíni : *j*ednú na U : a dr*úgu* na *OVI* po pêrvom, ili na *EVI* po vtôrom ūzóru : kt Râbu, râbovi : krovù, krovóvi : drûgu, drûgovi : grâdu, grâdovi : knêzu, knêzovi : mrâku, mrâkovi : volù, volóvi : šûmu, šûmovi : sînu, sînovi : stôlpu, stôlpovi : mîru, mîrovi : glâsu, glâsovi : tâtu, tâtovi : grīhi, grihóvi. Doždьú, doždьévi : mûžu, mûževi : zmí*j*u, zmí*j*evi : krālьu, krālьévi : konьù, konьévi : vrâču, vrâčevi : Mílošu, Míloševi : ditíću, ditíćevi : stârcu, stârcevi. Ali Hervāti níkoliž neuživá*j*ut to*j*é končíni na VI : i za kmétsku *j*u počitá*j*ut.

2. Né právo addá se velît, Cárevi, Gospôdevi. Recí, Cárovi, Gospôdovi : íliti páče, Cáru, Gospōdu.

Vsjákomu pūti, ps: 35. Nejásiti pustînnomu, ps: Gortāni moemù, ps: 21. Kámeni, Stepéni. Poprávi, i recí : Vsákomu pūtu. Ne*j*ásitu. Gortānú mo*j*emù. Kámenu, Stepénьu : i ostâlno.

Orûdnik *j*ediníčniь 1^{go} i 2^{go}.

1. Pêrviь ūzór tvôrît OM : vtôriь EM, kt, zъ Brátom, sъ Krālьem. Končína R, tvorît OM : a C, tvorît EM : kt, zъ Gospodārom, sъ Pastīrom, sъ Čuvārom, ‖ sъ Mîrom. So starcem, sъ vû*j*cem, so zâ*j*cem, Pût činît
16 Pūtom, i pūtem.

2. Pred Cárem Gospōdem, ps: 97. Gortānem svoîm, ps: 113. Eléóm, ps: 22. Recí, pred Cárom, Gsdom, Gortānom, Elé*j*em.

Jmennîk Vnožînniь 1^{go} i 2^{go}.

1. Ot končîn *G*, *K*, *H*, séь *j*mennîk (: po Rúsku i po Hervâtsku :) tvorîtse na Gi, Ki, Hi : kt, Drûgi, Svo*j*āki, Siromáhi : a po Sérbsku, i po Léšsku, izhódit na Zi, Ci, Si, kt, Drûzi, Svo*j*ācí, Siromási.

2. A po izbītkú, i po pripróstom izróku, dvo*j*eskládni *j*mennīkí preminь*á*-*j*utse na *Ove*, i na *Eve* : (: íliti sterpní*j*e, na Ovi, Evi :) kt, Râbi, mrâvi, drûgi : Râbove, mrâvove, drûgove, grâdove, knêzove, vôlkove, volóve, trîmove, stôlpove, dvoróve, brátove. Orli, Ovnì : Orlóve, Ovnóve. Doždьéve, mûževe, kralьéve, konьéve, šíševe, ptíćeve. *J* Râbovi, mrâvovi, i ost.: Sînove, ps: 4. Bîsove, ps: 94. Zmí*j*eve, ps: 148. Vrâčeve, ps: 87. Líplье i právi*j*e, Sîni, Bîsi, Zmíьi, Vrâči.

*J*no oblīčí, *j*eže óvo zaveršên*j*e na Ove, ili Ovi, neobritá*j*etse *j*nako, nego tro*j*eskládno : líše vъ Rúskoь i vъ Léšskoь otmíne slíšitse i dólže : kt, Tatárove, Nalivâ*j*kove : za Tatári, Nalivâ*j*ki.

3. A *j*ni*j*e končíni, na *JE*, i na *E*, *j*esut zgolá skázni i mérzki : kt Cár*j*e, Brát*j*e, Knêz*j*e, Pastīr*j*e, Zvîr*j*e dubrâvni, ps: 103. Pūt*j*e, Tât*j*e : Mûž*j*e,
17 Strâž*j*e. Gospōd*j*e, Gólub*j*e, ‖ Žér*j*av*j*e, Lábud*j*e, Pínez*j*e, Čuvār*j*e, Gospodār*j*e : Rubéž*j*e, Kovāč*j*e, Palóš*j*e. A *J*ošće góre. Svidítele, ps: 26. Pri*j*átele, Kragúle, Metūle : Stepéne, Kámene, Gražáne.

Právo se velît : Cári, Bráti, Knêzi, Pastīri, Zvîri, Pūti, Tâti : Mûži, Strâži : Gospōdi, Gólubi, Žér*j*avi, Lábudi, Pínezi, Čuvāri, Gospodāri : Rubéži, Kovāči, Palóši. Svidítelьi, Pri*j*átelьi, Krāgúlьi, Metūlьi : Stepénьi, Kámeni, Gradžáni.

4. Tój*j*e poblúdok se činît i vъ pridîvnih : pîšut *ĆE*, vъ misto *ĆI* : Sínove Efrémli nalecá*j*uće i spí*j*uće lûki, ps: 77. Bíhom veselę́ćesę, ps: 125. Recí, Sîni Efrémovi napiná*j*ući i spruža*j*ući lûki. Bíhom veselêći se : ili páče, véseli.

5. Hrist*j*ánin, Bolьárin, Vlastelìn, Gospodìn, Mir*j*ánin, Pogánin : i Pomîstna, da Nāródna *j*mena : kt, Gradžánin, Naródžanin, Zemlьánin, Moskovlьánin, Stolíčanin : Rús*j*anin, Bolgárin, Hervatìn, Sérbin, Gréčin, Pêrsin, Turčìn, Frânčin, i ostâlna, vo vsém vnožînnom čîslú otmîćut prīrástniь sklád IN : i tvorêtse síce, Hrist*j*áni, Bolьāri, Vlastelì, Gospōdi, Mir*j*áni, Pogáni : Gradžáni, Naródžani, Zemlьáni : Rús*j*ani, Bolgári, Hervāti, Sérbi, Gréki, Pêrsi, Tûrki, Frânki : i ostâlna.

6. Zovnîk vnožînniь, vo vsíh prētvóreh, *j*est *j*ednâk sъ *j*mennīkom ‖.
18

Krozník Vnožînniь 1^{go} i 2^{go}.

1. Séь pregíb po Hervâtsk*u* izhódit na *E* : kroz Bráte, kroz Krālьe. *J* vъ cârskih knьígah 4, vъ glave 18, čtétse síce : *J* izvedé cár Asir*j*ьskiь *Samar*j*áne* vъ asirí*j*u.] *J* síce lîpo se razlučá*j*et krozník ot *j*mennīka. A Rús*j*ani i Léhi tvorêt séь prēgíb na *I* : i ne mógut razlūčít krozníká; ot *j*mennīka : i vnógo krât ьim posta*j*et neudóbno razumîn*j*e : i po nûže níkogda morá*j*ut užívát *j*zkernika vъ misto krozníká, i govorêt síce : Pobíli sut *Pêrsi Tûrkov* : vъ misto nedoûmnogo izrečên*j*a síceva : Pobíli sut *Pêrsi Tûrki*. A po hervâtsku, bez nedoûm*j*a síce se izriká*j*et : Pobíli sut *Pêrsi Tûrke*. Sícež velêt vъ písni,

Kāžíte mi klête Tûrke : Da korvâvim bîle rûke.

2. Ali oblîčaь : *j*eže *J*zkernik móžet sto*j*át vъ misto kroznīka, liše vъ *j*ediníčnom, i vo vnožînnom čīsl*ú*, a né vo dvoьíčnom : vъ *j*meneh većêь dušátih, a né vъ bezdúšnih : i tó líše vъ mužskôm plémen*u*, a né vъ *j*nom. Tóž i vъ *j*meníkah, i vъ pridîvnih *j*meneh : kt : *J*egò, Gò, za Ы : Nàs, Vás, Nьíh, ьíh, za Nì, Vì, *J*è. Moьìh, Tvoьìh, Svoьìh, za Mo*j*è, Tvo*j*è, Svo*j*è. Mî lьûbim *vás* svo*ьíh* dob*ríh* pri*j*áte*lьev*. Vъ mistò : Mî lьûbim *vì* svo*j*è dob*ríje* pri*j*áte*lьi*. Po Hervâtsku : mî lьubim *vás svojé* do*bré* pri*j*áte*lьe*. ‖

19 3. Vъ misto končíni E, mérzko i blûdno se čtét vъ níkoьih místeh postâvlьeno *JA* ili *A* : kt, Vozložât na oltâr tvôь *telcà*, ps: 50. Egda raznstvît nebêsniь *cárja*, ps: 67. Svjazáti *cárja* ьih púti, ps: 149. Upováti na *knjâzja* ps: 117. Umudrjája mla*dênca*, ps. 18. A vъ *j*nih místeh právi*j*e stoьît, *I* : kt, Porazîvšemu *cári* véli*j*a; ps: 135. *J*zbí *cári* kripkì, ps: 134. Porazí ja*zíki* mnó*gi* ps: 134. Sohrānih p*ūtí* žest*okì*, ps: 16. *J* razbí*j*et mlad*énci* tvo*ja*, ób kamen, psal: 136.

Vsé poprávi síce : Vozložêt na oltâr tvôь te*lcì* : ili tel*cè*. Kogda razlučá*j*et nebêsniь *cári* : ili *cáre*. Svēzát *cári* ьih (: ili cáre ьih :) pútmi. Nadi*j*átse ná knezi : ili ná kneze, *J*že umudrá*j*et mlādí*nci* : ili mlādín*ce*. *J*že *j*est porazíl *cári* (: ili ca*re* :) velíki*j*e. *J* izbíl *cári* kripkí*j*e. Porazíl *jazíki* (: ili pače, nār*ódi*, ili nāró*de* :) vnógi*j*e. Sohrānih pū*ti* (: ili pū*te* :) žestokí*j*e.

A prósto i pravo po Hervâtsk*u*, síce : *J*že *j*est porazíl cáre velíke : i izbíl cáre kripk*è*. Prorazíl nāróde vnóge. Sohrānih pūté žestokè.

4. Vsíh pretvórov *j*mena, obstô*j*na i pridîvna, ako na koncú, ili vъ konêčnom skládu, *j*má*j*ut ova slóva, *G*, *K*, *H*, mógut *j*e preminít vъ Z, C, S. Ali tó líše vъ oníh místeh : gdi Hervātí na končíne, ili vъ konêčnom skládu, iz-
20 riká*j*ut *I* : kákot ot *j*mên, Drûg, Proròk, Vlàh : Knьíga, Rūka, Sohà : Blâgo, Mlīko, ‖ Brúho : Drâg, Velík, Tíh : Hervātí vъ pridîvnik*u* velêt : Pri knьígi, pri rūkí, pri sohì : a vъ mužskîh i vъ ni*j*edīnskih, pri drûgu, pri prorok*u*, pri vláhu : pri blâgu, pri mlīku, pri brúhu, i po kmétsku, pri drûgi, pri proróki, pri vláhi : pri blâgi, pri mlīki, pri brúhi. Prēmína pri Drûzě, Proróсě, Vlásě : pri knьízě, rūcě, sosě : pri Blâzě, Mlīcě, Brúsě.

Vъ *j*mennīk*ú* Hervātí velêt : Ovì Drûgi, Proróki, Vláhi : Ovì Drâgi, Velíki, Tíhi, mûži.

Premína. Drûzi, Proróci, Vlási : Drâzi, Velíci, Tísi, mûži. Hervāti : pri Drugîh, Prorókih, Vláhih. Drāgih, drāgim, dragími. Velíkih, Velíkim, Velíkimi. Tíhih, tíhim, tíhimi.

Prēmína. Pri Druzěh, Proróсěh, Vlásěh. Drāzih, drāzim, drazími, Velícih, velícim, velícimi. Tísih, tísim, tísimi.

5. A gdi Hervātí izriká*j*ut *E*, (: hoć ti vъ *j*nih Otmínah budet I :) támo nepremînna sto*j*êt slóva G, K, H :

Kákot vъ sém kroznīk*ú* vnožînnom, mužskîh *j*mên, Hervāti velêt: Kroz Drûge, kroz Proróke, kroz Vláhe. Kroz Drâge, Velíke, Tíhe, mûže. *J* vъ žênskih, vъ *j*zkernik*u* *j*ediníčnom : Ot Knьíge, ot rūkē, ot sohê. Ot Drāgē, ot Velíke, ot Tíhe ženê.

J vъ *j*mennīkú, da Kroznīk*ú* vnožînnom : Ovè Knьíge, Rūke, Sohè. Ovè drāge, velíke, tíhe ženè. Kroz Knьíge, rûke, sohe. Kroz drâge, velíke,
21 tíhe ženè. ‖ A po Rúsk*u*, na Gi, Ki, Hi : Kroz drûgi, proróki, vláhi. Kroz dragi, velíki, tíhi mûži. Ot knьígi, rūki, sohì, Ot drāgi, velíki, tíhi ženì. Ovì drāgi, velíki, tíhi ženì. Kroz knьígi, rûki, sohì. Kroz drāgi, velíki, tíhi ženì.

6. Hervâtí vo vsíh *j*meníkah : i vъ pridîvnîh *j*meneh, mužskôgo plémena, uživájut *J*zkernika vъ misto Kroznîka : kt, Dobrí dobríh lьûbet. A ne vîmo zâč vъ obstôjnih *j*meneh togóž nečinêt : nevelêt bo, Drûgi drugôv lьûbet : nego velêt, Drûgi drûge lьûbet. A vím vъ obodvíh místeh *j*ednāka *j*est prīča : i právo se velît obodvōje : Dobrì drûgi dobrè drûge lьûbet : i Dobrì drûgi dobríh drugôv lьûbet.

7. A vъ žênskom i vъ ni*j*edînskom plémen*u* nemóžet *J*zkernik sto*j*át vъ Kroznîka místo. Dobró bo slovét vъ mužskôm plémen*u* : *J*â ьi kormlьù : i *J*â *j*ego kormlьù. A vъ žênskom nerecí, *J*â *j*e*j*è kormlьù : nó líše, *J*â *j*u kormlьù. Sícež dobró : Prizoví moьíh pri*j*átelьev : Prizoví mo*j*é pri*j*átelьe: i Prizoví mo*j*e pri*j*átelьi. A vъ žênskom né dobró : Prizoví moьíh sestêr : nego líše, Prizoví mo*j*é sestrì : ili sestrè. ‖

22 *J*zkernik Vnožînniь 1^{go} i 2^{go}.

1. Vsá *j*mena pêrvogo i vtôrogo prētvóra, lîpo i právilno se tvorêt na *OV*, i na *EV* : kt, Rabôv, gólubov : Levôv, žérjavov : Drugôv, berlógov : Gradôv, Lábudov : Mrázov, Knezôv, obrázov : Volkôv, svidokôv : Volôv, postolôv : *J*ârmov, rázumov : Sinôv, hrist*j*ánov, gradžánov, snôv, ot sòn : Stolpôv, potópov : Dvôrov, díverov, pastîrov, gospodârov, cárov : Tersôv, vlasôv, obrúsov : Tatôv, hértov, sópotov : Grîhov, siromáhov. Zâ*j*cev, strîcev, stârcev : Zmí*j*ev, rátaj*e*v : Pûžev, rūbéžev : Vračêv, kraj*â*čev : Košêv, palošêv : Ptíćev, ditíćev : Doždьêv, slidьêv : Krâlьev, pri*j*átelьev : Konьêv, stepénьev.

Óvo, velîm, *j*est na*j*líplьe i na*j*právi*j*e izglašân*j*e : i síce govorêt Hervâtí.[10] Ali po nebrižên*j*u besídnih umitelêь : i po vnógih otmínah nášego jezíka : postálo *j*est ovdí (: i na *J*nih místah :) vnógo raznîc, i nezgôd*j*a, i skâz.

2. Smotríckiь činît séь prēgíb *j*mennîkú *j*ediníčnomu spodóben : kt, ot Prorôk, ot *j*arêm, ot vóьin, ot rimlьân, ot klevrêt, ot otêc, ot hodatâь, *j*erêь, mravîь, znôь, kragûь, lьubodêь.

A ot níkoьih činît dvî končíni : kt, ot tih drûg, i drugôv : Ot dôm, i domôv : Ot sîn, i sinôv : Ot grîh, i grîhov : Ot žrêc, i žercêv : Ot vrâč, i vračêv : Ot mjatêž, i mjatežêь : Ot svědi ‖ têlь, i svěditelьêь. Ot Pastirêь, ot gospodêь.

23 3. Po Hervâtsku (: kako smo rékli :) vsé ídet právilno na OV, i na EV: oprič níkoьih málo *j*mên : sé *j*est, Kònь, Krát, Lákat, Novàc, Nóhat, Otàc, Pàs, Pínez. *J*sker *Kónь*; tríh Lakât, novâc : ot nohât : náših otâc : ot pâs, ot pi*nêz* : vnógo *krât*. *J*liti, La*kôt*, no*gôt*, no*vêc*, ot*êc*, *pês*. Mûž, ot m*užêv*, i m*užêь*, i m*užîь*. Ot *Lьudêь*, i lь*udîь*. Ne recí, ot vlasîь, grošîь, zubîь, misecîь : nego ot vlasôv, grošêv, zubôv, mísecev.

4. A vъ *J*nih vnógih *j*meneh, oprič právilnogo tvorên*j*a na Ov, Ev, (: kój*e* *j*est obíčno lьûdem plemenítim, i čistí*j*e besídi brigûćim :) po drúgom oblíč*j*u tvorîtse séь prēgíb spodóben *j*mennîkú *j*ediníčnomu : ali táko, da búdet Visôkiь zāvlák na konêčnom skládu *J*zkernika : ili *J*nako da búdet vъ zāvlákeh razníca : kákot vъ ovìh : Ov Konèc, Proròk, Postòl, Sapòg, Oblòk, Orèl, i vъ *J*nih ravnogó zāvláka *j*mêneh : Ot tíh ko*nêc*, pro*rôk*, pos*tôl*, sa*pôg*, obl*ôk*, o*rêl*.

[10] Njegov način prikazivanja, pun nacionalnog patriotizma.

J na*j*páče ot *j*mên, kóьim se pridivá*j*et prīrástok IN : kt Bolgár, Vláh, Túrok : Ot Bolgâr, Vlâh, Turôk, (: ili páče Tûrkov :) ot Tatâr, Harâp, Ormlьân, Hispân, ot Grêk, ot Hervât. Ot Hrist*j*ân, Rimlьân, vlastêl, gradžân, zemlьân, mir*j*ân, pogân.

Dôlgiь zāvlák prehódit vo visôkiь : kt, Nīmec, Vūger, Krānьec : *J*z Nîmec, iz Vûger, iz Krânьec. ‖ Ali i ot tíh naródnih *j*mên, né ot vsíh ídet
24 takóvo tvorên*j*e : právo bo se velît, Ot Rús*j*anov, i ot Rúsov : Ot Sérbov, Pêrsov, Léhov, Čéhov, Slovîncev, Frânkov : a né, ot Rús*j*an, libo Rûs, Sêrb, i ostâlno.

5. A gdi *j*est Ôstriь zāvlak, támo níkakož lîpo nestoьît tó obsičenó tvorên*j*e : kt, Cár, brát, bíč : Viter, síver, vítel : Kámen, Rémen, Pépel : Učítelь, Svetítelь, vladátelь ; Právitelь, múčenik, obrízanec. Ot tíh cárov, vítrov, kámenov, učítelьev, pravitelьev, obrízancev. A né, ot câr, ot vitêr, ot kamên, ot mučenîk : i ostâlno.

6. Pri Visôkom zāvláku tóž se razumí*j*et : kt. Drûg, grâd, stân : Svo*j*âk, čuvâr, zlatnîk, kra*j*âč : Gospodâr, učenîk : Trûdnik, mîtnik : Pêdenь, sûženь : Deržâvnik, poddânnik. Ot drugôv, gradôv, stanôv : Ot svo*j*âkov, učenîkov, trûdnikov, sûžnьev, deržâvnikov. A né, ot drûg, ot stân, ot svo*j*âk, ot učenîk, ot trûdnik, ot sûženь, ot deržâvnik : i ostâlno.

7. Pri Dôlgom zāvlák*u* tóž : na*j*páče vъ skladeníh *j*meneh : kt, zākon, nāuk, prīmet, zāvlak, prīklad, zāmir. Ot zākónov, nāúkov, prīmétov, zāvlákov, prīkládov, zāmíro(v). A né, ot zakôn, ot naûk, ot primêt, i ostâlno. ‖

25 8. Benétki, Verhôvci, Kolénovci, Novākóvci, *J*vánići, Kuznecì : i ako *j*est ko*j*e *j*no sicevo pomístno i vnožînno *j*me. *J*z benétok, iz verhóvec, kolénovec, novakóvec, iz *j*vánić, iz kuznêc. *J*liti, iz benétkov, verhôvcev, *j*vánićev, kuznecêv.

9. Po Sérbsku, vnožînniь *j*zkernik, vo vnógih *j*meneh, vsíh prētvórov (: oprič četvêrtogo :) tvorîtse na A, zъ Dôlgim zāvlákom : síce, ot ovíh Brāta, ovih Krālьa, ovih Kōnьa, ovih rība, ovih ovāca, ovih kōza, ovih l*j*ēta, ovih līca, ovih vrimēna : tih knēza, tih gospodāra, tih misēca. A níkogda i na ŌVA, ili ĒVA : tíh volōva, drugōva : tíh vračēva, sužnьēva. Ali sícevo izrikân*j*e *j*est skázno, i negódno naslidovân*j*u.

Pridîvnik vnožînniь 1^{go} i 2^{go}.

1. Óv prēgib idet na ĚH. Ali Rús*j*ani líplьe go izriká*j*ut na *EH*; i Hervāti na *IH* : pri Bráteh, pri Krâlьeh : pri Brátih, pri Krâlьih.

2. Ot končîn G, K, H : pri Drugêh, svidokêh, vláheh : i pri Druzêh, svidocêh, vláseh : ili pri Drugîh, pri Druzîh : i ostâlno.

3. Vъ sinôh Bôžьih, ps: 88. Recí Vъ sinêh, ili sinîh. ‖

26 Protîvnik Vnožînniь 1^{go} i 2^{go}.

1. Tvorîtse *j*ednâk sъ Orûdnikom *j*ediníčnim : kt, protiv Brátom, protiv Krālьem. Lьûdi činît lьûdem.

2. Nepredáždь zvěrém dûš, ps: 73.] Recí, Ne predáь zvîrom dûš.

1. Ovogó prēgíba končína *j*est *MI* : so Brátmi, so Krâlьmi. Ali vím vnogokrât opušćájetse M : ako iz kójego predlóžka, ili iz *j*nije rîči, búdet móć razoznát óv prēgíb, ot *j*mennika : kt Zъ dvími bráti, Za tími Krâlьi.

2. A búdet da vъ koj*e*m místu nébudet razoznânj*a* : i támo *j*est trîba izréć M : kákot, Láktmi mírit : Pérstmi stísnut, Prij*á*telьmi izvídat. A né Lákti mírit, Pérsti stísnut, Prij*á*telьi izvídat.

3. Sícež i pri lehkóm razoznânju, níka *j*mena neotmîćut slóva M : kt, Zъ dobrími lьudmî príšel : Trími pérstmi príjal. A né, zъ lьudî.

4. Hervātí vezdí ráži izrikájut M : oprič takóvih mîst, gdi (: dlьa sošêstj*a* neglasnîc :) nemóžetse proizglāsit M : kt, ovì Orlì, Otcì, Ovnì; So ovími Orlî, so Otcî, so Ovnî. Nevozmóžno bo *j*est izréć, Orlmî, Otcmî, Ovnmî.

Dobró se velît, Zubî svoьími, ps: 36. Ali líplьe, zubmî svoьími. ‖

27 5. Kako smo víše pokāzáli ob *J*zkerniku, tákož i ovdí, razlíčno se preminьájut zāvláki : síce,

Jednâkiь zāvlak. Ovì volì, Konьì, Levì : Palošì, Toporì, Postolì. So volmî, konьmî, levmî : Palošmî, topormî, postolmî. Ovi Psì, Koncì, Novcì, Poslì, Ognьì. So psî, koncî, novcî, poslî, ognьî.

Dôlgiь zāvlak. Ovi Grîhi, dvōri, klьūči, pūti: So grîhmi, dvôrmi, klьûčmi, pûtmi, nôžmi.

Ovi Bolьāri, birníki, vratníki, glavāri, gospōdi, gospodāri : gortāni, zlatníki, kraj*ā*či, kovāči, metūlьi, pastīri, čuvāri. So bolьârmi, birnîkmi, vratnîkmi, glavârmi, gospôdmi, gospodârmi, i ostâlno. Ovi *J*ārki, *J*ārmi, Klānci, Vūgri, Nīmci. So jârki, *j*ârmi, klânci, vûgri, nîmci.

Visôkiь zāvlak. Grâdi, Knêzi, Vrâgi, Stâni. So gradmî, knezmî, vragmî, stanmî. A vъ *j*nih místeh *j*est nepremínen : kt Mârko, Milânko, Stânko. So Mârki, Milânki. Pêdenь, sûženь, seženь : So pêdnьi, sužnьi, sêžnьi. Deržâvnik, mîtnik, travnik. So deržâvnikmi ili so deržâvniki : so mitnikmi, so trâvnikmi, ili = ki.

Ôstriь zāvlak vezdí stoьît nepremínen : kt, Brát, pérst, hért. So brátmi, pérstmi, hértmi. *J*edinovládec, Černorízec, Bilomístec. So *j*edinovládci, so černorízci, so bilomístci.

So múčenikmi, zъ gólubmi, zъ lábudmi : So gradžánmi, naródžanmi,
28 zemlьánmi : i ostâlno. ‖ Ot nógot, pínez : So nohtmî, pinezmî, i pínezmi.

6. Nīmcí i Žídovi *j*esut u Léhov náš *j*ezík mérzko skazíli : a Bilorús*j*ani sut togo skažên*j*a vnógo závzeli : i na sem místu činêt nestérpen prēvrat, *j*eže óv prēgíb tvorêt na AMI, a pridîvnik na AH : síce, Bratámi, kralьámi, otcámi, koncámi, kraj*á*mi, poslámi. Pri brátah, krâlьah, otcàh, koncàh : i ostâlno.

Tóž činêt i vъ *j*nih pretvóreh : kt, So Rečámi, Letámi, Licámi, Slovámi, Polьámi. Pri Réčah, slóvah, pólьah. Za, Ričmî, Lítmi, Lîcmi, Slôvmi, Pôlьmi. Pri ričêh, slóveh, pólьeh. ili =ih.

OBLIČENJE NA

Trêtьi Prētvor

Jmennîk Jediníčniь 3^{go}.

1. Ko trêtjemu prētvóru pristójet jmena jduća na *A*, i na *E*, žênskogo i mužskôgo plémena : kákot,

Ová Besída, glāva, rūka, Gospóža, knegínьa, kralьíca.
Ová Tēte, Zōre, Mīle : Dōre, Māre, Jēle.
Óv Vladíka, Vojvóda, Stárosta : Staníša, Rádonьa, Grúьica.
Óv Rāde, Stāne, Grūbe : Nóje, Józve, Jése, Jéfte.

29 2. Símo pristójet jmena mužskâ jduća na O, so Dôlgim ‖ zāvlákom : kt, Mīko, Mīho, Jvo, Jūro, Bēno. Ot Mīhi, Mīki. So Mihóju, Mikóju. Akoli búdet jn zāvlák : pristójet ko pêrvomu prētvóru ; kt, Vládko, Borkò, Stânko. Ot Vládka, Borkà, Stânka, Dîtko, Ládo.

Zovnîk Jediníčniь 3^{go}.

1. Jzhódit na O : kt, ô Mâjko, sêstro, glâvo, družíno, síroto. Ô vladíko, ô vojvódo,

2. Smotríckiь velît : ježe jmena jduća na Ža, Lьa, Nьa, Ča, Ša, Šća, Ca, i JA, tvorêt zovnîk na E : kt, ô Mréže, ô Zémlьe, ô knegínьe, ô túče, ô dûše, ô píće, ô cárice, ô lâdje, ô Jlíje. Ali tó nît vo vsém jstina.

3. Žênska bo na ICA : ako sut utvorená ot mužskîh obstôjnih : kt Kralьíca, baníca, vladíčica. J ako sut umenьšâlna : kt, sestríca, glavíca, ovčíca. J ako sut Skladenà : kt, Bogoródica, Dobročínica : takóva ídut na E, i na A : kt : ô Kralьíce, ô sestríce, ô Bogomólice : íliti, ô Kralьíca, ô sestríca, ô Bogomólica.

Sícež i oná, kója se tvorêt ot Pridîvnih : kt, ot Dîv, Svêt. Dêsniь, Stár, Šúь. Ô Divíce, Svetíce, desníce, stárice, šúьice : íliti, ô Divíca, svetíca,
30 desníca. A níkoьi ovakova ‖ i na O izrikájut : Ô Divíco, ô desníco.
Ot Gospóža, i Gospâ : ô Gospóže, ô Gôspe.

4. Jna pak vsá (: oprič tíh vozpomênьenih :) jduća na CA : i na ŽA, LьA, NьA, ČA, ŠA, ĆA, JA : tvorêt zovnîk na O : kt, ô ptíco, klíco, žíco, gérlico, golubíco, lástovico. Ô strâžo, mrížo, velmóžo, hížo, vézo, grížo, lízo : Kózo, sážo, rôžo, mézo.
Ô zémlьo, vólьo, drivodélьo, terpkúlьo, ternúlьo.
Ô knegínьo, bogínьo, dínьo, rabínьo, bolьárinьo, Rúsinьo, Léhinьo, Čéhinьo, Vláhinьo, víšnьo, svînьo. Ô túčo, dráčo, káčo, síčo.
Ô dûšo, čášo, pášo, Grubíšo, Staníšo.
Ô sríćo, nesríćo, dâćo, plâćo, kúćo, píćo, pûšćo.
Ô ćâćo, i ô ćâće, ot ćáća.
Ô lâdjo, djâdjo, grâdjo ili grâžo, zmíjo, sudíjo, serdíjo, vodopíjo.
J ot tûdžih : ô Maríjo, Sofíjo, Natâlijo, Jstôrijo, Filosofíjo.
Ô Jlíjo, Jeremíjo, Zaharíjo.
J líplьe na A : ô Maríja, ô Sofíja ; ô Jlíja, ô Jeremíja : a ot žênskih ósobi znamenújućih na E : ô Maríje, Sofíje, Natâlije : a né ô Jstôrije, o Geometríje : nò na O.

5. *Brátja, Ditjà,* ili ditcà, *Gospodjà, Knezjà, Druzjà,* vъ *j*mennīkú i vъ zovnīkú *j*esut Ni*j*edînska, i vnožînnogo čīsla : i zâto vъ zovnīkú ídut
31 na A, ‖ i né *j*nako : kt, Ô Ditcá, ô brát*j*a, ô gospod*j*à. A končína *J*E *j*est mužskôgo plémena : ot Gospôd, brát, knêz : kt, ô náši gospōd*j*e, ô míli brát*j*e, slíšite. A vъ ostâlnih prēgíbeh *j*esut žênskogo plémena. Psálom 122, Vъ rûku gospodъ̆í svoьìh.] recí, Vъ rukáh gospodъ̆í svo*j*é*j*e.

6. Vъ *j*meneh človíčski*j*e ósobi znamenú*j*ućih, pristo*j*ní*j*e i počtení*j*e se vídit, tvorít zovnîk na A, neg na O : kt ô Mikúla, ô Vo*j*vóda : ô Dubrâvka, ô Valáška, ô Knegínьa.

Kroznîk *J*ediníčniь 3^{go}.

1. Vráne, Nó*j*e, *J*ózve, Míke, *J*úre, *J*váne, i *j*na Ostrovláčna, vъ proizvódnih prēgíbeh pri*j*emlьût prirastên*j*e : síce, od Nó*j*e, ô Nó*j*e, kroz Nó*j*etu, *J*zker Nó*j*eti, pri Nó*j*ete, ko Nó*j*ete, so Nó*j*eto*j*u. A po Hervâtsku : *J*zker Nó*j*ete, pri Nó*j*eti, ko Nó*j*eti.

2. A Rāde, Stāne, Grūbe, Vūče, Pēre, Pāve : Zōre, *J*āge, Mīle, *J*ēle, Māre : i Mīko, Mīho, *J*ūro, *J*vo, Bēno : i ako *j*est ko*j*e *j*no Dôlgim vlâkom povličenò : proizglašá*j*utse sъ prirastên*j*em, i béz nьego : kt, Kroz Rādu, i Rādétu : kroz Mīhu, i Mīhétu. *J*zker Rādi, i Rādéti : ot Mīhi, i Mīhéti. *J*li, ot Rādéte, ot Mīhéte. ‖

32 *J*zkernik *J*ediníčniь 3^{go}.

1. Smotríckiь ovdí činît razlučên*j*e vъ znakovnícah, íliti vъ konéčnih neglasnícah : velît, *j*eže *j*mena *j*má*j*uća Tonkí*j*e znakovníci, činêt *J*zkernik na I : kt, Ríba, Sláva, Knьíga : *J*zker Ríbi, Slávi, Knьígi. A *j*mena *j*duća na Šûmni*j*e znakovníci : sé *j*est, na Ža, Lьa, Nьa, Ča, Ša, Šta, Ca, *J*a, tvorêt *J*zkernik *j*ediníčniь (: i *J*mennîk, da Zovnîk, vnožînni*j*e :) mužskâ na I : a žênska na Ę. A Kroznîk vnožînniь mužskâ na Y, ili Ę: a žênska *j*edîno na Ę : kákot,
Mužskâ: Tóь Pi*j*ánica, *J*únoša, Velmóža, Zahári*j*a, Predotéča.
Žênska : Tá*j*a Pi*j*ánica, Dūša, Mréža, Anastási*j*a, Lučà.
Muž : Ot togó Pi*j*ánici, *J*únoši, Velmóži, Zahár*j*ьi, Predotéči.
Žên : Ot *tojà* Pi*j*ánicę, Dušę̀, Mré*ž*ę, Anastásję, Lu*č*ę̀.
Ot *tojà* Rab*í*nьę, Gord*í*nьę, Svętí*n*ьę, Milost*i*nьę, Lâ*d*ę.
(: oblîčaь Léščinu : i negovorí, óv *Pijánica* : nó óv Pi*j*ánec, ová Pi*j*ánica : kákot, óv Stárec, ovà Stárica :).

2. Mî pak takóva právila nehvâlim : zâto *j*ež besídu činît dvo*j*bénu, i neizrazûmnu, i slíšit mérzku. Abo gdi *j*est trîba razlíčno činít prēgíbom okončân*j*e : támo nîst razníci : rékši mež *J*mennīkóm *j*ediníčnim, i mež
33 proizvódnimi prēgíbmi : ‖ kóьi po tóm právilu vsí *j*ednākó izhódet na A : kt *J*edná Dūša, Ot *j*ední*j*e Dūša, Vnógi*j*e Dūša, Kroz vnógi*j*e Dūša.

3. A sverh togó takóva nerazlíčnogo tvorên*j*a na Ę, iliti na A, nígdiže nîst vъ ôbćem lьûdskom govorên*j*u : râzvi líše u Léhov *j*est níčto tom*ú* spodóbno. Rús*j*ani bo vsí*j*e ti*j*e proizvódni*j*e prēgíbi *j*ednākó i lîpo tvorêt na I : hóć sъ tonkími, hoć so šûmnimi neglasnícami : i izriká*j*ut dobró síce,
Ot Strâži, kóži, mrežì. Ot vólьi, zemlьì, póstelьi.
Ot Dínьi, víšnьi, číšnьi.

Ot Túči, síči, kúči.
Ot Dūší, Čáši, páši. Ot Kúći, práći, sríći. Ot Ptíci, žíci, lisíci. Ot zmíьi, lâdьi, sudnьì.
Ot Maríьi, Melânьi, Evdokíьi. Ot *J*líьi, *J*eremíьi. A Hervātí, i vsí Zadunâjci tóž, vsá tá *j*mena izrikâjut na E : kt, ot strâže, ot vólье, ot dínье, ot túče, ot dūšē, ot kúće, ot ptíce, ot zmíje, ot Maríje, ot *J*líje.

4. Líše *j*edîni Léhi na sem místu činêt rāzbór vo znakovnícah : i pri tonkíh tvorêt *j*zkernik na I, a pri šûmnih na E : i velêt,

Od ríbi, od glavì, od bradì. Od strâže, od dušè, od vólье, od pivníce, od stolíce, od zemlьê, od lâdje, i ostâlno : *J* Bilorúsjani Léhov smotrêć, vъ misto E, kladût Ę, ili A : ot dušà, ot pivníca. ‖

34 5. Tó zaveršânje *j*zkernika na A, líbo na Ę, táko *j*est mérzko i negódno : da bismo *j*e moráli naróčno vъ pīsmú zamītát, hotjá bi óno i vъ ôbćem govorênju bîlo užîvano. A sadá pak sъ kulíko páče spodóbitse zavérć tó prevrátno izrikânje : i činít razlučênje proizvódnih prēgíbov, ot *j*mennīká : pokolí i vъ ôbćem *j*ezíku vezdí se činît tó razlučênje. Níktož bo vъ ôbćeь besíde ne govorît síce, Ot svêtija Bogoródica : Spāsí Góspodi dušá náša. Nó síce : ot svêtije Bogoródici : i Spāsí Góspodi dûši náši. *J* sícež ob ostâlnih.

6. Zâtož, gdi vo psâlmeh *j*zkernik stoьît postâvlьen síce : Spasênje desníca egò, ps: 19. Částь čáša ih, ps: 10. Krâsnaja pustínьa, ps: 64. Do *J*duméja, ps: 59. Ot sr*j*ášta, ps: 90. Ot strâža útrenьaja, ps: 129. Sí izména *desníca* vîšnьago, ps: 76.] Poprávi síce, Spasênje desníci *j*egò. Část čáši ьih. Krasotá pustīni. Do *J*duméьi. Ot sríći. Ot strâži *j*úternьije. Sá izmína desníci vîšnьego. Síce bo támož ísto na *j*nih místeh stoьît dobró napîsano : *J* čáši mo*j*éja, ps: 15. Ot plóda pše*ní*ci, ps: 4, Do *duší* mo*j*éja. ps: 68.] A gdi stoьît kroznîk vnožínnь síce : *Veréja* želézni*j*a slomì, ps: 106. Obraćájaь *dušà*, ps: 18. *Môlnьija* umnožì, ps: 17.] Poprávi síce : Veréьi ‖ želízni
35 slomì. Obraćájuć dûši. Môlnьi uvnožì.

Pridîvnik *J*ediníčnь 3^{go}.

1. Pri Nogě, Rukě, Sohě: ili pri Nozě, Rucě, Sosě.

2. Opêt na ovom místu Léhi, Bilorúsjani, i Smotríckь, činêt nepotríben rāzbór mež znakovnícami : i pri tonkíh izglašájut IE, ili E : kt, Ríbje, Glavě, Rucè : a pri šûmnih izglašájut I : kákot, pri strâži, pri lâdьi, pri zemlьì.

3. Ali pák nám nîst prigódno takóvo razbirânje : no páče vsà *j*mena sego prētvóra mógutse ovdí končít na Ě : Pri Ríbě, glāvě, knьígě, i ostâlno pri strážě, zemlьě, knegínьě, túčě, dūšě, kúćě, lâdjě, zmíjě, Melânijě. *J*liti po Rúsku vsá na E : kt, Pri Ríbe, glāve, knьíge. Pri strâže, zemlьè, knegínье, túče, dūše, kúće, lâdje, zmíje, Melâni*j*e. *J*liti po Hervâtsku vsá na I : kt, Pri Ríbi, glāvi, knьígi. Pri strâži, zemlьì, knegínьi, túči, dūši, kúći, lâdьi, zmíьi, Melânьi.

4. Protîvnik *j*ediníčnь *j*est Pridîvniku vo vsém *j*ednâk.

Orûdnik *J*ediníčnь 3^{go}.

36 1. Po Rúsku, so znakovnícami Tonkími, končîtse na ‖ O*J*U : a so Šûmnimi, na E*J*U : kt, so Glavó*j*u, so Dušé*j*u.

2. A po Hervâtsku, po Sérbsku, i po Léšsku, ídet na OM : kt, so Ribom, Glāvōm, Drágom, Brādōm. So strâžom, zemlьôm, dínьom, túčom, dūšōm, kúćom, ptícom, zmíjom, Melânijom, Ƒlíjom.

3. A na vrímena Hervātí, vъ misto končíni OƑU, ili EƑU, skraćenó izglašájut U : kt, Svojû rūkū go bíjet : nad vsû zemlьû kralьújet : Kōlnétse dūšū.[11] Sé jest, Svojéju rukóju : nad vsejû zemlьéju : Dušéju se klenèt.

Ƒmennîk Vnožînniь 3^{go}.

1. Ƒmennik, Zovnîk, i Kroznîk vnožînni, jesut jednākí so Ƒzkernikom jediníčnim : i tvorêtse po Rusku vsí na I : kt, Ovíje Glavì, ô glavì, kroz glavì. Ovì slugì, ô slugì, kroz slugì.

2. A po Hervâtsku vsí na E : kt, Ovè Glāve, ô glâve, kroz glāve. Ovì slūge, ô slûge, kroz slūge.

Ƒzkernik Vnožînniь 3^{go}.

1. Óv se tvorît ot jediníčnogo jmennīka : otnêmši konêčnu glasnícu A : kt, Ova Rūka, Glāva, Kúća : Ovih Rûk, Glâv, Kûć.

37 2. A búdet da se pripetît sošêstje vnóžih neglasnîc, ‖ i učinitse pretvêrdo izrečênje : jno tadá pred poslîdnьeju neglasníceju pribavlьájetse glasníca : po Rúsku timì E, ili O : a po Hervâtsku A : kt Sestrà, Službà, Brítva, Lâdja, Ûstna, Zânka, Mîrka, Petlьà. Ovih Sestêr, Službêb, Lâdeь, Ûsten, Petêlь : Brítov, Zânok, Mírok. Hervatskì : Sestâr, Službâb, Lâdaь, Ûstan, Petâlь. Brítav, Zânak, Mírak. Pretvêrdo bo bi bîlo izreć : Sestr, Službb, Lâdь, Ûstn, Brítv, Zānk, Mîrk.

Óberva : ot Obêrv, i Obervêь, i Obervî : Ostervà, Svekervà, tóže.

Ob Dvoьíčnih Prēgíbeh 3^{go}.

1. Trî pêrvi prēgíbi ovogo trêtjego prētvóra, vъ mužskôm plémenu nīsút užîvani : níktož bo negovorît ováko, Dvâ vojvódě, Dvâ slūgě, Dvâ stárostě. Nego páče govorîm po vnožînnom čislu : Dvâ vojvódi, Dvâ slūgi, Dvâ stárosti. A po Hervâtsku, Dvâ vojvóde.

2. A čto Smotríckiь udājét ováko govorít : Dvâ vojvóda, Dvâ sudíja : tó jest naprâsno izdúmano, i nígdiž neslíšeno izrečênje.

3. Smotríckiь vličét náš jezik, da bi spodóben bîl vo vsém Gréckomu i
38 Latînskomu, Ƒ búduć ježe ‖ vъ oníh jezíkeh jesut níka jmena dvojegó plémena (: mužskôgo i žênskogo :), potomú jest ón i vъ nášem jezíku níka jmena postávil dvojeplémenna : sé jest, Vojvóda, Sudíja, Vóьin : Pijánica : i tá vo dvoьíčnom čislú velît izgovārát síce : vъ mužskôm : Dvâ vojvóda, Dvâ sudíja, Dvâ vôjna, Dvâ pijánica. A vъ žênskom : Dvě vojvódě, Dvě sudíьi, Dvě vôjně, Dvě pijánicě. Ali vъ tóm jest izjáven poblúdok : abo Vojvóda, Sudíja, Vóьin, níkoliž nīsut slíšena vъ žênskom plémenu. A Pijánica u Slovîncev níkoliž neslíšeno vъ mužskôm : nó líše vъ žênskom.

[11] Čakavski instrumental.

OBLIČÊNJE NA

Četvêrtiь Prētvor.

*J*menníkъ *J*ediníčniь 4^{go}.

Ko četvêrtomu ūzóru pristójet *j*mena žênskogo plémena, kója izhódet na neglasníci : kt, Skôrb, Vêrv, Žêrd, Prátež, Svīral, Kázen, Mílosı, Rîč, Prókoš, Vêć, i *j*na.

Zovníkъ *J*ediníčniь 4^{go}.

39 Níkoьi tvorêt séь Zovníkъ na I, vъ ovíh dvíh *j*meneh : ‖ Krīpost, Rádost : kt, Góspodi krĕpósti moja, psal: 17.] Ali mî togó ne hvâlim : i vnógo ménьe na E : Rádoste mojà, psal: 31.] Recí, Ô krīpóst mojà, Ô rádost mojà.

Orûdnik *J*ediníčniь 4^{go}.

1. Ot Mísel, Básen, Kázen : recí Míselju, Básenju, Kázenju : a né Míslju, Básnju, Káznju : nitì Mísljiu, Básniju.
J sícež Bójazen, bólezen, príjazen, rêber, písen, prókoš, i *j*na ovím *j*ednāka. *J* vo vnožīne : Míselmi, Básenmi, Kázenmi : a né Míslmi, Básnmi, Káznmi. Nitì po Léšsku, Míslјami, Básnјami, Káznјami.

2. Hervātí izglašájut óv prēgíb dvojākó : na *J*U, i na *J*OM : kt, Ričjû, Mílostju, Lьūbávju: i Ričjôm, Mílostjom, Lьūbávjom. *J* sícež vo vsíh sego ūzóra *j*meneh.

*J*zkernik Vnožînni 4^{go}.

1. Po Rúsku ídet na Eь : kt, Ričêь, skorbêь, milostêь, radostêь, napástеь, mísleь, ratêь, noćêь.

2. A po Hervâtsku na Iь, ili na I : kt, tíh ričîь, skorbîь, milostîь : ili, Ovíh ričî, skorbî, milostî, radostî, napastî, mislî, ratî, noćî. Psálom 24 : Ot vsíh skorbîь.] ‖

40 ### Pridîvnik, i Protîvnik Vnožînniь 4^{go}.

1. Po Rúsku ídut na EH, da na EM : kt, Vъ Zapovidêh, vъ skorbêh, vъ milostêh, na sanêh.
Ko zapovidêm, ko skorbêm, kъ milostêm, kъ sanêm.

2. A po Hervâtsku na IH, da na AM : kt, Vъ zapovidîh, vъ skorbîh, vъ milostîh, na sanîh.
Ka zapovidàm, ka skerbàm, kъ mílostam, kъ sanàm.

3. Pokóь skrânjam moьím, psálom 131. Léšćina.] recí, Pokóь skranêm moьìm.

4. Gúsli, *J*ásli, Dróždžьi[12], zanesí ko trêtjemu ūzóru. Nerecí, ot guslêь, ko guslêm, vъ gúsleh, zъ gúselmi. Nego recí : Ot gúsel, ko gúslam, vъ gúslah, zъ gúslami.

---

[12] *Droždžьi* (sic!), v. i med, medьu, *medžьu*, meju : a ne meždu (180).

OBLIČÊNJE NA

Pêtiь i Šêstiь Prētvor

*J*menníк *J*ediníčniь 5^{go} i 6^{go}.

1. Ko pêtomu ūzóru pristójet *j*mena ni*j*edînska, kója se končêt na O : kt, Nébo, Božstvô, Bogátstvo (: i vnóga, síceva na STVO :) dérvo, drîvo, dîvo, kládivo, ognьívo, Ólovo, Slóvo, Sóčivo, Črîvo. Blâgo, Bérdo. Blьūdo, Govédo, Nádo, Stádo, Čédo, Čúdo, Želízo, Mlīko, Óko. Bêrlo, Branílo (: i *j*na síceva na || Lo utvorená ot ričîn : kt Vísilo, Mírilo :) Veslò,
41 Vratílo, Gérlo, Dílo ili Délo, Žálo, Zélo, Začālo, ili Začēlo, Zlò, *J*ádrilo, *J*aklò, Bílo, Kadílo, Kerdélo, Klepálo, Kólo, Kresálo, Kréslo, Krīlo, Kormílo, Kromíslo, Kropílo, Krutílo, Máslo, Mílo, Načālo, Omélo, Párilo, Peklò, Pomélo, Prélo, Prēslo, Prūglo, Rálo, Rílo, Sálo, Sedlò, Selò, Teglò, Térlo, Tîlo, Tnálo, Trūplo, Cúlo, Čīslo, Šílo. Bīlmo, Pāsmo, Pīsmo, Povísmo. Bērvno, Brášno, Vlākno, Vretenò, Gūvno, Dnò, Zérno, Koléno, ili Kolíno, Lóno, Lúkno, Nakovâlno, Oknò, Plātno, Poléno, Rūno, Stegnò, Sūdno, Sūkno, Tlākno. Bedrò, Védro, Vīdro, Dobrò, Dúro, *J*ádro, *J*ézero, *J*útro, Rebrò, Srebrò. Mêso, Próso. Bláto, Dlīto, Žíto, Zlâto, *J*áto, Kopíto, Koríto, Líto, Místo, Mīto, Mlīto, Rešetò, Síto, Tenēto, Stô, Ûho. *J* vnožînna, Tlà, Krôsna, *J*êtra, Nâdra, Vrâta, Púta, Ûsta, Ložêsna.

2. *J* kója se končêt na ME : a vъ *j*zkerniku pri*j*emlьût prirástniь sklád NA : kt, Bríme, brímena : Vrīme, Známe, *J*me, Pléme, Ráme, Síme, Slíme, Stríme, Tíme. Ová po Čéšsku izhódet na NO : Ovo *J*meno, Plémeno.

3. *J* kója se končêt na E : a vъ *j*zkerniku *j*májut prīrástok TA : kt, Brāvče, brāvčéta: Vížle, Gūse, Dīte, Družînče, Ždrībe, Živînče, Zvīre,
42 *J*ágnье, Klьūse, Knēže, Kozlè, Konьčè, Kúre, Mōmče, Oslè, || Otróče, Páholье, Pesčè, Píple, Píšće, Prâse, Robè, ili Robčè, Svīnьče, Telè, Hértče, Hlápe, Cūce, Šćenè, i Nebóže.

4. A kъ Šêstomu ūzóru pristójet vsá ostâlna *j*mena, izhódeća na E : Kója čúš nimájut prīrástka vo *j*zkerniku : a takóva *j*esùt,

5. Umenьšâlna na CE : kt, Ditêtce, Očcè, Žâlce, Kolênce, Okônce, Síkalce, Sérdešce : i *j*na.

6. *J* Mîstna na ŠĆE : Dníšće, Dvoríšće, Ognьíšće, Prebiválišće, Žilíšće, Pribižíšće : i *j*na.

7. *J* Sobirâlna na *J*E : Bîl*j*e, Drîv*j*e, Zvîr*j*e, Zêl*j*e, Kámen*j*e, Ovôć*j*e, Têrn*j*e, Gêrm*j*e : i *j*na.

8. *J* Di*j*ânna na NIE : i na TIE : sé *j*est, kója znamenújut di*j*ân*j*e : kt, kovân*j*e, móльen*j*e, Hotîn*j*e. Bît*j*e, Žît*j*e, Dêrt*j*e.

9. *J* Skladêna na IE : kt, Obîl*j*e, Oblîč*j*e, Vozglâv*j*e, Poglâv*j*e, Podôb*j*e, Udôb*j*e, Neudôb*j*e, Nespodôb*j*e, Udôl*j*e, Pregôrst*j*e, Prilîč*j*e, Razlîč*j*e, Razpût*j*e, Prepût*j*e. Blagonarâv*j*e, Dobročîn*j*e, Pravovêr*j*e, Prevêr*j*e, Poluvêr*j*e. Zamoskôv*j*e, Pomôr*j*e, Podôn*j*e, Podunâv*j*e, Posâv*j*e, Pokûp*j*e, Zaprâž*j*e, Zadunâv*j*e, Zagôr*j*e, Verhbosân*j*e, Pobrîž*j*e.

10. *J* vsá ostâlna *j*duća na E : kt, Vesêl*j*e, Vūže, Vúsan*j*e, Godíšće,
43 Dîmnье, Dūplье, Zdrâv*j*e, *J*āj*e*, *J*ājcè, || Kel*j*ê, Kop*j*ê, Līce, Lóže, Môre, Oj*ê*, Plećè, Pólье, Rátovišće, Sérdce, Sôlnce, Stáje, Tísuće, Toporíšće, *J* vnožînno Plьûća.

11. A končína STV*J*E *j*est skázna i nekorístna. Negovorí, Cârstv*j*e, Velíčestv*j*e, Prišêlstv*j*e : nego recí, Cârstvo, Velíčestvo, Prišêlstvo. *J* síce ová i vsá *j*duća na STVO, pristój*e*t ko pêtom*u* ūzóru, a né kъ šêstom*u*.

*J*zkernik *J*ediníčniь 5^{go} i 6^{go}.

1. Ova *j*mena, Drîvo, Kólo, Nébo, Slóvo, Tîlo, Čúdo, po Rúsku pri*j*emlьût prirastên*j*e SA : kt, Drivesà, Kolesà. Dlьaradi ovíh, i dlьa vsíh ostâlnih *j*máj*u*ćih prīrástki *SA*, *NA*, i *TA* Smotríckiь klādét osobíto pretvarân*j*e, síce:

Ovo	Slóvo,	*J*mę,	Dětę.
Ot	Slovesè,	*J*mene,	Dětętę.
Pri	Slovesì,	*J*meni,	Dětęti.
Ko	Slovesì,	*J*meni,	Dětęti.
So	Slovesèm,	*J*menem,	Dětętem.

Ova	Slovesà,	*J*mena,	Dětęta.	Dvâ sl(ove)sa,	*J*mena,	D(ite)ta.
Ot	Slovês,	*J*mên,	Dětęt.	Sl(ove)su,	*J*menu,	D(ite)tu.
Pri	Slovesêh,	*J*meneh,	Dětęteh.			
Ko	Slovesêm,	*J*menem,	Dětętem.	Sl(ove)séma,	*J*menema	D(itet)ema.
So	Slovesî	*J*meni,	Dětęti.	Sl(ove)sáma,	*J*menama	D(ite)téma.

2. A po Hervâtsku prīrástok SA nîst obíčen vъ *j*ediníčnom, i vo dvoьíčnom čîslú : a vo vnožînnom izrikáj*u*t dvoj*ā*kó : sъ prīrástkom, i béz nьego. A pretvarájutse vsá tá *j*mena právilno, po pêtom ūzóru : síce. ‖

44

Ovo	Slóvo,	*J*me,	Dīte	Slóva,	i Slovêsa,	*J*mena,	Ditéta.
Ot	Slóva,	*J*mena,	Ditéta	Slôv,	i Slovês,	*J*mên	Ditêt.
Pri	Slóvě,	*J*meně,	Ditétě	Slóvěh,	i Slovêsěh	*J*meněh,	Ditétěh.
Ko	Slóvu,	*J*menu,	Ditétu	Slóvom,	i Slovêsom,	*J*menom,	Ditétom.
So	Slóvom	*J*menom,	Ditétom	Slôvmi,	i Slovêsmi	*J*menmi,	Ditétmi.

Dvî Slóvi, *J*meni, Ditéti. Dví*j*u Slóvu, *J*menu, Ditétu. Dvíma Slôvma, *J*menma, Ditétma.

3. Sícež Drîva i Drivêsa, Kóla i Kolêsa, Néba i Nebêsa, Tîla i Tilêsa, Čúda i Čudêsa. Ali Hervātí i vo vnožîné nerádi uživájut togo prīrástka : oprič ovíh dvíh *j*mên, Nebêsa, i Vušêsa : i čto Kráьinci velêt, So slovēsom.

4. Potomúž i *j*mên rastûćih na TA, neuživájut rádi vo vnožîné : nego vъ místo nьíh uživájut *j*nih : síce, Brāvčęta, Ždribęta, Jágnьeta, Momčęta, Otróčeta, Páholьeta, Píšćeta, Robęta, Teléta, Hlápeta, Cūcęta, Šćenęta, Nebóžeta : vъ místo tih velêt, Brāvci, Ždrībci, *J*ânьci, Mōmki, Otróki, Páholьki, Píšćenci i Ptencì, Robcì, Telcì, Hlápci, Cūcki, ili Šćencì, Nebóžci. Gūséta, Kozléta, Osléta, Pípleta, Práseta : Gusíći, Kozlíći, Oslíći, Píplići, Prásići.

Knēžéta, Knezíći, i Knezovíći, i Knezjà,
Ditéta : Dītci, Ditíći, i Ditcà : i po Rúsku Ditì, i Ditjà.
45 Živīnčéta : Živīna. Družīnčéta : Družína, i Čélьadniki. Líše kogda se koje čīsló otrázno izrečét : togdá uživájut tíh jmên na TA : kt, Dvî teléta : Trî teléta : Četíri teléta : Pêt telêt.

5. Môre, po Rúsku, Ot Môrja, Pri Môri, Kъ Môrju, So Môrjem. Po Herv.: Ot Môra, Pri Môru, Kъ Môru, So Môrem. Rski : Trî Môrja, Hrvki : Trî Môra.

Pridîvnik Jediníčnьi 5^{go} i 6^{go}.

1. Ot jmên pêtogo ūzóra Pridîvnik jediníčnьi se tvorît na *Ě* : a vnožînnьi na *ĚH* : Na slóvě : na slóvěh, i slovêsěh. Na jméně : na jméněh, Na selě : na selěh. Na jézerě : na jézerěh.
A po Rúsku, na *E*, i na *EH* : vъ slóve : vъ slovesêh. Vo jmene : vo jmeneh. Vъ selè : vъ selêh.
A po Hervatsku, na *I*, i na *IH* : Vъ slóvi : Vъ slóvih. Vo jmeni, Vo jmenih. Vъ selì : Vъ selîh.
Jliti páče : Vъ slóvu : Vo jmenu : Vъ selù. Abo Hervātí neuživájut rádi Pridîvnika : nó vъ nьego místo Protîvnika.

2. A ot jmên šêstogo prētvóra Pridîvniki ídut zgódno na *I*, i na *IH* : kt, Pri Lóži, Pólьi, Jmânьi, Prišestьi, Sérdci, Môri. Pri Lóžih, Pólьih, Jmânьih, Otšêstьih, Sérdcih, Môrih.

3. Psálom 4 : Vъ sérdcah váših. Léšćina.] recí, Vъ sérdcih váših. J síce stoьît vo psâlmu 34.

4. Sérbi lьûbet Dvojglasnícu Ě : i velêt, Tělo, Lěto : jliti Tjêlo, Ljéto. A Léhi velêt, Tjâlo, Ljáto.
46 A Rúsjani (: vъ ôbćem svojém jezíku :) i Hervāti, ‖ lьûbet Prostíje glasníci : i rízvo izrikájut, Tîlo, Líto : ili Têlo, Léto. J zâtož, gdikóli vъ knьigah stoьît napîsano Ě : támo Rúsjanom i Hervātóm jest vôlьno i obíčno izréć, hóć prósto I, hóć prósto E. Kákot *Vъ tom lětě*, móžetse izréć ná četvero : Vъ tom Léti : Vъ tom Léte : Vъ tom Líti : Vъ tom Líte.

5. J séь poslîdnьi īzrók jest ot jnih prigodníьi. Sé jest, da dvojglasníca Ě vezdí vъ sridínah ričêь izrečétse za I : a na končínah za E. Vъ Lětě : Vъ líte. Jno síce vъ pêtom ūzóru lîpo izrikájem pridîvnik na E : Vъ selè, Vъ stáde, Vъ oknè. A još líplьe po Hervku na U : vъ selù, vъ stádu, vъ oknù.

6. Ali vъ šêstom ūzóru ne tvorîm na E, nó líše na I : Vъ môri, Vъ pólьi, Vъ sérdci. Da búdet rāznóst ot Jmennīká, i ot Kroznīka, kîь se izrikájet na E : Vъ môre, Vъ pólьe, Vъ sérdce.

Jzkernik Vnožînnьi 5^{go} i 6^{go},

1. Kako vъ trêtjem ūzóru, táko i ovdí, zarad sošêstja vnózih neglasnîc, pribavlьájetse glasníca E, ili O. Kákot, vъ misto Vêsl, Prûgl, Sêdl : velîtse, Vêsel, Prûgel, Sêdel. Sícež, Pâsem, Pîsem, Bêrven, Brášen, Vlâken,
47 Gûven, Lúken, Nakoválen, Ôken, ‖ Plâten, Stêgen, Sûken, Tlâken. Bêder, Vîder, Jáder, Júter, Rêber. Krôsen, Ložêsen, Jêter, Nâder. J ot Dnò, Zlo, Stô, Tlà : Dên, Zôl, Sôt, Tôl. Vúsanь, Dîmenь, Dûpelь, Jâjec, Kopêь, Sérdec, Sôlnec. Ot Ojê, tíh Oьî. Ot STVO, ídet STOV. Nevelí ot Cârstv,

Gospodârstv, Kralьéstv : nego recí, Ot Cârstov, Gospodârstov, Krālьéstov : i ostâlna. Ot umenьšâlnih, Očcé, Drīvcé, Okônce : tíh Ôčec. Drîvec, Okônec, ; i ostalna po tomúž.

2. Ot ŠĆE, idet ŠĆ : Godîšć, Dvorîšć, Ognьîšć, Plêć.

3. Ot NIE, TIE, ídet I : kt, ot ovíh *j*mânьi, Vladânьi, Čtênьi. Ovíh Prišêstьi, Začêtьi, Žîtьi.

4. Ot tíh Oblîčьi, Pomîstьi, Podklîtьi, Pregôrstьi, Razpûtьi. *J* ot tíh Pomîsteь, Podklîteь Primôreь, Pobrîžeь, Pregôrsteь, Razpûteь, Oblîčeь. A ot NIE kâžetse sterpno bít i Nь : kákot, *j*mânь, Vladânь, Čtênь, Učênь, *j*zkazânь, Míšlьenь, Di*j*ânь.

Orûdnik Vnožînniь 5^{go} i 6^{go}.

1. Právilno izhódit na MI : kt, So Bérdmi, Vûžmi, Pôlьmi, Vrímenmi, Ditétmi, Di*j*ânьmi.

2. Ali zarad pretvērdá īzróka, opušćá*j*etse M : kt, So Brášni, Kralьéstvi, Dûplьi, Nâdri, Solnci, Žîtьi, Nespodôbьi, Dníšći, Dvoríšći, *J*âj*j*ci. Psálom 149 : Svẹ̄záti púti.] recí, svēzáti pútmi. ‖

48

OB NEPRÁVILNIH.

Neprávilna *j*esùt : Dên, Máti, Dćî, Brát*j*a, Gospod*j*à, Dit*j*à, Druz*j*à, Knez*j*à, Muž*j*à, Svát*j*a, Sinov*j*à : Óko, Ûho : i tá se pretvorá*j*ut síce.

Dên, Hervatskì Dân.

1. Ov	Dên,	dân.	Ovì	Dnî				
Ô	Dên,	dnêve.	Ô	Dnî			Dvâ	Dnî
Kroz	Dên,	dân.	Kr:	Dnî				
Ot	Dnê,	dnêva.	Ot	Dên,	dân.			
Pri	Dnî,	dnevi.	Pri	Dnêh,	dnîh.		Dví*j*u	Dnêvu.
Ko	Dnî,	dnêvu.	Ko	Dnêm,	dnêvom.		Dvíma	Dnêvma,
So	Dnêm,	dnêvom.	So	Dnêvmi,	Dnî.			i dnêma.

Máti.

2. Ova	Máti.	Ovíje	Mátere,	ri.			
Ô	Máti.	Ô	Mátere,	ri.		Dvi	Máteri
Kroz	Máter.	Kroz	Mátere,	ri.			
Ot	Mátere.	Ot	Máter.	=rêь.			
Pri	Máteri.	Pri	Máterah.			Dví*j*u	Máter*j*u.
Ko	Máteri.	Ko	Máteram.				
So	Máter*j*u.	So	Mátermi.			Dvíma	Máterma.

Dćî : po Rúsku Dôć : po Hervâtsku Ćî.

3. Ova Dôć, dćî ćî.
Ô Dôć, dćî, ćî
Kroz Dóćer, dćêr, ćêr.
Ot Dóćere, dćerê, ćerê.
Pri Dóćeri, dćerì, ćerì.
Ko Dóćeri, dćerì, ćerì.
So Dóćerju, dćerjû, ćerjû.

Ovije Dóćere, dćére, ćére: ri. } Dvî Dóćeri.
Ô Dóćere, dćére, ćére: ri } Dćéri, Ćéri.
Kr: Dóćere, dćére, ćére. ri }
Ot Doćerêь dćerêь, ćerêь, ćerî } Dvíju Dóćerju,
Pri Dóćerah, dćeràh, ćeràh } Dćerjû, Ćerjû.
Ko Dóćeram, dćeràm, ćeràm. } Dvíma Dóćerma,
So Dóćermi, dćermî, ćermî } Dćermâ, Ćermâ.

49 4. Óko i Ûho, vo vnožînnom čislú jesut Nijedînskogo, i Žênskogo plémena : i pretvarajutse po Pêtom i po Četvêrtom ūzóru.,

Óvo Óko, Ûho. Ova Óka, Ûha: Očêsa, Ušêsa.
Ot Óka, Ûha Ot Ôk, Ûh: Očês, Ušês.
Pri Ókě, Ûhě. Pri Ókěh, Ûhěh: Očêsěh, Ušêsěh,
Ko Óku, Ûhu. Ko Ókom, Ûhom: Očêsom, Ušêsom.
So Okom, Ûhom. So Ókmi, Ûhmi: Očêsmi, Ušêsmi:

Ovíje Óči, Ûši. Dvî Óči, Ûši. Óki. Ûhi.
Očêь, Ušêь. } Dviju Očíju, Ušíju.
Očêh, Ušêh } Óku, Ûhu.
Očêm, Ušêm. } Dvíma Očíma, Ušíma :
Očmî, Ušmî. } Ókma, Ûhma.

Brátja, Gospodjà.

5. Brátja, Gospodjà, Ditjà ili ditcà, Druzjà, i Knezjà : vo dvíh pêrvih prēgíbeh jesut Vnožînnogo čîslá, i nijedînskogo plémena. A vъ petíh poslîdnьih prēgíbeh, Jediníčnogo čislá, i žênskogo plémena : kákot,
Vnožînno čîsló : *Nijedînsko* pléme.
Ova Brátja, Gospodjà, Druzjà, Knezjà, Ditcà jesùt dobrà.
Ô Brátja, Gospodjà, Druzjà, Knezjà, Ditcà, búdite dobrà.
Jediníčno čîslo : *Žênsko* pléme.
Króz ovù Brátju, Gospodjù, Knezjù, Druzjù, Dítcu.
Ot nášije Brátьi, Gospodьì, Druzьì, Knezьì, Ditcì.
Pri nášeь Brátьi, Gospodьì, Druzьì, Knezьì, Ditcì.
Ko nášeь Brátьi, Gospodьì, Druzьì, Ditcì.
So nášeju Brátjeju, Gospodjéju, Druzjéju, Knezjéju, Ditcéju.

6. Ot *j*mena Dīte, Hervāti vo vnožìne velêt Ditcá, vъ misto Ditéta.
50 A Rús*j*ani líplьe ‖ velêt Ovì Ditì. Ô Ditì. Kroz Ditì. Ot Ditêь. Pri Ditêh. Ko Ditêm, So Ditmî.

Kôrv, Lьūbov, Cêrkov.

7. Léhi, níkoьim *j*menom *j*dućim na VA, prida*j*ût ošumlьênje : i vъ misto Tíkva, Lêdvi velêt Tíkv*j*a, Lêdv*j*e. *J*, kakò smo povídali, pod *J*zkernikom trêt*j*ego prētvóra (: na lîstu 33, na čîslu, 4 :) vъ takóvih tvorêt ízkernik na E : i velêt, ot zemlьê, ot lâd*j*e, ot tíkv*j*e : čto bi réć, ot zemlьì, ot lâdьi, ot tíkvi. Sícež, vъ misto Búkva, Brískva, Žégva, Žâlva, *J*etérva, Mérkva, Obérva, Rótkva, Horúgva, Cêrkva : velêt, Ovà Búk*j*ev, Brósk*j*ev, Žag*j*év, Žôlv, *J*átrev, Márh*j*ev, Brév, Rótk*j*ev, Horúg*j*ev, Cérk*j*ev. *J*zkernik. Ot Cérkv*j*e, Horúgv*j*e, Rotkv*j*e : i ostâlno.

8. Togó gledêć Bilorús*j*ani činêt tá *j*mena neprávilna. *J* Smotríckiь velît *j*e pretvārát, *j*ako MÁTI : síce, *J*ediníca. Tá*j*a Máter ili Máti. Ot to*j*à Mátere : i ostâlno. Vnožìna. Tí*j*a Máteri. Ot Materîь. Pri Mátereh. Ko Máterem. Sícež : tá*j*a Dćî, Lьubóv, Króv, Cêrkov, Svekróv : ili tá*j*a Máter, Dćêr, Lьubì, Krvì, Cêrkvi, Svekrì.]

51 9. Ali trîba *j*est znát : *j*eže skázno íliti blûdno *j*est vъ ‖ *J*menníkú réć, ova Máter, Ova Dćêr, i Lьubì, Krvì, Cêrkvi. Níktož bo táko negovorît : líše Kráьinski Hervāti skázno velêt, Ova Krî.

10. Právo pak se velît Kôrv (: a iz Léšska Krôv :) i Lьūbóv, ili po Hervâtsku ьjūbav. *J* ova dvî ídut právilno, po 4 ūzóru :

Ova	Kôrv,	Lьūbóv,	i Lьūbav.	Ov*j*e	Kórvi,	Lьubvì,	i Lьūbávi.
Ot	Kórvi,	Lьubvì,	i Lьūbávi.	Ot	Korvîь,	Lьubvîь,	i Lьubavîь.
Pri	Kórvi,	Lьubvì,	i Lьūbávi.	Pri	Korvêh,	Lьubvêh,	i Lьūbávah.
Ko	Kórvi,	Lьubvì,	i Lьūbávi.	Ko	Korvêm,	Lьubvêm,	i Lьūbávam.
So	Korv*j*û	Lьūbóv*j*u,	i Lьūbáv*j*u.	So	Korvmî,	Lьubóvmi,	i Lьūbávmi.

11. A *j*mena na VA tóž vsá *j*esut právilna, i ídut po trêt*j*em ūzóru : kákot, Ová Horúgva, Ô Horúgvo. Kroz Horúgvu. Ot Horúgvi. Pri Horúgvě. Ko Horúgvě. So Horúgvo*j*u, Ov*j*e Horúgvi. Ot Horúgov. Pri Horúgvah, Ko Horúgvam, So Horúgvami. Sícež ídut, kó*j*a se tvorêt ot Ričîn : kt, Bítva, Borítva, Brátva, Brítva, Vítva, Gonítva, Ženítva, Žétva, *J*ístva, Klêtva, Kosítva, Molítva, Lístva, Lokvà, Nâšva, Pastvà, Plûtva, Sítva, Tergátva. *J* *j*na na VA : kt, Brádva, Gúžva, Zâlva, *J*ázva, *J*êlva (: ili *J*éla :), Kotvà, Kuropátva, Mérva, Moskvà, Mûrva, Ostérva, Pârdva, Pígva, Púgva, Rozgvà, Svekérva, i Svekrì, a né Svekròv, Smókva : i Cêrkva, po Hervâtsku Cîrkva
52 (: iz Gréčkis*j*e rîči κυριακὴ i Nimcém Kírka :) i po Rúsku, Cêrkov ‖ Ô Cêrkvo, i Ô Cerkov. Kroz Cerkvu, i Kroz Cêrkov. Ot Cêrkvi. Pri Cêrkvě. Ko Cêrkvě. So Cêrkvo*j*u, i So Cêrkov*j*u. Ov*j*e Cêrkvi. Ot ovíh Cêrkov (: a né ot Cerkvîь :) Pri Cêrkvah. Ko Cêrkvam. So Cêrkvami.

12. Ová *j*mena, Pêt, Šêst, Sédem, Ósem, Dévet, Déset : vo tríh pêrvih prēgíbeh, *j*esut Obstô*j*na : i *J*ediníčnogo čīslá : i Ni*j*edînskogo plémena : kt, Vsé déset mužêь *j*est príšlo.

13. A vъ poslîdnьih četírih prēgíbeh *J*ediníčnogo čīslá *j*esut Obstô*j*naže : ali Žênskogo plémena, i Četvêrtogo prētvóra : kt, Ot Petì, Pri Petì, Ko Petì, So Pet*j*û. So vse*j*û deset*j*û mužêь.

14. A vo Vnožînnom čīslu nimá*j*ut Tríh pêrvih prēgíbov : a vъ ostâlnih prēgíbeh *j*esut pridîvna : i vsíh tríh plemên : kt, Ot Petíh, Pri Petíh, Ko Petím, So Petími. Zъ desetími mužmî, ženámi, ditétmi. Sícež i nьíhova Proizvódna : *J*edenádeset, Dvanâdeset, Dvādéset, Trīdéset.

OB SKÛDNIH

1. *J*edîno *J*ediníčno čīslo *j*má*j*ut Sobirâlna na *IE* : kt, Orûd*j*e, Orûž*j*e, Zvîr*j*e, Ovôć*j*e. ‖

53 2. Umenьšâlna *j*duća na E, sъ prirástkom *TA* *j*má*j*ut vsá čîsla : ali vo vnožînnom čīslu kâžutse bít né vь bâh prigódna : i vъ misto nьíh uživá*j*em *j*nih Umenьšâlnih : síce, Za Bravčéta, Ždribéta, *J*ágnьeta, Nebóžeta, Píšćeta, Práseta, Teléta, Šćenéta : velîm, Brāvci, Ždribci, *J*ânьci : Nebóžci, Píšćenci, i Ptencì, i Ptíći, Prascì, i Prásići, Telcì, Šćencì. A za Guséta, Kozléta, Konьčéta, Kúreta, Osléta, Pesčéta, Pípleta, Hértčeta : velîm Gusíći, Kozlíći, Kónьici, Kúrići, Oslíći, Psíći, Píplići, Hértići : A Knēže Knežéta, rîč Léhom obíčna, u ostâlnih Slovîncev (: i vъ *j*ediníčnom čīslu :) víditse bít neládna : íliti ditînska, i nečéstna. Zâtož, ako razumí*j*em knêža sîna : velîm, Knezovìć, i Knežìć. Akoli razumí*j*em mála Knêza : velîm Knēzec, Knēzci.

3. A Dīté, i Ditína : i (: vъ misto Ditéta :) Ditcá : i po Rúsku Ditì : velîtse ob málih, i ob na*j*mênьših, iliti sъsûćih. Ditìć, i Divíčica : Dītcí ot Ditec, i Ditíći. Hlápec, i Hlápci. Velîtse ob *j*má*j*ućih zъ déset, i véće lît. Čéhom Páholьok, Páholьki : A Rúsko Robè, Robéta : i Léšsko Hlápe Hlápeta : i Paholьéta : i Sérbsko, Momòk, Mōmče : *j*esut neprigódni rîči. Mlādínec : i Divô*j*ka, Rúski, Mlādéc i Mladíca : velîtse ob *j*má*j*ućih 20
54 lît, i véće. ‖ Čédo ili Čádo, rîč čestná : velîtse ob ditêh náših vsákogo vózrasta : ob mlādíh i stárih. Otrók, Otróki (: rîč utvorená ot Otródok, Otródki :) velîtse ob blîžnьih, i ob dalekíh ditêh : ob sinêh, i vnúkeh, i prevnúkeh, i ob dóćerah.

*J*edîno Vnožînno čīsló *j*má*j*ut.

4. Ová Mužskâ. *Vîsi* (: za mírilo :), *Grûdi*, *Zārúki*, *Jzsîvki*, *Krestítki*, *Lьûdi*, *Móždžьani*, *Obîrki*, *Pobîrki*, *Súdki*, *Ūglédi*, *Ūprósi*, *Čâri*, *Čási* (: za časovno orûd*j*e :), *Šćapcì*, za pérsti ot šćâpa : *Šćipcì* ot šćipânja.

5. Ová Žênska. *Víli*, *Vílici*, *Gáći*, *Gráblьi*, *Gúsli*, *Dvîri*, *Dróždžьi*, *Jkri*, *Jmenîni*, *Klîšći*, *Konóplьi*, *Krestîni*, *Lêdvi*, *Mekîni*, *Nárti*, *Náćvi*, *Novoselîni*, *Nožíci*, *Nôžni*, *Nôžnici*, *Oklópi*, *Ókovi*, *Ótrobi*, *Pérsi*, *Povalîni*, *Posíьi*, *Póhvi*, *Póhvini*, *Róglьi*, *Rodîni*, *Sâni*, *Svísli*, *Svítici*, *Slovínьi*, *Toplíci*, i toplíca : i Léšsko, *Zaručîni*. Dvîri, Pérsi, Sâni, idut po Četvêrtom ūzóru. Ókovi,

Ótrobi, po trêtjem, i po četvêrtom. Ostâlna vsá po trêtjem : i po Hervâtsku končêtse na E : kt, Víle, Gúsle, Dróžďže.

6. Ová Nijedînska. *Vrâta*, *Dâna* (: sé jest báčevno dnò :), *Vêsla*, *Krôsna*, *Ložêsna*, *Púta*, *Tenêta*, i tenēto, *Tlà*, *Ústa*. — *Jásla*, *Jêtra*, *Nâdra*, *Plьûća* : i *Jásli*, *Jêtri*, *Nâdri*, *Plьûći*.

7. Óv načātok : Ōmét : Ova Veríga, Veréja, Ûstna, jmájut vsá čîsla :
55 suprot Smotríckomu : kîь ьim dājèt jedîno Vnožînno. ‖ Knьígi, za Latînsko *Liber* : Móći, za Nāvúzi, *Amuletum* : Želíza, za púta, *Compedes* : Sīnьi, za predhrâmje, *Vestibulum* : Pínezi, za *Pecunia* : jmájut líše Vnožînno čîslo. A Knьíga, za grámotu, *Epistola* : Môć, za sílu *Vis* : Želízo, za rūdu, *Ferrum* : Sînь, za obsinьênje, *Umbra* : Pínez, za *Numus* : jmajut vsá čîsla.

8. Níka jmena jmájut líše jedén, ili dvâ, ili trî prēgíbi : Kt, Bâh, Blîz, Vón, Dîlь, i îna.
Vъ bâh dobrò : Né vъ bâh lîpo.
Vъ blīzu grâda : Ná blizu : Íz bliza.
Vón, Voní, jzvoni, Ot ízvoni.
Vъ dîlь, dozdìlь, dozdlьè, Podìlь, Podlьè.
Vъ zābítci, Vъ zabītku.
Vъ zâd, Ná zad, jz zada, Ót zada, Ná zadi, -du. Vъ prîd, i ost :
Vъ jâv, Vъ jâvi, Vъ tâь, Vъ tâьi.
Ná izbit, Bez īzma, Sъ īzmom. Sъ Kól, Dokolí, Otkolí. Pokolí. Sъ tól, Dotolí, Ottolí, Potolí. Jzkoni, Otízkoni. Nakòn, Napokòn.
Vъ mîs, Vъ mîsi sъ čîm.
Vъ nîz, Ná niz, Jz niza, Vъ nîzu, ná nizu.
Pôl česò, vъ pôl, Vózpol, Nápol. Na polú pūta,
Po polú rúblьa : ili páče, Na polí pūta. Po polí rúblьa. Po polám : po polovínah.
Vъ prîk. Póprik, Náprik, Jzprika, Ot ízprika, Vó priki.
Vozprot, Suprot, Navozprot, Otízproti.
Dlьaradì, zaràd : a né prósto, Radì. Nà razen, Pó razni, Vъ tîk, Tîkom. ‖
56 Vъ šîr, Vsé šīrom. Do selí, Ot selí, Poselí.
Trîba jest, Nît trîbi : ili páče, Vъ tribě jest. nît vъ tribě : i po Hervatsku.
Vъ trîbi jest, Nît vь trîbi, i so opušćenjem predloga, Trîbi jest : za Vъ trîbi jest.

O PLÉMENEH JMÊN.

1. Jmena jduća na *A* jesut žênskogo plémena : kt, Glāva, zemlьà, Vodà.

2. Ali mužskôgo plémena jesút ová : Bídovina, Vladíka, Vodopíja, Vojvóda, Drivodélьa, Djádja, Jaríga, Oprâvda, Predotéča, Razstríga, Slūga, Stárosta, Starišína, Sudíja, Tudžína, Hudína, Čáća.

3. J jnojezíčna : Alhimísta, Geométra, Mitropolîta, Pâpa, Patrijârha, Pojêta, Donatísta, Mahjavelísta, Kalvinísta, i îna. Síce bo se takóva izglašájut na A, iz Latînskogo īzgóvora. A po obzóru na Gréčskiь jezík, govorîm síce : Patrijârh, Mitropolît, Piьît, Geomêter, Alhimíst, Donatíst. A Léhi iz niméčska, Pâpež.

4. Pribávi i ová tûdža : Báša, Gidíja, Delíja, Jarkónda, Jumlíja, Júnoša, Júnota, Katána, Kihāja, Paćára, Spahíja, Harambáša, Haramíja.

5. *J* ová Kmétska, i prīprósta : Velmóža, Nevìža, *J*úžika, Kožiméka. *J* ová Léšska : Vlačúga, Kalíka, Mužčьína, Necinotà, Ćúra. ‖

57 6. A čto Léhi govorêt : Óv vozníca, óv Pi*j*ánica : tó *j*est zgolá nestérpen blûd. Takóvož *j*est Sérbsko, Potúrica, Svadlьívica. Recí : Voznîk, Pi*j*ánec, Potûrčenec, Svadlьívec.

7. Símož i na*j*páče pristó*j*et Vlastîta mûžem *j*mena : Kt, Vúьica, Vúko*j*a, Grubíša, Grúьica, Gúnьa, Gunьíla, Dobrínьa, Kmîta, Malьûta, Mîrčeta, Mnâta, Mogíla, Nemánьa, Nemíra, Rádonьa, Rádonьica, Rádula, Râ*j*četa, Serdí*j*a, Slaváta, Staníša, Strahína. *J* Pridîvki : Kalîta, Lopáta : i îna síceva. *J* tûdža : Grîžka, *J*ákša, *J*vica, *J*úrica, Kuzmà, Mikíta, Mikúla, Plávša, Tòma, Lūka.

8. *J* ko*j*a *j*dut na *JNA* : ako sut ot mužskîh proizvedená : i znamenu*j*ut velíkost tîla, ili vozgordžên*j*e : kt, Óv mužína, Óv konьína, Óv človíčina.

9. Níka *j*má*j*ut dvō*j*é znamenovân*j*e, i dvō*j*e pléme.

Ová Staršīna : vnóže deržâvnikov.	Óv Starišína : *j*edén deržâvnik.
Ová Družbà : sovít.	Óv Družbà : drûg.
Ová Družína : čélьad.	Óv Družína : drûg.

Tvo*j*á Sirotá, pîšut níkoьi, ako *j*est žená : Tvôь Sirotá, ako *j*est mûž. Ali tó *j*est oblûdno. Pîší vezdí Tvo*j*á Sirotà : i umenьšālnó Sirotíca, a né Sirotòk. Ot ízkoni Sirotá idet ot Sîr : kako Lipotá, ot Lîp. A níne, vъ misto ‖
58 Sirotá (: sé *j*est Sīrost :) velîm, Sirotînstvo. Ová Ditína recí i ob mužskôm spólu : a né ov Ditína : nó óv Ditíć.

Léhi velêt, Ov Hudína, i Ová Hudína : ali zló. Právo, Óv Hudína, Ová Hudînka.

Hervātí : Óv Tuьína, ová Tuьīnkà : ob lьudêh, A ob pčeláh, Ova Tuьíca, Ovíje Tuьíci.

10. *J*mena *j*duća na *E*, i na *O*, *j*esut ni*j*edînska : kt, Ovo Pleme, Dīte, Môre : Nébo, Slóvo, Drîvo.

*J*znímlьutse Vlastíta Mužská : kt, Grūbe, Rāde, Stāne. Vládko, Mîrko, Stânko.

J Žênska : Zōre, *J*āge, Mīle.

Končíni na Neglasníci.

11. *J*mena, kó*j*a se končêt na neglasníci, *j*esut mužskôgo plémena, kt, Ov grâd, Živòt, Mîr.

12. *J*znímlьutse, i kъ žênskomu plémenu pristó*j*et vsá *j*duća na *OST*, kt, ova Drāgost, Krīpost, Mílost.

13. Žênska že *j*esút i ová : Zôb, Kôb, Skôb, Skôrb, Hlêb, Bêrv, Vêra, Kôv, Kôrv, Lьūbov, nelьubov, Ókov, Ótrov, Plâv, Cîv, Vítov, Lédov, Lędov, Mérkov, Rozgòv, Rótkov, Horúgov, Cêrkov : poprávi, Vítva, Lédva, Mérkva : Rozgvà, Rótkva, Horúgva, Cêrkva i páče Cîrkva. Blêd, Grûd, Žêrd, Zápovid, prépovid, própovid, Zlêd, Bîd, Óbъid, Ūьid, Kâd, ‖ Kîd,
59 Lóšad, Mîd, Nénad, Óčred, Pêd, Plóšćad, Rúhlьad, Snîd, Stérled, Tvêrdь, Čélьad, Ćûd, Čâdь, Erž, Kradèž, Lôž, Mladèž, Právež, Prátež, Pródaž, Svêrž. Gáluz, Gmâz, Mâz. Bîl, podbìl, prībil, ūbil, Bôl, Vērzel, Dâlь, Dóstalь, Dobrodítel, Žbrîl, Zgíbel, pogíbel, Zībel, Kūpel, Mêlь, Mísel, Obítel, Obú-

tel, Pečâl, nepečâl, Pišćal, Râl, Svīral, Svīsli, Skêl, Skrīžal, Skrîl, Sôl, Umítel, neumítel, Cīpel, Šćêl. Básen, Blázen, néblazen, sóblazen, Bójazen, nébojazen, Bólezen, Brân, Vásen, Gólen, Dânь, Dlán, Žmênь, Jáblan, Kázen, nékazen, Ksênь, Lьúbezen, nélьubezen, Lohàn, Péčenь, Písen, Plísen, Príjazen, Néprijazen, Rázen, Sâni, Sînь ili Sîn, Skrâni, Srôn, Stêrn, Stúden, Kišènь, Čêrnь. Kâp, Klûp, Kôp, Stêp. Bîr, Dvîri, Móčvar, Rêber, Némar, Tvâr, pótvar, stvâr, néstvar. Vâs ili Vês, Jéres, Ôs, Pérsi, Rîs, néris, Prīmis, Smîs, nésmis, Snâs, Tês, za triščьínu. Bólest, Bôrt, Véret, Vêrt, Vît, Vlâst, névlast, óblast, Vîst, névist, Zvîst, nézvist, póvist, prípovist, Gât, Gôrst, Dêst : Ertùt, Žêst, Zāvist, Kîst, Klît, Korìst, nekorìst, Kôst, Krélьut,
60 Lât, Lêst, nélest, prélest, prīlest, Mâst, pómast, Mêst, pómest, Nât, ‖ Nít, Óbrest, Ôst, Ótrest, Pámet, népamet, Pápert, Páprut, Pâst, nāpast, própast, Pêrt, Pérut, Pérhut, Pêst, Pečát, Plâst, Plêt, Pôlt, Pórasel, Póstat, Próьist, Psóst, Rát, Rúkojat ili Rúkovet, Sât, Svâst, Svîst, Senožét, Sêrst, Sírobot, Sît, Skátert, Slâst, néslast, Smért, Smêt, Snâst, Snît, Strâst, Têrst, ili Trôst, Hôt, néhot, zāhot, póhot, prīhot, Čâst, Čélьust, Cêst, Néčest, póčest, Četvert, Črît, Šćêt, Dîč, Žôlč, Lûč, Méloč, Prálьuč, Rîč, Vétoš, Vûš, Glûš, Kókoš, Pîš, Prókoš, rāzkoš, i rāzkóša, Srîš. Vêć, néveć, Dôć, Mêć, Môć, némoć, Nôć, Pêć, Píguć, Pîšć.

14. Rús, Rezân, Súzdal, Tvêr, Ástrahan, Kazân, Ôb, Pêrm, Sibîr, Čûd.

15. Ot Vêm, ídet *Vîst*, póvist, sóvist, zvîst, prípovist, nésovist, nézvist. A ot Vídim, Léhi velêt *Závist*, zló : recí Zavídinje, Zavídženje, ili Óv Zāvid, ot ov Vîd. A ot Vêm : ovà Zápovid, ízpovid, ópovid, ótpovid, prépovid, própovid.

16. Gréčska jesùt : *Jéres*, Poluvêrje. *Jzvest*, Vāpno. *Tétrad*, Četveríca. *Jâr*, Vesnà, *Blagodât*, Mílost. Latînska : *Kâd*, Câm ili Bodònь, *Lûč*, *Lučína*, Trišćína, Pósvit : a *Lūča*, Prámen, Trâk. *Vétoš*, Starīna. Niméčska : *Žūpel*, Síra. *Kónva*, *Konov*, Olovênka. *Pónva*, *Pónov*, skovráda. *Mádež*, Pígušć, ili Zmáza.

17. U Smotríckogo níka jména stojêt neprávo postâvlьena. ‖
61 Tá *Dvêr*, tá *Gúslь* : recí : Dvîri, Gúsli, líše vo vnožíne.
Tá *Slânь*, tá *Čášćь* : recí : Slāna, Čâšća, po trêtjem ūzóru.
Tá *Plênь*, tá *Údolь* : recí : Tóь Plîn, tó Udôlje.
Tá *Stéblь*, tó stébelje : Tá *Zélь*, tó zêlje. Recí, tó Stābló ili Stēblo : tó Stabâlje i Stebêlje. Tó Zélo, Zêlje.
Tó *Udesó* : recí tóь Ûd, ili Vûd.
Tíje *Plěšti* : recí, tá Plêća.
Páče méda, i *Sôta*, ps: 18.] recí, Páče Méda, i Sâti.

18. *Az*, *Búki*, *Glagòl*,[13] i ostâlna Slôvna jména, jesut Nijedînska, po obzóru na rîč Slóvo. Kákot, Óvo Az, óvo Glagól, jest lîpo pîsano : búd da

[13] Dokaz da su csl. slovna imena Križaniću bila dobro poznata, odnosno da je uz ćirilicu jamačno dobro poznavao i glagoljicu.

To što na toliko mjesta odvaja kmetski govor ili izgovor od govora plemenitih ljudi lingvistički treba shvatiti kao potvrdu, da su se jedni povodili za izvjesnom skladnošću i ljepotom u govoru (v. npr. kod nekih mišljenje o bosanskom i hercegovačkom izgovoru) te su tu i tamo — nesustavno, naravno — uzimali i po koji tuđi elemenat (npr. *džь* kod Križanića) ili tuđu riječ, dok su drugi govorili bez stege i bez obzira na neke društvene ili druge norme.

bismo rékli, Óvo slóvo Glagól jest lîpo napîsano. A níkoьi ová izrikájut i vъ mužskôm plémenu : Óv Áz, ov Glagòl. Ali líplьe jest izrîkát, pridivájuć Slóvo : síce, Slóvo Az, Ot Slóva Az, Ko Slóvu Az. A najpáče vъ oníh, kóьih nît znát káko pregîbát : kt, Búki, Živíte, Míslite, Rcí, Šâ, Šćâ, i vъ înih.

19. A ová naslidújuća jesut kmétska : *Dânь*, recí Dâća, Bîr. *Débr*, Rêber. *Žízn*, Živót ili žîtje. *Lóšad*, kònь. *Pážit*, Páša ili pastvà. *Othlân*, Bézdna, *Prodáž*, Prodája. *Tvêrdь*, Tverdîná ili tvêrdža, *Čérvenь*, Čérlьen. *Čêrnь*, Óbćina, ili lьûdstvo, ili hlápstvo, *Sóhlь*, *Stâdь*. *Čâdь*, *Hâb*. *Hljâb*.

OB DVOJEPLÉMENNIH.

20. Ová naslidújuća jmájut dvojé znamenovânje, i dvôje pléme.

Óv *Jésen* : jesenóvo drîvo,
62 Óv *Pérst*, câst rûki.
Óv *Pêst*, tolkâč.
Óv *Plôt*, grâdja.
Óv *Pût*, císta, stezà.
Óv *Plât*, plâtno.
Óv *Obíd*, poludênno ьidênje.
Óv *Cîp*, rozgvá vsažená.
Po Hervatsku zló, Óv *Grêz*.
Po Her : zló, Óv *Bîlь*, za odiválo.
Po Her : zló, Ová *Nâravь*.
Po Rú : zló, Ova *Sažénь*.
Po Ru : Ova *Pjâd*.
Léhom, Óv *Skárb*, kaznà,

Ová *Jésen*, čétvert góda. ‖
Ová *Pêrst*, zemlьá razdroblьenà.
Ová *Pêst*, gôrst.
Ová *Plôt*, zló : právo Pôlt, mêso.
Ová *Pût*, Hervatskí, za Pôlt.
Ová *Plât* : dâća, bîr.
Ová *Óbьid*, prevnógo ьidênje.
Ová *Cîp*, Cêp, Čêp : Lánec.
Po Rúsku právo, Ová *Grêz*.
Po Rú : prá : Ova *Bîlь*, skáza Pšeníčno.
Po Rús : prá : Óv *Naràv*.
Po Her : prá : Óv *Sêženь*.
Po Her : právije, Óv *Pêdenь*.
Hervâtom : Ová *Skôrb*, pečâl.

Léhom iz Niméčska, Ova *Míš*, Óv *Pêć*. Právo, Ov Míš, Ova Pêć.
Óv *Kròv*, pokrîtje. Ova *Krôv*, i právije *Kôrv*.
Ov *Čîn*, Óv *Zâčin*. Po Her : zló, Ova *Zâčin* : zâred.
Ova *Mísel*. Óv *Zâmísel*, nâm : Prêm : Prómisel, Ûmísel.
Ova *Kôp*. Óv *Podkóp*, okóp, pokóp, prêkop.
Ova *Mîd*. Po Her : zló, Óvo *Mído*.
Ová *Kázen*, *Nâkázen*, Skázen : i *Nâkáza*, Prokáza, Skáza : otselí Kazni.
Óv *Nâkaz*, Prîkaz, Ûkaz, Dokáz, Râzkaz : ot Kâžem.
Ova *Bîr*. Óv *Jzbor*, Nâbor, Pobòr, Sobòr.
Óv *Zâpis*, Jzpis, Prêpis, Râzpis : Ov Otpísok, Spísok.
A né Ova *Zapis*, Râzpis, Otpíska.
Óv *Vertéž*, Grábež, Klâdéž, Klâtéž, Mêtéž, Rûbéž, Skûbéž, Čertèž.
Ová *Mlâdéž*, Prátež.
Po Her : ova Bêrla. Po Leš : právije, ovo *Bêrlo*. ‖
63 Óvo *Vojstvô*, i *Vojskò* : a né Vójnstvo : nit Ová Vojskà : kakò Hervâti skázno govorêt, iz Vlášska.
Po Her : právo, Ov *Torbúh*. Zló po Léš : Brúh, i po Rú : Brúho.
Rúsjani iz Gréčska velêt, Jedná Tísjaća. Léhi, iz Niméčska, Jedén Tísont.
Hervâti právo : jedno *Tísuće*, kákot, Jedno Stô, Jedno Tísućno čîslo.
Vъ misto, tá skvêrna, velîm Tá *Pógan*, Tá *Néčist* : tojé pógani, tojé néčisti.
A razumíjuć mužsku osóbu : velîm, Tóь Pógan : Tóь néčist. Léhi velêt, Ová *Razkóš*, A Hervâtí, Ová *Razkóša* : ová *Prokšà*, prokšì : i ová *Prókoš*, Prókši.

Léhi zló, Ová *Jeméla*. Hervāti právo, Óvo *Omélo*.
Po Her : iz Latînska : Óv *Pakàl*, paklà. Po Léš : právi*je*, Óvo *Peklò*.
Óv *Psaltîr*, právo. Ová Psaltîr, blûdno.
Ová *Porúka*, za poručênje. Óv *Porúk*, po Hervâtsku, za osóbu kója se ručît : ali právi*je* po Rúsku, *Porúčnik*, ili Poručenîk.

Pretvarânje Pridîvnih Jmên

Sêdmiь Prētvor

64		Jediníca.		Vnožína.		Dvoьíca.	
		Prôsto	Jzrêdno	Prôsto	Jzrêdno	Prôsto.	Jzrêdno
Ov		Velìk	Vêlikiь.	Velíki.	Vêliki	Dvâ velíka.	Vêlika*ja*
Ova		Velíka.	Vêlika*ja*.	Velíki*je*, kn.	Vêliki*je*.	Dvî velíki.	Vêliki.
Ovo		Velíko.	Vêliko*je*.	Velíka.	Vêlika*ja*.	Dvî velíki.	Vêliki
Ô —		Velík	Vêlikiь.	Velíki	Vêliki.	D. Velíka.	D. Vêlika*já*.
Ô —		Velíka	Vêlika*ja*.	Velíki*je*, kn.	Vêliki*je*.	D. Veliki.	D. Vêliki.
Ô —		Velíko	Vêliko*je*.	Velíka	Vêlika*ja*.	D. Velíki.	D. Vêliki.
Kroz	Velíkogo	Vêlikogo.	Velíki*je*, kn.	Vêliki*je*.	D. Velíka.	D. Vêlika*ja*.
	Velíku	Vêliku*ju*.	Velíki*je*, kn.	Vêliki*je*.	D. Velíki.	D. Vêliki.
	Velíko	Vêliko*je*.	Velíka	Vêlika*ja*.	D. Velíki.	D. Vêliki.
Ot	Velíkogo	Vêlikogo.				
	Velíki*je*, i,	Vêliki*je*.	Velíkih	Vêlikih.	D. Velíku	D. Vêliki*ju*.
	Velíkogo	Vêlikogo.				
Pri	Velíkom	Vêlikom.				
	Velíkoь	Vêlikoь.	Velíkih	Vêlikih.	D. Velíku	D. Vêliki*ju*
	Velíkom	Vêlikom.				
Ko	Velíkomu	Vêlikomu.				
	Velîkoь	Vêlikoь	Velíkim	Vêlikim.	D. Velíkima	D. Vêlikima
	Velíkomu	Vêlikomu.				
So	Velíkim	Vêlikim.				
	Velíko*ju*.	Vêliko*ju*.	Velíkimi	Vêlikimi.	D .Velíkima	D. Vêlikima
	Velíkim	Vêlikim.				

Čtó *jest* Prôsto Pridîvno, i čtó *Jzrêdno* : gledí lîsta 96. ‖

Ov	Sînь	Sînьiь	Sīnьi		Sînьi.		
Ova	Sīnьa	Sînьaja.	Sinьíje.	nьi :	Sînьije.		
Ovo	Sīnьe	Sînьeje.	Sīnьa		Sînьaja.		
Ô	Sînь	Sînьiь.	Sīnьí		Sînьi.	D. Sīnьa	D. Sînьaja.
	Sīnьa	Sînьaja.	Sinьíje,	nьi :	Sînьije.	D. Sīnьi	D. Sînьi.
	Sīnьe	Sînьeje.	Sīnьa		Sînьaja.	D. Sīnьi	D. Sînьi.
Kroz	Sinьegò	Sînьego.	Sinьíje,	nьi :	Sînьije.		
	Sīnьu	Sînьuju.	Sinьíje,	nьi :	Sînьije.		
	Sīnьe	Sînьeje.	Sīnьa		Sînьaja.		
Ot	Sinьegò	Sînьego.					
	Sinьíje, nьì,	Sînьije.	Sīnьih		Sînьih.		
	Sinьegò	Sînьego.					
Pri	Sīnьem	Sînьem.				D. Sīnьu.	D. Sînьiju.
	Sīnьeь	Sînьeь.	Sīnьih		Sînьih.		
	Sīnьem	Sînьem.					
Ko	Sinьemù	Sînьemu.					
	Sīnьeь	Sînьeь.	Sīnьim		Sînьim.		
	Sinьemù	Sînьemu.					
So	Sīnьīm	Sînьim.				D. Sinьíma,	D. Sînьima.
	Sinьéju	Sînьeju.	Sinьími		Sînьimi.		
	Sīnьīm	Sînьim.					

OBLIČÊNJE NA PRĒTVOR

Sêdmiь i Ôsmiь.

Jmennîk Jediníčniь 7^{go} i 8^{go}.

1. Ko sêdmomu ūzòru pristójet vsá pridîvna, kója izhódet na Tonkíje neglasníci : kt, Grûb, Blâg, Krîv, Gêrd, Bêrz, Jâk, Vêrl, Gólem, Lîn, Lîp, Sîr, Kôs, Krût, Líh, Oprič Vés, Vsá, Vsé.
J kója ídut na I, ili Iь, sъ tonkími znakovnícami : kt, Rúski, Nebêski, Zemêlьski : Sîlniь, Nebêsniь, Zemêlьniь.

2. A kъ ôsmomu ūzóru pristójet jmena jduća na Šumnici, i na C, i na Ь: kt. Svíž, svíža svíže, : Rîdžь, Tûdž, ili Tûь, Búь, Šúь, Môь, Tvôь, Svôь, ‖ Dvôь, Trôь, Náš, Váš, Níc, Vrûć, Gorêć, Kipêć, Erdêć, Spêć, Bdêć,
66 Níšć, Tòšć, Víšć.

J koja ídut na I, ili na Iь, so šûmnimi znakovnícami : kt, Blížiь, Béržiь, Drážiь : Bólьiь, Léglьiь, Líplьiь : Vnûternьi, Jzkernьi, Blîžnьi, : Bôlьšiь, Gôršiь, Mênьšiь : Većiь, Gúšćiь, Púšćiь : Vîšćiь, Nîšćiь, Tôšćiь. Vîšnьi, Jzpôdnьi, Domâšnьi, ili Domâći. Bôžьi, Trêtьi, Dîvьi.

Zovnîk *J*ediníčniь 7^{go} i 8^{go}.

1. Vo vsíh Pridîvnih *j*meneh zovnîk *j*est *j*ednâk so *j*mennīkom. Blûdno addá níkoьi iz Grécka Mužskò pléme tvorêt na E : kt, Čtó se hvâliši Sîlne, psal: 51. Člověče ravnodúšne, psal: 54.]
J Ni*j*edînsko plémetóž : kt, Ûme, beznačâlne, Soobrázne Bôžьi Slóve.].
Recí právo :
Čtó se hvâliši Sîlniь Člověče ravnodûšniь. Ûme beznačâlniь. Soobrázno *j*e Bôž*j*e Slóvo.

Kroznîk *J*ediníčniь 7^{go} i 8^{go}.

1. Óv Kroznîk vъ Mužskòm (: da *J*zkernik vъ mužskòm, i vъ Ni*j*edînskom :) plémenu : tvorêtse po Rúsku na *OGO* vo vsíh *j*meneh : a u Léhov vsegdá na *EGO* : ‖ a u prevódnikov vezdí na *AGO* : a u Hervâtov,
67 pri Znakovnícah tonkíh na *OGA* : a pri Šûmnih na *EGA* : kákot,
Po Rúsku : Velíkogo, Málogo : Bôlьšogo, Mênьšogo.
Po Léšsku : Velík*j*ego, Málego : Bôlьšego, Mênьšego.
Po Prevódničsku : Velíkago, Málago : Bôlьšago, Mênьšago.
Po Hervâtsku : Velík*oga*, Mál*oga* : Bôlьš*ega*, Mênьš*ega*.

2. Zâtože oblîčaь : *j*eže pri šûmnih neglasnícah nîst lîpo nit právo pīsat AGO, nit OGO : (: Bôlьšago, iliti Bôlьšogo :) : no právo se pîšet EGO : kákot, Mo*j*egò, Tvo*j*egò, Nášego, Vášego, Bôlьšego, Stâršego, Tûdžego, Dîv*j*ego, Tešćegò. A né, Mo*j*agò, Nášago, Stâršago, i ostâlno.

3. A pri tonkíh neglasnícah móžet sto*j*át AGO : kt, Velíkago, Dobragò. Ali mî páče hvâlim OGO : Velíkogo, Dobrogò. Zâto *j*ež sklád OG *j*est obíčen Rús*j*anom, Hervātom, Sérbom, i Čéhom : a sklád AG nígdiže vъ lьudêh neslíšitse : i nevīmó, vъ kó*j*eь strāné, i kogdá vъ predâvnih vikêh bi bîl užîvan.

4. Prēgíbi íduć na končínu GO, i na MU, mógutse skratít : po izvérženju skládov, AG, OG, EG, OM, EM : kt, Konьá dobrá, i *j*ezdeca sîlna, provérgel *j*est vъ môre. Dobrù mûžu. Vernu pri*j*átelьu. ‖ Níšću človíku.
68 Čiьî, Nьegóv, Nьéьín, Nьíhov, pri*j*emlьût tó skraćên*j*e : a Môь, Náš, i ostâlni*j*e *J*meníki nepri*j*emlьût. Nevelîm bo Nášu drûgu : no nášemu drûgu. *J*zrêdna *j*mena ritkó pri*j*emlьût skraćên*j*.

5. *J*mena Obstôjna većêь nedušátih, vъ pêrvom i vo vtôrom prētvóru, činêt Kroznîk *j*ednâk *j*mennīku. A Pridîvna, kogda búdut sъ takóvimi vъ kúpi postâvlьena : tvorêt i oná Kroznîk *j*ednâk so *j*mennīkom. Kt, zъ Dušátimi : Hvālíti gospōdá nebêsnogo : Vídil sem dragogó pri*j*átelьa. A zъ Nedušátimi : Góspodi dáь nam vídit svît nebêsniь : Vídil sem *j*eden drâg kámen.

*J*zkernik *J*ediníčniь 7^{go} i 8^{go}.

1. Ovogó prēgíba Žênsko pléme *j*má*j*et dîvnu neobsto*j*âlnost vъ okončênju : i vnogo-razlíčno se izriká*j*et : kt, Po Rúsku :

na *EE* ot Vseé Seé.
na *IE*, ot Velíkie, Málie.
na *OE*, ot Velíkoe, Bôlьšoe.
na *Oь*, ot Vêlikoь, Bôlьšoь.

U Smotríckogo na *EĘ* : ot Vseę, Oboéę.
na *IĘ* : ot Blagíę, Níštię, Sinóvnię, Bóžię.
na *IĘ* : ot Rossijskïę.
na *YĘ* : ot Svętýę, Vselénnyę.
na *OĘ* : ot Toę.
na *ĚJ* : ot Vselénněj.
na *II* : ot Blagì, Pávlovi, Varnávini, Rossíjski.
na *Y* : ot Svęty, Edíny.
na *Ę* : ot Níštę, Sinóvnę, Pávlę, Varnávlę. ‖
69 Po Lešsku na *Eь* : ot Téь, Svéteь, Vékšeь,
Po Hervātsku na E : ot Velíke, Bôlьše, Mênьše.

2. *J*z tíh petnádeseti končîn, trî *j*esut gódni kъ pīsmu : *EIE*, *IJE*, *I*. *J*meníki bo pravo ídut na E*J*E : kt. Mo*j*éje, Tvo*j*éje, Nášeje, i Náši*j*e : Se*j*é, Te*j*é, Vse*j*é, Ové*j*e, i Ovíje, Oníje : Kóje*j*e i Kóje : Vsákoje i Vsáki*j*e. Po Hervâtsku stêgnьeno : ot Mo*j*ê, Tvo*j*ê, Náše, Sê, Tê, Vsê, Ovê, Onê, Kê, Vsáke. A Pridîvna vsáka ídut na E*J*E, i na I*J*E : prôsta, i *J*zrêdna : kt, Ot Velíke*j*e, Velíki*j*e, Sinьé*j*e, Sinьí*j*e. Ot Vêlike*j*e, Vêliki*j*e : Sînьe*j*e, Sînьi*j*e. A na *I* mógutse zavēršat Pridîvna Prôsta (: sé *j*est Neizrédna :) ako sto*j*êt zъ Obstô*j*nimi vъ rêd : kt, Ot Velíki ženì : Ot temnì nóći. Ali líplьe i razumní*j*e se vídit E*j*e, da I*j*e : ot Dobré*j*e ili Dobrí*j*e ženì : ot temné*j*e ili temní*j*e nóći.

3. *J*no síce právo búdet réć : *J*z Gospôdnьi : vólьi : íliti *J*z gospôdnьe*j*e vólьi : íliti *J*z gospôdnьi*j*e vólьi, zemlьá *j*est sotvorenà. A neizrazûmno i neládno (: vozdilь Smotríckogo :) síce : *J*z gospôdnьa vólьa zemlьá sotvorenà. Ot náša kúća : do váša zemlьà. Recí rádši : Ot náši*j*e kúći ; Do váši*j*e zemlьì.

70 4. Takóva izrikàn*j*a na A, líbo na Ę, nîst čút nígdiže ‖ vъ lьûdskom govorên*j*u. Glēdí, čtó *j*est rečenó pod *J*zkernikom trêt*j*ego prētvóra : na lîstu 32.
Ot Prêdnьi, Zâdnьi : i ot *J*nih (:gdi se Ъ slô*j*no izrikáje*t* :) žênsko pléme utvâraь síce : Ot Prêdnьi*j*e, ot Zâdnьi*j*e. A gdi se Ъ izrikáje*t* otrázno : kákot, Bôžьi, Človîčьi, Rîbьi : recí tóž Ot Bôžьi*j*e, Človîčьi*j*e, Rîbьi*j*e. *J* dlьa léglьego izrečên*j*a, ot Bôži*j*e, Človîči*j*e, Rîbi*j*e.

Pridîvnik *J*ediníčniь 7mo i 8vo.

1. Žênsko pléme ovogo prēgíba, tvorêt Hervāti vezdí na Oь. (: pri Velíkoь, pri Sīnьoь :), a Léhi vezdí na Eь : kt, pri Máleь, pri Nášeь. A Rús*j*ani právi*j*e zъ rāzbórom, pri Tončícah izriká*j*ut Oь : a pri Šumnicah Eь : kt pri Velíkoь, Máloь : pri Sīnьeь, Nášeь.

2. Vъ Rúskom, vъ Hervâtskom, i pó prostu vo vsém Slovînskom *j*ezíku, ne izhódit séь prēgib *J*nako, než na OM, Oь, OM : líbo na E, M, Eь, EM : kt, pri Málom, Máloь, Malom : Nášem, Nášeь, Našem. Líše u Léhov prevrátno se končît na *IM*, *E*ь, *IM* : kt, pri Málim, Maleь, Malim : Dóbrim, Dóbreь, Dobrim. *J*li na *JEM*, *JE*ь, *JEM* : kt, pri Velík*j*em, Velík*j*eь, Velik*j*em, Pólьsk*j*em, Pólьsk*j*eь, Pólьsk*j*em.

3. Otselí izvirá*j*et ón nākáznіь prēvrát, kîь se nemóžet bez ognьúsi slíšat : *j*eže u Smotríckogo čtém napîsano síce. ‖
71 Ò tòm Ross*J*jstěm, ili Ross*J*jstě.
Ò toj Russ*J*jstěj, ili Russ*J*jstě.

Ò tòm Rossjístěm, ili Rossjístě.
Čto bi právo réć : Ob tóm Rúskom, Ob tóь Rúskoь, Ob tóm Rúskom. Jnoto ová končína, na ĚM, ĚЬ, Ě, vsákako jest blūdná, merzká, i negódna : i na *I* tóž : kákot

Na *městě svętěm*, ps: 23.	*Vъ cêrkvi velícě*, ps: 21.
Na *městě zlâčně*, ps :22.	*Vo svętěm* živéši, ps: 21.
Vъ zemlì *pustě*, ps: 62.	Vъ pustíni *Jjudéjstěj*, ps: 62.
Vъ pustíni *bezvódně*, ps: 106.	Vo údolě *pláčevně*, psal: 83.
Vъ eléi *mastítě*, ps: 91.	Vъ zākóně *gospôdni*, psal: 1.
Vъ glâšě *trûbně*, ps: 46.	Vъ dómu *bóžji* : psálom 51.
Vъ dómu *Davídově* : 121.	Vъ *pūtí neporóčnu* : 100.

Vo psaltīrí *desętostrûnněm.*] Právo síce : Na městě svētom. Vъ cêrkvě velíkoь. Na městě zlâčnom. Vo svētom (; ili, vo svêtu :) živéši. Vъ zemlьě pūstoь. Vъ pustīně Judějskoь. Vъ pustīně bezvódnoь. Vo udôljju pláčevnom. Vъ jeléьi mastítom. Vъ zākóne gospôdnьem. Vъ glâšě trûbnom. Vъ dómu bôžjem. Vъ dómu Davídovom. Vъ pūtě neporóčnom. Vo psaltīře desetostrûnnom.

72 4. Tônkoje slóvo *K* ne preminьájetse vo jno slóvo, neže ‖ vъ Č, ili vъ C : kt, Človík, Človíče, Človíci. J zâtož nestérpna skáza jest réć : Pri Jzraílstěm, Pri Cârstěm : vъ misto, Pri Jzraьilskom, Pri Cârskom.

Protîvnik Jediníčniь 7^{go} i 8^{go}.

1. Jdet na OMU, Oь : ili na EMU, Eь : kt, Ko Velíkomu, Velíkoь : ko Sinьemù, Sīnьeь.

2. Jli po Skraćênju : Ko Velíku : Ko Sīnьu.

Orûdnik Jediníčniь 7^{go} i 8^{go}.

1. Jdet na IM, OJU, (: ili EJU :) IM : kákot,
So Velíkim, Velíkoju, Velíkim. So Sīnьīm, Sinьéju, Sīnьīm.
A né na ĚM. J zâtož skázno se velît : Sъ těm : Zъ Dobrěm : So vsěm : So vsákěm : i ostâlna.
Právo recí : Sъ tîm. Zъ dobrîm, So vsîm : So vsákim.

2. Sъ Bógom Avraámlem, psal: 46. Pred Gsdem sotvóršem, ps: 94. Dûhom bûrnom, ps: 47. Duhom vladíčnom, ps: 50 Právo recí. Zъ Bógom Avraâmlьim. Pre[d] gsdom sotvôršim. Dûhom bûrnim. Dûhom vladíčskim.

3. Dobró, Zló, Blâgo, Liho, Dûrno, Hûdo : kogda sut Obstôjna, jdut po pêtom prētvóru, na OM, kákot Líto, so Lítom : síce, So vsákim Dobròm :
73 Pred velíkim Zlòm, ili Líhom : ‖ Jdí zъ dobròm : Jdí so zlòm : Zъ velíkim blâgom. A kogda sut pridîvna, ídut po sedmom prētvóru, na IM : kt, zъ dobrim zdrâvjem, Zъ blāgim vrímenom : So zlîm pogôdjem.

4. Po petomže prētvóru idut i jna pridîvna Nijedînskogo plémena : kogda prestûpet vъ Obstôjnih oblîčje : hotjá se ne po vsíh prēgíbeh pretvarájut : kákot, Prósto, Veliko, Málo, Léhko, Tího, Sâmo, Jedîno, Bôlno, Pólno, Dāvno, i jna. Kákot, Jz prosta : Jz dāvna : Jz lehkà : Jz tiha. Pó prostu, po lehkù, Po tíhu, Po málu, Po velíku, Po jedînu. Na jedînu, Ná samu. Do pólna, Do bôlna, Do líha : i ostâlna tím spodóbna. A né, Do líhogo, Jz prostogò, Jz davnogò, Po tíhomu, Po málomu : i ostâlno. Líše koja ne pri-

jemlьût skraćênja, ot oníh izrîkaь pólno, íliti po Sêdmom i Osmom prētvóru: Po stâromu, Po svojemù, Po nášemu, Po vášemu Po nôvomu. Vo svętêm tvoèm, psal: 73. Recí : Vo svetom tvojèm : ili Obstôjno, Vo svêtu tvojèm.

5. Oprič Dobró, Zló, Blâgo, Lího, Hûdo, Dûrno : jna pridîvna neizrikájutse vo Orûdniku na OM : nó tókmo na IM. A najpáče : Kulíko, Tu-
74 líko, Níkuliko, Ovulíko, Onulíko, i Blágo ‖ kogda stoьît za Vnógo. Kt, Kulíkim véće... Tulíkim ménьe. A Velíko, Vnógo, Málo, ídut na IM, i na OM : kt, Velíkim véće, Málim ménьe. Pred Málom, i pred Velíkom : Hotjá sъ málom, hotjá sъ velíkom. Né so vnógom : Vnogim líplьe.

Jmennîk Vnožînniь 7^{go} i 8^{go}.

1. Mužskô pléme ovogo místa izhódit neotmînno na *I*. J zâtož né bez bluda níkoьi Medolьênja izrikájut na šte : kákot, Sínove Efrémli nalecájušte i spějušte lûki, ps: 77. Bíhom veselęštesę, ps: 125.] Právo recí : Sîni Efrémlьi, (: ili páče, Efrémovi :) napinájući i spružájući lûki. Bíhom veselêći se : ili páče, Véseli. A vo psâlmu 105, právo stoьît : Blâženi hranęšti sûd, i tvoręšti prâvdu.] Po Slovînsku vlastíto : Blâženi, iže hrânęt sûd, i tvoręt prâvdu.

2. Ne móžemse pak dósta načúdit : záčto prevódniki vъ mužskôm
75 sego místa okončânju, pîšut dvōje *I* : síce Vêlíkii, Svêtii, Níšćii : gdi ‖ véd ni vъ kakóvojže Slovînskogo jezíka otmíne mî nemóžem uzrít slîda nit podôbja, tomú udvojenomú slóvu I. Vъ Rúskoь otmíne slíšitse sícevo udvojênje : dáliho nevimó, ne ot prevódnikov li est vzetó sé govorênje páče neže ot naródnogo obíčaja.

3. Žênsko pléme segó jmennîká jest jednākó so žênskim Jzkernikom jediníčnim: i ídet na Eje, Ije, j na I. Líše oblîčaь : ježe ovdí líplьe stoьît končína I, než vъ Jzkerniku. Ovdí bo lîpo velîm : Trî svētí žení pridóše ko gospôdnьemu grobù. A vъ Jzkerniku líplьe : Ot jednéje svetéje žení : ili ot jedníje svetíje žení, jest Hristós dragóju mastjû pomázan : neželi, Ot jední svetí žení.

4. A osobíto, gdi jme Pridîvno poslidújet za ričínoju Jesùt, ili za Bjâhom, ili za Búdem : támo jest potríbno izréć Jmennîk na I; a né na IJE, nit na EJE : kt, Trî Maríьi jesut svētí : ili bjâhu svēti. Vsíje sotvoreníje dûši búdut sûdženi. Né, Svetíje, nit Sûdženije.

5. A vъ níkoьih místeh víditse bít ponûžno izréć na E : kákot ovdí, Náše mátere, Sijônьe dóćere. Tvêrdo bo se vídit réć : Náši mátere: kakò velîm, Náši sestrì. Móžem réć i síce : Nášije mátere, Sijônьije dóćere.

76 6. Oblîčaь : ježe Hervāti lьûbet rízov i krātok ‖ īzrok : i vezdí, gdi jest prigódno, skraćájut rîči. A osobíto vo Jzkerniku žênskom, dvâ skláda EJE stegájut vъ jeden sklád : i zavlâčet visôkim vlâkom : i vъ misto Mojéje, Tvojéje, Svojéje, velêt Mojê, Tvojê, Svojê. A vъ jmennîku vnožînnom, bez prodólženja, i bez visôkogo vlâka velêt, Mojè, Tvojè, Svojè dóćere. Po tomúž i vъ jnih jmeneh vezdí, gdi jest udátno, vo jzkerniku visôkím vlâkom prodolžájut E : kt, ot Dobrê, ot Lehkê, ot Toplê. A vъ jmennikú ne prodolžájut: no velêt, Dobrè, Lehkè, Toplè izbè.

J óvo se kâžet bít pričína : zâč vъ jmennîku vnožînnom líplьe stoьît končína I, než vo jzkerniku jediníčnom. Abo E prodólženo, ne tako ládno se preminьájet vo I.

A gdi u Hervâtov vo *ǰ*zkerniku nîst pródolženogo E, líbo visôkogo zāvláka (: sé *ǰ*est, vo *ǰ*máǰućih Óster vlâk :) támo i *ǰ*zkernik ládno se tvorît na I : kt, Hervātí bi rékli, Ot gorê mále : abo mál, *ǰ*máǰet Óster vlâk. *J̌* potomú vo psalmu 41, dobró stoьît, Ot gorì máli.]

77 7. Vo vsíh prētvóreh, slóva ová, G, K, H, vъ končînnih ‖ skládeh, stoǰēća pred glasníceǰu I, ili pred Ě, preminьáǰutse vъ Z, C, S. Potomúž i ovdí, vo *ǰ*menníku : i vъ zovníku : vъ Mužskôm plémenu, velîm Drâgi, Velíki, Pláhi : i Drâzi, Velíci, Plási. A vъ Žênskom plémenu *ǰ*mennîká i zovníka : i vъ mužskôm da vъ Žênskom Kroznīka : velîm, Drâgi, Velíki, Pláhi : i Dragíǰe, Velíkiǰe, Pláhiǰe : a né Drâzi, Velíci, Plási : nit Drazíǰe, Velíciǰe, Plásiǰe.

Záčto pak Mužskô i Žênsko pléme na sem místu, hotjáž obōjé *ǰ*ednāko *ǰ*det na I : né obōjé preminьáǰet znakovnîc : tomù *ǰ*est pričína, *ǰ*eže tí prēgíbi íz perva nīsút se vsí *ǰ*ednākó končíli na I, nó razlíčno : kákoti i sadá u Hervâtov razlíčno se končêt : síce.

Muž:	Ovì Velíki, i Velíci.	Ô Velíki, i Velíci.	Kroz Velíke.
Žen:	Ovè Velíke.	Ô Velíke.	Kroz Velíke.
Niǰe:	Ovà Velíka.	Ô Velíka.	Kroz Velíka.

Kroznîk Vnožînniь 7^{go} i 8^{go}.

1. Ako *ǰ*est rîč ob človíčskih mužskîh osobáh : i lûčit se izréć pridîvno *ǰ*me *ǰ*edîno, bez Obstôǰnogo : *ǰ*no Hervātí uživáǰut *ǰ*zkernika, vъ misto Kro-
78 zníka : ‖ kákot, Mi smo ьih vídili zdrávih, i cīlih.

Akoli pak tûd že budet trîba i Obstôǰno *ǰ*me otrázno izréć : *ǰ*no Hervātí bojêtse izréć po *J̌*zkerniku : i izglašáǰut sâm Kroznîk vlastíto : síce, Mî smo onè lьûde vídili zdráve i cīle. A Rúsǰani i Léhi, i bez Obstôǰnogo *ǰ*mena, i so Obstôǰnim, izrikáǰut *J̌*zkernik vъ misto Kroznīká : síce, Mî smo ьih vídili zdrávih, i cīlih.

Mî smo ьih vídili zdrávih, i cīlih.

Mî smo vídili oníh lьudêь zdrávih i cīlih.

A po Kroznīku : Mî smo vídili oníǰe lьûdi zdrávi, i cīli. Gledí Kroznīká Vnožînnogo, Prētvóra pêrvogo.

2. A so Otricâlnimi ričínami i po nûže vsegdà stoьît *J̌*zkernik vъ Kroznīka místu : kt Mî nīsmo vídili oníh lьudîь. A né, Nīsmo vídili oníǰe lьûdi.

3. Psálom 123, Ubo živí nepóžerli bi nàs.] Recí : Ubo živíh ne póžerli bi nás. A právo po rázumu : Može bít žívíh póžerli bihu nàs.

*J̌*zkernik Vnožînniь 7^{go} i 8^{go}.

79 1. Ot končîn G, K, H, vo *J̌*zkerniku, i vo ostâlnih posli ‖ dúǰućih prēgíbeh, móžetse učinít preminьênǰe na Z, C, S : kt, Drāzíh, Velícih, Tísih : Drāzím, Velícim, Tísim : i ostâlno. Ali líplьe *ǰ*est izrīkát bez premíni : Drāgíh, Velíkih, Tíhih : i ostâlno.

2. Končinu sego *J̌*zkernika, i ostâlnih vnožînnih i dvoьíčnih prēgíbov, Sérbi izglašáǰut so dvoǰglasniceǰu Ě : i sъ premínoǰu slôv : síce,

Ot Drāzěh, Velícěh, Tíšeh, Lěpěh.

Ko Drāzěm, Velícěm, Tíšem, Lěpěm.

So Drāzěmi, Velícěmi, Tíšemi, Lěpěmi.

Dvéju Drāzéju, Velícéju, Tíséju, Lépéju.
Dvéma Drāzéma, Velícéma, Tíséma, Lépéma.

3. A Rúsjani i Hervāti vólet rízvo izgovārát čistú glasnícu I : bez preminьênja slôv : síce,
Ot Drāgíh Velíkih, Tíhih, Līpih.
Ko Drāgím, Velíkim, Tíhim, Līpim.
So Dragími, Velíkimi, Tíhimi, Lipími.
Dvíju Drâgiju, Velíkiju, Tíhiju, Lîpiju.
Dvíma Drâgima, Velíkima, Tíhima, Lipíma.

4. Jzkernik ne ídet jnako, neže na IH. Ot vôd mnôg, ps: 17,] recí, Ot vôd mnózih : ili páče, Vnógih.
Sinôv Koríov, ps: 43.] recí, Koríjevih.
Ot Ûst lvôv, ot rôg edinorôžь, ps: 21.] recí,
Ot ûst Lêvьih, ot rogôv jednoróžčih. ‖
80 Vъ sérdci vrâg cárev, ps: 44.] recí, Vragôv cárovih.
Ot ustên nepráveden, ps: 119.] recí, Ot ûsten neprávednih.
Ot čelovêk nepráveden, 139.] recí, Ot lьudíь neprávednih.
Délo rûk čelovéčesk, ps: 113.] recí, Délo rûk človéčskih.
Ot dnéj lьût, ps: 93.] recí, Ot dên lьūtih.
Ni ot izhôd, ni ot zapâd, ni ot pûst gôr, ps: 74.] recí, Ni ot īzhóda, ni ot zāpàda, ni ot pūstih gôr.

Pridîvnik Vnožînniь 7^{go} i 8^{go}.

1. Jdet na IH, i né jnako. Vo ûstnah lstívah, psálom 16.] recí, Vo ûstnah lestívih. Vъ vodàh mnógah, psal: 106.] recí, Vo vodàh mnózih : ili páče Vnógih.

Protîvnik Vnožînniь 7^{go} i 8^{go}.

Jdet na IM, i né jnako. Sínovom Lótovom, ps: 82.] recí, Sînom Lôtovim. Ptencém vránovom, ps: 146.] recí, Ptencem Vrânovim.

RAZDIL Д

Ob jmenu.

Ili ob raznítom razdilьênju, i oblíčju jmên.

Obstôjno.

81 Obstôjno jme jést : kóje sâmo ób sebi, bez jnogo jmena ‖ vъ besíde stojat mózet : kt, Bôg, Nébo, Človík, Zemlьà.

Pridîvno.

Pridîvno jme jést : kōje ne mózet bez Obstôjnogo stoját vъ besíde : i pretvarájetse ná tri plémena : kt, Velík, velíka, velíko : Sílen, sîlna, sîlno : Sláven, slâvna, slâvno.

Ob Obstôjnih.

1. Vlastíta, i Ôbćena.

1. Vlastîto *j*me *j*ést ko *j*edînoь kój*e*ь vêći privlašćenò : kt, Rádov(a)n, Kunovíca, Vólga, Moskvà. Ôbćeno *j*ést, kój*e* se velît obo vnóžih većêh : kt, Mûž : Rádovan, i Míloš, i *j*ni. Gorá : Kunovíca, i ríla, i snižnîk : i *j*ni*j*e. Rîka : Vólga, i Dôn, i *j*ni*j*e. Grâd : Moskvà, i Nóvgrad, i *j*ni.

2. Nāródna.

2. Nāródna slovût, kój*a* znamenú*j*ut nārod. Razlíčno se zaveršá*j*ut : kt, Rúsin, i Rús*j*anin: Slovínec, Sérbin, i Sérbelь, Hervât, Čéh, Léh. A né, Rusâk, nit Rosin, nit Rosìь : nit Slov*j*ánin, Slavénec, nit Sérbenin.
82 Pribavlьá*j*et ьim se sklád || IN. Gledí lîsta 8. Latínec, ne Latîn. A žênska nāródna : Rúsinьa, Léhinьa, Čéhinьa, Sérbinьa, Hervatíca, Bolgârka, Slovînka. Vláhinьa, Turkínьa, Tatârka, Harápka, Židôvka : i ostâlna, Vugríca, Nimíca.

3. Domovînna.

3. Znamenú*j*ut domovínu : a izhódet na NIN, i na EC : kt, Zemlьánin, Gradžánin, Naródžanin, Pomíst*j*anin, Podnépranin, Zaprážanin. Moskovlьánin, Rimlьánin, Nóvgradžanin.
Moskóvec, Nóvgradec, Carígradec, *J*erosalímec, Bosánec, Zāgórec, Zāmórec, Zadunáj*e*c. Pomórec, Podónec, Podunáj*e*c, Posávec. Prīgórec, Prīmórec. Prēkópec, Krīmec.

4. Osobnâ razníta.

4. Znamenú*j*ut človíčski*j*e ósobi : a tvorêtse, na *AČ*.

1. *Ot ričîn.* Kovâč, Kraj*â*č, Sluhâč : i na *TELЬ*,
Stvorítelь, Spasítelь, Vladátelь : i na *EC*.
Vodèc, Lovèc, Pēvec, Gūdec, Svīrec, Čtèc, Kūpec, Prodávec : Bogomólec, *J*edinovládec, Mistodéržec, Dobročínec, Zlodíj*e*c, Lьudomórec, Licimírec, Bogoródica, Dobročînka, Zlodíьica.
83 2. *Ot Medolьênja*, na *LEC*, i na *VEC* : Tkálec, || *J*zbižálec, Sto*j*álec, Biválec, Žilèc, Kormílec. Dílavec, Skakávec, Kazávec, *J*zkušávec, Slíšavec. Tkálica, Žilíca, Kormílica.
Na *LNIK* : Začâlnik, Načâlnik, Celovâlnik, Sidîlnik.
Na *NEC* : Znánec, Poslánec, Prognánec, Rízanec.
Na *NIK* : Múčenik, Učenîk, Svećenîk (: ne Svećénnik :) Ubi*j*enîk, Plinьenîk, Poddânnik, i Poddánec; Predánec, i Predávec : Predloženîk.
3. *Ot J*mên *Obstôjnih* : na *AR* : Bravâr, Ovčâr, Ptíčar, Ríbar, Psâr, Zvonâr, Čolnâr, Brodâr, Klьučâr, Korčmâr, Lončâr : Mitâr, i Mîtnik : Mesâr, i Mesnîk. Gospodâr : Gospodaríca (: né Gospodīnьa :), Klьučaríca, Korčmaríca. Polьánec, ot Polьána.
4. *J ot Pridîvnih na EC* : Svētec, Stárec, Mlādec, i Mlādínec, *J*edīnec, Torgóvec, Sāmec, Dīvec. Divíca, Svetíca, Stárica, Mladíca, Samíca, *J*ediníca, Torgôvka. Cárovci, Krālьévci, Bānóvci, Knêzovci.

Na *NIK* : Deržâvnik, Verstnîk, Plemennîk, Tovôrnik, Porúčnik, Nāmístnik, Ūrédnik, Zapovidnîk, Prīkáznik, Pokôjnik, Pokôrnik, Pustînnik, Dolžnîk, Osebûjnik, Promíselnik, i stêgnьeno Promisnîk : a né Remesnîk. Prómisel : a né Remeslò. Dâćnik, Sîlnik. ||

84 5. *J vъ Nedušátih večêh* klādétse, EC, ICA, i NIK : kt, Pivníca, Temnica Svitlíca, Studeníca i Studenèc, Glavática, Mídenica, Steklénica, Zlatíca, Zlatínica, Želtíca, Modríca, Gôrnьica, *J*zpôdnьica, Solníca, Kralьevíca.
Zlatnîk, Dîmnik, Kûrnik, Trâvnik, Mídenik, Srebernîk.

6. *Jz predlóžkov i iz imên*, na *EC* : Zāgórec, Pomórec, Podónec, Prīgórec, Prīmórec : i *J*na.

7. *Na AK razníta* : Novâk, Divâk ot Dîvo : Div*j*âk ot Dîvъi. Lud*j*âk, Hudâk. Ležâk, Težâk, Žebrâk. Bu*j*âk. Bilьâk, Veselьâk, Debelьâk, Golьâk, golèc. Linьâk, Černьâk. Glūpec, glupâk, Tūpec, tupâk, Slīpéc, slipâk, Nīméc, Nimâk. Dobrâk, Durâk. Bosâk, Kosâk. Prostâk, Gluhâk. Gorčâk, Gorščьâk, Lanьščьâk. Polьâk. Golubînьak. Zvirnьâk, Ovčâk : za Ôvčъi, Zvîrъi, golubînьi hlîv, ili kotèc.

8. *Sinôvska na IĆ* : Cárović, Krālьévić i Kralьìć. Knezovìć i Knežìć, Bānóvić, Voj*v*ódić, Gospodìć, né Gospodíčić : Bogdánović.

9. *Doćerînska* po Rúsku na *OVNA*, ili *EVNA* : Cárovna, Krālьévna, Knezôvna : Bogdánovna. ||

85 A po Hervâtsku, i po Rúsku na *ČNA* : Cárična, Kralьíčna, Gospodíčna, Voj*v*ódična, *J*líьična, Serdíьična, Mikúlična, Mikítična.
Ženînska, ot mužskîh obćenih, na *ICA* : Cárica, Kralьíca, Baníca. Kovačíca. I na *INЬA* : Knegínьa, Bolьárinьa, Voj*v*ódinьa, Stárostinьa. A ot Vlastítih ídut Vladâlná : kt Bogdán, Bogdánov : Rāde, Rādin : Lūka, Lūkin. *J* ot síh Ženînska : Bogdánovica, Stânkovica : Rādínica, Lūkínica, Fomínica, Mikúlinica, Mikítinica. *J* ot ôbćenih : kt, D*j*ākóvica.

10. *Pridîvki* (: sé *j*est prozvíšća :) ídut Vnógi na *IĆ*, i na *SKIЬ* : i ot tíh ženînska na KA : kt, Božánićka, Vládkovićka : Maglâjska, Solînska.

5. Nastoj*â*nna.

Znamenuj*u*t nastoj*â*nj*e* : *J*liti stân, i bît*j*e osôb:[14].

*J*dut na *STVO* : a znamenújut Bît*j*e, stân, prómisel, i vsáko nastoj*â*nj*e*, vъ kój*e*m se ktô bávit : kt, Cârstvo, *J*edinovládstvo, Krālьéstvo, Vladátelьstvo, Knežstvô, Bânstvo, Gospódstvo, Gospodârstvo. Râbstvo, Hlápstvo, Poddânstvo, Kmétstvo, Podložênstvo, Predložênstvo, Težâčstvo, Torgôvstvo. Otéčstvo, Máterinstvo, Brátstvo. Pri*j*átelьstvo, Svidočstvô. ||

86 Ová končína STVO, ídet ot *j*edînih Obstôjnih : a né ot Pridîvnih : nit ot Medolьênj*a* : nit ot ričîn. Zâtože, ot *j*mên, i ot medolьênj*a*, Blâžen, Lukáv, Poslúšen, Próklet : krîvo se tvorît, Blažênstvo, Lukâvstvo, Poslušênstvo, Proklêctvo. Právo recí. Blâženost, Lukávost, Poslúšnost, Proklêt*j*e, ili Klêtva. Ot Bûь, Vnóg, Glûp, Lákom, Skûp, Tá*j*en, Téžok, i înih : Ne velí Bûjstvo, Mnóžestvo, Glûpstvo, Lakômstvo, Skûpstvo, Tâjnstvo ili tâjna, t*j*ážestvo : no právo recí, Bú*j*est, Vnožīna, Glūpost, Lakomòst, Skūpost, tâjnost, težkòst.

---

[14] Trebalo je stajati na početku ovoga (5.) odsjeka, no u tekstu je precrtano i naknadno ovako (dolje) dodano: Znamenujut nastojânje: *J*liti stân i bît*j*e osôb.

Ot ričîn tóž : nerecí, Bẽgstvo, Roždéstvo, Estéstvo, Súćestvo, Čûvstvo : nó právo, Bîg, ili Bižânje, Bîtje, Bîtok, Čûtje.
Líše ot Bogát, Ubóg, Velík, Svêt : velîtse Bogátstvo, Ubóžstvo, Velíkost, Svẽtost : i vo ǰnom razumînju, Velíčstvo, Svêtstvo.
J̌ ot Obstôǰnih, kóǰa ǰdut ot Pridîvnih, ili ot Medolьênьi : kákot, J̌edînec, Znánec, Poslánec, Prognánec, Poddánec, Predloženîk, Podloženîk, Múčenik, Učenîk, Mlādínec : velît s>, J̌edînstvo, Znânstvo, Poslânstvo, Prognânstvo, Poddânstvo, Predložênstvo, Podložênstvo, Múčenstvo, Učenîč-
87 stvo, Mlādínstvo. Ot Okáǰan, ídet ‖ Okáǰanac, i Okaǰannik : Okáǰanstvo, i páče okáǰanje.
Simo prenesí, i ovdí vъ rêd čtí, čto jest napîsano na lîstu 88.
Ovo zanesí na lîst 87, *pod Nastojânna.*
Vo tvorênju ǰmên na STVO slóva Tonká preminьáǰutse na Šûmna : i po Rúsku pribavlьáǰetse E, i velît se ESTVO : kt, Bôg, Bóžstvo : Knêz, Knêžestvo. Mûž, Múžestvo : Človík, Človíčestvo : Otéc, Otéčestvo : Kovâč, Kovâčestvo : Siromáh, Siromašestvo : Skomráh, Skomrášestvo.
[89] Ali po Hervâtsku, i právije, izrikáǰutse bez slova E : síce, Božstvô, Knežstvô, Mužstvô, Človíčstvo, Otéčstvo, Kovâčstvo, Siromášstvo, Skomrášstvo, Vrâčstvo. Ot Sîn, Vòr, ídet Sinôvstvo, Vorôvstvo : a ot Krâlь, Krālьévstvo, i Krālьéstvo.
A Léhi skázno izrikáǰut črez Tonkíje neglasníci : síce, Bostvo, Knestvo, Mustvo, Človẽcstvo, Otéctvo, Kovâctvo, Siromástvo. Pridîvna na SKIЬ : potomúž se tvorêt : po Rúsku, Vrâžeskiь, Knêžeskiь, Mûžeskiь, Človíčeskiь, Gréčeskiь, Otéčeskiь, Niméčeskiь, Čéšeskiь, Léšeskiь, Vlášeskiь, Tûrčeskiь. Po Léšsku : Vraskiь, Kneskiь, Muskiь, Človíckiь, Gréckiь, Otéckiь, Niméckiь, Čéskiь, Léskiь, Vláskiь, Turéckiь. A právije : Vražskîь, Knežskîь, Mužskîь, Človíčskiь, Gréčskiь, Otéčskiь, Niméčskiь, Čéšskiь, Léšskiь, Vlášskiь, Turéčskiь, i Tûrskiь.

6. Dijânna.

[87] 6. Znamenújut dijânje, ili več i délo, kóje se dijèt : a tvorêtse ot Ričîn, na *NJE* : kt Dijânje, Slúhanje, Deržânje : Nebrižênje, Prenesênje, Preselьênje : Hotînje, Mnînje, Tlînje.
TJE : Bîtje, Čûtje, J̌zdêrtje, Obžêrtje, Umêrtje, Vzêtje, Prišêstje, Prolîtje, Podpêrtje, Zapêrtje, Žîtje.
TVA : Bítva, Borítva, Brátva, Ženítva, Žétva, Bístva, Klêtva, Kosítva, Molítva, Sítva.
BA : Grozbà, Žalobà, Prozbà, Svádva, Službà, Sudbà, Tužbà.
OK : Polóžok, Ostánok, Spísok, Prīdívok.
TOK : Dobītok, Ubītok, J̌zbītok, Zbītok, Žītok, Užītok, Nažītok, Dospītok, Počātok, Svītok, Napītok.
A : Mīna, Cīna, Plâća, Síča, Dráka, Sváda, Spóna, Zāslóna, Postáva, Zābáva, Prīváda, Nāváda,
AЬ : Kóračaь, Veršáь, Zālóžaь, Obíčaь, Rodžáь, Ūródžaь, Spréžaь, Stúpaь.
EŽ : Vertéž, Grábež, Mẽtež, Právež, Prátež, Rūbež, Serbèž, Skūbež, Lūpež.
ENЬ : Sèženь, Stāvenь, Stepènь, Rāženь, Sûženь.
[88] J̌ na vsákije neglasníci : kt, Râb, Kôrv, Stôg, Hôd, ‖ Vêz, Bòь, Rôk, J̌zrok, Ūrok, Bôl, Ûm, Zākon, Pokòp, Ūmor, Zātor, Rāzdor, Rāzbor, Plês, Prētes, Svít, sovít, Grómot, Kâh, Zdâh, Bíč, Vōpelь : Voztòk, Zāpad, Prīmet, Prīmir.

Zló pak se tvorêt Di*j*ânna na LO, i na KA : kt, Začālo, Načālo, Poréklo. Recí, Počētok, Začêt*j*e, Načêtie. Prīdívok. *J*âvka, Vīpíska, Zābávka, Posîlka, Ssîlka, óčnâ Stâvka, Stô*j*ka, Ocênka : recí, Ob*j*avlьênje, *J*zpis, Zābáva, Poslân*j*e, Soslân*j*e; Očnâ postáva, Sto*j*ân*j*e, Ocinьênje.

7. Kakóvostna.

7. Znamenú*j*ut kakóvo *j*est čtó : a tvorêtse ot Pridîvnih : na *OST*, *TA*, *BA*, *NA*, *DA* : kt, Drāgóst, Blāgost, Krūtost : Dobróta, Nišćetà, Su*j*età : Hudobà, Zlobà : Visīna, Širīna, Glubīna : Prâvda. *J*nih sícevih gledí níže, na lîstu 101. ‖

[89] 8. Sobirâlna.

8. Vъ *j*ediníčnom oblîčju znamenú*j*ut vnožīnu, a ídut na *JE* : kt, Zvîr*j*e,
90 Drîv*j*e, Zêl*j*e, Lîst*j*e, ‖ Kámen*j*e, Korênie, Gêrm*j*e, Têrn*j*e, Têrst*j*e ili trôst*j*e, Rôžž*j*e, Kît*j*e, Lât*j*e, Nât*j*e, Plêt*j*e, Sûd*j*e, Posûd*j*e, Orûd*j*e, Orûž*j*e.

9. Místna.

9. Znamenú*j*ut místo, a ídut na *ŠĆE*, i na *NЬA* : kákot, Ognьíšće, Dvoríšće, Dníšće, Žilíšće, Prebiválišće. Povârnьa, Tovârnьa, Čuvârnьa, Konьûšnьa : Mîlnьa, Učîlnьa, Igrâlьna, Metâlnьa.
*J*mena Gradskâ, po Rúsku, i po Léšsku, izriká*j*utse prósto vъ Pridîvnih oblîč*j*u, vъ mužskôm plémenu : na *OV*, *EV*, *LЬ*, *ESK* : kt, Peskóv, Krâkov, Kí*j*ev, Putívelь, *J*aroslávelь, Smolénesk, Možá*j*esk, Brânesk. A Hervātí bi rékli na *EC* : Peskóvec, Krâkovec, Kî*j*evec, Dubovèc. *J*li vъ Ni*j*edînskom plémenu : Peskóvo, Krâkovo, Kí*j*evo, Putîvlьe, *J*aroslâvlьe, Smolênsko, Možâ*j*sko, Brânsko. Pridîvnik : Vъ Kí*j*evu, Vъ Možâ*j*sku : i Vь Kí*j*evom, Vъ Možâ*j*skom. Vъ sícevih vlastítih *j*meneh vsáko*j*e strāní obíčaь *j*est lip i práv.

10. Orûdna.

10. Znamenú*j*ut orûd*j*e i orûž*j*e i rúhlьad : a ídut na *LO* : kt, Tvorílo, Šílo, Rálo, Síkalce, Klepálo, Gládilo, Tnálo, Kropílo, Kadílo, Branílo, Odîlo ili Odiválo, Podvi*j*álo. ‖

91 11. Podbilînna:

11. Znamenú*j*ut podbilínu, *j*liti íz česo *j*est čtò: a idut na *JNA* : kt, Zvirína, Govédina, Zidína, Dubóvina, Brézovina, *J*élovina.

12. Spodôbna.

12. Znamenú*j*ut spodóbu, ili prīlíku : a ídut na *IKA* : kákot, Solíka, Koreníka, Meduníka, Srebríka, Rebríka, Metlíka, Lisníka, Česlíka.

13. Umenьšâlna.

13. Mužskâ ídut na *EC*, *IC*, *OK* : kt, Brátec, Kónьic, Sínok. Žênska ídut na *CA*, *KA* : kt, Divíčica, Sestríca : Mâ*j*ka, Doćkà. Ni*j*edînska ídut na

CE : kt, Drîvce, Slôvce, Kolcè, Sedêlce, Tîlce, Očcè, Uščè. A né očkò, uškò. Nijedîno bo umenьšâlno *j*me nêjdet právo na *KO* : nego vsá na CE : kt, Bervênce, Pisêmce, Zêrnce, Kolênce, Lukônce, Okônce, Platênce, Polênce, Korítce, Rešêtce, Sítce, Vrâtca, Ûsteca; Brímence, Známence, i známenьice. Ditêtce, Zvirêtce, *J*ágnьetce, Prásetce, Kúretce : Toporíšćice, Rátọvišćice : ‖
92 Zêlьice, Plâtьice, *J*mânьice, *J*ajčecè, Kopêjce, Ložcè, Sérdešce. Sôlnešce : Hervātom, Serdâšce, Súnašce. A né Sedêlko, Lukôško, *J*ajéčko, Sérdenko, Sôlneško, i ostâlna.

14. Skladêna iz Predlóžkov i *J*mên.

14. Končína *JE* : iz Predlóžkov i *J*mên : kákot, Bezdûšje, Bezrêdje, Bezdêlje. Vozglâvje, Voznôžje. Zāgórje, Zāmórje, Zālísje, Zāríčje, Zāsínje. *J*zdêlje, *J*zrédje, Nadvôrje. Nadgrôbje, Nedomîrje, Nezgôdje, Nepogôdje, Nespodôbje, Nevêrje. Oblíčje, Obêršje. Otrôdje, Poglâvje, Pobrîžje, Podênje, Pogôdje, Podôbje, Pomôrje. Podnôžje, Podgôrje, Podklîtje, Prēmírje, Prēgṓrstje. Prēvérje, Preddvîrje, Predhrâmje. Rāzmírje. Ūvéčje, Ūdólje, Ūstránje. *J* *j*na na *EC*, *OK*, *NIK*, *KA*, *CA* : kt, Zāmórec, Ozímec. Nāpérstok, Prīglávok. Oglavnîk, Poglavnîk, Nāmístnik. Zāvértka, Nārámnica.

15. Skladêna iz *J*mên, Ričîn.

15. *J*z *J*mena, i iz ričíni, ili iz dvíh *j*mên na *JE* : Bogočêst*j*e, Dobročîn*j*e,
93 ‖ Blagovêrje, Poluvêrje, Krivovêrje, Pravovêrje. Licimîrje, Zemlьomîrje, Zvizdočêtje, Korvolîtje, Blagonarâvje, Hudodêlje, Blagoslovlьênje. Vъ Gréčskom i vъ Niméčskom *j*ezíkeh, *j*ést bez čísla vnógo sícevih *j*mên: kóьih náš, i Latînskiь *j*ezík, i *j*ni níkoьi *j*ezíki, níkakož nemógut *j*ednóju ričjû ládno prevést : oprič níkoьih málo : kt, *Theologia*, Bogoslôvje : *Orthodoxia*, Pravovêrje, a né Pravoslâvje : *Prosopolipsia*, Licimîrje. *J* iz Niméčska, Rukodêlje : ili páče Ručnô délo, Rabotnîь Prómisel, a né Remeslò, nit Remestvô : Promíselnik, ili Promisnîk, a né Remesnîk. Mužskâ na *EC* : *J*edinovládec, Mistodéržec, Bogomólec, Dobročínec, Dobrodíjec, Zlodíjec, Hudodélec, Zločínec, Balvanomólec, Korvolíjec, Vodopíjec, Černorízec, Licimírec, Bilomístec.[15] Lьutovóь, Skorovóь, Radivóь, Hervóь, za Herlovóь; Blágdan, Kosogór, Verosláv, *J*arosláv, Radosláv, Miroslav, Vukoslav, *J* prósto, bez končíni EC : Bogdán, Zlodíь, Zvirobóь, Muhomór, Licimír, Listopád, Vratolóm.

*J*z Ričíni, i iz *J*mena : Lьubimír, Kazimír, Vladimír, Vladisláv, Mutimír. *J* Pridîvna na *EN* : Blagovéren, Pravovéren, Blagonaráven, Zlonaráven, Licimíren, Bogomólen, Vratolómen, Malovérsten. *J* prósto bez končíni EN :
94 Vertoglàv, Golobràd, ‖ Černoók, Krivonós, Krivoúst, Krivonóg, Kernьeúh, Kosoók : Zločést.

16. Končína na *TVA*.

16. Sítva, Žétva, Kosítva, Brátva, Tergátva, Lovítva, Molítva, Bítva, Borítva, Brítva, Ženítva, Klêtva, Plûtva, Pekvá, Lokvà.

---

[15] *Vukoslav* dolazi ispred *Veroslava*, a *butovoь* i ono što iza njega dolazi jamačno je pisac želio prenijeti iza *Miroslava*.

17. Končína na *jNA.*

17. Znamenújet Drîvo, íliti Lîs, i vsáku podbilínu : kt, Brézina, Dubína, *J*élina : i Brézovina, Dubóvina, *J*élovina, Zidína, Povalína.
Mêso : Bravína, Govédina, Zvirína, Zâjčina, Kúretina, Mertvečína ili Mercína, Slanína, Svížina, Vetšína.
Kóžu : Kozlóvina, Ovčína, Kozína, *J*elenína, Telétina.
Místo : Veršína, Sridína, Končína, Kráьina, Vnutrīna.
*J*mánje : Otčína, Dídina, Bâbšćina.
Dîl : Polovína, i Polovíca, Tretína, Čétvertína i Čétvert, Petína, Osmína, Desetína.
Blágdan : Godovíni, Krestíni, *J*meníni, Novoselíni.
Velíkost, i vozgordžênje : Mužína, Človíčina, Konьína, Ženína, Glavína. A zlo Muščína, Žênščina.
Kulíkost, ili míru : Dolžīna, Širīna, Glubīna, Visīna, Nizīna : i Dolgotà, Širokòst, Visokòst, a né Visotà. ‖

95 Priverstânje : Bolьšīna, Menьšīna, Vekšīna, Staršīna:

Ot Prostíh pridîvnih : Novína, Starīna, Davnīna, Vsáčina, Vrućīna, Kipućīna, né Kipúčina : Ravnīna, Planína, Živīna, Sušîna, Sirovīna, Zelenīna, Várenina, Krâšenina, Tončīna, Legčīna, Slábina, Svetīna, Gôršćina, Kmétšćina, Mîšanina.

Ot obstôjnih : Družína, Solína, Mílostina, Blagostína, Lítina, Dolína, Znakovína, Rodína, Slatína, Rogátina, Batína.

Znamenújut zémlьu, ili Deržávu : Câršćina, Bânšćina, Krālьévšćina, Stranšščína, Domovína, Vlášćina, Nîmšćina, Slovínьi, ili Slovînšćina ; Gréččina. Ováže *j*mena znamenújut i Nāródnь zākón : i *j*ezíka vlastítost.

Vo skladênju, síce : Rudokópina, Zviroьídina, Kortoróvina, Zimolézina, Žabokréčina.

18. Otricâlna.

18. Nevéra, Némir, Nepokóь, Néčest (: a né Bezčêstje :), Nesláva, Némoć, Néprijazen, Néris, Nevólьa, Nesríća, Nehajânje, Nebrižênje. Nezvist, Nésovist, Nezlôbje, Nespodôbje, Néred, Nerêdje, Nečâstje.

A ne recí Nesčâstje, Bezčêstje, Bezčésten, Bezzlôbje, Bezsovîstje, i *j*na sím spodóbna. ‖

[417] [Óvo zanesí kъ Razdílu Д : *Kъ listu* 96.]

Ob hudíh Končínah *j*mên Obstôjnih.

Vo vnógih *j*meneh obritájetse hudó : sé *j*est Strânsko, *j*li *j*nim bludóm skaženó tvorênje : Kákoti:

1. *Ka*, vъ ričînnih *j*meneh, sé *j*est vъ Di*j*ânnih, Kt : Pîtka, Stôjka, Posîlka, Pribâvka, Otpíska. Recí, Pitânje, Poslânje, Stojânje, Pribáva, Otpísok, i Otpís. Pobúdka, r: Pobúda i Pobudžênje.

2. *Lьa*, vъ Di*j*ânnih že, Kt : Kûplьa, Torgôvlьa. Recí, Torgovânje, Torgôvstvo.

3. *Izna*, Kt : Glavízna, r: Poglâvje i Glavína : Kralьevšćízna, r: Krālьévšćina. Ukorízna, r: Ukorênje.

4. *Ščina*, govorêč ob osobáh : kt, *J*edna Muščína: *J*edna Žênščina: Recí, *J*eden Mûž, *J*edná žená : ili *J*edna mužskâ glavà, *J*edna žênska glavà: ili osobà.

5. *Inьa*, ot pridîvnih : kt, Gordínьa, Pustínьa, Svetínьa, Mílostinьa. Recí, Vozgardžânje, Vozgórda, Pustīna, Svetīna, Mílostina.

6. *Ija*, Pregnьúsno níki polujezíčniki iz Gréčska velêt: Banija, za Bânstvo: Pišadija, za Pihotà: Mužadija, za Hlápstvo, Lьudstvô: Oholija, za Ohólost: i síce *J*na mérzko tvorêt na ija.

[418] 7. *Ca*, vъ mužskîh. Premérzko bo u Léhov mužskâ *j*mena tvorêt se na Ca: kt, Pijánica, Ubîьca, Vozníca, Deržâvca, Obrânca, Potvārca, Zločînca. Recí, ‖ Pijánec, Ubójec, ili Lьudomórec, Voznîk, Deržâvnik, Branítelь ili Obrânnik, Potvârnik, Zločínec. Síce Dobročínec, Samovládec, Samoderžec, i îna : a né Samodéržca, Dobročînca.
On člověkoubíica bystь: *J*oan: vъ § gl:] recí : Ón človikoubíjec (: ili lьudomórec :) bjâše.

8. *Oća*, i *Ošća*: kt, Težkóća, Žuhkóća: Mílošća. Recí, Težkóst, Žuhkóst, Mílost.

9. *Iha*, vъ žênskih Osobnîh : kt, Novačíha, *J*vániha, Volčíha. Recí, Novakóvica, *J*vánovica, Vôlkovica: i Novākóvka, *J*vánovka, Vôlkovka: *J*vánovićka, Volkovíćka.

10. *Stvje*, kt : Cârstvje, Prišêstvje, Umêrtvje, Veličestvje. Recí, Carstvo, Prišestje, Umêrtje, Velíčstvo.

11. *Nje-se*, Léšsko okončânje : kt : Učênje-se, Selьênje-se. Recí, Učênje, Selьênje.

12. *I, vъ ženskih* : Cêrkvi, Lьubì, Krvì, Svekrì: Kôrv, Svekórva. Recí, Cêrkov, lьubòv.

13. *Ini*: Léšsko okončânje. Gospodinьi. Gordínьi, Svetínьi, Pustínьi. Recí, Gospodīnьà, Gordīná, ili Gordóst, Svetīná, Svetóst: pustīna. Knegínьa, né Knegínьi.

14. *Ajaь* : Pominájaь, Dajáь, Hotjáь, Ostavlьájaь. Recí, Pominájuć, Dajûć, Hotjâć, Ostavlьajuć.

15. *Taь* : Hodataь, Prelagátaь. Recí, Uprósnik, Prelagátelь. Oprič Rátaь, *j*eže *j*est dobrò.

16. *Âjšiь* : Visočâjšiь, Tišâjšiь. Recí, Visôkiь, Tîhiь, ili Previsôkiь, Pretîhiь : ili Najvíšiь, Najtíšiь.

17. *Alь* : Léšsko okončanje. Goràlъ, Kovàlь, Gubàlь. Recí, Goršćâk, Kovâč, Gubâč.

[419] 18. *Ik* : Mužìk, Kónьik, Krolьìk, Četverìk. Recí, Mužîc, ‖ Kónьic, Krâlьic, Četvertnîk.

19. *Čik* : Prevódčik, Zvózčik, Porútčik. Recí, Prevódnik, Zvóznik, Porúčnik.

20. *Enok* : Dobrénok, Málenok. Recí, Dobrâhen, Málьahen.

21. *Tin* : Gréčsko okončânje, Fesvítin, Suhítin, *J*zráiltin, Moskvítin. Recí, Fezvínec, Sušánin, *J*zraьílec, Moskóvec, i Moskovlьánin.

22. *Enko* : Otčênko, Mužičênko, Bâtenko. Recí, Otêčko, Mužîčko, Bâćko: sice, Sînko, Ćâćko, Človičok, îčko.

23. *Iško-Išok* : Dvorîško, Ženîško, Ditiški, Lьudîški. Recí, Dvôric, Ženíca, Ditčíca, Lьūdci.

24. *stvo, ot pridîvnih* : Káčestvo, Kolíčestvo, Raznstvo, Lakômstvo. Recí, Kakóvost, Kulíkost, Rāznost, Lakomòst. Dobrò Velíčstvo, i Velíkost.

25. *Ir* : Bogatîr, Mišîr, Kozîr, Kolnîr. Recí, Bogátec, Lipîr, Ožerêlje, i Ogórlina. Dobró, Kosîr, Pastîr, Lipîr.

26. *It, vъ Obstôjnih* : Volokít, Nájmit. Recí, Klatéž, ili Skitávec, Najémnik.

27. *Šćik, vъ gradžânskih* : Moskôvšćik, Krakóvšćik: Recí, Moskóvec, Krâkovec: i Moskovlьánin, Krâkôvlьanin.

28. Ob prevratnih medolьênьih gledí lîsta 168.

29. *Čiv* : Pojêmčiv, Razkipčív. Recí, Pojemlьív, Razkiplьív.

30. *Telen, Telnь*. Smotríckь pîšet, *J*menítelen, Rodítelen : *J*menítelnь, Rodítelnь: i mnogo sícevih.

Ali óvo okončânje jest po obezjânsku iz Gréčskogo utvorenó. Káko bo u grékov, ot Γεννητὴς jdet Γεννητικός*, táko Smotríckь ot Roditelь tvorît Rodítelьnь : gdi bi réć Rodnîь. Niotnьûd bo u Slovîncev nîst slíšano takóvo govorênje, no ot *Telь*, obíčno jdet *telьev*, i *telьskь* : kt Príjátelьev, Prija-‖ têlьskь: Rodítelьev, Rodítelьskь, né prijátelьen, Rodítelьen.

[420] 31. Vъ našem jezíku *J*mena Pridîvna ne stojêt vъ misto Obstôjnih. *J* zâto, gdi Léhi velêt, Ovčârnьa, Pekârnьa, líplьe bi réć : Ovčârnica, Pekârnica. Ali véd dlьa radi zavzetogó zakóna mózet se dobró réć i Pekârnьa, Povârnьa, Tovârnьa, Konьûšnьa: Obîdnьa, Večêrnьa, Vsenôćnьa, *J*úternьa : i Večêrnica, Vsenôćnica, *J*úternica. Čelobîtna i Čelobîtnьa líplьe, nego Čelobîtnica. Učîlnьa, Mîlnьa, *J*grâlnьa, Bludîlnьa. Sícež Dvôrskь, Dvoréčskь, Okôlničь, Strâpčь, Lôvčь, Poddjâčь, mogut se síja terpít : kákot i Kaznačéь, hotjá tûdže: vъ misto Dvôrnik, Okôlnik, Strâpnik, Lovèc, Póddjak, Kazênnik.

A vъ misto Léšskih, Podčášь, Podskârbь, Podkomóriь, Pokójovь, recí, Čášnik, Skorbnîk, Komôrnik, Pokôjnik, Komnâtnik, Póstelьnik.

Ot Tájen, recí Tâjnost : a Tâjna níkako že nîst stérpno.

Vъ nijedînskom plémenu níkoja pridîvna mógut stoját za Obstôjna : Kákot Kulíko, Tulíko : gledí lîsta 334 : gledíže i lîsta.

Ob pridîvnih.

96 1. Prôsta, i *J*zrêdna.

1. Vsáko ób blizu Pridîvno *J*me *J*májet dvōjé oblíčje. Prôsta pridîvna znamenújut pó prostu, kakóvo jest čtó : kt, Velík, velíka, velíko : Mál, mála, málo : Svêt, svēta, svêto.

A *J*zrêdna okazújut vêć na īzréd, i znameníto bít takóvu : a tvorêtse ot Prôstih : pribávivši skládi *IЬ*, *AIA*, *OJE*, ili *EJE* : i nadîvši Visôkiь zāvlák, ako go nîst na prôstom : síce, Vêlikiь, vêlikaja, vêlikoje : Mâliь, mâlaja, mâloje : Svêtiь svêtaja, svêtoje,

Po Rúsku se velît OЬ vъ misto IЬ : Vêlikoь, Mâloь, Svêtoь : Bôlьšoь : Mênьšoь, mênьšaja, mênьšoje. Tóь, tája, tóje, ili tá, tó.

A Hervāti izrikájut bez Ь, IA, IE : i jedînim líše zāvlákom razlučájut Jzrêdna ot Prôstih : kt,

Vêliki, Vêlika, Vêliko, Vêliku } za { Vêlikiь, Vêlikaja, Vêlikoje, Vêlikuju

Vêliki, Vêlike, Vêlika } za { Vêlikiьi, Vêlikije, Vêlikaja

Tàь, tà, tò.

A gdi na Prôstih búdet Visôkiь zāvlak : támo nîst razníci medžu prôstim i
97 jzrêdnim : kt, ‖ Bôlьših, Bôlьšim, Bôlьšimi.

Jzrêdna netvorêtse ot vsíh Jmenîk : nego líše ot Sèь, Tòь, Kîь. Po Rúsku, Síja, Síje : Tája, Tóje : Kája, Kóje.[16] Po Sérbsku : Kóьi, Kója, Kóje. Po Hervâtsku : Séь ili Sáь, Sá, Sé : Tàь, Tà, Tò : Kî, Kâ, Kô.

Netvorêtse ni ot Vladâlnih : kt ot Gospôdenь, Brátov, Krālьev : i ot jnih, ob kóьih gledí tûdže vъ slîd.

Nit ot jdućih na I, so Šûmnimi znakovnícami : kt, Trêtьi, Blîžnьi, Dnêšnьi, Domâšnьi, Jútrošnьi, Lítošnьi, Vnûternьi. Pîší, Trêtja, trêtje : Blîžnьa, blîžnье. A né, Trêtjaja, trêtjeje : Blîžnьaja, blîžnьeje. A ot Bûь : recí, Bûьi, bûja, bûje : Sûьi, sûja, sûje : Šûьi, šûja, šûje. Dîvьi, dîvja, dîvje. A né Bûjaja, bûjeje.

Ot Verstâlnih tóž : kt, Bôlьši, bôlьša, bôlьše : Mênьši, mênьša, mênьše : Líplьi, líplьa, líplье. A né Bôlьšiь, bôlьšaja, bôlьšeje. Hotjáž níkoьi i síce govorêt : ali né právo. Verstâlna bo jmena i sāmá vsegdá jesut Jzrédna ; i nîst ьim nádobna pribáva IA, IE.

Drúgi, drúga, drúgo : i Drúgiь, drúgaja, drúgoje. ‖

98 2. Podênna, Verstâlna, Verhôvna.

2. Podênno jme (: sé jest, kóje na podênju, íliti na dnú stoьît :) prósto, i bez priverstânja znamenújet čto kóli : kt, Velík, Mál, Svêt.

Verstâlno jme priverstavájet vêći : i znamenújet jednu vêć (: so obzórom na drúgu :) véće ili ménье bít kakóvu : kt, Véći, Mênьši, Svetíьi. Verhôvno, ili Preverstâlno jme jést, kóje jednu vêć ot vsíh véću, ili mênьšu bít znamenújet : kt, Nājvéći, Nājménьši, Najsvetíьi.

Verstâlno jme se tvorît ot Podênnogo Žênskogo : preminîvši A, na *IЬŠI* : ili po Léssku na *EJŠI*, ějši : kt, Sílen, sîlna : Silnîьši, Silnêjši, -ějši : Tópel, toplà : toplîьši, Toplêjši, -ějši. A čistíьim izrečênjem, po Hervâtsku ídet na *IЬI* : ili po Rúsku na *EЬI* : Silníьi, Toplíьi, Svetíьi : Silnéьi, Topléьi, Svetéьi.

A Prīríčki i u Léhov nêjdut na Še : nó na EЬ : a právo na *IJE*, i na *EJE* : kt, Silníje, Toplíje, Svetíje : Silnéje, Topléje, Svetéje. J to Koreníčnih razlíčno, kt, Blíže, Bólье, Véće, i ostâlna.

Koreníčna bo Pridivna (: sé jest, koja nīsút ot jnih ričêь izvedenà :) kráće se tvorêt : síce, ‖

[16] Tekst koji je ovamo prenesen nalazio se na samom završetku *t*(na posljednjim stranama, 417. do 420, što bi moglo biti znak, da je i vremenski sastavljen odnosno sređen na kraju i ubačen između točke 1 i 2 kod pridjeva (kuda, zapravo, po strukturi ne spada).

B. Grûb : Grúbši, i Grúblьi : Grúblьe. Sícež, Lъûb, Sláb, Glubòk, Glúbši, i Glúblьi.

V. Zdráv : Zdrávьi : Zdrávi*je*. Sícež, Krivíьi, Lukávьi, *J*álovьi, Novíьi, Právьi, Rízvьi, Sivíьi, Sirovíьi, Čerstvíьi, Déšev, Déše(v)lьi, Plītov, Plitvíьi, Vížlьivьi.

G. Blâg. Blážši i Bláži : Bláže. Sícež, Vnóg, Dólg, Drâg, Nâg, náži, i nažíьi. Ubóg, Ubóžši, i Ubóžьi : Nebóg.

D. Blîd : Blídši, i Blídži : Blídže. Sícež, Gêrd ili Gôrd, Lûd, Mlâd, Rád, Rûd, Sîd, Tvêrd, Hûd.

Rīdok : Rídži, i Ríži : Žídok. Sládok, sládši, sláži.

Ž. Dúž : Dúžši, Dúžьi : Dúži*je*. Svíž, Rîdž, Tûdž, Góž.

Z. Bêrz : Béržši, Bérži : Bérže. Blīzok, Vūzok, Dérzok, Mérzok, Nízok, Téžok. Blížši, Blíži : Blíže : i ostâl(no).

Ь. Bûь : Buьíьi : Buьí*je*. Divьíьi, Suьíьi, Tuьíьi.

K. Brídok : Bridčíьi : Bridčí*je*. Gíbok, Górok, Dîk, *J*ednôk, Krotok, Melok, Plâsk, Rízok, Térpok, Šíbok. *J*nakov, *J*načiьi.

Velík : Vékši, i Véći : Véće. Visòk : Víšši, i Víši : Víše. Dalèk : Dâlьši, i Dálьi : Dálьe. Blīzok, Blížši, Blíži : -že Žārok : Žarčíьi, -čí*je*. Žólkok : Žolkčíьi i Žólklьi : Žolkčí*je*, i Žólklьe. Žestòk, Žestočíьi, i Žešći : Žestočí*je*, i Žéšće. *J*âk : *J*ákši i *J*áči : *J*áče.

Kérhok : Kerhčíьi, i Kérhlьi. Krípok, Kripčíьi i Kríplьi. Légok, Legčíьi, i Léglьi. Mékok, Megčíьi, i Méklьi. Tónok : Tončìьi, i Tónьi. Kérhlьe, Kripčí*je*, Kríplьe : Legčí*je*, Léglьe : Mekčí*je*, Méklьe : Tončí*je*, Tónьe. Širòk : Šîrši, i Šíri : Šíre. Krātok : Kráći : Kráće. ‖

100 L. Bîl : Bîlši, i Bilíьi. Bilí*je*. Vésel, Míl, Kísel.

Vêrl : Verlíьi : Verlí*je*. Vūtel, Gòl, Médel, Nāgel, Ohól, Ohóla, Ohólo, Obèl, oblà, ôblo, Okrūgel, Rāhel. Tópel, Cîl, Šūpel, Hèrl.

Zòl : Gôrši, i Góri : Góre : ot Górok. | Čêl

Mál : Mênьši, i Ménьi : Ménьe. |

M. Gólem : Golemíьi : Golemí*je*. Vídom, Znakòm, Lákom, Nîm, Pítom, Sâm, Svídom, Hròm.

N. Lîn : Liníьi : Lini*je*. Sícež, Kósen, Plân, Pogán, Pózden, Pólon, Prāzen, Rázen, Rán, Rîsen, Sînь, Slân, Uvéčen. Vlьúden, Dîven. Gnьúsen : Gnьusníьši, i Gnьusníьi : Gnьusní*je*. Sícež, Bólen, Vrīden, Vlьúden, Dāven, Dróben, Dúren, Žálen, Zélen, *J*áven, Kósen, Krāsen, Lágoden, Láden, Lêzen, Mánen, Medlen, Ôbćen, Pózden, Pozdníьi, -ní*je*, né pózdži, pózdže. Púlen, Réven, Rúmen, Silen, Mlāčen, Skrómen, Skūden, Tá*j*en, Tîsen, Trūden, Uvéčen, Čerlьen, Čêrn.

P. Lîp : Lípši, i Líplьi : Líplьe. Glûp, Krûp, Slîp, Tûp, Sverîp, Sveripíьi.

R. Bíster : Bistrîьši, i Bistríьi : Bistrí*je*. Bóder, Móker, Mūder, Óster, Péster, Hòr. Híter, Šćéder. Dóber : Lúčši, i Lúči : *Lúče. *Bôlьši, i *Bólьi : Bólьe : Spór: i Spôrši, Spóriьi : Spóri*je*. Stár : Stârši, i Stáriьi : Stárije. *J*ár, Sîr, Skór, Šćír.

S. Kôs : Kosíьi : Kosí*je*. Kûs, Lís, Rûs, Bôs.

T. Bogát : Bogátši i Bogátiьi : Bogáti*je*. Sícež, Vlastít, Knьàst, Mahnít, Raznít, Prôst, Svêt, Sít. Čestit. Câst ; Čášći, Častíьi, Čìst ; Číšći, Čistíьi. Gûst : Gúšći : Gúšće. Žôlt, Pûst, Tôlst.

*Ĵ*st : *Ĵ*stiьi : *Ĵ*sti*j*e. Krût, Krútši, Krúći : Krúće.
Lьût, Lьútši, Lьúći : Lьúće.

H. Glûh : Glúši, Gluhíьi : Glúše, Gluhí*j*e. Sícež, Líh, Pláh, Sûh, Tíh, Vétoh, Vétši, Vetšíьi.

ŠĆ. Nìšć : Nišćíьi : Nišćí*j*e. Ôbšć, Tòšć, Vìšć, Vrûć.

Š. Lòš : Lošíьi. ‖

101 Kakóvóstna Obstô*j*na, Ot Koreníčnih.

B. Grûbost. i grubína : Lьûbov, i lьûbost, Slábost.

V. Deševína, Déševost : Zdrâv*j*e, *Ĵ*álovost, Kakóvost : Krívost, Krivína, Krivíca, Krîvda : Lukávost : Novína, novotà, novíca. Pervína,[17] ot Pêrviь. Pervînstvo, ot Pervínec. Právost, prâvda, pravíca. Rízvost. Sivína. Sirovína, Sirovòst. Čerstvína, Čêrstvost. Plítvost, Plitvína. Vížlьivost. Udôvstvo, ot Udovèc.

G. Blágost, blagostína. Vnožína. Dolžína, dolgotà. Dražína, Drágost. Nágost, nagotà. Srógost. Túgost. Ubógost, i Ubóžstvo, Nebóžstvo : ot Ubóžec, Nebóžec.

D. Blídost. Gêrdost, Gôrdost, Lûdost. Mládost. Rádost. Rûdost. Rudína. Sídost. Sidína. Tvêrdost. Hudobà.

Ž. Dúžest. Ridžína. Svížest. Svížina. Tudžína, Góžest.

Z. Bêrzost. Blizína, blízost. Dêrzost, derzkòst.

Ь. Bú*j*est. Div*j*ačína. Su*j*età. Tuьína.

K. Bridkòst, Velíkost, Velíčstvo. Visokòst, visína, Vûzkost, vuzína. Vsáčina. Gibkòst, Gladkòst. Glubína, glubokòst. Gorkòst, gorčína, górest. Dalekòst, dlьína, dâlь, dîlь. Dîč, dičína. Žárkost. Žestokòst. Židkòst, žíža. Žôlč, žolkòst. *Ĵ*ákost. *Ĵ*ednákost. Kerhkòst. Krátkost. Krípost. Krotkòst i Krotòst. Kulíkost. Lehkotà, Legotà. Legčína, Lehkòst. Mehkotà, mekotà. Melkòst (: méloč :), Melčína. Mêrzost, merzkòst. Nizkòst, nizína. Plaskòst. Žolkòst, Težkòst, i tegotà, i težáva : a né Žolkóća, nìt Žuhkóća, nit Težkóća. ‖

102 Rídkost. Sladkòst, Slâst. Tegotà, težkòst. Težáva : Pondus, Gravitas. Terpkost. Tončína. Šibkòst. Širokòst, širína.

L. Bílost, bilína. Bólest. Vêrlost. Vesêl*j*e, veselòst. Vûtlost. Golotà. Žálost. Žalobà, Zlóst, Zlobà, Zlêd. Kiselòst, kiselína, Málost. Medlòst. Mílost, mílostina. Nâglost, Oblòst. Okrûglost. Ohólost. Râhlost. Toplóta, Cílost. Šûplost. Hérlost. Čêlost.

M. Vídomòst. Golemòst. Znakomòst. Lakomòst. Nimotà. Pitomòst. Samotà, Samína. Svídomost. Hromotà.

N. Bídnost. Vlьúdnost. Vrídnost. Gnьusotà. Dâvnost. Dîvnost. Drobnòst, drobnína. Dûrnost, dúrost. Zelenína, zelenòst. *Ĵ*âvnost. *Ĵ*ednòst. *Ĵ*edínost, i *Ĵ*edînstvo ot *Ĵ*edínec. Kosnòst. Krasotà. Lágodnost. Ládnost. Leznòst. Línost. Manenòst. Medlénost. Óbćenost. Planína, planína, plánost, Pogánost, i Pogânstvo ot pogánec. Pozdnòst. Pólnost. Prâznost. Pûlnost. Râznost, razníca, Revnòst. *Risnotà. Rumenína, rumenòst. Sînьost, sinьína. Skrômnost. Skûdnost, skûdost. Slánost, Slanína, Slanína. Tâ*j*nost. Tisnotà, tísnost. Trûdnost. Uvêč*j*e. Čerlьenína, čerlьenòst. Černína, Čêrnost.

P. Glûpost. Krûpost. Lipotà. Slipotà. Tûpost. Sverípost,

[17] Odavle pa nadalje zvjezdicom označene riječi bile su u originalu zapisane na rubu (in margine).

R. Bistròst. *Bodròst. Górest. Dobróta. *J*árost. Modrīna, -òst. Mokrotà, Mūdrost. Ostrotà. Pestrotà, Sirotà, ili Sirotînstvo, Skórost. Spórost. Stárost. Hitròst. Šćedrotà. Šćírost. Horobà.

S. Bosotà. Kosotà, Kūsost. Lisost, Lisīna. Rūsost, rusīna.

103 T. Bogátost : i Bogátstvo ot Bogátec. Gûšća, gustīna. || Žōltost, žoltīna. *J*stina. Knьastotà. Krūtost, Lьūtost. Mahnítost. Prostotà, Pustīna, pûšća. Svētost, svetīna. Sítost. Tolstīna, tôlšća. Hlastotà. Častīna, čâšća. Čistotà.

H. Vetšīna, Gluhotà, Lihotà. Pláhost. Suhotà, sušīna. Tíhost, tíšina, Nišćetà. Óbćina, Vrućīna, Tošćīna, a né Tošćetà, nìt Tšćetà. Ot Píš, Pihotà. Lòš. Lóšest.

3. Vladâlna.

3. Vladâlna znamenújut vêć koju ot kogo bít vlâdanu, ili oderžānu : a tvorêtse ot *j*mên pêrvogo i vtôrogo prētvóra, na OV ot Tonkíh : a na EV ot Šûmnih znakovnîc, kákot, Brátov, Knêzov, Gospodārov, Mûžev, Zmíjev, Krālьev, Sûžnьev, Kovāčev, Mílošev, Biríćev, Stojánovićev.

Ot *C*, po Rúsku idet *COV* : po Hervâtsku *ČEV* : kt, Otcóv, Strīcóv, Vûjcov, Brátcov : ili páče Otcév, Strīcev, Vûjcev, Brátcev. Právije : Otčév, Strīčev, Vûjčev, Brátčev.

A Lehom skázno i nerazlúčno vsé ídet na OV : Mûžov, Krālьov, Kovāčov, i ostâlna. Léhi že né pravo ovíh Vladâlnih *j*mên uživájut, vъ misto
104 Pristojâlnih (: ob kóьih || hóćem ovdíž vъrêd povídat :) i velêt : Stolóva izbà, Pokójoviь slūga : vъ misto, Stôlna izbà, Pokôjniь sluga, iliti Pokôjnik. Rúsjani tóž né právo velêt : Časovóe délo, Godovóe žálovanje, Dvoróvoь človìk, Kormóvoь človìk : čtobi réć, Čásovno délo : Godôvno žálovanje : Dvôrskiь človìk : Kormôvniь človìk.

Ot trêtjego i četvêrtogo prētvórov, Vladâlna ídut na *IN* : kt, Ženîn, Gospóžin : Vladíkin, Stárostin, Vojvódin. Mīkin, Rādin, Rádonьin, Mikúlin. Máterin, Doćerîn.

Ovdí nijedîna Tončíca nepreminьájetse vъ Šûmnicu, râzvi líše C vъ Č : kt, Cárica, Cáričin, Baníca, Baníčin : Sestríca, Sestríčin : Stárica, Stáričin.A po Rúsku : Cáricin, Banícin, Sestrícin, Stáricin.

Ot Nijedînskih ídut Vladâlna na šûmnije neglasníci : síce, Govédž, Ditéć, Ždrībeć, *J*ágnьeć, Pípleć, Robèć, Telèć, Družīnčeć, Živīnčeć, Šćenèć. A po Kmétsku i ot mužskîh i ot ženskih *j*mên tvorêtse Vladâlna na Šûmnici zaveršenà : kákot, ||

105 *DŽ* : Vojvódž, Djádž. *Ž* : Knêž, *LЬ* : Brátovelь, Sinovèlь, Mikúlь, Danílь, Avrámelь, *J*ákovelь,

NЬ : Gospôdenь, Sínovenь, Bogdánь, *J*vánь, Si*j*ônь, Áronь, Zavulònь.

Č : Človíč, Ôtč, Strîč, Vúječ, Stáreč, Divíč, Vladíč, Novâč, Pokôjnič, Duhôvnič, Pîsča bumága.

Š. Patrijârš, Vláš, Žéniš, Siromáš, Skomráš.

Ć : Mitropolîć, Stárošć, Mikîć.

Poprávi : i líplьe izrecí síce : Vojvódin, Djádьin. Knêzov. Brátov, Sînov, Mikúlin, Daniьílov ; Abrahámov, Bogdánov, *J*vánov, Si*j*ónov, ili Si*j*ônskiь, Arónov, Otčév, Strīčev, Vûjčev, Stârčev. Divíčin, Vladíkin, Novākov, Pokôjnikov, Duhovnīkov, Pīščev. Patrijârhov, Vláhov, Žénihov, Siromáhov, Skomráhov. Mitropolîtov, Stárostin, Mikîtin.

Líše ot Bôg, Gospôd, Človík, Drāg : lîpo se velît, Bôžьi, Gospôdenь, Človíkov, i Človíč, i Človíčьi, Vrâž i Vrâžьi : *J*ákovov i *J*ákovelь.

4. Pristojâlna znamenújut, jednú vêć ko drúgoь pristojáť : a tvorêtse
106 na *ЬІ, NЬІ, SKIЬ, NIЬ.* ‖ Razníca jest síceva : ježe Vladâlna znamenújut vêć ot jednéje osobí bít oderžānu : a Pristojâlna, ko vnóžim osobám, ili kъ vecêm kako ni búd pristojáť : kt, Krālьev kònь : jednogó Krālьa kònь. Krālьévskiь stôlniь grâd : grâd ko vnóžim pó redu krālьém pristójeć. Človíkov živót : jednogó človíka živòt. Človíčskiь živót : vnóžih človíkov živòt.

ЬІ : Bôžьi. Divíčьi, i Divíčskiь : Človičьi, i Človíčskiь. Pêsьi, Rîbьi, Ptîčьi, Kôzьi, Volôvьi, i Volôvskiь. Govêdьi i Govédskiь. Krâvьi. Gusînьi, Golubînьi. Žerjavînьi.

Na *NЬІ* se tvorêt Pristojâlna ot Prīríčkov, íliti ot razníh ričîc. Kákot ová pristójeća kъ místu: Ovdíšnьi, Ondíšnьi, Zdîšnьi, Jndišnьi, Vezdíšnьi: i Ovdéšnьi, Ondéšnьi, i ostâlna. Kogdášnьi. Gdîšnьi. Totíšnьi, ot totì : Totéšnьi, ot totè. Tútošnьi, ot túto, Támošnьi. Domâšnьi, i Domáći. Vsûdnьi, Povsûdnьi. Blîžnьi. Jzkernьi, Dâlьnьi, Gôrnьi, Jzgôrnьi, Zgôrnьi. Dôlnьi, Jzdôlьi, Zdôlьi. Vîšnьi, Nîžnьi. Svêrhnьi, Svîšnьi, Jzvêrhnьi, Jzvîšnьi. Jzpôdnьi, Spôdnьi. Vnûternьi. Jzvônnьi, i jzvônskiь. Prîdnьi, Prêdnьi, Prêžnьi, Srîdnьi, Posrîdnьi. Zâdnьi, Poslîdnьi. ‖

107 J ová pristójeća ko vrímenu. Sadášnьi, ili Zdášnьi, a né Nínešnьi : Ovdášnьi, Ondášnьi, Tadášnьi i Togdášnьi. Jndašnьi. Vsegdášnьi. Nígdašnьi. Danášnьi ili Dnéšnьi. Nоćásnьi, ili Noćésnьi. Jútrošnьi, ot jútros. Jútrišnьi, ili Zajúternьi, čto búdet jútri. Júternьi, čto bivájet jútrom, ili za rána. Večerášnьi : sego véčera. Lítošnьi, Jesenášnьi, Zimûšnьi, Onomêdnešnьi, Vâvičnьi, Sínoćnьi, Lônišnьi i Lônьskiь, ili Lânьskiь, Lanišnьi.

A ot níkoьih ričîc ídet NIЬ : kt, Dāven, Dâvnьi, i Dâvniь. Dâvnьego i Dâvnogo. Okôlniь, i okôlnьi. Okrômniь i Okromîšnьi, a né Kromîšnьi. Prîčniь i Prîčnьi, ot Prîk. Oprîčniь, ot Oprìč. Prôčniь, ot Próč : a né Prôčaja. Dâvičniь i Dâvičnьi. Nôvičniь : Potômniь, Jzkonniь i Jzkonnьi.

Končína *SKIЬ* ídet ot vsákakovih jmên i končîn : kákot, B, V, G, D, Ž : Râbskiь, Moskôvskiь, Vražskîь, Gradskîь, Mužskîь. Z, Ь, K, L, LЬ : Knežskîь, Râjskiь, Gréčskiь, Sêlskiь, Prijatêlьskiь. M, N, NЬ, P, R : Rîmskiь, Slovînskiь, Sretênьskiь, Hlápskiь, Gospodârskiь. S, T, H, C, Č, Š, Ć : Rúskiь, Brátskiь, Vlášskiь, Otéčskiь, Niméčskiь, Kovâčskiь, Šíšskiь, Biríćskiь. Gonéčskiь, Lovéčskiь, Pevéčskiь. ‖

108 Znát jest trîba : ježe ot ovíh končîn, ot SKIЬ, i ot NЬІ nikolíže neotsikájetse slóvo I. Níktož bo síce negovorît, Blîženь, Zdêšenь, Dâlьenь, Prîdenь, Zâdenь : nit síce, Rúsk, Gréčsk, Tûrsk, Râbsk, Sêlsk, Hlápsk. Zarad togó níkakože nemózet se terpít takóva skáza : čto se čtét u Smotríckogo, ili u prevódnikov, Múžesk, Žênsk, *Vsják pût, za vsákiь pût, i jna síceva. A čto mérže i divníje, vъ proizvódnih prēgíbeh obritájetse síjaž skáza : psalom 113, Dêlo rûk čelovéčesk : za človíčskih.

Jošće oblîčaь, ježe vъ skládu SKIЬ, nikolíže se nepreminьájet K, vъ C : i níktož negovorît síce, Rúsci, Hervâtsci, Râbsci. Líše u jedînih Léhov govorîtse Pólьsci, Všístci, i jna síceva skázna.

J zatože, stranšćīná, íliti Léšćina, i nestérpna skáza se obritájet, gdi čtém slovo T postâvlьeno vъ misto K : Cárje zémstii, psal: 2. Sínove čelovéčestii, psl: 4. Grâdi Jjudéistii, Ps: 68. Právo recí : Cári zemskî ili íz polna, zemêlьski. Sîni človíčski. Grâdi Judêjski, ili páče Judíni.

Končína *NIЬ* : Lîšniь, Korênniь, Rūbéžniь, Obróčniь, Godôvniь, Gradôvniь. Glâvniь, Zornîь, Dûšniь, Koreníčniь, Vodnьî, Rîčniь, Mílostniь,

109 Rádostniь, ‖ Sérdečniь, Sôlnečniь, Žítniь, Pôlьniь. Ot Medolьênja na L, idet *LNIЪ* : Ostâlniь, Obstojâlniь (: i Obstojálen :), Dokončâlniь, Celovâlniь, Umenьšâlniь, Uživâlniь, Blagâlniь, *Zapovidâlniь, *Jzpovidâlniь, *Pisâlniь, *Potverdžâlniь, *Otricâlniь, Mírilniь, Kormílniь, Prosílniь, Grozílniь. Ot jmên ričínnih na NJE, TJE, idet *ANNIЪ*, *ENNIЪ* : Okájanje, Okájanniь : Spasênje, Počtênje, Spasênniь, Počtênniь : Ьidênje, Ьidênniь. *TEJNIЪ*, i *TEJSKIЪ* : Žîtje, Bîtje, Pîtje : Žitêjniь, Bitêjniь, Pitêjniь : Žitêjskiь, Bitêjskiь. Ot ričín níkoьi tvorêt *TЬI*, kt, Jáhatьi kònь, Vozítьi kònь : Šivátja jglà. J líplьe na *TNIЪ* : kt, Dílatniь dên : sé jest Dílatnik, né prâznik. Jáhatniь kònь. Lovítniь pès.

5. Kakóvostna pridîvna.

5. Kakóvostna znamenújut, kakóvo jest čtò. J kója sut Koreníčna, končêtse na vsáka slóva : kt, Grûb, Krîv, Drâg, Hûd, Svíž, Bêrz, Bûь, Jâk, Bîl, Nîm, Lîn, Sînь, Lîp, Stár, Kôs, Svêt, Líh, Píš, Nìšć. A kója sut Proizvódna, ídut na

110 *EN*, kt, Gnьíven, Grîšen, Plóden, Róden, Glásen, Pîšćen, Nezbóžen. ‖ Sílen, Sláven, Kúžen, Bîden, Jstinen, Práveden, Lákoten. *Smíren, -*îrna. *Zdúšen. *Spodóben, *Nadóben, *Udóben, *Směren. Skórben, Bránen, Mílosten, Másten, Krîpósten, Móćen. Dîven. Čúden, Bláten, Obílen. Obstójen, Obžóren, Opásen, Góden.

VEN : Míroven, Dúhoven, Glásoven, Čásoven, Godóven.

VIT : Stanovít, Plodovít, Glasovít, Jarovít, Germovít.

IT : Plemenít, Jmenít, Znamenít, Naróčit, Serdít, Očít, Kamenít, Pramenít, Čestít, Častít, Vlastít, Mastít, Raznít.

AT : Bradát, Vlasát, Glavát, Duhát, Dušát, Zubát, Kosát, Kosmát, Listát, Nosát, Ostát, Rógát, Rozgvát, Ternát. Vinovát, Gorovát. Pernát. Vuzlovát. Pričevát.

AST : Batást, Trakást, Bódnakast, Torbúšast. Víhast, Kébast, Kítast. Kolàst, Zérnast.

AV, i EN, ot Trêtjego prētvóra, kt, Gérba, Gérbav : Grížav, Gúbav, Gizdáv, Vráskav, Láskav, Mérhav. Dírav, i dirovát. Zimníčav, i zimníčen. Ognьíčav, i ognьíčen, Korvâv. Nevólьa, Nevólьen. Zadovólьen. Dovólьen. Šćéten. Bîden, Nûžen : i ostâlna.

IV, i EN, ot Četvêrtogo prētvóra : kt, Mílostiv, Blagostív, Rádostiv : i Mílosten, Rádosten, Žálosten, Bólen, Bólesten, Krîpósten.

Basnív (*fabulosus*) : Blaznív (*fraudulentus*) : Bledív (*friuolus*) : Bojaznív, Boleznív, Branív, Vasnív, Vušív, Lestív, Lьubeznív, Mestív, Mísliv, Pámetiv, i pámeten, Pisnív, vъ pisnêh umítelen : Pišív, Plísniv, Pomestív, Pohotív,

111 Prijaznív, Prokšív, i prokšèn, Risnív, ‖ Ričív, Skorbív, i skórben. Slastív. Smetív, i sméten. Hotív. Čésten, komu jni vozdajût čêst. Čestív, kîь jnim vozdajét čêst. Čritív, bláten.

Ot ričín idet *LЬIV* : kt, Branlьív, Briglьív, Derlьív, Drimlьív, Žerlьív, Jarlьív, Karlьív, Klamlьív, Leklьív, Nastojlьív, Rabotlьív, Terplьív, Skitlьív. Smoterlьív, Trepetlьív, Strašlьív, Užaslьív, Govorlьív, Kradlьív, Ložlьív, Svadlьív, Svadlьívec, né Svadlьívica. Darlьív, Sramlьív, Ustidlьív : a né Darožlьív, Sramežlьív. Marlьív, Premarlьív, ili Preskorblьív, *Curiosus* : Skorblьív ili Skorbív, *Diligens*.

TEN : Udáten, Neudáten, Dobíten, Nedobíten.

Símože pristójet i končini TЬI, i TNIЬ : *J*áhatьi i Vozítьi kònь : *J*ahatnіь, i Vozítnіь : ili páče : *J*êzdnіь, i Voznîь kònь. Razít*j*e i Branít*j*e : ili Razítno i Branítno orûž*j*e : ili páče, Bô*j*no i Obrânno orûž*j*e,
J Končíni *LNIЬ*, *LEN* : kt, Pisâlnіь, Vladâlnіь : Obsto*j*álen, Smílen.
J ANEN, *ANNIЬ* : *ENEN*, *ENNIЬ* : Ok*á*janen, Ok*á*jannіь : Spasénen, Spasênnіь : *Rádovanen, *annіь.
J TE*J*NIЬ : Žitê*j*nіь,
J SKIЬ : Vsáčeskіь.
OV : Kakóv, Takóv, níkakov, vsákakov. ‖

112 6: Podbilînna pridîvna.

6. Podbilînna slovût, kó*j*a znamenú*j*ut vsákih večêь Lîs, ili podbilínu : íz česo *j*est čto zdílano, sotvorenó, i sostâvlьeno : kt, ová
Na *EN*, bez prīrástka : Želízen, želízna, —ízno. Sréberen, sréberna, -no. Zlâten, zlâtna : i zlât, ta, Kámenen, Kóžen, Žíten, Pšeníčen.
J so prirastên*j*em : Míden, mídena, -eno. Olovèn, enà, enò. Drivèn, Glínen, Bernèn, Perstèn, Platnén, Suknén, Vólnen, Prosèn, Ržèn, Kostèn, Vodèn.
Oblîčaь, i razlûčaь ová, ot Pristo*j*âlnih : i ne velí, Mîdenіь kovâč, Suknênіь torgóvec : no recí, Mîdnіь kovâč, Sukônnіь torgóvec.
Na *OV*, i *EV* : Brézov, Brestóv, Búkov, Grábrov, Drinov, Dubóv, *J*ávorov, *J*áblanov, *J*élov, *J*esenóv, Klínov, Oríhov, Topolóv, Svībov, Sosnóv, Ternóv, Hrastóv, Hrúškov. Brínьev, Víšnьev, *J*elšév.

7. Vozmožênna.

7. Znamenú*j*ut vozmožên*j*e : íliti vozmožnu, ili nevozmožnu bít ko*j*u vêč. A tvorêtse ot Ričîn : i vnóže krât ot skladeníh, i ot otricâlnih : nežе
113 ot prostíh : kt Víden, Čú*j*en i Čúten, Vozmóžen, ‖ Očúten, Odólen, Zgléden, Sčéten, Obsêžen, Obráten, Umóren.
Nevozmóžen, Nevíden, Nečú*j*en, Nečúten, Neočúten, Neodólen, Nezgléden, Nesčéten, Neobsêžen, Neobráten, Neumóren, Neocínen. Nezmíren, Nesmêrno. Neprehóden, Neprebróden, Neizrazúmen, Neizvíden, Nedostížen, Nepostížen.
Ova *j*mena se raznêt ot Medolьênьi : Ulišên*j*em prirástka : ili Zāvlákom raznítim : ili tîm obōьīm : kt, Skláden, skládna. Medolьên*j*e, Skladèn, skladenà. Neumóren, neumôrna. Medol : Neumorèn, -enà. Naúčen, naúčna. Naučèn, naučenà.
Oblîčaь ob Zāvlákeh. Predlóžki *Zâ*, *Îz*, *Nâ*, *Prê*, *Prî*, *Râz*, *Sû*, *Û* : kogda búdut skladení vъ *j*meneh, *j*máju*t* zāvlak Dôlgіь : kt, Zāklad, Īzbor, Nāváda, Prēlom, Prīstup, Rāzbor, Ūmor : oprič Rázum.
J pridîvna ot tíh proizvedená po tomúž : kt, Zākládnьi, Īzbóren, Nāváden, Prēstúpnіь, Prīgóden, Rāzbóren, Ūmòrna póstelьa.
A kogda tí predlóžki sto*j*êt zъ ričínami, i zъ medolьênьmi : togda na predložkeh nîst zāvlákov : kt, Razdilîm, Razdilьèn.
Sícež i vo Vozmožênnih : kt, Razdílen, razdîlna. Neprehóden, neprehódna. ‖

114 8. Umenьšâlna.

8. *J*dut na AHEN : kt, Málьahen, Dragâhan, Legâhen, Grubâhen, Tonâhen, Bilьâhen, Mílьahen, Tíhahen. Málьahno, Tíhahno, Legâhno.

Po Rúsku na ENOK, ili ONOK, kt, Málenok, Sladénok, Toplénok, Skorênko, Hudênko.
Legónok, Dragónok, Visokónok. Legônko, Tíhonko.
J́li na OHEN : Dragôhen, Tonôhen.
A po Léšsku, na UHEN : Sladûhniь, Mekûhniь.

9. Preobîlna, Obîlna, i Mîrna.

9. *J́*mena, kój*a* se tvorêt iz predlózka PRE, sъ pridîvnimi Prostími : znamenúj*ut* Preobîlnost : íliti vêć, koj*u* lîšno i preobîlno bít kakóvu : kt, Prevelík, Premál, Previsók, Preglubók, Predébel, Pretónok.

A Obîlnimi možem zvát oná, kój*a* se tvorêt *j*z togóž PRE, da iz *j*zrêdnih *J́*mên : a znamenúj*ut* izrednu i obîlnu kakóvost: a neznamenúj*ut* Lîšnosti : kt, Prečîstaj*a*, Presvêtaj*a*. Presîlniь, Preslâvniь, Presvîtliь, Prečestîtiь, Preizûšćniь, Preizrêdniь, Preimenîtiь, Preplemenîtiь. Prezâliь, Prehûdiь, Premêrzkiь, Prelьût'ь.

115 A Mîrnimi móžet zvát oná, kój*a* se skladáj*ut* ‖ iz predlózka PRI, i SU: a znamenúj*ut* Mîrnost : sé *j*est, već koj*u* mîrno, a né vnógo, bít kakóvu : kt, Prîprost, Priserdít, Prikísel, Prigórok. Sūvran, Sūzélen.

10. Otricâlna.

10. Otricâlna, i Zanikâlna se zovût, kóьimi čto taъîm, zanikáj*em*, ili otrikāj*em* : a tvorêtse iz ričîc NE, i BEZ, kt,
Sъ Pridîvnimi. Nevnóg, Nevinovát, Nedāven, Nešćír, Nešćéder, Nemíroven, Nesríćen, Nečásten, ili Nečastít. Smíren, Nesmíren, Nesmîrno, -nost.
So ričínami. Neizgovóren, Nesčéten, Nedostúpen.
Sъ Medolьênьmi : Neobíkel, Neobíknьen, Neobučèn, Neznán, Neoboružèn, Neučèn. *So Obstôjnimi*. Bezbrád, Bezgláv, Bezkósten, Beznós, Bezrúk, Bezúh. Bezdénen, Bezbóžen, Bezdúšen, Bezžénen, Bezzākónen, Bezímenen, nej*m*enîtiь mísec. Bezpečálen, Bezpéčen (: Bezpečâl*je*, Bezpêč*je*, Bezzākón*je*) Bezkonéčen, i páče Nekonéčen. Bezkvásen, i páče Nekvásen. Bezkórven, Bezkráj*en*, Bezlьúden, Nelьúden. Bezmólven, Bezmíren, Beznaráven, Bezorúžen, Bezotvíten, i páče neotvíten. Bezpámeten, Nepámeten, Bezpôlten, Bezsuménen, neosûmnьen. Beztílen, Bezúmen, Neúmen. ‖

116 **RAZDIL** E

Ob *J́*meníkah.

1. *J́*meníka *j*est čâst besídi : kój*a* vъ besíde stoьît vъ misto *j*mena. A *j*meníki níkoj*e* *j*esut Koreníčni, níkoj*e* Proizvódni.

2. Koreníčnij*e* *j*esút : *J́*âz ili *J́*â, Tî, Òn, Sébe, Kóьi ili Kîь, Ktô, Sèь, Tòь, Òv, Òn, Sâm.

3. Proizvódnij*e* *j*esùt : Môь, Tvôь, Svôь, Nьegóv, Nьeьín, Nьíhov, Náš, Váš, Čiьî, Kotêriь, Nášskiь, Vášskiь, Svôjskiь.

4. Skladenij*e* ot tíh : Níkoьi, Níkiь, Níkto, Níčto, Níčiьi. Vsákiь, Vsáčto, Vsáčiьi.

Koьikóli, Kīьkóli, Ktōkóli, Čtokóli, Koterikóli, Čiьikóli.
Koьigód, Kīьgód, Ktōgód, Čtogód, Koterigód, Čiьigód.
Koьinibúd, Kiьnibúd, Ktonibúd, Čtonibúd, Koterinibúd, Čiьnibúd.
Kóьiždo, ili Kîьždo, i Kóždo : kmétšćina.
Libudkóьi, Libudkîь, Libudktô, Libudčtò, Libudčiьî.
A skázno *j*est : Čigôv, i Čêь.

Pretvarân*j*e.

Ƒáz

Ƒm:	Ƒâz, Ƒâ.	Mî	Mî dvâ.
Kroz	Méne, Me: Menę̀, Mę̀.	Nás: Nì	Nás dvíh.
Ot	Méne, Me: Menę̀, Mę̀.	Nás.	Náju.
Pri	Méni: Mnĕ̀.	Nás.	Náju.
Ko	Méni, Mi. Mnĕ̀.	Nám.	Náma.
So	Ménoju: Mnóju.	Námi.	Náma.

Tî

Ƒm:	Tî. Ô Tî.	Vî.	Vî dvâ.
Kroz	Tébe, Te: Tebę̀, Tę̀.	*V*ás: Vì.	Vás dvíh.
Ot	Tébe, Te: Tebę̀, Tę̀.	Vás.	Váju.
Pri	Tébi: Tebĕ̀.	Vás.	Váju.
Ko	Tébi, Ti: Tebĕ̀.	Vám.	Váma.
So	Tóboju: Tobóju.	Vámi.	Váma.

117 *Sébe.*

Kroz, i Ot Sébe, Se: Sebę̀, Sę̀. Pri Sébi : Sebĕ̀. Ko Sébi, Si: Sebĕ̀, Si. So Sóboju; Sobóju. Síce vo vsíh čîsleh.

ON osobnô.

Ƒm:	Òn, onà, onò, óno.	Onì, Onì, Onà.
Kr:	Nьegò, Ƒegò, Gò:	Nьíh, Ьih, Nьê, Ƒè.
	Zâ-nь, Bì.	Nьè, Ƒè.
	Nьû, Nьù, Ƒù.	Nьê, Ƒè.
	Nьê, Nьe, Ƒè.	Nьê, Nьè, Ƒa, Ƒe.
Ot	Nьegò, Ƒegò, Gò. Nьejè, Ƒejè, Nьê, Ƒè Nьegò, Ƒegò, Gò.	Nьíh, Ьih.
Pri	Nьèm. Nьèь. Nьèm.	Nьíh. — —
Ko	Nьemù, Ƒemù, Mû. Nьèь, Ƒèь. Nьemù, Ƒemù, Mù.	Nьím, Ьim.
So	Nьîm: Nьejû, Nьîm.	Nьímí, Ьimi.

ON Osobnô.

	Ьíže, *J*áže, *J*éže	Ьíže, *J*eže, *J*áže.	
Ona dvâ	Nьegóže, *J*egóže.	Nьíhže, Ьíhže.	Onáže, *J*áže.
*J*a	Zâ-nьže, Ьíže.	Nьêže, *J*éže.	dvâ.
Oni dvî ьi	Nьûže, *J*úže.	Nьêže, *J*éže.	Oníže Ьíže.
Oni dvî.	Nьêže, *J*éže.	Nьêže, *J*áže.	dvî.
Ьi.	Nьegóže, *J*egóže.		
Nьí*j*ù.	Nьe*j*éže, *J*e*j*éže.	Nьíhže, Ьíhže.	Nьí*j*uže.
	Negóže, *J*egóže.		
Nьí*j*ù.	Nьémže, Nьéьže, Nьémže,	Nьíhže	Nьí*j*uže.
	Nьemúže, *J*emúže.		
Nьíma	Nьé*j*že, *J*é*j*že.	Nьímže, Ьímže.	Nьímaže,
Ьima	Nьemúže, *J*emúže.		Ьímaže.
Nьíma, Ьi.	Nьîmže, Ьîmže.	Nьimiže, ьimiže.	
	Nьe*j*ûže, *J*e*j*ûže.		

ON Ukazâlno

Jm:	Ón	Oní	Oná dvâ.
	Oná	Oní*j*e, Oní	Oní dvî.
	Óno	Oná.	Oní dvî.
Kroz	Onogò, ón	Oní*j*e, Oní. Oníh.	Oná dvâ.
	Onú	Oní*j*e, Oní.	Oní dvî.
	Óno.	Oná.	Oní dvî
Ot	Onogò.		
	One*j*è, Oní*j*e, Onê.	Oníh.	Oní*j*u.
	Onogò		
Pri	Onóm.		
	Onóь.	Oníh.	Oní*j*u.
	Onóm.		
118 Ko	Onomú.	Oním.	Oníma.
	Onóь.		
	Onomú.		
So	Onîm.	Onímí.	
	Onó*j*u		
	Onîm		

OV

	Óv	Ovî.	Ová
*J*m:	Ová	Ov*íj*e, Ovî.	Ovî
	Óvo	Ová.	Ovî
	Ovogó, Óv.	Ov*íj*e, Ovî, Ovíh.	Ová
Kroz	Ovî	Ov*íj*e, Ovî.	Ovî
	Óvo	Ová.	Ovî
	Ovogó		
Ot	Ov*éj*e, Ov*íj*e, Ovê.	Ovíh	Ovi*j*u
	Ovogó		
	Ovóm.		
Pri	Ovóь.	Ovíh.	Ov*íj*u
	Ovóm.		
118	Ovomú.		
Ko	Ovóь.	Ovím.	Ovíma.
	Ovomú.		
	Ovîm.		
So	Ov*ój*u.	Ovími.	
	Ovîm.		

Kîь

	Kóьi, Kîь.	Kóьi, Kî.	
*J*men	Kó*j*a, Ká*j*a, Kâ.	Kó*j*e, K*íj*e, Kê.	
	Kó*j*e, Kô.	Kó*j*a, Ká*j*a, Kâ.	Kó*j*a, Ká*j*a, Kâ.
	Kó*j*ego, Kôgo.	Kó*j*e, K*íj*e, Kê.	Kóьi, Kî.
Kroz	Kó*j*u,[18] Kúju, Kû.	Kóьih, Kîh.	Kóьi, Kî.
	Kó*j*e, Kô.	Kó*j*e, K*íj*e, Kê.	
		Kó*j*a, Ká*j*a, Kâ.	
	Kó*j*ego, Kôgo.		
Ot	Kó*j*e*j*e, Kó*j*e, Kê.	Kóьih, Kîh.	
	Kó*j*ego, Kôgo.		
			Kóьi*j*u, Kî*j*u.

[18] lapsus (bilo zapisano *kójue*).

Pri	Kój*e*m, Kôm. Kój*e*ь, Kôь, Kój*e*m, Kôm.	Kóьih, Kîh.	
Ko	Kój*e*mu, Kômu. Kój*e*ь, Kôь. Koj*e*mu, Kômu.	Kóьim, Kîm.	
			Kóьima, Kîma.
So	Kóьim, Kím. Kój*e*j*u*, Kôj*u*. Kóьim, Kîm.	Kóьimi, Kîmi.	

Sice ídut *vsákiь ili Vsákoьi* :

Níkiь

	Níkoьi, Níkiь.	Níkoьi, Níki.	Níkoj*a*, aj*a*, íka
J*m*en	Níkoj*a*, aj*a*, íka.	Níkoj*e*, kij*e*, íke.	Níkoьi, Níki
	Níkoj*e*, Níko.	Nikoj*a*, aj*a*, íka.	Níkoьi, Níki.
	Nikoj*e*go, kogo.	Nikoj*e*, kij*e*, íke.	
Kroz	Níkoj*u*, uj*u*, íku.	Níkoьih, níkih	
	Níkoj*e*, Níko.	Níkoj*e*, kij*e*, íke.	
		Níkoj*a*, aj*a*, íka.	
	Níkoj*e*go, Níkogo.		
Ot	Níkoj*e*, Níkij*e*.	Níkoьih, Níkih.	
	Níkoj*e*go, Níkogo.		
			Níkoьij*u*, Níkij*u*
	Níkoj*e*m, Níkom.		
Pri	Níkoj*e*ь, Níkoь.	Níkoьih, Níkih.	
	Níkoj*e*m, Níkom.		
	Nikoj*e*mu, Níkomu.		
Ko	Níkoj*e*ь, Níkoь.	Níkoьim, Níkim.	
	Níkoj*e*mu, Níkomu.		
			Níkoьima, Níkima
	Níkoьim, Níkim.		
So	Nikoj*e*j*u*, Nikoj*u*.	Níkoьimi, Níkimi.	
	Níkoьim, Níkim.		

Kiьkóli, Kiьgod, Kóьiždo

Ktô

Jm:	Ktô, po Rús:	Níkto.	Níktože.
	Gdô, po Her:	Nígdo.	Nígdože.
	Tkô, po Sérb:	Nítko.	Nítkože.
Kroz	Kogó.	Níkogo.	Níkogože.
Ot	Kogó.	Níkogo.	Níkogože.
Pri	Kóm.	Níkom.	Níkomže.
Ko	Komú	Níkomu.	Níkomuže.
So	Kîm.	Níkim.	Níkimže.

Čtó

	Čtó	Níčto.	Níčtože.
Jm:	Čá.	Níča, Níč.	Níčaže.
	Štó	Níšto.	Níštože.
Kroz	Čtó, Čá, Štó.	Ničto, Níča.	Níčtože.
Ot	Česó.	Níčeso.	Níčesože. Níčtaže.
Pri	Čém.	Níčem.	Níčemže.
Ko	Čemú.	Níčemu.	Níčemuže.
So	Čîm.	Níčim.	Níčimže. ‖

119 *Sèь*

Jm:	Sèь, Sàь, Síь.	Sí.	Síja.
	Sijà, Sá.	Síje, Sé.	Sí.
	Sijè, Sé.	Síja, Sá.	Sí.
Kroz	Segó. Sèь, Sàь.	Síje, Sé.	Síja.
	Sijù, Sú.	Síje, Sé.	Sí.
	Sijè, Sé.	Síja, Sá.	Sí.
Ot	Segò.		
	Sejè, Sê.	Síh.	
	Segò.		Síju.
Pri	Sém.		
	Séь.	Síh.	
	Sém.		
Ko	Semú.		
	Séь.	Sím.	
	Semú.		Síma.
So	Sîm.		
	Sejû	Símí.	
	Sîm		

Tòь

	Tòь, Tàь.	Tí.	Tája, Tá.
Jm:	Tája, Tá.	Tíje, Tí, Té.	Tí dvî.
	Tóje, Tó.	Tája, Tá.	Tí dvî.
	Togò, Tóь, Tь.	Tíje, Té.	Tája, Tá.
Kroz	Túju, Tú.	Tíje, Té.	Tí.
	Tóje, Tó.	Tája, Tá.	Tí.
	Togó.		
Ot	Tojè, Tejè, Tê.	Tíh.	
	Togò.		Tíju.
	Tóm.		
Pri	Tóь.	Tíh.	
	Tóm.		
	Tomú.		
Ko	Tóь.	Tím.	
	Tomú.		Tíma.
	Tîm.		
So	Tojû.	Tími.	
	Tîm.		

Čiьî

Jm:	Čiьî.	Číьî.	Čijâ.
	Čijâ.	Čijéje, Čijê.	Čiьî.
	Čijê.	Čijâ.	Čiьî.
Kroz	Čijêgo, Čiьî.	Čijéje, Čijê.	Čijâ.
	Čijû.	Čijéje, Čijê.	Čiьî.
	Čijê.	Čijâ.	Čiьî.
Ot	Čijêgo.		
	Čijéje, Čijê.	Čiьîh.	
	Čijêgo.		
			Čiьîju.
Pri	Čijêm.		
	Čijêь.	Čiьîh.	
	Čijêm.		
Ko	Čijêmu.		
	Čijêь.	Čiьîm.	
	Čijêmu.		
			Čiьîma.
So	Čiьîm.		
	Čijêju.	Čiьîmi.	
	Čiьîm.		

Síce ídet *Níčiьi*, *Vsáčiьi*

Vés

	Vés.	Vsí	Óba dvâ.	
Jm:	Vsá, Vsjá.	Vsíje, Vsí, Vsé.	Óbi dvî.	
	Vsé.	Vsá, Vsjá.	Óbi dvî.	
	Vsegó, Vés.	Vsíje, Vsé.	Óba dvâ.	
Kroz	Vsú, Vsjú.	Vsíje, Vsé.	Óbi dvî.	
	Vsé.	Vsá, Vsjá.	Óbí dvî.	
	Vsegó.			
Ot	Vsejé, Vsê.	Vsíh.		
	Vsegó.			
			Obiju dvíju.	Obodvíju.
	Vsém.			
Pri	Vséь.	Vsíh.		
	Vsém.			
	Vsemú.			
Ko	Vséь.	Vsím.		
	Vsemú.			
			Obíma dvíma.	Obodvíma.
	Vsîm.			
So	Vsejû.	Vsími.		
120	Vsîm.			

Môь.

Jm:	Môь.	Moьì.	Mojà.
	Mojà.	Mojè, Moьì.	Moьì.
	Mojè.	Mojà.	Moьì.
Kroz	Mojego, Môь.	Mojè.	Mojà.
	Mojù.	Mojè.	Moьì.
	Mojè.	Mojà.	Moьì.
Ot	Mojegò.		
	Mojéje, Mojê.	Moьìh.	
	Mojegò.		
			Moьíju.
Pri	Mojèm.		
	Mojèь.	Moьìh.	
	Mojèm.		

Ko	Mojemù. Mojèь. Mojemù.	Moьìm.	
			Moьíma.
So	Moьîm. Mojéju, Mojû. Moьîm.	Moьímі.	

Síce ídut *Tvôь*, *Svôь*

Náš.

	Náš.	Náši.	Náša.
Jm:	Náša.	Nášije, Náše, ši.	Náši.
	Náše.	Náša.	Náši.
	Nášego, Náš.	Nášije, Náše.	Náša.
Kroz	Nášu.	Nášije, Náše.	Náši.
	Náše.	Náša.	Náši.
	Nášego.		
Ot	Nášije, Náše.	Náših.	
	Nášego.		
			Nášiju.
	Nášem.		
Pri	Nášeь.	Náših.	
	Nášem.		
Ko	Nášemu.	Nášim.	
	Nášeь.		
	Nášemu.		
			Nášima.
	Nášim.		
So	Nášeju.	Nášimi.	
	Nášim.		

Síce ídet *Váš*

Nьegóv

*J*m:	Nьegóv.	Nьegóvi	Nьegóva.
	Nьegóva.	Nьegóvi*j*e, óvi.	**vi.**
	Nьegóvo.	Nьegóva.	vi.
Kroz	Nьegóvogo, góv.	Nьegóvi*j*e, óvih.	Nьegóva.
	Nьegóvu.	Nьegóvi*j*e, óvi.	vi.
	Nьegóvo.	Nьegóva.	vi.
Ot	Nьegóvogo.		
	Nьegóvi*j*e, óvi.	Nьegóvih.	Nьegóvi*j*u.
	Nьegovogo		
Pri	Nьegóvom.		
	Nьegóvoь.	Nьegóvih.	Nьegóvi*j*u.
	Nьegóvom,		
Ko	Nьegovomu.		
	Nьegóvoь.	Nьegóvim.	Nьegóvima.
	Nьegóvomu.		
So	Nьegóvim		
	Nьegóvo*j*u.	Nьegóvimi.	Nьegóvima.
	Nьegóvim.		
	Sice idut:		
	Nьeьín —	Nьeьína.	Nьeьíno.
	Nьíhov.	Nьíhova.	Nьíhovo.
	Sâm. —	Sāma, —	Sâmo.

Kakóv. Takóv. Sícev. Ovakóv. Onakóv. Níkakov. Vsákakov. ‖

121 U Smotríckogo, Žênskogo plémena *Jzkernik* stoьît síce. Ot, Eę. **Oníę. Ovíę.** Koéę. Seę, Toę.
Čiéę, Vseę, Moéę, Nášeę. Samíę.
A *Jmennîk Vnožînniь.* Onì. Ovì. Kíę. Síę. Tíę. Číę. Vsę. Moę. **Nášę. Sâmi.**
A *Kroznîk vsíh plemên.* Kroz. jà, ę, jà. Onì, Onì, Onà. Ovì, Ovì, **Ovà.**
Kíę, Kíę, Kóę, i skázno Kíę. Síę, Síę, Síę. Tię, Tíę, tí, Táę, Tá. **Čię, Čię,** Čię. Vsę, Vsę, Vsę. Moę, Moę, Moę. Nášę, Nášę, Náša. Sâmi, **Sâmi, Sâma.**

RAZDIL S

Ob Ričínah.

1. Osôbni*j*e.

1. *Osôbna* ričína *j*ést: kó*j*a *j*máj*e*t trî osóbi : kt, *J*máju, *j*máješ, ***j*máj*e*t** : *J*máj*e*m, *j*máj*e*te, *j*máj*u*t.

2. Neosôbnije.

2. *Neosôbna* ričína jést : kója líše trêtju osóbu jediníčnogo čísla jmájet : i tá jest dvojáka.
Neosôbna *Dijânnogo* znamenovânja : kt, Bolît, Serbît, Gormît, Žál jest, Mílo jest.
Neosôbna *Terpîlnogo* znamenovânja : kt, Tečétse, Sidîtse, Spîtse, Pijétse.

3. Osôbnih razdilьênje.

122 3. Osôbnih ričîn jesut četíri verstì: sé jest ‖ Dijânna, Terpîlna, Nijedînska, i Zapovrátna.
Dijânna ričína jést: kója vъ jednoь vêći dijânje, a vъ drúgoь terpînje znamenújet : kt, Kūjem, Tepèm, Nósim.

Terpîlna ričína postájet iz Dijânnije, sъ pribavlьênjem ričíce SE : i znamenújet terpînje : kt, Kūjémse, Tepémse, Nósimse.

Nijedínska jést : kója i terpînja neznamenújet : i ričíci SE neprijemlьèt : kákot, Stoьîm, Sidîm, Ležîm, Smíjem, Obíknem.

Zapovrátna jést : kója se zъ ričíceju SE izrikájet : a znamenovânje jmájet Dijânnomu, ili Nijedînskomu spodóbno : kt, Boьîmse, Kájemse, Čúdimse, Derémse, Bíjemse. Zovétse zapovrátna : abo se dijânje povraćájet na osóbu kója dijèt.

4. Počinâlnije.

4. *Počinâlnije* ričíni znamenújut, terpînje bít póčeto, i kъ soveršênju jduće : kt, Bilíjem, Černíjem, Medlíjem. Obilél, Očernél, Omedlél. ‖

123 5. Ob Jednokrátnih, Vnoževkrátnih, i Obstôjnih.

1. Vsáka ób blizu ričína razdilьájetse na Jednokrátnu, Vnoževkrátnu, i Obstôjnu.
Jednokrátna ričína znamenújet, dijânje vsé vъ jeden krát bít sodijānó, i soveršenó : kákot, Sédem, Léžem, Stánem. Zasédem, Poléžem, Vozstánem.

2. *Vnoževkrátna* ričína znamenújet, dijânje vnóže krât bīvát povtârano, i búdto obíčno : kákot, Sîdam, Lîgam, Stájem. Zasîdam, Polîgam, Vozstájem.

3. *Obstôjna* ričína prósto znamenújet dijânje : bez obzóra na jeden krát, íliti na vnóže krât : kákot, Sidîm, Ležîm, Stoьîm.

6. Obličênje.

1. Vsáka Obstôjna ričína, ako se sklādét sъ Predlóžkom : postájet Jednokrátna : kákot, Posidîm, Poležîm, Prestoьîm. Sícež ot Berém, Žīvem, Govorîm, i ot Jnih Obstôjnih, Jzberém, Nažīvém, Progovorîm, jesut Jednokrátnije. ‖

124 2. Jznêtje. Nepostájut Jednokrátnimi : nó obderžájut obstôjno znamenovânje, síje ričíni : *Zavídim, Nenavídim, Nadijémse, Naslidújem, Nastóьim, Pristóьim, Načajémse, Razumíjem, Suvražîm.* A ostâlnije Skladênije ričíni ot Vídim, Dijém, Stoьîm, jesut Jednokrátni.

3. Ot ričîn *Vódim, Vózim, Gónim, Nósim, Hódim, Lázim* : skladênije ričíni jmájut dvōjé znamenovânje. Vnožekrátno, i ǰednokrátno : kt, Zavódim, Privózim, Progónim, Zanósim, Obhódim, Prilázim.

4. Ot vnógih Obstôjnih ričîn, tvorêtse Prostíje ǰednokrátnije ričíni na *NEM* : kt, ot Vertîm, Kričîm, Stoьîm : ídet Vêrnem, Kríknem, Stánem. A níkoje jesut Koreníčni : kt, Rínem, Dénem, Kínem, Svánem, Gêrnem. A níkoje iz tíhže jmájut obstôjno znamenovânje: kákot, Vénem, Gásnem, Gínem, Ženèm.

5. Ot ǰednokrátnih Prôstih skladênije ričíni ostájut ǰednokrátni : i ot Vnožekrátnih Vnožekrátni : kákot,

Búdem, Sédem, Stánem,	Zabúdem, Zasédem, Postánem.
Bîvam, Sîdam, Stájem.	Zabîvam, Zasîdam, Postájem.

125 6. Níkoьih ričîn Vnožekrátnih Prostíh (: íliti Nes‖kladeníh :) uživájem dvojāko : vъ Obstôjnom, i vo Vnožekrátnom znamenovânju: kt, Prâšam, Kûšam, Žêdam, Dîham, Strîlьam, Rûbam: i ostâlna, kóьih gledí na lîstu.

7. Ot Obstôjnih ričîn tvorêtse ǰednokrátnije, i Vnožekrátnije : i mógutse nâto podát právila. Ali da bismo obmīnúli vozmućênja, neklādém ovdí právil : nó páče razstávili jesmo rázpis vsím Obstôjnim ričínam : i pri vsákoь pripīsáli nьejé Vnožekrátnu i ǰednokrátnu. Gledí lîsta 345.

7. Ob Pretvarânju ričîn.

1. Po Rúsku vsíje ričíni izhódet na *U* : kákot, ǰmáju, Vedù, Vódžu, i ostâlnije. A po Hervâtsku, i po Sérbsku trōjé jest ričínam okončânje : na *AM*, na *EM*, i na *IM* : kákot, ǰmam, Vedém, Vódim.
ǰ po tôь razníce trōjéže jest Previjânje, íliti Pretvarânje vъ ričínah. Glēdí ob tom vъ Razdílu 3 na lîstu 5. Támože i ob Nāčíneh, i ob Vrímeneh, i ob Osóbah ričînnih. ‖

126 ## ŪZÓRI TROǰEMÚ PREVIǰÂNǰU.

Povidâlniь nāčin.

I. *Sadášnье* Vrīme

Ūzor 1. *AM*	Ūzor 2. *EM*	Uzo 3. *IM*
Po Herv: Po Rúsku.	Po Herva: Po Rúsku.	Po Herv: Po Rúsku.
ǰmam. ǰmáju	Vedèm. Vedù.	Vódim. Vódžu.
ǰmaš. ǰmáješ, ši	Vedèš. Vedèš, éši.	Vódiš. Vódiš, ši.
ǰma ǰmájet	Vedè. Vedèt.	Vódi. Vódit.
ǰmamo. ǰmájem.	Vedemò, Vedèm.	Vódimo. Vódim.
ǰmate ǰmájete.	Vedetè. Vedetè.	Vódite. Vódite.
ǰmaju ǰmájut.	Vedû. Vedût.	Vóde. Vódet, dęt
ǰmava, jmata, ata.	Vedevà, età, età.	Vódiva, ita, ita.
ǰmavi, jmati, ati.	Vedevì, etì, etì.	Vódivi, iti, iti.

2. Promînьeno *Krâtko* vrîme

jmáh, Ƒmá tî, Ƒmá on	Vedóh, Vedé tî. Vedé on.
Hervatskì.	Hervatskì
Ƒmásmo, Ƒmáste, Ƒmáše.	Vedósmo, Vedóste, Vedóše.
Ƒmáhmo, — Ƒmáhu.	Vedóhmo, — Vedóhu.
Rúski.	Rúski.
Ƒmáhom, Ƒmáste, Ƒmáša.	Vedóhom, Vedóste, Vedóša.
Ƒmásva ásta, ásta,	Vedósva, ósta, ósta,
Ƒmásvi, ásti, ásti.	Vedósvi, ósti, ósti.

Vodíh, Vodí tî, Vodí on
Hervatskì
Vodísmo, Vodíste, Vodíše.
Vodíhmo, — Vodíhu.
Rúski.
Vodíhom, Vodíste, Vodíša.
Vodísva, ísta, ísta.
Vodísvi, ísti, ísti.

Sego vrímena Trêtja osobá vezdí jest jednāká so vtôroju.
Blûdno addá níkoьi pîšut : Ƒât, Vzjât, Otjât, Prijât :
Zapjât, Zakljât, Začât : vь misto Ƒâ, Vzjâ, Otnjâ, Prijâ :
Zapjâ, Zakljâ, Začâ. Ƒliti páče : Ƒê, Vzê, Otnê, Prijê :
Zapê, Zaklê, Začê. Ot jêh, Vzêh, i ostâlno. ‖

127 Promînьeno *Dôlgo* vrîme.

Ƒmâhi, tî Ƒmâše, Ƒmâše.	Vedîhi, tî Vedîše, Vedîše.
Ƒmâhom, âhomo : âhote, âhu.	Vedîhom, îhomo, îhote, îhu.
Ƒmâhova, âhota, âhota.	Vedîhova, ota, ota.
Ƒmâhovi, âhoti, âhoti.	Vedîhovi, oti, oti.

Vodžâhi, âše tî, âše.
Vodžâhom, âhomo : âhote, âhu.
Vodžâhova, ota, ota.
Vodžahovi, oti, oti.

Promînьeno *Soveršêno* vrîme.

Muž:	*J*mál sem,	*j*mál si,	*j*mál*j*e.	Vél sem,	vél si,	vél *j*e.
Žen:	*J*mála sem,	*J*mála si,	*j*mála *j*e.	Véla sem,	véla si,	véla *j*e.
Ni*j*ed:	*J*málo sem,	*J*málo si	*j*málo *j*e.	Vélo sem,	vélo si,	vélo *j*e.
Muž:	*J*máli smo,	*j*máli ste,	*j*máli su.	Véli smo,	ste,	su.
Žen:	*J*máli smo,	*j*máli ste,	*j*máli su.	Véli smo,	ste,	su.
Ni*j*ed:	*J*mála smo,	*J*mála ste,	*j*mála su.	Véla smo,	ste,	su.
	*J*mála sva,	sta,	sta.	Véla sva,	sta,	sta.
	*J*máli -vi,	sti,	sti.	Véli svi,	sti,	sti.

Promînьeno *Soveršêno* vríme.

Vodíl sem, si, *j*e.	Vodíli smo	ste, su.	Vodíla sva,	sta, sta.
Vodíla sem, si, *j*e.	Vodíli smo,	ste, su.	Vodíli svi,	sti, sti.
Vodílo sem, si, *j*e.	Vodíla smo,	ste, su.		

Promînьeno *Presoveršêno* vrîme,

*J*ednokrátnim ričínam vlastíto.

B*j*âhi, še, še, Dâl, dâla, lo.	B*j*âhi, še, še,	Rékel, rékla, o.
B*j*âhom, hote, hu Dâli, li, la.	B*j*âhom, te, hu,	Rékli, li, la.
B*j*âhova, ta, ta, Dâla.	B*j*âhova Rékla.	
B*j*âhovi, ti, ti, Dâli.	B*j*âhovi Rékli.	

B*j*âhi Stūpil,
B*j*âhom Stūpíli.
B*j*âhova Stūpíla,
B*j*âhovi Stūpíli.

Vъ *J*ednokrátnih ričínah nît Promînьenogo Dôlgogo vrímena : nó vъ nьego místo slûžit Presoveršêno. ‖

128 *J*liti síce.

Bîl sem Dâl.	Bîl sem Rékel.	Bîl sem Stūpil.
Bîli smo Dâli.	Bîli smo Rékli.	Bîli smo Stūpíli.
Bîla sva Dâla.	Bîla sva Rékla.	Bîli sva Stūpíla.
Bîli svi Dâli: i ost.	i ostâlno,	i ostâlno.

Presoveršêno vrîmé nimájet místa vъ Obstô*j*nih, i vo Vnožekratnih ričínah.

Prišêstno *Pêrvo.*

Jmátću[19]	Jâ	ću	jmát.	Véstću.	Jâ	ću	vést.
Jmátćeš	Tî	ćeš	jmát.	Véstćeš.	Tî	ćeš	vést.
Jmátće	Ón	će	jmát.	Véstće.	Ón	će	vést.
Jmátćemo	Mî	ćemo	jmát.	Véstćemo.	Mî	ćemo	vést.
Jmátćete	Vî	ćete	jmát.	Véstćete.	Vî	ćete	vést.
Jmátte	Oní	te	jmát.	Véstite.	Oní	te	vést.

Jmátćeva, eta, eta.
Jmátćevi, ti, ti.
Jliti Mî dvâ ćeva jmát.
Mî dvî ćevi jmát.

Véstćeva, eta, eta.
Véstćevi, ti, ti.
Vî dvâ ćete vést.
Vî dvî ćeti vést.

Prišêstno *Pêrvo.*

Vodítću.	Jâ	ću	vodít.
Vodítćeš.	Tî	ćeš	vo[dit].
Vodítće.	Ón	će	vod[it].
Vodítćemo.	Mî	ćemo	vo[dit].
Vodítćete.	Vî	ćete	vo[dit].
Vodítte.	Oní	te	vod[it].

Vodítćeva, eta, eta.
Vodítćevi, ti, ti.
Ona dvâ ćeta vodít.
Oni dvî ćeti vodít.

Ovo izrečênje Prišêstnogo vrímena jest obíčno Hervātóm, i Sérbom : i uživájetse vo vsákogo oblîčja ričínah : vъ Obstôjnih, vo Vnožekrátnih, i vъ Jednokrátnih. Jzgovarájetse pak i cilími ričmî : síce,

129 Jmát hoću, Jmat hóćeš, Jmat hóćet: Jmat hóćem, Jmat hóćete, Jmat hótet, ili hotęt. ‖
J síce : Jâ hoću jmát, Tî hoćeš jmát, Ón hoćet jmát.
Mî hoćem jmát. Vî hóćete jmát, Oní hótet, ili hotęt jmát.

Prišêstno *Drúgo*

Búdu, búdeš, búdet: Jmál, Vél, Vodíl, vodíla, vodílo.
Búdem, búdete, Búdut: Jmáli, Véli, Vodíli, vodíli, vodíla.

Búdeva, búdeta, búdeta: Jmála, Véla, Vodíla.
Búdevi, búdeti, búdeti: Jmáli, Véli, Vodíli.

[19] imatću (ćir. zajedno pisano).

Óvo izrečênje Prišêstnogo jest obíčno Rúsjanom i Zadunâjcem. Ali nimájet místa vъ Jednokrátnih ričínah : negovorîm bo síce, Búdu dâl, Búdeš rékel, Búdet stūpil. Negò po Hervâtsku velîm : Hoću dát, Hóćeš réć, Hóćet stūpit; J̌liti, Dátću, Réćićeš, Stūpítće.
A po Rúsku : vъ Jednokrátnih ričínah Prišêstno vrīmé jest jednākó so Sadášnьim : i izgovarjájetse síce,

Jâ dâm, Jâ rekú, jâ stuplьú. Tî dasí, Tî rečéš, Tî Stûpiš.
Ón dâst, Ón rečét, Ón Stûpit, Mî dadém, i ostâlno.

J vъ Skladeníh : Jâ vozstánu, Tî prîdeš, Ón učinît.
A po Zadunâjsku: Jâ ću dát, Tî ćeš réć. Òn će stūpit.
Jli Jâ hoću dàt, Tî hoćeš réć, Ón hoćet stūpit.
Jâ hoću vozstát : Tî hoćeš prît : Ón hoćet učinít.

Ne govorí síce : Jâ búdu jmát : Búdeš vést : Budet vodít. *Nimšćína. Búdem jmát: i ostâlno . Óvo bo jest skáza, vzētá iz Niméčskogo jezíka. No recí, jâ budu jmál : Budeš vél : Budet vodíl : Budem jmáli, Budete véli, Budut vodíli.

A skladájetse sé tvorênje so Spojênьmi, Ako, Ašće,[20], Kogda, Hoć, Jeda, Da, ||

130 ZAPOVIDÂLNIЬ NĀČIN.

Jmâь tî : Jmâь ón:	Vedí tî, Vedímo:	Vodí tî: Vodímo:
Ili Nâь jmájet.	Vedí ón: ili Vedím:	Vodí ón: ili Vodím:
Jmâjmo: Jmâjte vî:	ili Nâь vedét, Vedíte vî:	ili Vodíte vî:
Jmâjte oní: ili	vedíte oní:	Nâь vódit, Vodíte onì.
Nâь jmájut.	ili Nâь vedût.	ili Nâь Vódet.
{ Jmâjva, âjta, âjta.	{ Vedíva, íta, íta.	{ Vodíva, íta, íta.
{ Jmâjvi, âjti, âjti.	{ Vedívi, íti, íti.	{ Vodívi, íti, íti.

Rúsjani velêt: Jmâjmo*, Vedím, Vodím. Hervātí velêt: Jmâjmo, Vedímo, Vodímo.

PRIDIVÂLNIЬ NĀČIN.

Sadášnьe vrīme.

Jmál bih,	jmál bi,	jmál bi.	Vél bih,	vél bi,	vél bi.
Jmáli bismo,	biste,	bihu.	Véli bismo,	biste,	bihu.
{ Jmála bisva;	ta,	ta.	{ Véla bisva,	bista,	bista.
{ Jmáli bisvi,	ti,	ti.	{ Véli bisvi,	ti,	ti.

Vodíl bih,	bi,	bi.
Vodíli bismo,	biste,	bihu.
{ Vodíla bisva,	ta,	ta
{ Vodíli bisvi,	ti,	ti.

[20] Ima i aщe i (141) aчe; u »Politici« za prvo piše obično *ascze*. *Bit će gr.

Rúsjani vezdí velêt BI : kt, *J*â bi *j*mál, Tî bi *j*mál, Ón bi *j*mál : Mî bi *j*máli, Vî bi *j*máli, Oní bi *j*máli.
A Hervāti vъ pêrvih osóbah nepremînno velêt BIH, i BISMO : a vъ ostâlnih izrikájut dvojākó : Vî biste *j*máli : ili Vî bi *j*máli. Oní bihu *j*máli: ili Oní bi *j*máli. ‖

131 Promînьeno vrīme.

Bîl bih *j*mál : Bîl bi *j*mál.
Bîli bismo, te, hu, *j*máli.
Bîla bisva *j*mála.
Bîli bisvi *j*máli.

Bîl bih vél, bîl bi vél.
Bîli bismo, biste, bihu véli.
Bîla bisva, sta, véla.
Bîli bisvi véli.

Bîl bih vodíl.
Bîli bismo vodíli.
Bîla bisva vodíla.
Bîli bisvi vodíli.

Prišêstno vrīme.

Óvo vrīme neizrikájetse bez kójego Spojênja : sé jest, né budet bez síh ričîc : Ako, Ače, Ašće, Da, *J*edà, *J*eže, Kogda, i *J*nih sícevih. A tvorîtse,

vъ Obstôjnih, i vo Vnožekrátnih, iz Búdu, búdeš, búdet: kt,

Vъ Obstôjnih : Kogda Búdu *j*mál, vél, vodíl.
Kogda Búdem *j*máli, véli, vodíli : i ostâlno.

Vo Vnožekrátnih : Kogda Búdu zasīdál, polīgál, vozstájal.
Kogda Búdem zasīdáli, polīgáli, vozstájali.

A vъ *J*ednokrátnih jest *j*ednākó so Sadášnьim Povidâlnim : kt,
Kogda Dâm, rekú, stuplьú : vozstánu, prīdú.
Kogda Dādém, rečém, stûpim : i ostâlno.

NEOKONČÂNIЬ NĀČIN.

Sadášnьe. *J*máti, Vésti, vodíti. *J*mát, vést, vodít.
Promînьeno. *J*mâvši bit : védši bit : vodîvši bit.
Prišêstno. *J*mat-*j*mát : *J*mat vést : *J*mat vodít.
Prinužênje. *J*mát jest : Vést jest : Vodít jest : Komù. *J*líti,
*J*mát je : Vést je : Vodít je. Bít jest čemù. ‖

Sadášnьe.	Jmájuć,	jmájuća, -će.	Vedûć,	-ūća,	-će
Prom: pêrvo.	Jmál,	jmála, jmálo.	Vél,	véla,	vélo.
Prom: vtôro.	Jmâvši,	jmâvša, -še.	Védši,	-ša,	-še.
Pr: Terpîlno.	Jmân,	jmāna, jmāno.	Vedèn,	vedenà,	-nò.
Prišêstno.	Jmájuć	jmát	Jmájuć	vést.	

Vódeć, ili Vódęć, -ća, -će.
Vodíl -íla, ílo.
Vodîvši, -ša, -še.
Vódžen, vódžena, -no.
Jmájuć vodít.

Jednokrátnije ričíni nimájut Sadášnьego vrímena Medolьênja. Ne velîm bo : Vozstánuć, Prîduć, Učinêć. Líše ot Búdu, i ot Rekù, tvorîtse Búduć, -ća, -će : i Rekûć, -ūća, -će. J síja prestupájut vъ Obstôjnih znamenovânje. Velîm bo, Rekûć, vъ misto Velêć : i Búduć líplьe, neže Jesûć, ǰliti Sûć.

MEDOLЬÊNJA NEOKONČĀNA.

Medolьênja Prôsta pretvarájutse, kákoti i ǰmena : po vsíh čîsleh, i prēgíbeh. A Medolьênje Neokončâno ne pretvarájetse : nego vъ jednóь končíne skladájetse zъ ǰmenmi, vo vsíh čîsleh : ali né vo vsíh prēgíbeh : nó vъ Jedînom jmennīku. kt, Jmája jâ : Jmája tî : Jmája mî : Jmája vî : jmája onì. Jmajuć jâ : Jmájuć mî. Jmájući jâ, tî, ón : Jmájući mî, vî, onì.
Sadášnьe. Jmáje : ili jmája : ili Jmájuć : ili Jmájući.
Vedê : Vedę̂ : Vedûć : Vedûći.
Vóde : Vódę : Vódeć : Vódeći : Vódęć : Vódęći.
Jednokrátnije ričíni nimájut sego vrímena. ||
133 *Promînьeno.* Jmâv, i jmâvši : Véd, i védši : Vodîv, i vodîvši.
Bîv, jli Bîvši, Jmál, vél, vodíl.
Nastâvši, jli Učênši : Nastâv, jli Učên, Jmát, Vést, Vodít.
Pro : Terpîlno. Bîv, jli Bîvši Jmân, Vedèn, Vódžen.
Prišêstno : Jmáje, Jmája, Jmájuć, Jmájući jmát. Jmáje vést. Jmája vodít.

OB POMAGÂLNIH RIČÍCAH.

Gréčskiь jezík jmájet vnógo prētvórov vъ ričínah : i vsáka vrímena i osobí izrikájutse jednóju ričjû : gdi mî izrikájem dvími ili trími ričícami.
Aliti Gréčskije rîči jesut dólgi : a nášije ričíci krātkí : i potóm obōjé ishódit na jednó: kt, Φιληθησόμεθα, Budem lьûblьeni.
A ko tvorênju takóvih Skladeníh vrimên, râbet nam síje četíri ričíni : *Jesèm, Búdu, Hoćù, Jmáju.*

Jesèm, Sem,	Bih	Bjâhi	Búdu.
Jesì, Si	Tî Bi.	Bjâše tî	Búdeš. ši.
Jèst, Jê Je.	Bi. Bist.	Bjâše.	Búdet.
Jesmò, Smo.	Bismo. Bihmo.	Bjâhom, omo.	Búdem.
Jestè, Ste.	Bihom.	Bjâhote	Búdete.
Jesù, Sù.	Biste, Vî Bi.	Bjâhu.	Búdut.
Jesùt, Sùt.	Bihu. Bi.		

Hoćù.	Oćù.	Ćù
Hóćeš. ši.	Óćeš.	Ćêš. ćèš.
Hóćet.	Óće.	Ćê. ćè.
Hóćem, mo.	Oćemo.	Ćêmo. Ćemò.
Hóćete.	Óćete.	Ćête. Ćetè.
Hótet, ệt.	Óte.	Tê. tè.

Jèsm skázno : právo Jesèm. Hervatskí, Jesàm, Sàm : i hoćú, -eš, hóće : hóćemo, -ete, hóte. Búdem, -eš, -e : Búdemo, -ete, -údu. A skraćenó Bûm, Bûš, Bû, Būmo, Būste : jest Kmétsko izrečênje.

Jesvà.	Sva.	Bisva.	Bjâhova.	Búdeva.	Hóćeva.	Óćeva.	Ćêva. Ćevà
Jestà.	Sta.	Bista.	Bjâhota.	Búdeta.	Hóćeta.	Óćeta.	Ćêta, tà.
Jesvì.	Svi.	Bisvi.	Bjâhovi.	Búdevi.	Hóćevi.	Óćevi.	Ćêvi. vì
Jestì.	Sti.	Bisti.	Bjâhoti.	Búdeti.	Hóćeti.	Óćeti.	Ćêti. tì. ‖

134 Pomagâlnije vo Otricânju.

Nīsem, Nīsi, Nîst, jli Nî. Nīsmo, Nīste, Nīsu, jli Nīsut. Nīsva, Nīsta; Nīsvi, Nīsti.
Rúski : Nehoćù, Nehóćeš, eši, Nehóćet. Nehóćem, ćete, Nehotệt.
Hervatskí: Nēću, Nêćeš, Nêće. Nêćemo, Nêćete, Nête. Nêćeva, Nêćeta : Nêćevi, Nêćeti. Nebíh, Nebjâhi, Nébudu, i ost :

TERPÎLNIH RIČÎN ŪZOR.

POVIDÂLNIЬ NAČ:

Sadášnье. Gradžúse, gradîš se, gradît se. Gradîm se: i ostâlno.
Jli, Gradžèn, gradženà, -enò. Biváju, áješ, ájet : Bivájem : i ost :
Krátko Pro: Gradíh se, gradí se, gradí se. Gradihom se: i ostâlno.
Jli Gradžen, -enà, -enò Bíh, bí, bí. Gradženì bíhom, biste, bíhu.
Dôlgo Pro: Gradžâhi se. Gradžâhom se. Jli Gradžen bjâhi.
A vь Jednokrátnih. Bjâhi se Sogradíl. Jli Sogradžèn Bjâhi.

Soveršéno. Gradžén sem: gradžén si. Gradžení smo, ste, sut.
*J*li Bîl sem gradžèn : Bîl si gradžèn. Bîli smo gradženì.
*J*li, Gradíl sem sé. Gradíli smo se : ste se : i ost.
Prišéstno. Graditću se, Graditćeš se : i ost.
*J*li Bítću gradžèn, Bítćeš gradžèn : i ostâlno.
*J*li Gradžèn búdu, búdeš, et. Gradženì búdem : i ost.
Séь īzrók, vъ Terpîlnih ričínah *j*mája*j*et vezdí místo : táko vъ *J*ednokrátnih, kákо i *j*ndi. Kákot, Búdu dân, Búdu rečèn, Búdu Sogradžèn. A vъ Di*j*ânnih *J*ednokrátnih nimája*j*et místa : kakò smo víše povídali, na lîstu 129. ‖

135 ZAPOVIDÂLNIЬ NĀČIN.

Gradí se : Nâь se gradît. Gradím se, Gradíte se, Nâь se gradêt, ęt.
*J*li Búdu gradžèn : Nâь budet gradžèn. Búdite gradženì.

PRIDIVÂLNIЬ NĀČIN.

Sadášnьe. Gradíl bih se : Gradíl bi se : Gradíl bi se : i ostâlno.
Promînь(eno) : Bîl bih se gradíl : Bîli bismo se gradíli : i ostâ :
*J*li, Bîl bih gradžèn : Bîli bismo gradženì : i ostâ.
Prišêstno. Kogda se búdu gradíl : Kogda se búdem gradíli : i ost.
*J*li, Kogda búdu gradžèn : Kogda búdem gradženì : i os :
A vъ *J*ednokrátnih. Kogda se sogradžù, dîš, dît : i ostâlno.
*J*li, Kogda búdu sogradžèn: i ostâlno.

NEOKONČÂNIЬ NĀČIN :

Sadášnьe. Gradítse. Prom(înьeno) : Gradžèn bít : *j*li Gradíl se bít.
Prišêstno. Gradít se *j*mát : *J*mát se gradít.
Prinužênje. Gradít se *j*est. Bít *j*est gradženù.

MEDOLЬÊN*J*E

Sadášnьe. Gradêć se, Gradęć se, Búduć gradžèn.
Promînь(eno) : Gradžèn, gradženà, gradženò. Gradîvši se, -ša se.
Prišêst(no) : Gradít se *j*máju*j*uć. *J*máju*j*ućse gradít.

MEDOLЬÊN*J*E NEOKONČĀNO.

Sadášnьe. Gradê se, Gradę se, Gradêć se. Gradêći se. Gradęć se. Gradęći se. ‖
136 Promînь(eno) : Gradîv se, Gradîvši se. Bîvši Gradžèn. Bîv gradžèn : Nastâv, âvši, Gradít se. *j*li Gradžèn bít
Prišêst(no) : *J*máje, *j*mája, *j*máju*j*uć, *j*máju*j*ući Gradít se, *j*li Gradžèn bít.

OB PRETVARÂNJU RIČÎN.

Obličênje na trójé pretvarânje.

PRETVARÂNJE 1. na *AM*.

1. Pêrviь ūzor se zaveršájet ovími končínami : *AM*, ili *AJU*, *AH*, *AHI*, *AЬ*, *ATI*, *AL*, *AVŠI*, *AN* : kákot, *Gîbam*, *Gibáju*, Gîbah, Gibâhi, Gîbaь, Gîbáti, Gîbát, Gîbál, Gîbavši, Gîban.

2. Ko semúže pêrvomu pretvarânju pristójet vsákije ričíni, kóje *j*dut na EM, so šûmnimi znakovnícami : sé *j*est, na Žem, *J*em, Lьem, Nьem, Čem, Šem, Ćem : oprič níkoьih, koje sut napîsani ovdí níže, pod Vtôrim prētvórom : kákot, *Véržem*, *Bíjem*, *Mélьem*, *Žnьèm*, *Tečèm* i *j*nih.) A sego místa ričíni *j*esút *Kâžem*, *Síjem*, *Síplьem*, *Klíčem*, *Píšem*, *Méćem*, i *j*nije. *J* síje vъ Povidâlnom Sadášnьem vrímenu : i vъ Zapovidâlnom nāčínu : *j*dut po Vtôrom ūzóru : kt, *Kâžem* (: *jli Kâžu* :) Kâžeš, Kâžet. Kâžemo, Kâžem, Kâžete, Kâžut. Kāží, Kāžímo, Kāžím, Kāžíte. A vъ ostâlnih končínah *j*dut po pêrvom uzoru : kt, Kāzah. Kazâhi. Kāzáti, Kāzat. Kazal. Kazâvši. Kâzan. ‖

137 3. Vъ tóm preminьânju skláda AM, na EM, preminьájutse znakovníci Tonkíje vъ Šûmnije. A znakovnída se zovét oná neglasnída, kója stoьît pred poslîdnьeju glasníceju vo vsákoь rîči : kt,

B, *M*, *P* : vo BLЬ, MLЬ, PLЬ. *Gîbam*, gîbaь : Gîblьem, gîblьi. *Drîmam*, drîmaь : Drîmlьem, drîmlьi. Sípam, sípaь: Síplьem, síplьi.

G, *Z* : vъ Ž. *Strûgam*, strûgaь: Strûžem, strûži. *Kâzam*, Kâzaь: Kâžem, Kāži.

D : vъ DŽ, ili vъ Ž. *Zîdam*, -daь : Zîdžem, zîdži.

K, *C* : vъ Č. *Plákam*, plákaь : Pláčem, pláči. *Klícam*, klícaь. Klíčem, klíči.

J vъ *Ć* : *J*skâm, *j*skâь : *J*sćem, *J*scí.

L : vъ LЬ. *Stelâm*, stelâь : Stelьèm, stelьi.

N : vъ NЬ. *Načínam*, načínaь : Načínьem, načínьi.

S, *H* : vъ Š. *Kûsam*, kûsaь : Kûšem, kūši. *Pûham*, pûhaь : Pûšem, pūši.

T, vь Ć. *Pretâm*, pretâь : Préćem, precí.

4. Znakovníci *V*, *Ъ*, *R*, vъ ovóm pêrvom ūzóru *j*esut nepremînni. Kákot, *Zovém*, zoví : za Zovâm, zovâь. *Bájem*, bâь : za Bá*j*am, bá*j*aь. *Berém*, berí: za Berâm, berâь. A vъ Trêt*j*em ūzóru, i na *j*nih místeh, preminьá*j*etse V, vo VLЬ : a R, vъ RЬ : kákot, Lovîm, *J*zlâvlьam. Govorîm, *J*zgovâr*j*am. *VEM*, *Žvèm*, Žvù, Žví. Žváh, âhi, áti, át, ál, âvši, ân. ‖

138 *Zovèm*, Zovù, Zoví. Zváh, Zvâhi, -áti, -át, -âl, -âvši, -ân.

Rvèm, Rvù, Rví. Rváh, Rvâhi, -áti, -át, -ál, -âvši, -ân. *Rovèn, *roví, *rováh.

JEM. *Bájem*, Bá*j*u : Bâь. Bá*j*ah, Bá*j*ahi, Bá*j*ati, Bá*j*at, Bá*j*al, Bá*j*avši, Bá*j*an. Síce, *Vájem*, *Kájemse*, *Lájem*, *Síjem*, *Stájem*, *Tájem*, *Hvíjem*, i *Tíjem* ili Tệjem*, (: za ložèm :) a Tī*j*èm (: za Tolstí*j*em :) ko vtôromu uzoru*. *Víjem* (: za Dmèm :), Víju, Vîь : Ví*j*ah, Ví*j*ahi, Ví*j*at, Ví*j*al. Vi*j*èm (: za Motâm :) Vi*j*ù, Vîь : Víh, Vi*j*âhi, Víti, Vít, Vîl, Vi*j*èn ili vît : pristóьit ko Vtôromu ūzóru. *Grí*jem*, *Zrí*jem*, *Li*jèm* : *j*dut po pêrvom, i po vtôrom ūzóru. Gledí níže, pod vtôrim.

*Di*jèm*, Di*jù* : Dîь. Di*já*h, âhi, i ost. Síce *Dodijèm* (: za Dosâdžam :) i *nadijémse*, Sodi*j*èm, Smi*j*émse. A *nadijèm* (: za nadénem :) gledí pod vtôrim.

Blējem, Blejù : Blêь, Blejáh, -âhi, -áti, -át, -ál. Síce, *Mājem*, *Trājem*, *Hājem*, *Čājem*.

Dājem, Dajù : Dâvaь. Dāváh, i Dajáh : Davâhi, i Dajâhi: Dāváti, -vát : Dāvál, Davâvši, Dâvan. (: A né Dajál, nit Dajân :) a *jme* ričînno, Dâvan*je*, i Dajân*je*.

REM. Berèm, Berù : Berí. Bráh, Brâhi, -áti, -át, -âl, -âvši, -ân, -ân*je*. Síce *Vrèm* (: za Ložèm :) Vrí: Vráh. *Derém se*, Derí se, Dráh se, (: za Bíjem se :) Drâhi se (*: otselí udór, ilì udár : udárim). *Orèm*, Orì, Oráh. *Perèm*, Perí, Práh, Prâhi. A vrem (: za Kipîm :) i Derém (: za Lûpim :) gledí pod vtôrim ūzórom. ‖

139 5. Nepremînnože stoj*êt* D, K, N, S, vъ ovíh ričínah :
Ždèm, Ždù : Ždí. Ždáh, Ždâhi, -áti, -át, -ál, -ân, -ân*je*.
Tkèm, Tkù : Tkí: Tkáh, -âhi, -áti, -át, -ál, -âvši, -ân, -ân*je*.
Ženèm, Ženù: Žení. Gnáh, gnâhi, -áti, -át, -ál, -âvši, -ân, gnân*je*.
Sъsèm, Sъsù: Sъsí. Sъsáh, -âhi, -áti, -át, -ál, -âvši, -ân, sъsân*je*. *Jli* páče Sesèm, Sesù. A Hervatskí, Sasém, Sasân*je*.

6. Vъ níkoьih ričínah končína *AM*, A*J*U, *j*est nepremînna : kt, Rû*bam*, Gnь*ívam*, Rí*gam*, Rî*dam*, Der*zâm*, Si*jâm*, Čé*kam*, Kâ*lam*, Pel*bám*, *Jmam*, Pom*înam*, Tr*ûpam*, Môr*am*, Kí*sam*, Pî*tam*, *Jêcam* : i vъ *j*nih, kóьih gledí vъ rāzpísu.
A *j*ndi se uživáj*et* *j*edîno *EM*: kt, Zóblьem, R*vèm*, Z*idžem*, Kâ*žem*, Bá*jem*, Stel*bèm* : Pláč*em*, Síp*lьem*, Lač*em*, Pîš*em*, Méć*em*, i *j*na. A né Zobâm, Rvâm, Kâzam, i ost :
A *j*ndi se velît *AM*, i *EM* : kt, Gî*bam*, i Gî*blьem* : Drî*mam*, i Drîm*lьem* : Drâ*pam*, i Drâp*lьem* : Strû*gam*, i Strû*žem* : Lob*zâm*, i Lob*žèm* : Strâ*dam*, i Strâ*žem* : Pû*kam*, i Pû*čem* : Klí*cam*, i Klí*čem* : Kû*sam*, i Kû*šem*: Pû*ham*, i Pû*šem* : Pre*tâm*, i Pré*ćem*. Tî*kam*, i Tî*čem*, i Tî*cam*.
Gdí pak, i vъ kój*eь* ričíne čtó *j*est gódno : tó vsé hóćeš nâ*j*t oznamenānó vъ Rāzpísu ričînnom na listu 343, vsáku ričínu pod nь*ejé* Znakovníce*ju* : pod *Bam, Vam, Gam*, i ostâlnimi.
Ložèm, èš : Ložù, i Logù (: za Logâm :) Logáh, Logâhi, Loží, Logáti, Logál, Logân*je*.] Hervatskí, Lážem, Lážut : Lagál, i ost : Slážem, Slagál.] Solžèm, Solžût : Solgál. Nerecí Solgéš, Solgét, Solgém : nó, Solžéš, Solžét, Solžém, Solžeté, Solžût. ‖

140 7. Vъ nikoьih ričínah, vъ misto VAM, VAь, izrikáj*etse* *UJEM, Uь*, UVATI. Kákot, *Súj*em, Súju : Sûь. Suváh, -âhi, -áti, -át, -ál, -ân, Suvân*je*. Síce *Blьújem, Klьújem, Plьújem. A Sūjem, Sujù*, (: za Síplьem :) Sûti : gledí pod vtôrim ūzórom.
A vъ *j*nih Neokončâlnik *j*det na *OVATI*. Kákot, *Kūjem, Snūjem, Trūjém* : Kûь, Snûь, Trûь : Kováti, Snováti, Trováti. Sice *j*dut, *Banújem, Gospodújem, Psújem* : i *j*na vsá sъ Tonkími znakovnícami. Banûь : Banováh, -ovâhi, -ováti, -ovál.
A ot Šûmnih Znakovnîc tvorît se *EVATI*. Kt., *Vojújem*, Vojûь. Vojeváh, evâhi, eváti, -evál, zvojevân, vojevân*je*. Síce *Kralьújem, Noćújem, Obćújem*, Ručújem, Obećújem, Zavećújem, i *j*na.

8. A *j*nij*e* ričíni, vъ misto AM, Aь, končáj*utse* na *IM, I* : po trêt*j*em ūzóru. Kákot, *Deržîm*, ili Deržù : deržíš, deržît: Deržímó ili deržîm, deržíté, deržêt, ili deržât. Deržî : Deržímo, ili deržím : deržíte.
A vъ ostâlnom *j*dut po pêrvom ūzóru : Kákot, Deržáh, -âhi, -áti, -át, -ál, -âvši, -ân, -ân*je*.

9. Takóvi pak *j*esut vsí*j*e ričíni, kó*j*e *j*dut na *ÎM*, zъ Visôkim zāvlákom :
141 i so Šûmnimi Znakovnícami : || i ače sut Koreníčni, a né Proizvedení, ot *J*mên. Sí*j*e čúš ričíni :

Bižîm, Bižù : *Brižd*ž*bîm*, *Dvižîm*, *Deržîm*, *Drožîm*, *Zvižd*ž*bîm*, *Ležîm*, *Mižîm*, *Prežîm*, *Režîm*, *Ržîm*, *Težîm*.

Bečîm, *Brečîm*, *Bučîm*, *Gučîm*, *Derčîm*, *Zvečîm*, *Zučîm*, *Javčîm*, *Ječîm*, *Kičîm*. *Klečîm*, *Kričîm*, *Merčîm*, *Molčîm*, *Mučîm*. (: *Mčîm*, ili páče *Mečîm* :), *Ničîm*, *Pivčîm*, *Pučîm*, *Ričîm*, *Rčîm*, *Sverčîm*, *Skvičîm*, *Skučîm*, *Smerčîm*, *Smičîm*, *Sterčîm*, (: *Tačîm*, neužívano: recí Tóčim, po trêt*j*em :): *Tičîm*, *Hverčîm*, *Herčîm*, *Hučîm*, *Cverčîm*, *Cvičîm*.

Dišîm, *Peršîm*, *Seršîm*, i *Pašîm* neužívano.

Blišćîm, *Bušćîm*, *Višćîm*, *Vrišćîm*, *Lašćîm* se, *Peršćîm*, *Pišćîm*, *Plьušćîm*, *Prašćîm*, *Tišćîm*, *Trašćîm*, *Trešćîm*, *Trišćîm*.

Hvišćîm, *Hlišćîm*, *Hrešćîm*, *Hrušćîm*,

Símože pristó*j*et : *Žmîm* (: za Mižîm :) Žmí : Žmáh, Žmâhi, -áti, át, -âl, -â*n*j*e* : i *Spîm*, Spí : Spáh, -âhi, -áti, -át, -âl, -â*n*j*e* : *Tnîm*, Tníš, tnît. Tnáh, âhi, Tní, -áti, -át, -ál, -âvši, -ân, -â*n*j*e*, Tnálo. Rús*j*anom. i Léhom. Tnù, tnèš, -èt. Têh, têhi, Tní, têti, -êt, Têl, Têvši, Têt, Têt*j*e. *J*ztînam, -nâ*j*u. *J* skûdna ričína, *Dîm*, Djâhi, Djâl : i né véće. *Mnîm* (: po Rúsku :) ili Mnьù,
142 mníš : Mníh, Mnьâhi, mní, mnĕti, mnĕl, Mnĕn*j*e : po trêt*j*em. Po Hervâtsku : Mnьîm, ili mlьîm : Mnьîš : Mnьâh, Mnьâhi, || Mnьí, Mnьáti, Mnьát, Mnьâl, Mnьân, Mnьân*j*e, po pêrvom ūzóru. Vъ misto Slišîm, velît se (: so Ôstrim vlâkom :) *Slíšim* : i *j*det po trêt*j*em, Slíši*h*, -íšahi, -íši, -íšiti, -šit, -íšil, Slíšen. Slíšen*j*e : i po pêrvom, Slíšah, Slíšahi, Slíši, Slíšati, šat, Slíšal, Slíšan, Slíšan*j*e.

10. Símože kъ pêrvomu ūzóru pristó*j*et, *Boьîmse*, *Buьîm*, i *Stoьîm* : Bôь se, Bûь. Stôь. Bo*j*áhse, Bo*j*âhise, Bo*j*átise, átse, Bo*j*álse. Bo*j*ân*j*e.

11. A ostâlni*j*e ričíni na *ЬÎM*, *j*dut po trêt*j*em ūzóru : Kákot, *Broьîm*, *Goьîm*, *Doьîm*, *Koьîm*, *Kroьîm*, *Stroьîm*, *Taьîm*.

12. *J*znímlьutže se, i po tret*j*em ūzòru *j*dut i vsí*j*e ričíni na ŽÎM, ČÎM, ŠÎM, ŠĆÎM: kó*j*e nísut Koreníčni, nó ot *j*mên proizvedení. Kákot, *Sovražîm*, *Vnožîm*, *Doždžьît*, *Dolžîm* (: *Dólžim* :) *Droždžьîm*, *Rožd*ž*bîm* se, *Ježîm* se, *Meždžьîm*, *Omužîm*, *Srožîmse*, *Ložîm*. *Učîm*, *Legčîm*, *Mekčîm*, *Svidočîm*, *Težčîm*. *Grišîm*, *Smišîm*, *Sušîm*, *Pušîm*. *Vošćîm*, *Tošćîm*. *Gnoьîm*, *Dvoьîm*, *Znoьîm* : i ost. Ová bo *j*dut ot *j*mên, Vrâg, Vnóg, Dôlg, Dólg, Dróždžьi. Rozgvà, *J*êž, Mēzga, Mûž, Sróg. Ûk, Légok, Mékok, Svidòk, Téžok. Grîh, Smîh, Sùh, Pùh. Vôsk, Tòšć. Gnôь, Dvôь, Znôь, i ostâlno. Právo se velît: *Želьîm*, Želьíh, Želьìl, Želьíti, Želьèn, Želьênje i Želênje.
143 *Odolîm*, Zdolîm, ili Odolêjem, Zdolêjem : Odolíti, Odolíl, Odolьèn, || Odolьênje, i Odolênje. *Podóbitse*, i *Spodóbitse*. A skázno po Léšsku : Želáju, Želál, Želânje. Zdoláju, Zdolál. Podobáet.

Hervātí velêt : *Žudîm*, žudíti : *Žêdam*, žēdáti : i *Žêdjam*, žēd*j*áti. *Pámetim*, pámetiti. *Venčâm*, venčáti. *Končâm*, končáti, Skončâь. **J*liti líplьe, Končîm, Končí : Končáh, -âhi, -át, -ál, -ân, Končân*j*e. Kákot Deržîm, Deržân*j*e. Kričîm, Kričân*j*e*.

A Léhi velêt : Žâdam, žādáti. Pametam, pámetati po pêrvom. A Venčîm, Venčíti. Končîm, končíti : vsé po trêt*j*em.

Dvo*j*āko *j*det : *Gledîm*, gledíti : i *Glédam*, glédati.

Ot Tòšć ili Tèšć, *ǰdet Tošćîm* se, i *Tešćîm‿se*, (: za skorbîm se :) po trêtǰem, Tešćítise, Tešćíl‿se, Tešćênǰe. *J̌* po pêrvom : Tešćátise, Tešćálse, Tešćânǰe (: a ne Tšćânǰe :), kákot Deržîm, Tišćîm.

PRETVARÂNǰE 2.

na *EM*.

Ob sém prētvóru nemóžetse dát óbćeno právilo: nó razstávit hóćem vsíǰe ričíni sego místa rêdom, po znakovnícah.

1. *BEM, BU. Grebèm, Grebù* : Grebóh, Grebîhi i Grebâhi, Grebí, Grébsti, Grébst, Grébel, grebla, -lo : Grébši, i Gréb : Grebèn, -enà, -enò: Grebênǰe. Síce. *Dōlbem*, ili Dūbem : *Zēbet*, Ozēbem, *Skrebèm, Skūbem, Šibèm.* ‖

144 2. *ЬEM, ЬU. Žīvem*, Živù : Živóh, Živîhi, ili Živâhi, Žīvi, Žíti, Žít, Žîl, Žîla, Žîlo : Žîvši, Žîtǰe i Živênǰe. Síce, *Plīvem*, Plivèn, -enà, -enò : i Plît, plīta, to : Plivênǰe, i Plîtǰe. *Plovèm*, -óh, -îhi, -âhi, Ploví, Plûti, i Plût : Plîti, i Plît : Plûl, i Plîl : Plûvši, i Plîvši : Plûtǰe, Plîtǰe, i Plovênǰe. *Slovèm*, -óh, -vîhi, -âhi, Sloví, Slûti, Slût, Slûvši, Slûl : Slûtǰe i Slovênǰe.

3. *GEM, GU.* Žgèm, Žgù. Gledí ŽEM, -GU.

4. *DEM, DU. Bodèm, Bodù* : Bodóh, -dîhi, -âhi, Bodí, Bósti, Bóst, Ból, bóla, bólo, Bódši, Bodèn, Bodênǰe. Síce, *Blēdem, Blьūdem, Brēdem, Vedèm, Gūdem, Klādem, Krādem, Prēdem.* A zāvlákov oblîčaь : Blêsti, Blьûsti, Brêsti, Gûsti : Vésti, Klásti, Krásti, Présti, Blêl, Blьûl, Brêl, Gûl : Vél, Klál, Král, Prél. *Búdem, Búdu*: Bíh, Bǰâhi, Búdi, Bíti, Bít, Bîl, Bîvši, Bîtǰe. Zabîtǰe, i zabivênǰe, ot zabúdem.

Vídem, Vidù, Vîm : Vidóh, i Vídah : Vidîhi, i Vidâhi : Vidí, Vídž, i Vîь : Vídati, Vídat : Vídal, vídala, -lo : Vídavši : Vídan : Vídanǰe : i Vidèn, Vidênǰe.

Grēdem, Gredù : Gredîhi : Gredûć : Grêde ili Gredę̂ : i né véće.

Dādem, Dadù : dādeš, dādet : dademò, ili dadèm, dadetè, dadût. *J̌li, Dâm* :

145 dâš, ili dasí, dâst, ‖ dāmo, dāste, dadût. Dadóh, i dáh. Dādí, i dáь (: a né Dážďь :) Dáti, dát : Dâl, Dâvši, Dân, Dânǰe.

J̌dem, J̌du : J̌dóh, J̌dîhi, -âhi, J̌dí : J̌ttí, J̌t, J̌šel, ǰšla, ǰšlo : šél, šlá, šló : Šédši : Šêstǰe. Sǒǰdem, Soǰdóh, Sǒǰti : né Snîdem, Snidóh, Snîti.

Ьīdem, Ьidù, Ьîm. Ьidóh, ьíh. Ьidîhi, ьidâhi. Ьīdí, Ьîь, ьîž : ьidím, ьidíte, ili ьîьte, ili ьîžte. Ьíl, ьídla, ьídlo : ili Ьíla, ьílo. Ьídši. Ьidèn. Ьidênǰe. ьîd, a né J̌âd. Ьīdem. ьidù, ьīdeš, ьīdet, : ьidemò, ili ьīdem, ьidetè, ьidût. Ьîm, ьîš, ili ьisì, ьîst : ьīmo, ьīste, ьidût : (a né ьidę̂t).

Znādem, Znadù : znādeš, -det, znademò, znādem, znadetè, znadût. *J̌li, Znâm, znāju* : znāǰeš, znasì, znaǰet, znâst : znāmo, znāǰem, znāste, znadût, znāǰut. Znadóh, i znáh. Znadîhi, i znâhi. Znādí, znadímo, ili znadím, znadíte. Znâь, Znâǰmo, Znâǰte. A ostálno po pêrvom ūzóru : znáti, znál, znâvši, Znân, Znânǰe. *Pādem, Padù* : Pádoh, Pādí, Pásti, Pást, Pál, Padši, Padênǰe. *Sédem, Sédu* : Sédoh, Sédi, Sésti, Sést, Sél, Sédla, sédlo, ili séla, sélo : Sédši, Sédenǰe.

5. *ŽEM, GU. Brīžem, Brigù* : brīžeš, brīžet, brīžem, ili brižemò, brižetè, brigût. (: Rúski: Brīgèš, brigèt, brigèm, brigetè :) Brigóh, brižé,

brigóhom, góste, góše. Brizîhi, i Brigâhi. Brizí, Rúski Brīgí. Brîći, Brîć. Brîgel, brîgla, brîglo. Brîgši. Brižèn. Brižênje. Brizítelь.
(Rúski : Sьîm, ili Sjêm : Sьíl, Sьidèn : Sjél, Sjedèn. Sьidáju, Sjedáju.
Hervatskí : Zьîm, Zьidóh, zьî, zьíst, zьíl, zьidèn : zьîdam. Ʒzьîm, Ʒzьîdam. Ʒzîdam.
Po kmétsku, i po Léšsku : Snîm, Snísti, Snîdam, Snîd, Snidânje.
Ru: Sjél. Her: Zьíl, Sьíl, Ʒzьíl. Léšski, Zjádl).

146 Síce, *Véržem, Vérgu* : Vérgoh, Vérzi, Vérgi : Vérći : vérć. Vérgel, -gla, -lo. Vérgši. Véržen. Vérženje.
Léžem, Légoh, Lézi, Légi : Léći, Léć : Légel, Légši, Léženje.
Móžem, Mógu : Mogóh, Mozîhi i Mogâhi : Mozí i Mogí : Móći, Móć : Mógel, -gla, -lo : Mógši : Móženje.
Síce Prēžem, Sēžem, Strēžem, Strīžem.
Žgèm, Žgù : žgèš, žgèt, žgemò ili žgèm, žgetè, žgût. Žgóh, žže, žžé (: ili páče, žežé :) žgóhom, žgósmo, žgóste, žgóše. Žgâhi, i Žezîhi. Žgí, žgímo, ili žgím, žgíte. Žéći, Žéć. Žégel, žégla, žéglo : ili žglá, žgló. Žégši. Žžèn, Žžênje; ili páče, Žežèn, Žežênje.
Hervātom dvojāko : po vtôrom, i po pêrvom ūzóru : Žgáh, Žgâhi, Žgáti, Žgát, Žgâl, Žgâvši, Žgân, Žgânje.

6. *ZEM, ZU. Vezèm, Vezù* : Vezóh, Vezîhi, -zâhi, Vezí, Vézti, Vézel, -ézla, -lo : Vézši : Vezèn, Vezênje.
Síce, *Vērzem*, Vêrzsti, Vêrzel. *Grīzem. Lízem.* Lízoh, Lízihi i Lízahi. *Otverzì*, ne Otvêrst.

7. *ƷEM, ƷU. Bíjem, Bíju* : Bíh, Bíjahi, Bîь, Bíti, Bít, Bíl, Bîvši, Bijèn i Bît, Bijênje i Bîtje.
Brijem, Briju, -íh, -íjahi, i ost : Brivèn, i Brît.
Vijèm, Vijù. Vîl. Vijèn, i Vît. Vijênje i Vîtje.
Vopíjem, íju : -íh, -ijâhi, pîь, -íti, -ít, píl, -îvši, Vopẽnje.
Gnьíjem, jù : Gnьîl : Gnьîtje i Gnьijênje.

147 *Gríjem, íju* : Grivèn i Grît : Grivênje, i Grîtje. Gríh, ‖ i Gríjah. Grijâhi. Gríti, grít : i Gríjati, gríjat. Gríl, né Gríjal.
Zríjem, íju. Zríh, zríjah. Zrijâhi. Zrîь, i zríjaь. zríti, i zríjati. Zríl, i zríjal. Zríjanje.
Klījemse, ijúse : Klîhsa, klijâhise, Klîьse : Klîtise : Klîlse. Oklîvšise, Oklîtje, Oklivênje.
Kríjem, íju : Krivèn, Krît. Krivênje, i Krîtje.
Lijèm, ijù : Lîh, Lijâhi, Lîь, Líti, Lít, Lîl, Lîvši, Lît, Lîtje. *Ʒ* Lijáh, Lijáti, -át, -ál, -ân, -ânje.
Míjem, íju : Míh, Mijâhi, Mîь, Míti, Mít, Míl, Mîvši, Mît, Mivèn, Mîtje, Mivênje.
Pijèm, ijù : Píh, Pijâhi, Pîь, Píti, Pit, Pîl, Pîvši, Pît, Pîtje.
Pojèm, ojù : Pêh, Pêhi i Pojâhi, Pôь, Pêti, Pêt, Pêl, Pêvši, Pêt, Pêtje : Pojèn, Pojênje, i Pênje. Pésen, i Písen.
Príjem, -íju : Príh, Prijâhi, Prîь, Príti, Prít, Príl, Prîvši, Prînje, Prijênje.
Rījem, -ijù: Rîh, Rijâhi, Rîь, Rîti, Rît, Rîl, Rît, Rîtje.
dospíjem, íju : píh, pîь, píti, pít, píl, pîvši. Dospiven, Dospît. Dospivênje, Dospītok, îtje.
Sūjem, -ujù : (: za Síplьu :) Sûh, sûhi, sûь, sûti, sût, sûl, prosûvši, prosûtje. A Sújem, (: Pehâm :) gle : vъ pêr: ūz:

Tíjem, -íjù, (: za Tolstíjem :) Tîh, Tijâhi, Tîь, Tîti, Tît, Tîl, Tîvši, **Tîtje.**
Tlíjem, -íju : Tlîm, Tlьù : Tlíh : Tlьâhi : Tlîь, i páče Tlí : Tlíti, Tlít : **Tlîl,** *Jztlîvši,* Tlînje, i Tlьênje,
Trūjem, -ujù: Trûh i Trováh: Trovâhi: Trûь : Trováti i Trûti : Trovál i Trûl : Trovânje, i Trûtje. ‖
148 *Umíjem, Uméju* : Umíh, Umijâhi, Umîь, Umíti, ít, Umíl, Umîvši, **Umînje,** ili Umênje.
Uníjem, Unéju : po tomúž.
Uspíjem, Uspéju : po t(o)múž. Uspivênje, Uspênje, Dospītok.
Jzújem, Jzúju : Jzúh, Jzûь, Jzúti, Jzút, Jzúl. Jzûvši, Jzuvén, i Jzût, Jzuvênje, Jzûtje. Obújem, po tomúž, Obútel, Obūtok.
Čújem, Čúju : Čúh, Čujâhi, Čûь, Čúti, Čút, Čúl, Čûvši, Čût, Čûtje, i **Čújen,** Čújenje.
Šíjem, Šíju : Šíh, Šijâhi, Šîь, Šíti, Šít, Šíl, Šîvši, Šît, Šîtje, Šivèn, Šivênje.

8. *KEM, KU.* Gledí *Čem, Ku.*

9. *LЬEM, LЬU. Mélьem, Mélьu* : Mlíh, Melьâhi, Melьí, Mlíti, **Mlít,** Mlíl, Mlîvši, Mélьen, i Mlît : Mélьenje, Mlîtje.

10. *MEM, MU. Dmèm, Dmù*: Dúh, Dmâhi, Dmí, Dúti, Dút, **Dúl,** Dûvši, Dût, Dûtje.
Žmèm, Žmù: Žêh, Žêhi ili Žmâhi, Žmí, Žêti, Žêl, Žêmši, Žêt, Žêtje.
Herv. *JÁMEM, Jámu*: Jêh, Jêhi, Jamí, Jêti, Jêt, Jêl, Jâmši, Jêt, Jêtje.
Rúski. *Jmu* : Jâh, Jâhi, Jmí, Jâti, Jât, Jâl, Jêmši, Jât, Jâtje.
Her: *Jemlьèm* : Rúski, *Jmáju. Poprávi, Ьimáju.*
J̌mena: Jâm. Jáma. Jamèc ili Jemèc.

Skladênije ričíni.

Vózmem, Vozmù. Vzêh, Vozmí, Vzêti, Vzêt, Vzêl, Vzêmši, i Vzâmši, Vzêt, Vzêtje, Vzētok. Herv. Uzêh, Uzmí, Uzêl, Uzêt, i ost. Vzímlьem, Vzimlьù, Vzimáju. Vzimáh, Vzimâhi, Vzimâь, Vzimáti, át, Vzimál, âvši, ân, ânje.
Vozprîmem, Vozprijemlьèm, Vozprijêtje. Gledí: Prîmem. Po Rúsku, Vzjâh, Vzjâti, Vzjât, Vzjâl, Vzjât, Vzjâtje, Vzjātok. ‖
149 *Vônmem, Vonmù.* Vnêh, Vonmí, Vnêti- êt, -êl, êmši. Vnemlьèm, Vnimáju. Vnimáh, -âhi, -âь, -áti, -át, -ál, -ân, -ânje.
Zâjmem, Zajmù, Zajêh, Zājmí, Zajêti, -êt, Zájel, Zajêmši, Zajêt, Zajêtje. (: Né Zanêh, Zanêti, Zánel :).
Zajemlьèm, Zaьímlьem, Zaьimáju. Zajemáh, âhi, i ost: i Zaьimáh, -âhi, -aь, -áti, -át, -ál, -âvši, -ân, ânje. *Nezajemlьí, Nezaьimâь, a né Nezamâь.
Zavózmem: gledí Vózmem. Zavzímlьem.
Zaprîmem, Zaprijemlьèm : gledí Prîmem.
Známem, Znímlьem, Znêt : gledí Snámem.
Jznámem, Jzónmu : Jzněh, Jznamí ili Jzonmí, Jznêti, êt, J̌znel, **Jznêmši,** Jznêt, Jznêtje, Né Jzmú, Jzjât, Jzjâtje, Jznemlьèm, Jznímlьem, Jznimáju : Jznimáh, âhi, i ost.

Nâjmem, Najmù : Najêh, Nājmí. Najêti, -êt, Nájel, Najêmši, **Najêt,** Najêtje, Nājem, Nājémnik. Né Nánjal, i ost.
Najemlьèm, Naьímlьem, Naьimáju.
Navozmem se česò. Návzel se česò. Navzêtje.

Objámem, Obôjmem, Obojmù : Objmù : Objêh, Objamí, obojmí, obimí, Objêti, -êt, Óbjel, Objêmši, Óbjet, Objêtje.
Obьímlьem, Obьimáju : Obьimáh, -âhi, i ost.

Otnámem, Otôjmem, Ótmem, Otimù, Otmù: Otnêh, i Otêh. Otnamí, Otonmí, Otojmí, Otmí. Otnêti, -êt. Otêti, -êt. Ótnel, Ótel. Otnêt, Otnêtje. Otnimlьèm, Otnímlьem, Otnimáju, Otimáju. Otnemah, nimáh, timáh: âhi: i ost.

Podjámem, Podôjmem, Podnamem, Podojmù : Podjeh, nêh. Podjamí, namí ; Podojmí, onmí : Podjêti, -nêti, i ost.
Podjemlьèm, Podьímlьem : Podnemlьèm, ímlьem.
Podimáju, Podnimáju : i ostâlno. ||

150 *Pôjmem, Pojmù* : Pojêh, Pōjmí, Pojêti, -êt, Pójel, Pojêmši, Pojêt, Pojêtje. Pojemlьèm, Poьímlьem, Poьimáju. A né Poimáju,

Prêjmem, Prejmù. Prejêh, Prējmí, Prejêti, Préjel. (A né Prenjâti, Prénjal.) Prejemlьèm, Preьimlьem, Preьimáju. Prevózmem. Prevzímlьem.

Prîmem, Primù : Prijêh, Prīmí, Prijêti, êt, Príjel, Prijêmši, Prijêt, Prijêtje. Prijemlьèm, Priьímlьem ; Priьimáju, Priьimâь. (A né Prinêti, Prínel, Prinimáju, âь :). Privózmem, Privzímlьem.

Raznámem, Razôjmem, Razôjmu : Raznêh, Raznamí. Razonmí, Raznêti, -êt, Ráznel, -êmši, -nêt, -nêtje.
Raznemlьèm, nímlьem, Raznimáju : i ostalno.
Razvózvem, Razvozímlьem.

Snámem, Sônmem, Sôjmem : *Sonmù* : *Sojmù* : Snêh: Snamí, Sonmí, Sojmí: Snêti, -êt: Snêl, Snêmši: Snêt, Snêtje. Sojèm, Sojmà : (né Sònm, Sonmà :) Snemlьèm, Snímlьem, Sojemlьèm, Soьímlьem, Snemlьù, Snimáju, Sojemlьù, Soьimáju: i ostâlno.

Ûjmem, ujmù : Ujêh ili Uzêh: Ujmí: Ujêti ili Uzêti : újel ili úzel. Ujêtje, Uzêtje. Ujemlьèm, Uьímlьem, Uьimáju. (A né Unêti, Unimáju).

11. *NEM, NU. Dénem, Dénu.* Díh, Dení, Díti, -ít, Díl, Dîvši, Dénьen, i Divèn. Zadénьenje, Nadivênje.
Žánьem, Žnьèm, Žnьù. Žéh, Žêhi, Žnьí, Žéti, -ét, Žél, Žênši, Žêt, Žétva.
Kōlnem, Kolnù, Klenùm. Klêh, Klêhi : Kōlní, Klení : Klêti, -êt, Klêl, Klêvši, Klêt, Klêtva. ||

151 *Mánem, mnèm, Mnù* : Méh, Mêhi, Maní, Mní : Méti, Mét, Mél, Mênši, Mêt, Mêtje.
Pnèm, Pnù. Pêh, Pêhi ; Pní, Pêti, Pêt, Pêl, Pênši, Pêt, Pêtje.
Účnem, účnu. Učêh, Uční, Učêti, -êt, účel, Učênši, účet, Počētok, Začēlo, Začētok. Rúski, Počātok, Začātok, Začālo.
Stánem, Stánu. Stáh, Stáni, Státi, -át, Stál, Stâvši, Stánьenje. Vozstánьenje, Postánok, Ostánok, Dostánok, Léhom Státok, Dostátok, Ostátok. A Stânje, ili Stojânje, ot Stoьîm.
Vénem, Vénu. Vénuh, Venâhi, Véni, vénuti, -ut, Vénul, (: Uvénul, i Uvél :) Vénuvši, Vénьenje.

Jednokrátno. *Gánem, nu.* Ganúh, -ní, -núti, -út, -úl, Gánьen, -nje.

Obstôjno. *Gnèm, -nu.* Gnúh, (: Gibâhi ot Gíbam :), Gní, Gnúti, -út, Gnúl, ûvši, Gnût, Gnûtje, Gnьênje.
Gíbnem, Gíbnu, Gínem, Gínu. Pogíbnuh, -ínuh, Pogíboh. Pogibâhi. Gíbni, Gíni. Gíbnuti, ínuti, ut. Gínul, Gíbel, bla, lo. Pogínuvši, íbši. Gínьenje.
Ženèm, Ženù, Gnáh, âhi. Gledí vъ pervom ūzóru.

T*ónem, nu.* Tonúh, Tonâhi ili Utanâhi, Toní, Tonúti, -út, -úl, -ûvši. Tónьenje.
Zínem, nu. Zínuh, -ni, -nuti, -nut, -nul, -nuvši, Zínьenje.
Sícež *j*dut vsíje ostâlnije ričíni, koje pred skladom NEM *j*májut glasnícu. Kákot *j*esut,
Blьúnem, Brînem, Bûnem, Vînem, Glénem, Grónem, Dúnem, ili Dúhnem, Kánem, Kínem, Klénem, Klьúnem, Klónem, Krênem, Lînem, Lûnem, Ma-
152 nemse, Spomênem, Mînem, Plânem, Plînem, Plьúnem, || u Prénem, Priónem, Rínem, Svánem, Sînem, Slînem, Stînem, Súnem, Počênem, Počínem, zašînem, Šćúnem.
A ot *j*nih níkoьih ričîn, kóje pred skládom NEM *j*maj*u*t Neglasnícu, dvo*j*ākó se tvorêt níka vrimena:

Bnem. *Gíbnem i Gínem*, nu. Pogíbnuh, i Pogíboh. (: Pogibâhi, ot Pogîbam :) Pogíbni, i Pogíni. Pogíbnuti, -ut, i Pogínuti, -ut. Pogínul, i Pogíbel, -íbla, -íblo. Pogínuvši, i pogíbši.
*Zêbnem, Ozêbne*m, Ozēbem, -nu, -bu. Ozēbnúh, Ozēbóh. (: Ozebâhi :) Ozēbní, Ozēbí, Ozēbnút, Ozêbst: Ozēbnúl, Ozêbel, Ozebnûvši, -êbši. Síce Ušíbnem, -bèm.

G. *Bígnem, -gnu.* Zbígnuh, Zbigóh, (: Zbigâhi :) Zbígni. Zbígnut. Zbígnul, i Zbígel, Zbígnuvši, ígši. Zbígnьenje. Síce, *Vôlgnem.* Zvólgnuh, -goh : -gnul, ólgel. *Vozdvígnem, -nu. Zadérgnem, -nu. Ulgnèm*, -nù. *Otlégnem*, -nu. *Mizgnèm*, -nù : promizgnúlo, -ízglo : né Promzglò. *Zaprêgnem*, -nù, *Sêgnem*, -nù. *Dostígnem*, -nu. *Ustríg*nem, -nu. *Potêg*nem, -nu. *Utérgnem*, -nu.

D. *Brídnem*, -nu. Obrídnuh, -dóh. (: Obridâhi :), Obrídnul i Obrídel, -ídla, -ídlo : i ostâlno. Sice, *Zgâdnem, Kládnem* : Kládnuh, pokladóh. Kládnul, Poklál : za Pokládel.

Z. *Vêznem*, -nu. Uveznúh, -zóh, -âhi. Uvēznúl, -êzel, -êzla, -lo. Síce *Gréznem* : Ugréznuh, -zóh: -âhi: Gréznul, Grézel. Ugréznuvši, -ézši. *Mérznem, Níznem*, Uníznul, unizóh. A né Unzóh.
Pólznem, Rznèm : Zarznúh, -zóh : (Rizâhi, ot Rîzam), Zarznúl.
Šćéznem : Ošćéznuh, -zóh : -éznul, -ézel. Šćéznьenje.

K. *Obíknem*, -nu : Obíknuh, -íkoh : Obíknul, -íkel. Obíknьenje. Obikâhi, ot Obîkam. Síce Zvíknem, -nav : Priv : Otvíknem.
Úspnem, ili úsnem. Uspnù, Usnù, Usnùh, Uspóh. Usní. Usnúti, Usnút, Usnúl. Usnûvši, Usópši. Usnьênje, i uspênje. i ost. Usîpam, -páju, Zasnù. Zasipáju. ||

153 *Kléknem*, -nu. Pokléknuh, -kóh : pokléknul, -ékel.
Síce *Klíknem*, -nu. *Kriknem*, -nu. Vozklíknuh, -kóh.
Vozkríknuh, -kóh. *Lêknem‿se*, -nú‿se. Vozlēknúh‿se, -kóh‿se.
Méknem, Méknu, né Mknù. Umeknuh, Umekóh : i Umknúh, Umkóh.
Mérknem, -nu u Môlknem, -nù. *Móknem*, -nu : Premoknúh, -kóh.
Níknem, -nu. *Píknem*, -nu. *Pùknem*, -nu. Réknem zló, právo Rečèm. *Osêknem*, -nu.
Síknem, -nu: Posíknuh, -kóh : Posíkel, a né Posíknul. Usičênje ili Otsičênje glāví : a né Usiknovênje. *Smîknem*, -nu : Posmîknúhse, -kóhse.
Téknem, ili *Tóknemse*, nuse : a né Tknèm. Dotoknúhse. Dotkóhse. Votkóh. Dotoknúl‿se. *Cérknem*, -nu. *Térknem*, -nu.

P. *Lípnem*, -nu : Prilípnuh, -póh, -pé : -ípnul, -ípel. *Tónem*, -nu : Utonúh, -opóh, utopé. Utonúl, -ópel.

Krípnem, -nu. Okrípnuh, -póh : Okrípnul, -ípel.

S. *Gásnem*, -nu : Ugasnúh, -sóh : -snúl, Ugásel. *Užásnem‿se.*

T. Métnem zló : recí Véržem.

H. *Tíhnem*, -nu : Utíhnuh, -íhoh : Utíhnul, -íhel.

Vozkrésnem, -nu : Vozkresnúh, -sóh : Vozkresnúl, Vozkrésel. Vozkresnûvši, -ésši. Vozkrésnьenje, i Vozkresênje : i Vozkrešênje, ot Vozkresîm, -ešù.

A oprič tíh izprečtênih ričîn, *ǰnije* nimájut dvojegó tvorênja : nò *ǰdut* vsíje kakò Zínem : hóćti *ǰmájut* neglasnícu pred skládom NEM. Kákot, Blîsnem, Brósnem, Vêrnem, Dáhnem, i *ǰnije*. Blisnúh, a ne Blisóh.

12. *PEM, PU. Sopèm, -pù.* Sopóh, Sopîhi, Sopâhi, Sopí, Sopstì, Sópst, Sópel, Sópši, Sopèn, Sopênje. Síce, *Tepèm, Hlop*èm, *Hro*pèm.

13. *REM, RU. Vrèm*, Vrù. Vrìh i Vróh : Vrâhi, Vrí, Vríti, Vrít, Vríl, Vrîvši, Vrênje. A *Vrèm, Vrá*ti, Vrâl : gledí vъ pêrvom ūzóru. ‖ *Derèm*, Derù : *Drèm*, Drù. A *Snît se*, Prisnît‿se, po trêtjem, ūzóru. Prisní se. Snьâše se. Snílo‿se, Prisnílo‿se. Prisnîvši‿se. Snьênje, Prisnьênje. Snivájet‿se. Prisnivájet‿se. gledí lîsta 174. —[21]

[174] [— Óvo zanesí kъ lîstu 153.]

Ob ričínah, *Spîm, Spnèm*, i *Snît‿se.*

Spîm, Splьù.	Spâvam, Spaváju.	Pospîm, Posplьù.
Spáh.	Spāváh	Pospáh.
Spâhi.	Spavâhi.	— —
Spí.	Spâvaь.	Pospí.
Spáti, Spát.	Spāváti, vát.	Pospáti, át.
Spâl, spâla, âlo.	Spāvál, ála, álo.	Póspal.
Spâvši.	Spavâvši.	Pospâvši.
Spânje.	Spavânje.	Pospânje.
Spêć, Spę̂ć.	Spavájuć.	— — —
	Sícež: Zaspâvam.	Zaspîm.
	Naspâvam se. Obospâvam.	Naspîm‿se. Obospîm.
	Prospâvam se.	Prospîm‿se.
Spnèm:		
Neužîvano.		*Uspnèm*, ili páče
	Sîpam, áju, Usîpam, áju.	Úsnem, úsnu.
	Sīpáh, Usīpáh.	Usnúh. Uspóh.
	Sipâhi, Usipâhi.	— —
	Sīpál‿sem, Usīpál sem.	Usnúl sem: (a né Usópel : ópla.)
	Sîpaь, Usîpaь.	Usní. ‖
[175]	Sīpát, Usīpát.	Usnút.
	Sipâvši, Usipâvši.	Usnûvši. Usópši.
	Sipânje, Usipânje.	Usnьênje. Uspênje.
	Sipájuć, Usipájuć.	— —
	Sícež : Zasîpam.	Zásnem.
	Posîpam.	Pósnem.
	Prosîpam‿se.	— —

[21] Ispor. radi prijenosa strane 153 i 174.

Snîtse.	Snivájet se.	Prisnivájetse	Prisnît se.
Spí se : Neužîv.	Snīvá se.	Prisnīvá se.	Prisníse.
Snьâše se.	Snivâše se.	Pris:	— —
Snít se.	Snīválo se	Pris:	Prisnílo se *j*est.
Snílo se *j*est	Snīvát se.	Pris:	Prisnítse:
Snîvši⌣se	Snivâvši se.	Pris:	Prisnîvši se.
Snьênje.	Snivânje.	Prisnivânje.	Prisnьênje.
Snêć se. Snę̂ć se.	Snivájuć se.	Pris:	— —

A Kmétskiь īzrók *j*est : Otsnîm se, Otsném⌣se : Otsnîvam se, Otsîpam se. *J* još mérže Ocknîmse. Ocknémse, Ocknîvamse. Recí Probudîm se, Probûdžam se.

Spîm, *j*det po pêrvom : Spnèm, po vtôrom : Snît⌣se, po trêt*j*em ūzóru. Recí : Snьênje, Prisnьênje, Sônno víděnje : a né iz Latînska, Sônje, nit Sánьa. ‖

154 Odróh, odríh. Drâhi. Derí, drí. Drîti, drît. Dêrl. Odêrvši, Dêrt, i Drèn. Dêrt*j*e, Dreníca. (: a Derémse, za Bí*j*emse, gledí vь pêrvom ūzóru :). Síce *Žerèm*, Žrèm : *Mrèm*, *Prèm*, *Strèm* : *Tárem*, Trèm : *Cvrèm*. Pózert, Ótpert, Próstert, Zátert i Zatrèn, Ócvert. Žêrt*j*e, i Žrênje. Umêrt*j*e, ili Ūmor. Têrt*j*e i Trênje. Cvêrt*j*e.

14. *SEM. SU. Nesèm*, -sù. Nesóh, -sîhi, -sâhi, Nesí, Nésti, Nést, Nésel, Nésši, Nesèn, Nesênje. Síc *Pāsem*, *Trēsem*.

15. *TEM, TU. Gnьetèm*, -tù. Gnьetóh, -tîhi, -tâhi, Gnьetí, Gnьestì, Gnьést, Gnьél, Gnьétši, Gnьetèn, Gnьetênje.
Síce *Metèm*, Mestì, Mél : Metlà, Pomélo: i *Mētem*, Metù, Mêsti, Mêl, Smetênje, ili Mētež. *Pletèm*, plél. *Rāstem*, Râsel, râsla, -lo. *Sretèm*, ili Sritèm: Obretèm : Srél, Sríl, Sretênje, Sritênje, Sríća ili Sréća. *Cvetèm*, Cvél, Cvetênje. Čtèm, Čtù. Čtóh, Čtîhi, Čtâhi, Čtí, Čestì, Čést, Čél, čéla, čélo. (Po Rúsku, Čél, člà, člò), Čétši, Čtèn, Čtênje. A oprič togó, Hervātí velêt i síce : Čtèm, Čtáh, Čtâhi, Čtí, Čtáti, Čtát, Čtál, Čtâvši, Čten, Čtênje : i Čtân, ânje. : Kákot, Berèm, Berí, Brâl, Brânje.

16. *ČEM, KU. Vlīčem*, Vlikù. Vlikóh, Vličé, Vlikóhom.
Vlicîhi, Vlikâhi. Vlīcí. Vlikí, po Rúsku. Vlíći, Vlíć. Vlîkel, -kla, -klo. Vlîkši. Vličèn, Vličênje. Síce, Vōlčem, *Tōlčem*, *Lēčem*, *Pečèm*, péći, pékel. *Rečèm*, réći, rékel. *Sīčem*, Síći, síkel. *Tečèm*, téći, tékel. ili Volkù, Tolkù, Lekù,
155 Pekù, Rekù, Sikù, ‖ Tekù, tečèš, tečèt : tečèm, tečetè, tekût.

17. Ot znakovníci[22] R, Medolьênje ídet na *RL*, *RLA*, *RLO* : kt, úmerl, úmerla, úmerlo. A ot *B*, *G*, *Z*, *K*, *P*, *S*, *j*det na *EL*, *L*, *LA*, *LO*: kt, Grébel, grébla, gréblo: Dôlbel, Vérgel : a né po Léšsku tvêrdo i neizróčno, Grébl, Dôlbl, Vérgl, Povêrzl, Ugrézl, Tôlkl, Rékl, Tépl, Trêsl.
A oví Znakovníci, V, D, *Ь*, M, N, T, izmíćutse vón iz Medolьênja : kt, Živem, Žîl. Pādem, Pál. Mí*j*em, Míl : Po*j*èm, Pêl. Žmèm, Žêl. Dénem, Díl : Stánem, Stál : Oprič Súnem, Súnul, i *j*nih na NUL.
Rāstem, Râsel. Pletèm, Plél. Čtém, Čél.
A né po Léšsku : Pádl, *J*ádl, Métl, Pletl : i ostâlno.
Pléla, *Méla*, *Čéla* : a né Pletla, Metla, Čétla, niti Člá.

[22] lapsus: u rkp. *znakovnići*.

PRETVARÂNJE 3.

na *IM*.

1. Trêtьi ūzór se veršît ovími končínami: *IM, IH, AHI, I, ITI, IT, IL, IVŠI, EN, ENJE* : kt, Činîm, Činьù, Činíh, Činьâhi, Činí, Činíti, Činít, Činíl, Činîvši, Činьèn, Činьênje.

2. Vo vsákoь pêrvoь osobé *j*dućeь na U : i vъ promînьenom Dôlgom vrímenu : i vъ Medolьênju Terpîlnom : Znakovníci tônkije preminьajut se vъ šûmni : síce, ‖

156 *B.* Vâbim : Vablьù, Vâblьahi, Vâblьen, Vâblьenje.
V. Právim, Prâvlьu, Prâvlьahi, Prâvlьen, Prâvlьenje.
Z. Vózim : Vózu, Vožâhi, Vózen, Vóženje.
L. Velîm, Velьù, Velьâhi, Velьèn, Velьênje.
M. Lómim, Lomlьù, Lomlьâhi, Lomlьèn, Lomlьênje.
N. Hrânim : Hranьù, Hranьâhi, Hrânьen, Hrânьenje.
P. Topîm : Toplьù, Toplьâhi, Toplьèn, Toplьênje.
S. Kosîm: Košù, Košâhi, Košèn, Košênje.
T. Vertîm: Verćù, Verćâhi, Verćèn, Verćênje.
D. Gradîm: Gradžù, Gradžâhi, Gradžèn, Gradžênje.
Krîvo, pak i prevrátno níkoьi pîšut : *Graždù, Graždâhi, Graždèn, Graždánin, Naróždanin.*
Právo píši : Gradžánin, Naródžanin.
Právože *j*ést i síce pisat : Gražù, Gražâhi, Gražèn. Gražánin, Naróžanin. Vídžu, Vídžahi, Vídžen: i Vížu, Vížahi, Vižen. Líše ot Vózim, recí Vóžen: a ot Vódim, Vódžen.
R. Po Rúskom ìzróku, nígdi privzímlьet kъ sébi ь : kâkot, ot Govorîm, Morîm : velîtse, Govorjù, Morjù : Govorjâhi, Morjâhi : Zagovarjáju, Umarjáju. A nígdi neprivzímlьet níčesože : kt, Govorèn, Govorênje, Umorèn, Umorênje, Priziráju, Razbistráju.
A po Hervâtsku vezdí se izrikájet bez ь : kt, Govorù, Morù : Govorâhi, Morâhi : Zagovaráju, Umaráju. ‖

157 3. Počinalnije ričíni se tvorêt na *ěju, ěh, ějahi, ěь, ěti, ět, ěl, ěnje.* Medléju, Omedléh, Medlějâhi, Medlěь, Medléti, -ét, -él, -énje.
Síce Radéju, Skudéju, Gordéju, Gustéju, Černéju, i ostâlna: kóьih gledí vъ Rāzpísu, na lîstu
*J*liti, *Medléjem, Medléju* : Medléh, Medlejâhi, Medlêь, Medléti, -ét, Medlél, Medlênje.
*J*liti *Medlíjem, -íju* : Medlíh, Medlijâhi, Medlîь, Medlíti, -ít, Medlíl, Medlînje.

4. Terpîlnogo Medolьênja ovi ričíni nimájut. A Medolьênska *j*mena ot nьíh *j*dut na ĚNJE, ÎNJE, i ÊNJE : sъ tonkími znakovnícami. Kt, Omedlênje, Omedlînje, Omedlênje. Očernênje, Obilênje, Ogustênje ili Očernînje, Ogustînje.
Hervāti málo znadût ob tíh Počinâlnih ričínah vь Sadášnьem vrímenu. Ne velêt bo Medlíju, Bilíju : nit Medlíjem, Bilíjem. Líše vь *j*nih vrímeneh velêt : Omedlíh, Medlьâhi, Omedlíti, Omedlíl, Očerníl, Obīlíl. Ali síce postájet nedoumînje : abo Počinâlnije ričíni shódetse vo *j*ednó so Di*j*ânnimi, Očêrnim, Očernьù. : Obîlim, Obilьù. Zarad togo izrikâjut síce : Zabîlьamse,

Začêrnьamse. *J*li síce : Bîl, Čêrn, Médel postáj*e*m, -táj*a*h, -áj*a*hi : ili Medel bîvam, bīváh, -âhi.

5. Po Počinâlnih ūzóru *j*dut i oví ričíni: ‖

158 *Bdîm*, Bdéj*u*. *Bolît*, Velîm, Velьù. *Vertîm*, Verćù, *Vídim*, Vidžu. *Vladîm*, Vladéj*u*. *Vopîm*, Vopíj*u*. *Gledîm*, Gledžù. *Gorîm*, Gorjù, Govîm, Govéj*u*. *Želьîm*, Želéj*u*, Želьù. *Zrîm*, Zrjù. *Kipîm*, Kiplьù. *Letîm*, Lećù. *Mnîm*, Mnьù. *Serbît*. *Sidîm*, Sidžù. *Uskorîm*, Uskorjù. *Smerdîm*, Smerdžù. *Smîm*, Smé*j*u, Smlьù. *Terpîm*, Terplьù. *Tlîm*, Tlé*j*u, *Umîm*, Umé*j*u. *Unîm*, Uníj*u*. *Hoćù*, a né hotîm, nit hoté*j*u. *Šumîm*, Šumlьù.

Vídžu, Víděh, Vídžahi. Vídi, a né Vídž, nit Víždь. Víděti. Víděl. Víděn*j*e. *Vladéj*u. Vladéh. Vladéj*â*hi. Vladéь, Vladéti, Vladél, Vladén*j*e. Sice i ostâlna. A *Dilîm*, i *Hódim*, po ôbćem ūzóru : Dilíh, Dilьâhi, Dilíl, Dilьên*j*e. Hodíh, Hodžâhi, Hodíl, Hódžen*j*e. Né Delêti, Hodêti.

A Hervātí i *j*na vsá tvorêt po Ôbćemže právilu : kt, Bdíl, Bdíti, Bolílo, bolíti. Velíl, Velíti, Vertíl, Vertíti. Vladíl, Vladíti. Vopíl, Vopíti. Gledíl, Gledíti. Goríl, Goríti. Želьíl, Želьíti. Kipíl, Kipíti. Letíl, Letíti. Mníl, Mníti, Mnьal i Mnьáti. Serbílo, Serbíti. Sidíl, Sidíti. Uskoríl, Uskoríti. Smerdíl, Smerdíti. Smíl, Smíti. Terpíl, Terpíti. Tlîl, Tlíti. Umíl, Umíti. Uníl, Uníti. Hotíl, Hotíti. Šumíl, Šumíti.

Ot Vídim, Zdolžnéjem : iz Léšska, zló Vídal, Zdolžn*j*ál. Recí, Vídil, Zdolžnél, ili Zdolžníl. ‖

159 OB ZAPOVIDÂLNOM NĀČÍNU.

1. Ot končîn EM, da ÎM, pêrvogo pretvarân*j*a, tvoritse Zapovidâlnik na *I*, *IM*, ili IMO, *ITE* : Kákot, Kâžem:, Kāží, Kāžím, (: ili Kažimo :) Kažíte. Deržîm : Dērží, Deržím (: Deržímo :), Deržíte. A vlâk biváj*e*t Óster : hóć vъ Povidâlniku búdet *j*nakov : kt,

Povidâlnik : Kâžem, Kâžete : Deržîm, Deržitè. Zapovidâlnik : Kažím, Kažíte : Deržím, Deržíte.

2. A ot *J*EM, i ЬIM, ídet ь : vo vsíh prētvóreh : kt, Baj*e*m : Bâь, Bâj*m*o, Bâj*t*e. Blēj*e*m: Blêь, Blêj*m*o, Blêj*t*e. Síj*e*m: Sîь, Sîьmo, Sîьte. Poj*è*m: Pôь, Pôj*m*o, Pôj*t*e. Kūjem : Kûь, Kûj*m*o, Kûj*t*e. Čuj*e*m : Čûь, Čuj*m*o, Čûj*t*e. Stoьîm : Stôь, Stôj*m*o, Stôj*t*e. Broьîm : Brôь, Brôj*m*o, Brôj*t*e.

Zló u Smotríckogo stoьît : *Čitáim*, za *Čitâjmo*.

Psál: 61. *Jzlijájte*.] Recí, *J*zlîьte.

3. Vo vtôrom ūzóru, i vъ trêt*j*em, tvorîtse tož I, ÍM, IMO, ITE : kt, *J*dem, *J*dí, *J*dím (: *J*dímo :) *J*díte. Hódim : Hodí, Hodím, (: Hodímo :) Hodíte.

Ot ŽEM, ČEM, *j*det *ZI*, *CI* : Véržem : Vérzi, Vérzim, Vérzite. Tečèm : Tecí, Tecím, Tecíte.

A po Rúsku, *GI*, *KI* : Vérgi, Brigí : Tekí, Sikí.

Psálom 2. *Otvéržem j*go.] recí, *Otvérzim j*ārem.

Psal: 2. *Primête*, zló.] recí, *Primíte*. A psal. 65, dobró, Pridíte, Vídite : né Pridête, Víděte. Velîm bo : Primí Tî, Pridí tî : a né Primé, Pridé tî. ‖

160 Psál: 94., Vozklík*n*em, Vozpláčemse.] recí, Vozklík*n*im, Vozpláčimse.

4. Ot Žīvem : *Živí*, Žīvíte. A né po Léšsku, Žîь, Žîьte. Ot Vídem, Ьīdem, ili Vîm, Ьîm : právo, *Vidí*, Vidím, ímo, Vidíte : *Ьidí*, Ьidím, -ímo, Ьidíte : i *Vîь*, Vîьmo, Vîьte : *Ьîь*, ьîьmo, ьîьte. A né Véž, Véžmo, Véžte. *J*éž, *j*éžmo, *J*éžte. A níkoьi velêt, Vídaь, Vídaj*m*o, Vídaj*t*e.

Znādem : *Znādí*, Znādím, -ímo, Znadíte : i *Znâь*, Znâjmo, Znâjte. Búdem : *Búdi*, Búdim, -imo, Búdite : i *Búd*, Búdmo, Búdte. Pôjdem : *Pojdí*, -dím, -dímo, -díte : i *Póь*, ili Pójd : Pojdmo, Pójte. *Hodí*, Hodím, -ímo, Hodíte : i *Hód* símo, Hódmo, Hódte. *Vídi*, Vídim, Vídite : i *Víd*, Vídmo, Vídte. A né Víždь, Víždte.

OB MEDOLЬÊNJU.

1. Medolьênje Sadášnьego vrímena, vo vsíh prētvóreh, tvorîtse ot trêtije vnožînnije osobí : preminîvši T, vъ Ć : kákot, *J*májut, Vedût, Vódet, ili Vódęt : *J*májuć, Vedûć, Vódeć, ili Vódęć.
Síce ot Gorêt, Kipêt, ili Gorę̂t, Kipę̂t : recí, Gorêć, Kipêć, ili Gorę̂ć, Kipę̂ć: a né Gorûć, Kipûć. A ot Vrût, právo Vrûć.

2. Promînьenogo vrímena Medolьênje *j*det na L : kt, *J*mál, Vél, Vodíl.
161 Líše Sérbi izrikájut na O : *J*máo, ‖ Véo, Vodío, Bóo, Čúo. Tákož i vъ *j*meneh, vъ misto Orèl, Pépel, Vâl, Dôl, velêt, Oráo, Pépeo, Váo, Dóo.
A čto níkoьi Hervātí velêt, *J*máv, Vév, Vodív, Hodív, Govorív : tó jest Kmétskiь īzrok.

3. Terpîlno Medolьênje, ot pêrvogo prētvóra, *j*det na *AN* : i Medolьênska *j*mena na AN*J*E. Zâtož ot *J*máju, negovorí *J*mẽn, *J*mẽnje : nego *J*mân, *J*mânje. A ot *J*emlьèm : *J*emân, *J*emânje. A po Rúsku právo Ьimân, Ьimânje : a népravo *J*mân, *J*mânje.

4. Ot vtôrogo prētvóra *j*det *EN*, sъ tonkóju znakovníceju : kt, Grebèm, Grebèn : Plīvem, Plivèn : Vedèm, Vedèn: Vezèm, Vezèn, Vezênje. Zabúdem, Zabivèn, -ivênje.
A níka *j*dut na *T* : kt, Vzêt, Próklet, Zátert.
Líše ot končîn GU, KU, NU : *j*liti ot ŽEM, ČEM, NEM: *j*dut šûmnije znakovníci. Kt, Vérgu, Véržen, Zavérženje. Tolkù, Tolčèn, Tolčênje: Vêrnem, Povêrnьen, Povêrnьenje. Povíznem, Povížnьen, Povížnьenje. Vozdvígnem, Vozdvígnьen, Vozdvígnьenje.

5. Psal: 26: Vozklik*novênje*. Ps: 17: Doh*novênje*. Ps: 35: *J*zri*novèn*. Ps: 55: Popolz*novênje*.] Recí, *Vozklik*nьenje, ili páče Vozklicânje, ot Vozklicáju : kakož i stoьît vo Ps: 32.
Dúhnьenje, ili páče *Vdóhnьenje* : ot Dóhnem, ili Dáhnem. *J*zrínьen, *Popólznьenje*.
Usik*novênje*.] Recí, *Usíknьenje*, ili páče Otsičênje glāvi. ‖

162 6. Krîvo že se tvorît i *NUT*, ot *NEM*. Recí, Povêrnьen, Povížnьen, Nágnьen, Vozdvígnьen, Zadérgnьen, Zadérnьen, Nakrênьen, Pokínьen, Priméknьen, Spéhnьen, Spomênьen, *J*zrínьen, Protêgnьen, Dotóknьen. A né, Podêrnut, Povíznut, Nágnut, Vozdvígnut, Zadérnut, Nakrênut, Pokínut, Priméknut, Spéhnut, Spomênut, *J*zrínut, Protêgnut, Dotóknut.

7. Ot trêtjego prētvóra Medolьênje *j*det na *EN*, so šûmnoju znakovníceju : kt, Grábim, Vózim, Lovîm, Činîm : Gráblьen, Vózen, Lovlьèn Činьèn : i ost.

8. Slóvo R neprijemlьét ošumlьênja : kt, Govorîm : Govorèn, Govorênje. Zâtož blûdno se kâžet, prinьém ošūmlьat *j*no slóvo T : kt, *Uhištrênje*, *Oboštrèn*, *Upeštrèn*, *Zapovíštren*, *Razbišćrèn*.* Recí : Uhitrênje, Obostrèn, Upestrèn, Zapovítren. Razbistrèn, -ênje.

9. A *j*na slóva, osobíto *L*, *N*, *V*, neládno stojêt bez ošumlьênja. Psal: 6: *Molénje*. Ps: 13: *Plěnênje*. Ps: 30. *Pogublèn*, Ps: 37: *Jscělénje*. Ps: 18; *Blagovolénje*. *Jzměnèn*. *Blagoslovèn*. Blagos*lovénje*.]
Recí : Mólьenje, Plěnьênje, Pogublьèn, *J*zcělьênje, Blagovólьenje. *J*změnьênje, Blagoslovlьênje.

10. Vъ počinâlnih, i vъ *j*nih níkoьih ričínah, Medolьênska *j*mena *j*dut na ĚNJE, INJE, i ENJE : sъ tonkími || znakovnícami. Kt, Obilênje, Očernênje. *J* tíh gledí víše pod trêtьim prětvórom : na čísleh: 3, 4, 5. na lîstu
163 157.
Často se slíšet vъ besíde ová *j*mena : Bdînje, Bolînje, Povelînje. Zavertînje, Vídinje, Vladînje, Vopînje, Gledînje, Govînje, Gorînje, Odolînje, Želînje, Zrînje, Kipînje, Letînje, Mnînje, Radînje, Serbînje, Sidînje, Uskorînje, Smerdînje, Smînje, Terpînje, Tlînje, Umînje, Unînje, Hotînje, Šumînje:
A Medolьênja nečuvájem síce izrīkát, na IN, ili ĚN : Povelěn, Zavertěn, Zavladěn, -ěnà, -ěnò : i ostâlno : nego právilno, Povelьèn, Zaverćèn, Zavladžèn. Líše vo Psalmu 67. stoьît *Víděna bíša*.] ali právije bi réć, Vídžena bíša : ili Vídьena bíša.
A Hervāti i *j*mena izrikájut síce : Bdînje, Mnînje, Smînje : ili Bdênje, Mnênje, Smênje. Gledênje, Letênje, Kipênje, Serbênje, Smerdênje, Šumênje, Vapênje, Razumênje, i Razumlьênje, Hlepênje. A ostâlna po právilu : Povelьênje, Zaverćênje, Vídženje ili Vídьenje, Gorênje, Odolьênje, Želьênje, Zrênje, Sidžênje i Sidьênje, Uskorênje, Terplьênje.

11. Vъ pêrvom, i vъ trêtjem ūzóru, ot medolьênja *j*dućego na L, tvorîtse medolьênje na *ŠI* : || preminîvši L vo *VŠI* : síce, *J*mál, *J*mâvši; Vodíl,
164 Vodîvši. A vo vtôrom ūzóru se tvorìt razlíčno : kako smo víše izkāzáli, vo vtôrom prětvóru, pri vsákoь ričíne po ósobnu : kt, Védši, Sédši, Načênši, Vzêmši.

12. *J*zrikájetse pak i so obsičênjem : síce; *J*mâv, Nastâv, Skazâv : Vodîv, Správiv, Postáviv : Véd, Séd, Pád, Vérg, Lég, Načên, Vzêm, Prijêm, Prišéd, i ost.
Ali takóv īzrók Hervāti počitájut vo Kmétšćinu : i líplьe jest izréć cîlo : *J*mâvši, Nastâvši, Skazâvši : Vodîvši, Správiviši, Postáviviši : Védši, Sédši, Pádši, Vérgši, Légši, Načênši, Vzêmši, Prijêmši, Prišedši, i ost.
A osobíto *J*ednoskládna Obsičená Medolьênja, ot Obstôjnih ričîn, vídetse bít neudátna : Kt, Brâv, Stâv, Prâv, Drâv se : Véd, Žîv, Grèb, Skrèb, Bód, Klád, Brîg, Žég, i ostâlna. Recí právije, Brâvši, Stâvši, Žîvši. *J*li páče vъ níkoьih so skladênjem: Pobrâvši, Postâvši, Oprâvši, Privédši, Pogrébši, Oskrébši, Ubódši, Pokládši, Obrîgši, Sožégši.

13. *J* vъ Sadášnьem vrímenu jest Obsičênje : Stôje, Sîde, Lêže, Glêde, Grêde, Vêde, Žîve, *J*liti, Stojâ, Sědę, Ležâ, Gledę, Gredę, Vedę, Živę. Ali i óvo jest mérzok īzrók : i líplьe se velît : Stojêć, Sidêć, Ležêć, Gledêć, Gredûć, Vedûć, Živûć. ||

165 ## OB PREVRÁTNOM TVORÊNJU

Medolьênja i Ričîn.

1. Skázno i mérzko Gréki, náši prevódniki, končínu Ć pretvarjájut na *JAЬ*, i na *IЬ*: kákot psal: 6. *Pominájaь* tebe.] Ps: 135. *Dájaь* píću.] i *Vziskájaь*, *Voznosjáь*, *Nehotjáь*, *Lukávnujaь*: i *j*na síceva nakázna, i nígdiže

vъ lьudêh neuslíšena : gdi bi právo réć, Pominájuć, Dajûć, Vziskújuć, Voznóseć, Nehotêć (: ili -ęć :) i Lukávnujuć, kogda bi Lukávnujem bîlo rîč Slovînska. Síce bo i vo psâlmu 103 ládno stoьît : Ogóńь pâlęć.], a né palęь.

A vo psal: 2. *Živíь* na nebeséh.] Psál: 14. *Kleníь* sę.] Právo, Živûćiь na nebêseh. Klenûći sę.

Velêtže *SÍЬ*, i *SÛĆ* : obōje zló, ot obsičníje ričíci Sut : čto bi ot cilíje rîči (: Jesùt :) právo réć, *JESÛĆ*, jesūća, -će. Dáliho i tó nît vъ lьudêh obíčno: nego obíčno, i právo jést, *BÚDUĆ*, -ća, -će : i znamenújet vezdí vъ lьudêh Sadášnьe vrīmé : a né Prišêstnogo, kakò je klādét Smotríckiь. Zâtož krîvo se velît, Žízn búdućago vêka.] Znamenújet bo Sadášnьi vîk. Recí, Živót prišêstnogo, ili gredućego vêka. ‖

166 2. A končínu ŠI razníto preminьájut (: hotêć razlíčnije svojé AORÍSTI vezdí jednóju i razlíčnoju ričjû prevést :) i stĕvájut nóvi da nakázni rîči : kóьih vъ nášem jezíku ni otnьûdže nît bîlo slíšit.

Píšut Otrinúviь, psal 59.] Sotvorívь, Psal, 133.] Recí, Otrínuvši, Sotvorîvši. Jli opušćájut vés sklád IV. *Plĕnši*, psal 136.] *Sotvóršemu*, psal 135.] *Razdĕlšemu*, támož.] *Porázžemu* Egípta, támož, a níže právo, *Porazîvšemu* cári: i *Utverdivšemu* zémlьu.] Sícež recí, Plĕnîvši, Sotvorîvšemu; Razdĕlîvšemu, Porazîvšemu Egípet.

Na EЬ : *Nasaždéь*, psál 93.] Recí, Nasadîvši.

3. U Grékov Terpîlno medolьênje Sadášnьego vrímena tvorîtse ot pêrvije osobí vnožînnogo čísla : síce, φιλοῦμεν, mî lьûbim : pridîvši OC, postájet φιλούμενος, Ón kójego lьûbet.

A búduć ježe u Grékov jest prelîšno vnógo uživânje medolьênja : zâto sut prevódniki izdúmali u nás takóvož terpîlno (: Sadášnьego vrímena :) Medolьênje : i ot tojéž pêrvije vnožînnije osobí, Mî Lьûbim, tvorêt nóvu i nígdiž vъ lьudêh neslíšanu rîč, *LЬUBÍM*, Lьubíma, Lьubímo : Tvorím, íma, ímo : i proizvódno jme Lьubímec, Lьubîmca. Síce ot trêtjego ūzóra, tvorêt na

167 ‖ *IM* : a ot pêrvogo na AJEM (: kt Spasájem, Spasájema, Spasájemo : Dĕlajem, -ma, -mo :), a vo vtôrom ūzóru, neznájem káko : jedáli na EM, kákot Vedèm, Vedemà, Vedemò : jliti na OM, Vedòm, Vedomà, Vedomò.

4. Takóva Medolьênja nît bîlo, i nébudet vo Slovînskom jezíku. Líše ovî dvî rîči, Vídom, vъ Rúskoь ôbćenoь ; i Znakòm, vъ Léšskoь otmíne, jesut obíčni : i tomú Medolьênju níkako spodóbni : ali nepristójet ko semu čîslu. Ne znamenújut bo vrímena Sadášnьego, nit jnogo : i potomú nīsút Medolьênja, nó prostá Pridîvna jmena. J vo psâlmu 30, nestoьît, Vídomim, nit Znakómim : nó Znajemím moьìm :] ot ričíni Znājem. A Znakòm jdet ot jmena Znâk. Právo se velît, Svídom, i Svidòk : a jmên Vídom, i Znakòm, neznájet číst Slovînskiь jezìk. Velîm bo, Znánec, Znânca: i Rízanec, Skîtanec, Prognánec, Poslánec : Okájanec, Otčajánec : a né Zajemèc, nit Znakómec, nit Rizájemec, Skitájemec : i ostâlno.

J po tomú mî takóva obezjânskogo podražânja nemózem hvalít : i scinьájem, ježe bi se nám godílo činít, káko Latînski prevódniki činêt. Oní

168 bo tó Gréčsko terpilno medolьênje ‖ izrikájut jnimi svoьímі ričmî obíčnimi : a nóvih i neobíčnih tvorîl ričêm nizmišlьájut. U Grékov, i vъ nášem prĕvódu stoьît : Tvoréštago sûd *obídimim* :] ovdí jest dvōjé Medolьênje: kóje obōjé jest ostávil svêtiь Jerónim (: Kákot Latînskoь besíde na sem místu ne prigódno :) i prevél jest síce, Qui facit judicium injuriam patientibus.] Jže tvorît sûd *terpéćim obídu*. J vo psal: 9. : *Hvalím* estь Bôg :] i vъ 30:

Strâh *znaemim* moìm:] *J*erónim síce : Laudabilis Deus: *Hválen* jest Bôg : (: né medolьênje, Hvâlьen, Hvâlьena : nó *j*me, Hválen, Hvâlna :). Est timor notis meis. *J* strâh *znâncem* moьìm.]

OB SMOTRÍCKOGO PRETVÓREH.

Smotríckiь na ūzór podajét nemálo skáznih ričîь : kój*e* nīsut nígdiž vъ lьudêh slíšani bíli. A níkoьih i vъ Gréčskih prēvódeh nît uvídit. A níkoje jesut skázno utvorení, po obzóru na Léssku otmínu. Kákot čúš jesut oví rîči,

Čitaáh.	Tvor*j*aáh.
Čitaáti.	Tvor*j*aáti.
Čitaál.	Tvor*j*aál.
	Tvor*j*aáь.
Čitaáviь.	Tvor*j*aáviь,
Čitaán.	Tvor*j*aán.

Sícevo tvorênje, i glasníci A udvojênje, nígdiž nît slíšano, ni čtenò. ‖

169

Čtěm. —	Za	Čtím.	Tvor*j*û.	
Čtěte. —	Za	Čtíte.	Tvóriši,	Za Tvorîši.
Čitáim. —	Za	Čitâjmo.	Tvórit, i os:	Za Tvorît.
Ašte Bim Čèl.	Da	Bih Čél.	Tvor*j*áju.	Za Tvar*j*áju.
Ašte Bi esi Čèl.	Da	Bi Čél.	Tvor*j*ál	Za Tvār*j*al.
Ašte Bi — Čèl	Da	Bi Čél	Tvor*j*áь	
Ašte Bi člí esmì	Da	Bihom Čéli	Tvoréь.	
Ašte Bi člí ste	Da	Biste Čeli	Tvóršiь.	
Ašte Bi Člì.	Da	Bihu, Bi, Čéli	Tvorívиь.	
Ašte Bíh Čèl.			Tvor*j*áviь.	
Ašte Bíl esi Čèl.	Da	bi tî Čél.	Tvor*j*aáviь.	
Ašte Bjâše Čèl.	Da	bi Čél.	Tvór, -rša, -še.	
Ašte Bihom Člì.			Tvor*j*ája. —	Za Sotvar*j*ája,
Ašte Biste Člì.			Tvor*j*av. —	Za Sotvar*j*âv.
Ašte Bjâhu ili	Da	Bihu Čeli.	Sotvor*j*ášt.	
Ašte Bíša Člì.	Di	Bi Čéli.	Tvorím, a, o.	
Čtì.	Za	Čtûć.	Tvor*j*áem.	
Čtíь.	Za	Čtûći.	Tvór*j*an.	so Tvâr*j*an.
Čétš.	Za	Čétši.		
Čtéь.	Za	Čétšiь.		
Čitávš	Za	Čitâvši		
Čitáviь.	Za	Čitâvši.		
Čitá*j*aь.	Za	Čitájući.		
Pročtûšt*.				
Prōčtuštiь*.				

* Za Smotr. je zapravo, ѱ bilo *št* i *šć* a ѧ — *ę* = *ja*. U transkripciji to bi dovodilo do udvajanja pa se od toga odustalo i ostalo kod Križanićeva pisanja (Op. izd.).

Čtúšte
Čtúštę.
Čtúšta.

Za Čtûći.
Čtûćije.
Čtûća.

Čtóm, a, o
Čitáem, ma, o.
Čitátelen.

170 Ovdí pak hóćem na krātkú postavit uzor vsím ričêm vъ kúpi : Dijânnim, Terpîlnim, i Nijedînskim : i vo vsíh tríh oblîčьih : sé jest, vъ oblîčju Obstôjnih, i Vnožekrátnih, i Jednokrátnih. J vъ nьíhže hóćem postávit Smotríckogo Uzórnije ričíni, ČTÙ, i TVORJÙ.

Obstôjnije.	*Vnožekrátnije.*	*Jednokrâtnije.*
	POVĪDÂLNIЬ nāčin.	
	Sadášnье.	
Čtèm, Čtù.	Počîtam, Počitáju.	Pročtèm, Pročtù.
Tvorîm, Tvorjù.	Sotvârjam, Sotvarjáju.	Utvorîm, Utvorjù.
Stoьîm, Stojù.	Stájem, Stáju.	Stánem, Stánu.
Sidîm, Sidžù.	Sîdam, Sidáju.	Sédem, Sédu.
Ležîm, Ležù.	Lîgam, Ligáju.	Léžem, Légu.
	Krâtko.	
Čtóh.	Počitáh.	Pročtóh.
Tvoríh.	Sotvārjáh.	Utvoríh.
Stojáh, Stâh.	Stájah. Vozstájah.	Stáh, Stánuh.
Sidíh.	Sīdáh. Zasīdáh.	Sédoh. Posidíh.
Ležáh.	Līgáh. Polīgáh.	Légoh. Polégoh.
	Dôlgo Presover:	
Prom: *Dôlgo.*	*Prom*: *Dôlgo.*	*Presoveršèno.*
Čtîhi, Čtâhi.	Počitâhi	Bjâhi Pročél, Pročtál.
Tvorjâhi.	Sotvarjâhi.	Bjâhi Utvoríl.
Stojâhi, Stâhi.	Stájahi.	Bjâhi Stál, ánul.
Sidžâhi.	Sidâhi.	Bjâhi Sél.
Ležâhi.	Ligâhi.	Bjâhi Légel.
	Vnožekrátni jesut.	*Jednokrátni jesùt.*
	Vozstájem, áju.	Vozstánem. Postoьîm.
	Zasîdam, áju.	Zasédem: Posidîm.
	Polîgam, áju.	Poléžem, Poležîm.

Vъ ostâlnih vrimeneh jdut po ūzóru svoьih Prôstih : kákot Stájem, Stanem, Stoьîm.

Soveršêno.

171 Čél sem, si, *je*. Počítál sem. Pročél sem, Pročtál sem.
Čtál sem
Tvorìl sem. Sotvārjál sem. Utvoríl sem.
Stojál sem, Stâl sem. Stájal sem. Stál sem, Stánul sem.
Sidíl sem. Sīdál sem. Sél sem.
Ležál sem. Līgál sem. Légel sem.

Presoveršêno.

Presoveršênogo vrí: Bîl sem Pročél.
nímájut Obstôjnije. Bîl sem Utvoríl.
nit Vnožekrátnije. Bîl sem Stál, Stánul.
Bîl sem Sél.
Bîl sem Légel.

Prišêstno.

Čéstiću, Čéstću. Počítátću. Pročéstiću, éstću.
Tvorítću, Sotvārjátću. Utvorítću.
Stojátću, Stâtću. Stájatću. Státću.
Sidítću. Sīdátću. Séstiću, Séstću.
Ležátću. Līgátću. Léćiću, Léćću.

Prišêstno. [2].

Búdu Čél, Čtál. Búdu Počítál. Pročtú.
Búdu Tvoríl. Búdu Sotvārjal. Utvorjú.
Búdu Stojál, Stâl. Búdu Stájal. Stánu.
Búdu Sidíl. Budu Sīdál. Sédu.
Búdu Ležâl. Búdu Līgal. Légu.

ZAPOV: nač:

Čtí. Počitâь. Pročtí.
Tvōrí. Sotvarjâь. Utvōrí.
Stôь. Stâь Stáni.
Sīdí. Sîdaь. Sédi.
Leží. Lîgaь. Lézi. ‖

172 PRIDIVÂL: n:

Sadášnье.

Čélbih, Čtál bih. Počitál bih. Pročél bih. Pročtál bih.
Tvoríl bih. Sotvārjál bih. Utvoríl bih.
Stojál bih. Stâl bih. Stájal bih. Stál bih. Stánul bih.
Sidíl bih. Sīdál bih. Sél bih.
Ležál bih. Līgál bih. Légel bih.

Promînьeno.

Bîl bih čél, čtál.	Bîl bih Počitál.	Bîl bih Pročél : Pročtál : i ost.

NEOKONČ: nač:

Sadášnьe

Čésti, Čést.	Počitáti, át.	Pročésti, ést.
Tvoríti, Tvorít.	Sotvārjáti, át.	Utvorìti, ìt.
Stojáti, át. Stâti, ât.	Stájati, ájat.	Stàti, Stàt.
Sidíti, Sidít.	Sīdáti, át.	Sésti, Sést.
Ležáti, Ležát.	Līgáti, át.	Léći, Léć.

Promînьeno.

Čétši, ili Čtâvši bít	Počitâvši bít.	Pročétši, Pročtâvši bít.

Prišêstno.

Jmát čést.	Jmát Počitát.	Jmát Pročést.

MEDOLЬÊNJE.

Sadášnьe.

Čtûć, ūća, ūće.	Počitájuć, a, e.	
Tvorêć, Tvorę̂ć.	Sotvarjájuć.	Jednokrátnije
Stojêć, Stojâć.	Stájuć.	nimájut segò
Sidêć, Sidę̂ć.	Sidájuć.	vrímena. ‖
Ležêć, Ležâć.	Ligájuć.	

173 *Prom* 1.

Čél, Čtál.	Počitál.	Pročél, Pročtál.
Tvoríl.	Sotvārjál.	Utvoríl.
Stojál, Stâl.	Stájal.	Stál.
Sidíl.	Sīdál.	Sél.
Ležál.	Līgál.	Légel.

Prom. 2.

Četši, Čtâvši, a, e,	Počitâvši.	Pročétši, Pročtâvši.
Tvorîvši, a, e,	Sotvarjâvši.	Utvorîvši.
Stojâvši, Stâvši.	Stájavši.	Stâvši.
Sidîvši.	Sidâvši.	Sédši.
Ležâvši.	Ligâvši.	Légši.

Prom. Terpîlno.

Čtèn, enà, enò.	Počîtan.	Pročtèn.
Tvorèn, enà, enò.	Sotvârjan.	Utvorèn.

Prišêstno.

*J*mája*u*ć Čést.	*J*mája*u*ć Počitát.	*J*mája*u*ć Pročést.

MEDOLЬEN*J*A.
neokončāna.

Sadášnьe.

Čtê, Čtę̂.	Počitá*j*e, tá*j*a.	
Tvôre, Tvorę̂.	Sotvar*j*á*j*e, ar*j*á*j*a.	*J*ednokrátni*j*e
Stô*j*e, Sto*j*â.	Stâ*j*e, Stá*j*a.	nima*j*u*t* sego
Sîde, Sidę̂.	Sidá*j*e, Sidá*j*a.	vrímena.
Lêže, Ležâ.	Ligá*j*e, Ligá*j*a.	

Sadášnьe.

ili Čtûć, Čtûći.	Počitá*j*u*u*ć, ći.
Tvorêć, êći: ę̂ć, ę̂ći.	Sotvar*j*á*j*u*u*ć, ći.
Sto*j*êć, êći: *j*âć, *j*âći	Stá*j*u*u*ć, ći.
Sidêć, êći: ę̂ć, ę̂ći.	Sidá*j*u*u*ć, ći.
Ležêć, êći: âć, âći.	Ligá*j*u*u*ć. ći.

[*Soverš. i prišêstno*]

174 Čétši, Čtâvši.	Počitâv, âvši.	Pročét, étši, tâvši.
Tvorîv, îvši.	Sotvar*j*âv, âvši.	Utvorîv, îvši.
Sto*j*âv, Stâv, âvši.	Stá*j*av, avši.	Stâv, Stâvši.
Sidîv, îvši.	Sîdav, avši.	Séd, Sédši.
Ležâv, âvši.	Lîgav, avši.	Lèg, Légši.
Bîvši Čél, Čtál.	Bîvši Počitál.	Bîvši Pročél, Pročtál.
Bîvši Čtèn.	Bîvši Počîtan.	Bîvši Pročtèn.
*J*mája*u*ć, áje, ája, ájući Čést.	*J*mája*u*ć Počitát.	*J*mája*u*ć Próčést.

[174—175 : óvo zanesí kъ lîstu 153.]

OB TVORENJU VNOŽEKRÁTNIH RIČÎN

Ot Pêrvogo Prētvóra.

176 1.Obstô*j*ni*j*e ričíni pêrvogo prētvóra preminьá*j*utse na *UJEM* : i prida*j*ét ьim se predlóžok : i postá*j*ut Vnožekrátnimi. Kákot, Vlâdam, Obla*dújem*. Zîdžem, *Obzidújem*. Kâžem. Ukazújem, Síplьem, Razsipújem. Pîšem, Popisújem.

2. A ot *Vem*, *Jem*, *Rem*, *J*nako. Žvèm, *Prežîvam*. Zovèm, *Zazîvam*. Rvèm, *Porîvam*. Rovèm, Razrâvam, Víjem, Vozvîvam. Grí*j*em, Zagrîvam. Tí*j*em, Stîvam. Berèm, Sobîram. Perèm, Opîram. Orèm, Preâram.

3. Ot *AM*, sъ visôkim vlâkom. Verstâm, *Priverstâvam*. Končâm, *Skončâvam*. Venčâm, Venčâvam. Znâm, *Poznâvam* : i ostâlno.

4. Kmétsko i mérzko izrečê*n*je *j*ést na *ZAM*, i na *CAM*. Kt, *Vozdvîzam*, Ostrîzam, Posêzam, Protêzam, *Pripîcam*, Podtîcam, Naklêcam, Púcam,

ĵêcam. Recí máśće : Vozdvîgam, Ostrîgam, Posêgam, Proťêžem, Pripîkam, Podtîkam, Naklêkam, Púkam, ĵêkam. Ali véd gódno se velît, Vozklîcam, Nalêcam, Narîcam, Têzano zlâto. i ĵna níka síceva, kója se iznímlьut ot
177 sego || právila : a ĵna ot víše postâvlьenih právil : koьíh gledí níže vъ rāzpísu.

Ot Trêtjego prētvóra.

1. Končína IM preminьájetse na AM : i znakovníca, ako jest tonká, prehódit vъ šûmnu : i nadivájetse Visôkiь vlâk, pred poslîdnьim skládom. Kt, Valîm, *Vâlьam* : Velíčim, *Velíčam* : ĵézdim, ĵêzdžam : Pustîm, Pûšćam : Razîm, Râžam : Sadîm, Sâdžam : Stávim, Stâvlьam : Tíšim, Utîšam.

2. A vo vnóžih jest trîbi pribávit predlóžok. Kt, Činîm, *Načinьam* : Bávim, *Zabávlьam* : Rêdim, Razrêdžam : Tvorîm, Tvorjù; Sotvârjam, *Sotvarjáju* : a né prósto *Tvorjáju*.

3. A gdi pred poslîdnьim skládom búdet glasníca *O*, preminьájetse *vo A*. Kt, Govorîm, Govârjam : Vódim, *Vâdžam*: Vózim, *Vâžam* : Gónim, Zgânьam : Prósim, Vozprâšam : Doьîm, Pridâjam: Mólim, Umâlьam : Vnožîm, Povnâžam.

4. Ali vъ níkoьih O ostájet nepremînno : kt, Dolžîmse, Zadôlžamse : Gôrdim, Vozgôrdžam.

A ĵndi Tonká znakovníca ostájet nepremînna : kt, Letîm, Lîtam : Žasîm,
178 Užâsam : Stûpim, Postûpam. A vъ níkoьih i Šûmna znakovníca preminьájetse || vъ Tonkú : kt, Korâčim, Korâcam : Ložîm, Polâgam : Kolьîm, Kâlam : Búšim, Bûham. Rûžim, Rûgamse. A nājpáče ot ričîn ĵdućih na ŽÎM, ČÎM, ŠÎM, ŠĆÎM, sъ visôkim vlâkom, pêrvogo prētvóra : kt, Bižîm, Bîgam : Derčîm, Dêrkam : Keršîm, Kêrham : Tišćîm, Stîskam.

Aliti ot sego místa, i ot vsegó, čto jest doselí rečenó, bîlo bi čto iznimát : i vnógo bi zābávi bîlo. Máśće smotrí níže vъ rāzpísu vsákoje ričíni pó raznu, sъ nьejé Vnožekrátnoju : na lîstu

5. Kmétskiь i skázen īzrók jést réć : *Govárival*, *Hážival*, *sprášival*. Právo recí : Govārjal, Hādžal, Sprāšal.
Ob vtôrogo prētvôra ričínah nît česo obličat : vsíh smotrí vъ rāzpísu.

RĀZDIL 3

Ob Predlóžkeh.

1. *Kroznîk* stoьît sъ ovími.

Voz, Kroz, (: Skvoz, Skroz, Vozkroz :) Pro, Črez, Čez.

2. *ĵzkernik* stoьît sъ ovími.

Bez, Blizu, Vozverh, Sverh; Vozdilь, Vozdlьe : Vozkraь. ||
179 Daleko, Dlьà, Dlьaradi, Do, Zarad, ĵz, ĵzviše, ĵzvoni, Izvon, ĵzza, ĵzker, ĵzkoni, ĵzmed, ĵznad, ĵzpod, ĵzpred, ĵzprik, Kod, Kromi, Mimo, vъ Misto, Nakon, Nasridi, Oberh, Od, Okol, Okromi, Okrug, Oposlidi, Oposridi,

Oprič, Osvin, Ot, Podiłь, Podłьe, Popridi, Polag, Poslidi, Poslì, Posridi, Prez, vъ Prik, Razvi, Sverh, Sviše.
A Gréččina *j*est réć : Bóga rádi, ili Radi bóga. Právo : Zarad Bóga. Dłьaradi Bóga. Dłьa Bóga. Zá Boga. Pró Boga.
Kmétski : Bliz, Daleče, Svine, Okrest.
J pridîvna Verstâlna kladûtse vъ misto predlóžkov : kt, Blíže, Víše, Dálьe, Níže, Oposlíje, Óposle, Páče, Pérvlьe i Pérvo, Popréže, Poprídže, Popríje : Poslíje, Pósle : Préže, Prídže, Príže, Príje : i vsáka *j*na Verstâlna.

3. *Pridîvnik* stoьît sъ ovóju:

PRI. Pri vsákom človíkě. Pri vsákih łudêh.

4. *Protîvnik* stoьît sъ ovími.

Ko: Premo, Prem: Protiv, Naprotiv : Vozprot, Suprot. A po Rúsku stoj*e*t zъ *J*skernikom vsíje (: oprič KO :) : kákot, Protiv prêžnьego zākóna. Za, Suprot prêdnьemu zākónu.

5. *Kroznîk*, i *Pridivnik*, sъ ovimi.

180 Vo, Vъ, Na, Ob, O, Po. Kákot, vъ grâd, || Ná grad, Ob grad, Pó grad. Vó gradě, Ná gradě, Ób gradě, Pó gradě.
Léhi nepremînno uživáj*u*t Pridîvnika, sъ pristój*e*ćimi kъ nьemú predlóžki. A Rús*j*ani vъ *j*ediničnom číslú kladût hóć Pridîvnik, hóć Protîvnik. Kákot, Pri brátě, Pri krālьě : *j*li Pri brátu, Pri kralьu. Vo dvorě, Vъ životě, Na místě, Ob hlibě, Po málě : *j*liti, Vo dvōru, Vъ životù, Na místu, Ob hlíbu, Po málu. A vo vnožīne líše *j*edîno, PO, kladût i sъ protîvnikom : kt, Po vodám, i po vodáh. Pri vodáh: a né Pri vodàm.
A Hervāti vъ *J*ediníce izъgolá neuživáj*u*t Pridîvnika: nego vъ nьego místo Protîvnika. A vo vnožīné uživáj*u*t *j*edînogo Pridîvnika : ne velêt Po vodám, Pó gradom : negó Po vodáh, Po gradêh.

6. *Kroznîk*, i *Orûdnik* stoj*e*t pred ovími.

Nad, Pod, Pred, Med, ili Medьu, ili Medžьu, ili Me*j*u : a né Meždu. Rúski : Mež, Mežu, Promež, Promežu. Prôst i koreníčniь predlóžok *j*est MED: kt, Med łudmî, Med námi, Med nьímí. Síce go||vorêt Hervāti. A ot
181 *j*mêna Medžà, velîm Medžu : kakot Blīzu, ot Blîz. A po pólnu bi réć : Vъ Medžu, Vъ blîzu. *J* zâto po Rúsku né krîvo stoьît so *J*skernikom : Proméž Łudêь: ili Medžu Łudêь : ili Vъ Medžu Łudêь : kákoti velîm, Blīzu grâda, i Vъ blīzu grâda, i Vъ blîz grâda : i Vъ misto sébe.
J sъ Kroznīkom bez predlóžka : *Misto* sébe, i *Blîz* grâda, i *Medžu* Łudêь : Ovdí Místo, Blîz, i Medžu, *j*esut Kroznīki : i stoj*e*t vъ predlóžkov místo.

7. *Kroznîk*, *Jzkernik* i *Orûdnik* stoj*e*t so ovími:
ZA, i SO.

ZA sъ *Kroznīkom* znamenúj*e*t *Cînu* : kt, Kūpíl sem seló za vnógo pinêz. *Vinù* : Pogínuše za svoj*u* húdobu. *Pričínu* : Učíní tó zá dušu, zá Boga, za Łьūbov. *Místo* : Sédi za stòl : Skríl se *j*est zá stinu. *Óblast* : Vzêše grâd za gospodāra : Pósla *j*est zá muža: né zá muž.

So *J̌skernikom, Vrîme* : Za nášije pámeti : Za korúna vojvódi. Za tih dêl. Za togò. *J̌zza* tih dêl. *J̌zza* togò. ‖

182 *So Orûdnikom, Místo* : Sidît za stolòm : Stoьît za stinóju. *Óblast* : Grâd stoьît za góspodārom : Žená živet zá mužem. *Pričínu* : Za tîm se to dijèt.

SO, *sъ Kroznikóm* znamenújet *Čisló*, i *Kulík*ost, i *Míru* : kt, Só sto Človíkov : Sъ četíri stâ : Zъ jednó tísuće. Stīná jest sozîdana so sêženь : Búdet brášna sъ nás : *J̌zgorílo* dôrv zъ vôz.

So J̌zkernikom stoьît, za *IZ*, i za *OT* : kt, So vsíh strân : sъ nebês : Zъ gorì.

So Orûdnikom znamenújet *Sodružênje*, ili Sovkúplьenje : kt, So mnóju ; Sъ Tobóju : Zъ Bógom.

8. Predlóžok *U*.

Predlóžok *U*, znamenújet PRI : i stoьît si *J̌*skernikom : kt, Ú tebe jest ǰzvír životà.

A Hervātí i vъ misto VO, ili VЬ, izrikájut U, i velêt: *J̌*dí ú grad : Čékaь me ú gradu. Za, *J̌*dí vó grad : Ždí me vó gradě, ili vъ grâdu.

9. *J̌zkernik, vъ misto Kroz*nika.

Vsí predlóžki, kóьi se sostavlьájut sъ Kroznikom, mógut stoját i so

183 *J̌*zkernikom vnožînnim : vъ oníh místeh, gdi *ǰ*zkernik vnožînniь stoьît ‖ vъ misto Kroznika. Kt, Povstáli sut Pêrsi na Tûrkov: Za, Povstáli sut Pêrsi na Tûrki. Hervatskí, Postáli sut Pêrsi na Tûrke. Gledí lista 18. 19.

10. Predlóžki Neotlúčni.

Oví predlóžki, *Voz, Pre, Raz, Su.* jesut neotlúčni : abo nemógut ób sebi stoját : nego líše vъ skladênju *ǰ*májut místo. Kákot, Voztók, Prēlóm, Rāzgon, Sûmrak. Hervātóm i *PRÓ* jest neotlúčen : ne uživájut bo jego oprič skladênja : Kákot, Prorók, Provódim. A Rúsjani i Čéhi právije kladût Pro i otlúčno : Kt, *J̌*máju hlíba pro svôь obhód : Mólьu te pró Boga.

Predlóžok *VI*, jest obíčen Rúsjanom, Léhom, i Čéhom : a neobíčen Hervātom, Sérbom, i Bolgárom. Nestoьît góže vъ pīsmú : nego vъ nьego místo vezdí pîšem IZ. kt, Vivód, Vivódim, Vistúpok, Vistûpim : pīši, *J̌*zvod, *J̌*zvódim, *J̌*zstúpok, *J̌*zstûpim.

Predlóžok *NIZ*, nîst Slovînska, negó ot prevódnikov udúmana, i negódna rîč. Nizvéržem, Nizložîm, Nizvedém : právo recí, Svéržem, Složîm, Svedèm. Sošêstje : né Nizšêstje. ‖

184 *SUPO*. Vъ misto Gréčskije rîči Antistátis, mérzko jest udúmana i stéjana rîč Supostât.

Právo recí : Suprotîvnik, ili Suvrâžnik: móžetse terpít i Suprotstojáteль.

11. Ob Skladâlnih predlóžkeh.

Oví predlóžki se skladájut zъ ričínami, i sъ *ǰ*menmi.

Vo, Voz, Do, Za, J̌z, Na, Nad, Ob, Ot, Po, Pod, Pre, Pred, Pri, Pro, Raz, So, U.

Kákot, Vóšlьem, Vočtèm, Vbíjem, Vgázim, Vjézdim.

Vozstánem, Vózmem, Vzîdem, Vzíšćem :

Dovedèm. Zapovîm. *J̌*zberèm. Načinîm. Nadstoьîm. Obretèm. Ostánem. Otvērzem. Povéržem. Podpîšem. Prevêrnem. Predvarîm. Primîstim. Pro-

ženèm. Razvalîm, Razodmèm. Soveršîm, Sveršîm. Smóžem, Zmóžem. Snesèm, Znesèm. Sotvorîm, Stvorîm. Učinîm.

Oblîčaь razlíčno tvorênje :

Vo, *Vъ*. Vovedèm, Vsadîm.

Voz, *Vz*, Vozbudîm, Vziskújem.

Nad, *Nado*, Naddâm, Nadôjdem, Nadočtèm.

Ob, *Obo*, *O*. Obstrèm. Obôjdem, Okrípnem, Obôjmem.

Ot, *Oto*. Rúsjanom vezdí Ot : Otstávim, Otdâm, Otóšlьem. Léhom vezdí Od, Ode : Odstávim, Oddâm, Odéšlьem. Hervātom Od, i Ot: Otnámem, Ótmem : Oddâm, Odášlьem. ‖

185 *Pod*, *Podo* : Podvalîm, Poddâm, Podôjdem, Pododmèm.

Raz, *Razo* : Razberèm, Razóšlьem.

So, *Sъ*. Po Rúsku So gúšće, nego Sъ : Sotvorîm, Soberèm, Soveršîm : Smíslim, Snesèm, Srûbim.
Po Hervâtsku gúšće Sъ, nego So : Stvorîm, Zberèm, Sveršîm, Smíslim : Sostávim, Sočtèm, Sôjdem, Sôjmem.

A vъ jmeneh. Vjézd, Vočtênje, Vovedênje. Voznesênje, Vzêtje. Dovód. Zápovid. Jzbor, Nāčin. Nadstojânje, Nadôčtênje. Óblak, Ostánok. Otvód. Pomét, Podvál. Prēvrat. Predstojātelь. Prīmět, Her : Primit. Progón. Razvalьênje. Soveršênje. Svérha. Učínok.

12. Ob Dvōjém predlózku.

Vъ níkoьih místeh stojêt i pó dva predlózka vъ kúpi. Kákot.

Vozpo-mênem.	*Jzob*-retèm.	*Opro*-vêrnem.	*Privóz*-mem.	*Spo*-mînam.
Vozprî-mem.	*Jzpo*-vîm.	*Pov*-stánem.	*Priob*-retèm.	*Spro*-vódim.
Dopo-vîm.	*Jzpre*-bíjem.	*Poza*-búdem.	*Pripo*-vîdam.	*Udo*-vólьim.
Zavóz-mem.	*Jzpro*-dâm.	*Popri*-sēžem.	*Proiz*-javîm.	*Upo*-čtújem.
Zado-búdem.	*Nado*-pólnim.	*Prevóz*-mem.	*Propo*-vîdam.	
Zaob-íknem.	*Naddo*-síplьem.	*Preob*-râtim.	*Razpo*-rêdim.	
Zao-dénem.	*Obnâ*-jdem.	*Preo*-solîm.	*Razpro*-dâm.	
Jznâ-jdem.	*Opo*-vîdam.	*Prepo*-vîm.	*Sov*-kúpim.	
Zado-vólьim.		*Prepo*-ručîm.		
Zav-dâm.	*Nav*-dâmse. ‖			

186 Oví predložki líše zъ Jmenmi, i zъ Medolьênьmi se skladájut : a né zъ ričínami : *Bez*, *Verhu*, ho : *Više*, *Medžu*, *Mimo*, *Niže*, *Oberh*, *Okol*, *Okolu*, *Pervo*, *Preže*, *Protiv*, *Suprot*. Kt, Bezdúšen, Višerečêniь, Medžurîčje, Mimošésten, Pervorôdniь, Prežebîvši, Okolustojêći, Suprotbórec, Suprotstojâteli.

RĀZDIL II

Ob Spojênju i ob Vozklíknьenju.

1. Spojênja jmájut vnogostrúko razumênje. Znamenújut bo Sobrânje, jli Sodružênje, Razlučênje, Potverdžênje : i ostâlno. Kákot,

Sobirâlna jesùt. *J*, *Jnò*, Dà.
Razlučâlna. *Jli*, *Jliti*, =li, (: né Líbo, nit Lьúbo :), A, Ali, Alíti. Tì, Timì.
Potverdžâlna. Páče, Páčeže, Dapáče.
Otricâlna. Nì, Nitì, Nìt.
Suprotîvna. Hóć, Hóćti, Hotę̑, Hotę̑ž, Hotę̑že. Herv : Hotê, Hotêž, Hotêže, Akò vъ prém, Ačè vъ prém, Búdsi da bi, Búdsi bi. ‖
187 *Otvîtna* Suprotîvnim. Alì jednākóž, Alì vìm, Ali véd. Jednākóže. Níčtož né ménьe, Níčimže né ménьe.

Pričînna. Abò: Bò : i Léhom právo, Abovîm. Potomú: Potomúž, Rúsjanom:] Zâto, Zâtož, Zarad togó, Herv:] Prôto, Prôtož, Lé: i Čéhom.] Pôka místa Rú : [Po kê dóbi, Pokolí, Poklьè, Búduć da, Búduć ježe, Herv :] Ponéže Bilorúsjanom : i Léhom skázno. Ponьévaž.

Zaverzâlna. *Jno*, *Jnoto*, *Jnože*, *Rú*:] Addá, iz Atodá, Herv :] núno.
Ugovôrna. Akò, Ačè, Akolì, Ačelì, Ašćè, Búdet da, Búdetli da, A búdet da.

J Jna jesut znamenovânja, i ríči Spojênnije.

2. Zló se velît *Kolì*: Rú: ot Akolì. Ačè, právije: neže *Ašćè* (: slóvo bo, K, ne preminьájetse vъ Ć, nó vъ Č:), a zló níki Herv : *Čè*, i Léhi *Čí*, *Čili* (: Czy, Czyli :) za Ačè, Ačelì.

Zló že *Ašće-í*: iz Gréčskogo εἰ καὶ: právo Hóćti, Hóć, Hotę̑, Hotę̑ž.

3. Oví ričíci, *Mèn*, i *Dè*, vezdí privódet rázum suprotíven : Kákot (Τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής) Dûh timì jest gotóv, alì plôt jest
188 némoćna.] A náša ričíca *ŽE* vezdí ‖ privódit rázum jednâk : i znamenújet jednu vêć bít túјuže, ilì takóvuže, kakóva jest ona vêć, ob kójeь smo pérvlьe spomínok učiníli. Kt, Péter jest apóstol, i Pável apóstolže. Vérujete vъ Bóga : vérujteže i vô mę :]. Ovdí, i vezdí, gdikóli stoьît Že vъ neskaženóь Slovînskoь besíde : nemóžetse prevést na DE : nó na *Jnije* Gréčskije ríči. A náši prevódniki smotrêt na podôbje glâsa vъ ričícah DE, i ŽE : a nesmotrêt na raznóst rázuma : i negóže prevódet DE, na ŽE : kt, Glâs ûbo *Jákovlь*, rûki že Esávlьi :] právo recí, Glâs timì jest *Jákovelь* : a rûki sut Esávlьi, ili, Ali rûki sut, íliti, Rûki pak sut Esávlьi. A ob jednóm človíku právo bi se réklo : Glâs jest *Jákovelь*, ruki že *Jákovlьi*. Sé jest, *J* rûki sut *Jákovlьiže*. Zló že stoьît i *Ubo*, za Mèn : právo *Timì* sъ Nîzkim vlâkom (: a zъ ôstrim vlâkom Tími, jest *Jmeníka*, ot Tòь, tà, tò :): Glâs *timì* (*men*, quidem), jest *Ják* : i ost :

Zló že ubo za Ἄρα, οὖν (: ergo :): recí, *Jnoto*, Addá. Zló že *Jbo*, po Gréč: καὶ γάρ recí : Abò.

4. Gréki pitájuć velêt πῶς : a bez pitânja ὡς : i vъ *J*nih místeh jmájut takóvo razlučênje, ježe gdi nît pitânja otkladájut slóvo P. Zâto že prevód-
189 niki i u nás jesut udúmali takóvož razlučânje : ‖ i pitájuć pîšut, Káko, Kakóv, Ótkud, Kámo, Kogdá, Otkolí, Gdé, Kulíko : a bez pitânja pîšut, *Jáko*, *Jakóv*, *Jelíko*, *Jámože*, *Jdéže*, *Otnьûduže*. Jegdaže, Otneliže.

Alíti u Rúsjanov, Hervâtov, i Sérbov, nit takóva rāzbóra : nó sъ pitânjem, i bez pitânja, vezdí velîm, Káko, Kakóv, Kámo, Kulíko, Ótkud, Gdí ili Kadí.

A Léhi tóž, vezdí jednākó velêt Ƒáko, Ƒakóv. Líše smōtrí : ježe vъ pitânju jest vlâk Óster, Káko : a vъ otvítu lípьe stoьît vlâk Nîzkiь, Kakò : ili skladênje, Kákoti, Kakotì, Kákot, Kòt, Kot da bi : Kakonò (: i zló u Sérbov. Kanò :), Búd, Búd da bi, Búdto, Búdto da bi. Rúski, i Léšski : *Ƒákože.* Hervatskí : *Kákoti*, Sérbski : *Kákono*, *Káno.*

5. Oblîčaь, káko Léhi otmînno, i obsičenó izrikájut níka Spojênja: velêt bo, *Aby*, *żeby*, iżby, Za, Dabi, Ƒeže bi, Ƒež bi.

Aż do. Za Dâže, Dâž do. A Hervātí za Dâže, velêt Dâr do, i *Tjá do.* Kákot i vъ ƒnih níkih místeh kladût R za Ž : i velêt Ƒèr, za Ƒež : Ƒúr za Ƒúže, ili Užé : Mórem, za Móžem : Renèm za Ženèm. *j* nît véće takóvih otmîn : oprič Kmétskije rîči, Zâtore, za Zâtože : i Sérbskije, Rnáti, Otarnáti, za Gnáti, Otognáti.

Léhi *Ale*, *Alič* : Za Alì, Alíti,

Acz : Za Ače. *Aczkołwiek* : za Ako vъ prém. ‖

190 *Byle* : Za Lí da bi, Lího da bi, Líše da bi.

Wszakże : Za Vsákakož, Vsáčeski : Vím, Véd.

Dla tego : Za Dlьaradi togó, Zarad togó, Dlьa togò.

I owszem : Za Ƒ pogotóvu, Ƒ vêrlo : *Ƒáko* : Za Káko.

Ƒedno : Za Lí, Lího, Ƒedîno, Tókmo, Tákmo, Líše.

Iż, *że* : Za Ƒež, Ƒéže. *Iza*, *Izali* : Za Ƒedá, Ƒedáli.

Im, *Nim* : Za Čîm, *Ináczey* : Za ƒnako, ƒnače : a níki Hervati zló Drúgačje : za Drúgako, =ače.

Już : Za Užé. *Lépak* : Za Alipâk, *Lécz* : Za Alíti, Alít. *Napotym* : Za Ná vъ pred : ili vъ nāprídok. *Niż* : Za Neže, Neželì, Než : Hervātom Negò, Negoli, Neg, Negli.

Niemał : Za Málone, Málne.

Podóbno: Herv: Možebít, Bérž : Rúsjanom, Óvos, Bolš.

Ponieważ : Bilorúsjanom, Ponéže : Za Pokolí, Pôka místa. *Też* : Za Tóž.

Chyba : Za Râzvi.

6. Končíje. Rékši, Čúš. Skódob. Nétoli, i ƒnih gledí vъ Ričílu.

VOSLÍKNЬENJA

jesut ová :

Â, Ajá, Âь, Âjme, Ás, Áh, Áha, Âhi.

Bâ, Blágo tébi, Blágosi, Blágož. Góre, Góresi, Górež. Dávori, Dávori mi. Ê, Êь, Êh.

Ƒ, Ƒâv méni, Ƒáo méni, Ƒâh meni, Ƒâhi méni. Ƒô méni, Ƒôhi. Léle méni, Núti, Nút Čúda. Ô, Ovâ, Ojbó, Ôjme, Ôь, Óle, Ôh, Óh, Óhti méni. Pí, Pî. Û, Úh. ‖

191 Hâ, Hâь, Háь, Háha, Hêь, Hôь, Haь dávori.

Tími ričícami izjavlьájem Zadivlьênje, Rádost, Žálost, Gnьîv, Strâh, i ako jest koje ƒno sérca vozrušênje, ili strâst.

RAZDIL ϕ

Ob Priríčkeh.

Vrimênni prīríčki.

1. *Otkolí? Otkadá?* Otkogdá? Herv: Otklьé? Ot kîh dôb.] Rú: Ot kîh pôr, Ot kîh mîst?]
Otnelíže, ili Otkolì. Otselí, Ottolì : Rú : Otséle, Ottóle :] Herv: Odaslьé, Odatlьé : íliti, Otoslьé, Ototlьé, Otonlьé, Otovlьé, Ótniklьe:
Ot sadá, Ot tadá, Ot ovdá, Ot ondá.] Ot togdà. Ot dāvna, *J*z dāvna, Ót vika, *J*zkoni vîka, Ot ízkoni vîka, ili vikôv, *J*z predāvna. Ot onomédne. Ot dâvîčka, Ot tólička, Her : Ot čéraka, Ot predčéraka :] Otovčerá. *J*z stari, Zló: recí *J*z starīni. *J*z perva. Ot síh, tíh, onih: dôb, pôr, mîst. Ot se*j*é, to*j*é, oní*j*e : dobì, porì. ‖

192 2. *Kadá? Kogdá?* Kolí? Sadá, ili Zdá (: a *Níne* jest Gréčska rîč :) Tadá, Togdá. Ovdá, Ondá. Drúgda, *J*nda, *J*nogda. Nígda, Níkogda, Níkoli. Nigdaže né : Nikogdaže né : Níkoliže né. *J*liti, Ninígdaže, Niníkogdaže, Niníkoliže.
Vsegdá, Malogdá, Malokadá. *J*kogda, *J*kada.
Kadakóli, Kadagód, Kadanibúd, Kadalibúd, Herv :] Kogdakóli, Kogdagód, Kogdanibúd, Kogdalibúd.
Drîvi, Drîvič (: né Drêvlьe :) Dâvi, Dâvič : Nôvi, Nôvič : Onomédne (: za, Onímì dnî :) : Tólič (: iz, To lí čá :)
Dnés, Včerá, Včêr, Pred včeróm, Posli zá*j*utra, ili za*j*útery*j*a (: Her: Danás, Čerá, Učêr, Pred Čérakom, Po *J*útriku :), *J*útri, Zá*j*utra, *J*útros, Sego *j*útra: Noćás, Noćés, Se*j*e nóći: Večerás, Sego véčera. sínoć, Si*j*u nôć. Lítos, Ovo líto, Sego líta. (: *J*esenàs, Zīmus, Vesnùs :), Se*j*e *j*éseni, zīmí, vesní. Ovù *j*esen, zîmu, vesnù:
Âb*j*e, zló : recí, Tûdže, Túž, Vъdîlь (: Herv: Vadlьé, Vodlьé :) Tot čás, Tot krát, tot hîp. Séь krat, Ov krát, On krát, Ov hîp, On hîp. Ob *j*ednóm, Prêce. Vъ hîp, Vъ skôk, Vъ rêd. Vъ hîpže, Vъ skôkže, Vъ rêdže.
Užè, *J*úr, *J*úž, *J*úže. ‖

193 Pérvo, Pérvlьe, Nā*j*pérvlьe (: né Pérvie :) Préže, Preže segó, togó : (: Her: Prídže, i Príьe segò, togó :], Posém, Potóm, Zatîm, Medtîm, Predtîm. A Vugéršćina *j*est : Pred sîm sego, Pred tîm togo, Med tîm togo, Po sém sego, Potóm togò.] Oposlîdi, Oposlíьe, Óposle, Posl*íj*e, Na*j*posl*íj*e.
Za togó. *J*zza togó, Zá dne. Zá svita, Za dobì, Za porì, Vъ dóbu, Vъ póru. Zá *j*utra, Za rána, Za vrímena, Za vrimên, Za tih dêl, Za tíh vrimên. Vъ zāmrázi, Vъ névrime. Vъ nedílьu, Vъ subótu, Vъ prâznik, Vъ dílatniь dên, Vъ prôstiь dên.

3. *Dokolí?* Doklьè? Do kîh dôb, pôr, mîst? Do kó*j*e dobí? Doselí, Dotolí: Doslьé, Dotlьé, Dovlьé, Donlьé, Dóniklьe. Do síh, tíh, oníh, dôb, pôr, mîst. Do mála, Do dólga, Do koncá, Dó vika. Doklьekóli, =gód, =nibúd.

Mîstni prīríčki.

4. *Kadí? Gdí?* Sadí, Zdí, Ovdí, Ondí : Zdé, Ovdé, Ondé : (: Kmétski, Zdés, Zdéska, Ovdéka, Ondéka, Támoka, Tútoka, i ost:) :Totì, Totè,

Totù, Tù, Támo. Nígdi, Nígdiž né, Ninígdiže. *Ĵ*ndi, Drúgdi, Vezdí, Malogdí, Na vnógih místeh. Vъ blīzu, Blīzko, Dalekó. Vъ nūtri, Voní : Na sredí, Herv : Na sridì. Po sredì, Po sridì. ‖ Góri, Dóli. Vъ verhú, Vъ nîzu. Ná desnu, ná livu. Dóma, Na vo*j*nè.

194 5. *Kámo*? Símo, Támo, Ovámo, Onámo, Drúgamo, *Ĵ*namo, Níkamo, Níkamož né, Niníkamože. Vsákamo, Kamokóli, =gód, =nibúd. Vъ vérh, ili Góri, Vъ Nîz, ili Dóli. Domôv (: Herv: Domôm :), Mîmo, Vъ dîlь, Vъ šîr, Vъ nûter, Vón : Vъ prîk, Vъ dêsno, Vъ lîvo, Vъ šú*j*e. Ná desno, Ná livo.

6. *Ótkud*? Otklьé? Ótsud, Óttud, Ótovud, Ótonud, Ot drúgud, Ot *ĵ*nud, Otovsûd, Ni ótkudže né, Ni ot níkudže. Ót nikud (: Rú: Otnьûdže : za Ótkud :) Otselí, Ottolí, Otoslьé, Ototlьé, Otovlьé, Otonlьé, Ot krá*j*a, Ot koncá, Ot verhá, Sъ verhá, Otodná, *Ĵ*zodná, Otizgôr, Otizdôl (: Her: Odzgôr, Odzdôl :) Sъ nîza. *Ĵ*z bliza, *Ĵ*z daleká, *Ĵ*z nizka, *Ĵ*z visoká, *Ĵ*z glubīni, *Ĵ*z visīni, *Ĵ*z dalьi. *Ĵ*z nûtra. Otízvoni.

7. Kûd? Ovûd, Onûd : Sûd, Tûd : Níkud, Niníkuže, Níkudže né : Vsûd, Povsûdu, Povsûd, Vsákud, Malokûd, Drúgud.[23]

Kakóvostni prīríčki.

7. *Káko* : Síko, Síce, Táko, Ováko, Onáko, Níkako, Níkakož né, Niníkakože, Vsákako, Vsáčeski, *Ĵ*nako, *ĵ*nače, Drúgako, drúgače.
Kákože, Kákož, Kákoti, Kákot.
Kakokóli, =gód, =nibúd. Vnogolíčno, Vnogostrúko.

195 8. *Končína O.* *Ĵ*âko, Vêrlo, Krûto, Krípko, Sîlno, Blâgo, Bôlno, ‖ Móćno, Gólemo, Žestokó, Lьûto, Zló, Zâlo (: a né Zeló :), Nesmêrno, Garâzdo, Túgo.
Pó prostu, Očém, Sózdam.] *Ĵ* síce ot *ĵ*nih pridîvnih: kóьih gledí nalîstu 99 : i vъ Ričílu.
Nevelí *Daleče*, *Ĵ*z daleča; nìt iz Léšska, *Dobrě*, *Právě*, *Nāglě*, *Konéčně*: nego recí Dalekó, *Ĵ*zdaleká : Dobrò, Právo, Nāglo, Konéčno, *Ĵ*ednolíčno, Neotmînno, Stanovíto, *Ĵ*stinno. Dvô*j*no, Sumnьîvo. *Ĵ*âvno, *Ĵ*ásno, Očíto. Tâ*j*no, Otâ*j*no, Skrôvno. Skóro, Bêrzo, Kósno. Ráno, Pózdno.
Znameníto, *Ĵ*zûšćno, *Ĵ*zrédno, Otrédno, Naróčito, Bogáto, Bû*j*no, Obîlno, *Ĵ*zbîtno, Lîšno, Prelîšno, Darlьívo, Déševo. Ubógo, Nevôlьno, Bîdno, Skûpo, Níšćetno.
Lîpo, Gódno, Ládno, Strô*j*no, Pristô*j*no, Sprâvno. Zló Léhi. Pékno : Rús*j*ani, Horošé : Sérbi, Húbavo.]
Gêrdo, Mérzko, Negódno, Neládno, Dûrno, (: Her: Odûrno :) Nestrô*j*no, Nesprâvno, Nepristô*j*no.
Léhko, Udóbno. Téžko, Trūdno, Neudóbno, Múčno, Rázumno, Razbôrno, Pámetno, Umítelno, Mūdro. Glûpo, Prīprósto, Nerazbôrno.
Lьûto, Krûto, Tvêrdo, Óstro, Sírovo, Krípeno, Žestokó, Nemílo, Čêrstvo,
196 Lágodno, ‖ Méhko, Povôlьno, Mílostivo: Slábo, Razpústno. Razníto, Otmînno, Razlíčno, Vnogolíčno, Vnogostrúko. Ósobno, Osobíto, Osebû*j*no.

9. *Končína E.* Ot Podênnih, Góž, Svíž, Bûь : *ĵ*dut, Góže, Svíže, Bú*j*e, Sú*j*e, Lóše, Tóšće. A ot Verstâlnih vsákih, vsé na E : kr, Bólьe, Góre, Véće, Ménьe : Skorí*j*e, Rání*j*e. Véle, Vélmi, i Velíko.

[23] Naknadno dodano (i to in margine), kada je 7 već bilo napisano.

10. *Končína SKI.* Umíješli Rúski, Gréčski, Slovinskí? Dvoranskí, Kmétski. Brátski go lьûbit. Vražskí se pogadžájut. Gospódski se spravlьájet. Prijatelьskí se ko mné pokazújet. Vsáčeski go íščet prognát i zatért.

11. *Končína U.* Ƒz predlóžka Po, da iz ƒmên Pridîvnih Nijedînskogo plémena, prehódećih vъ naráv Obstôjnih : kákot, Málo, Vnógo, Léhko. Po málu, Po vnógu, Po lehkù. Pó prostu, Pó tihu. Pó gustu, Po rītku. Pó suhu. Po Rúsku, Po Hervâtsku. Po starînnu, Po nóvotnu. Po gospódsku, Po dvorânsku, Po kmétsku. Pó grubu, i pó drobnu. Pó raznu. A níka se izrikájut i po svojém pridîvnom pretvarânju : Po tomú, i Potóm. Po vsemú, i po vsém. Po nášemu, Po svojemú, Po stâromu, Po nôvomu. ‖

197 12. *Ƒz Predlóžkov* VO, VOZ, ZA, ƑZ, NA, OB, SO. Kt, Vъ prém, Vъ kúp, Vъ kúpi. Vъ zājem. Vъ dîlь. Vъ prîk, Vó preki Rú :] Vъ konéc, Vъ bâh, Né vъ bâh. Vъ ôbće. Vъ nîz. Vъ šîr. Vъ vérh. Vъ dolžînu. Vъ dólgo. Vъ ƒâv. Vъ ƒâvi. Vъ tâьi. Vъ dên. Vъ nôć. Vó dne. Vъ nóći. Vъ zóru. Vъ têk. Vъ skôk. Vъ prîd. Vъ zâd. Vъ nāprídok. Vъ poslídok. Vъ préže. Vóz vodu. Voz víter. Vozplôh. Vozprôt. Vzplôh. Vzprôt. Zá ƒutra. Za rána. Zá svitla. Zádne. Zá svita. Za togó. Za tîm.

Ƒz perva. Ƒz koni. Ƒz nova. Ƒz cila, Ƒz suprotîvna. Ƒz tiha. Ƒz véćego.

Ná vlast. Ná vъprid. Ná vrime. Ná vzkroz. Ná dvoje. Ná desetero. Ná desno. Ná desnu. Názad. Na zlóst. Ná sramotu. Na ƒedînu. Na ƒzred. Na ƒzpodu. Ná livo. Ná livu. Na místa. Ná opak. Ná pamet. Na prēlom. Ná prid. Ná poslid. Na poslídu. Na poslíje. Ná posle. Na ūred. Ná razno. Ób den. Ób noć. Ob ƒednòm.

Po vsemú. Potomú. Potomúž : Potóm. Po síle. Pó časti. Po nûže. So zlá. Zъ dobrá. Zъ golá. Zъ nāgla. Sъ verhá. Sъ nāróka. Sovsîm. So vrímenom. So zlóstju. Zъ gnьîvom. Só strāhom. Zъ derzóstju. Zъ berzóstju. Zъ mílostju. Zъ naglóstju. Sъ hítrostju, Sъ prostotóju, So šćírostju.

13. *Ƒz prēgíba Orûdnogo* : Kt, Síloju, Skókom, Vlâkom, Kórakom, Pihotóju, Verhóm. Ƒátom, Kúpom, Kerdélom. Zimóju, Vesnóju, Lítom, Ƒésenju. Dnêm, Nоćjû, Ƒútrom, Véčerom. Šīrom. ‖

198 14. Pridáь i ová : Vnógo, Čúda Her :] Síla, Le :] Dósta, Pólno, Zadovôlьno. Mérvu, Nevnógo, Mérvicu, Málьahno. Pâk, i Ƒpâk. Opêt, Ƒopêt. Prêce. Dâže do Mášće. (: Rádše, Le :) Ráže. Rádže, Rádье. Píšice, Níčice, Stermoglávice. Ƒnih gledí vъ ričílu.

RAZDIL *ƒ*

Ob Čisêlnih *ƒ*meneh.

Čisêlna *ƒ*mena *ƒ*esút razníta : Koreníčna, Redôvna, Vnogovérstna, Pričétna, Ƒznimâlna, i Sobirâlna.

1. *Koreníčna.*

1. Koreníčna Ƒesùt : Ƒedèn, *ƒ*ednà, *ƒ*ednò. Dvâ, dvî, dvî : ili dvê. Trî. Četíri. Pêt, Šêst, Sédem, Ósem, Dévet, Déset. Ƒedennádeste, Dvanádeste, Trinádeste, Četernádeste, Petnádeste, i ost : Dvādéset, i Dvá*ƒ*set, Trīdéset, Četerdesêt, Petdesêt, Šezdesêt, Sedemdesêt.

Jedno Stô : Dvî stî, Dví sti, Dvî stâ. Trî stâ, Trí sta. Četíri stâ. Pêt sôt, Her: Pêt sât.] Jedno Tísuće, Dvî tísući, Dvî tísuća. Trî, četíri tísuća. Pêt, déset, stô, tísuć. Dvî stâ tísuć. Dévet sôt tísuć. Tísuće tísuć. Gréčsku ríč,
199 Myrjáda, právo prevódim, Deset tísuć : || a né *TMÂ*. Tmá bo neznamenújet níkakovaž čîslá : nó líše kogda razumíjem bezkonéčnu vnožînu, kójeь nît čîslá, velîm, Tmá jest, ili Meglá jest česò. Psal: 90. *Tmá ob dêsnuju jegò.*] recí, Déset tísuć. Dvéju tmû múčenikov : recí, Dvadéseti tísuć múčenikov. Jedén, jedná, znamenújet čîsló (: Unus :), a Jedîn, jedîna, jedîno, znamenújet jedînstvo, ili Samotù (Unicus, Solus, Singuli :).

2. Vnogovêrstna.

1. Vnogovêrstna znamenújut čîsló na razlíčni verstí razdilьenò. Kákot, Jedîn, Jedînиь : Dvôь, Trôь : *Četvèr, -rà, -rò. Petèr*, Šestèr, Sedmèr, Osmèr, Devetèr, Desetèr : Jedennádeseter : Dvādéseter, Dvájseter, Četerdesetèr, Peddesetèr, i ostâlna.

2. Símož pristójet i ová pridîvna :
Kulikogúb, Kulikovérst, Kulikostrúk? Prôst, *Jednâk, Dvojâk*, Trojâk.
Sugúb, Dvojgúb, Trojgùb, Četverogúb, Petogúb : (: ili páče Četvèr, Petèr :) Stogúb, Tisućegúb.
Dvojvérst, Trojvérst, Četverovérst.
Jednostrúk, Dvojstrúk, Trojstrúk, Četverostrúk. Petostrúk, Šestostruk, Stostrúk, Tisućestrúk. ||
200 *Jednoličen, Dvojličen*, Trojlíčen.
Raznén, Raznít, Razlíčen, (: za Raznolíčen :), Vnogolíčen, Vnogovérst, Vnogostrúk, Vnogogúb.

3. Jmena jmájuća jedîno vnožînno čîsló izrikájem síce : Jedna vrâta, Dvója vrâta, Trója vrâta. Jedni sâni, dvóьi sâni, tróьi sâni.

4. A so jmenmi, Brátja, Družína, Čélьad, Skòt, i so jnimi, kója vnožînú znamenújut, govorîm síce : Dvóje brátьi, Trôje družíni, Četvero Čélьadi, Pétero skotà.

3. Redôvna.

1. Redôvna znamenújut rêd : kt, Pêrviь, Vtôriь, Trêtьi, Četvêrtiь, Pêtiь, Šêstiь, Sêdmiь, Ôsmiь, Devêtiь, Desêtiь. Jedennádestiь, Dvanádestiь. Dvādésetiь, Trīdésetiь, Peddesêtiь. Sôtniь, i Stôtiь, Tísućniь, i Tísućeniь. Dvojsôtniь, Trisôtniь, Četirisôtniь, Petsôtniь. Dvojtísućniь, Tritisúćniь, Stotísućniь, ili Stókrat tísućniь, Tísuće krât tísućniь. Pet-sôtniь, Šest-sôtniь : i Petosôtniь, Šestosôtniь, Pet-tísućniь, Sedem-tisućniь : i Petotísućniь, Sedmotísućniь. Síce Ósem-Dévet-Déset : ili Osmo-Deveto--Deseto.

2. Godôvno čîsló izrîkaь síce : Ot Sotvorênja mîra : Sedem tísućniь sôtniь sedemdesetiь tretьi gôd. ||
201 Ot narodžênja Spasítelьeva ; Tísućniь Šestsôtniь Šestdesêtiь pêtiь gôd.
Vъ premînьenom, vъ sôtnom sedemdesêtom pêrvom gódu.
Vъ sadášnьem, ili vъ tekûćem (: a né, vъ nínešnьem :) vъ sôtnom sedemdesêtom trêtjem gódu.
Na prišêstniь, ili Na gredûćiь, na sôtniь sedemdesêtiь četvêrtiь gôd.
Kotêriь, -êra, -êro? Sé jest, Kîь vъ čisêlnom rêdu? (: Quotus :).

4. *Pričêtna.*

1. Znamenújut jednu vêć ko ǰnim vnóžim bít pričtenù. Samokulík? Samovtór. Samotrét, Samočetvêrt, Samopêt, Samošêst, Samodesêt, Samostôt i Samosôten, Samotísućen. *J̌liti*, Sâm vtôriь, Sâm trêtьi, Sâm četvêrtiь.

2. Pôltora vīdra, Pôltori verstì : síce Rúsjani, i Léhi. A Hervātí velêt : Pôltoro, ili Pôldrugo vīdro : Pôltora, ili Pôldruga verstà : Pôldrugiь, Pôltoriь zlatnîk.

5. *J̌znimâlna.*

Znamenújut jednu čâst ot ǰnih bit ǰznetu, ili jzdilьenù : kt, Polovína, i Polovíca, Tretína, Četvertína, ili Čétvert, Petína, Šestína, Osmína, ‖ De-
202 setína, Stotína, Desêtaja, Stôtaja ili Sôtnaja čâst, Tísućnaja čâst.

6. *Sobirálna.*

Znamenujut čīslo sóbrano : kt, J̌ediníca, Dvoьíca, Troьíca, Četveríca, Peteríca, Sedmeríca, Deseteríca. *J̌liti*, Sedmíca, Osmíca, Desetíca, Dvájsetica. Stótina, i Sôtnьa : a né Storíca. Tísuće : i né ǰnako. Vnožīna : a né Vnožestvo.

7. *Prīríčki ot Čisêlnih.*

1. J̌ednôždi, J̌edînoždi : Dvôždi, Dvâždi : Trîždi, Četíriždi, Petîždi, Desetîždi. J̌edennádestiždi, Dvanádestiždi, Dvájsetiždi.
J̌liti : J̌ednôč, J̌enkrát, J̌edenkrát : Dvákrat, Dvâ kráta : Tríkrat, Trî kráti : Četirikrât, Pétkrat, Šéstkrat, Sédem krât, Déset krât. J̌edennádeste krât, Dvādéset krât. Stókrat, Stô krât. Tísuće krât.

2. Pervîždi, Vtorîždi, Tretîždi, Četvertîždi.
J̌li páče : Pêrviь krát. Vtôriь krát, Trêtьi krát.
J̌liti : Vъ pêrvo, Vo vtôro, Vъ trêtje.
Hervātóm : Pervîč, Drugôč, Tretîč, Četvertîč, Petîč, Šestîč. ‖

203 8. *Proizvôdna ot Čisêlnih.*

Pervâk, Pervenèc : Vtorâk, Vtôrnik : Tretjâk, Četvertâk, Petâk, Šestâk, Sedmâk, Osmâk, Desetâk.
Tretjâk : sé jest Otrók trêtьi vъ narodžênju : ili Ždrībéc na trêtjem gódu. Dvojâk, Trojâk, Desetâk : pínez jmájuć cînu desetí mênьših pinêz. *Vtôrnik* : sé jest vtôriь dên. *Četvertók*, ili páče Četvêrtnik (: a né Četvèrg :) Četvêrtiь dên.
Pētók, ili Pêtnik : pêtiь dên. A negóže *Pêtnica* : žênsko ǰme pridîvno, zъ mužskîm Dên : a tó dlьa obzóra na Gréčsko J̌mêra, Paraskovíja.

9. *Pretvarânje Čisêlnih.*

1. J̌edèn, jednà, jednò : ǰdet kakò Velík.

J̌m:	Zov.	Kro:	Dvâ, Dvě, Dvě.	Trî.	Četíri.
		Ot.	Dvéju: Dvíh.	Tríh.	Četírih.
		Pri.	Dvéju: Dvíh.	Tríh.	Četírih.
		Ko:	Dvéma. Dvím.	Trím.	Četírim.
		So.	Dvéma. Dvími.	Trími.	Četírimi.

Jm: Zov. Kro:	Pêt.		Šêst.	
Ot.	Petì.	Petìh.	Šestì.	Šestìh.
Pri.	Petì.	Petìh.	Šestì.	Šestìh.
Ko:	Petì.	Petìm.	Šestì.	Šestím.
So.	Petjû.	Petímі.	Šestjû.	Šestímі.

Sédem, Sedmì, Sedmjû. Sedemjû : Sedmíh, -ím, -ímі.
Ósem, Osmì, Osmjû, Osemjû : Osmíh, -ím, -ímі.
Déset, desetì, desetjû : desetíh, -ím, -ímі.
Jedennádeset, Jedennádeseti, =ádesetju : =ádesetih, -im, -imі.
Jli Jedennádeste, Jedennádesti, Jedennádestju : =adestih, estim, mi. ‖
204 Dvanádeset, =ádeseti, =ádesetju : =ádesetih, -tim, -timі.
Dvanádeste, -ádesti, -ádestju : -ádestih, -ádestim, -estimі.
Dvādéset, éseti, ésetju : -ésetih, -ésetim, -ésetimі.
Smotríckiь ukazújet síce : Četírma, Pjata[24], Šestmà, Osmmà, Devjatmà, Desjatmà. Tremà stî. Ali zló : abo jedîno Dvoьíčnogo čísla prēgíbi jdut na MA.

Jm: Zo: Kro:	Jednò	Stô,	Tísuće.	Trî	Stâ,	
Ot	Jednogò	Stâ,	Tísuća.	Tríh	Sôt,	
Pri	Jednòm	Stî,	Tísući.	Tríh	Stîh,	êh
Ko	Jednomù	Stû,	Tísuću	Trím	Stôm,	
So	Jednîm	Stôm,	Tísućem.	Trímі	Stî,	

Jm: Zo: Kro:	Tísuća.	Dvî	Stî,	Tísući.	
Ot	Tísuć.	Dvíju	Stû	Tísuću.	
Pri	Tísućih, eh.	Dvíju	Stû,	Tísuću.	
Ko	Tisućem.	Dvíma	Stmâ,	Tísućma.	
So	Tísućmi.	Dvíma	Stmâ,	Tísućma.	

				Smotríckiь síce:		
	Pêt	Sôt, Tísuć.		Pęt	Sôt.	Pęt Tísjać
Ot	Petì	Sôt, Tísuć.	Petíh Sôt.	Pętì	Sôt.	Pętì Tísjać.
Pri	Petì	Sôt, Tísuć.	Petíh Stîh.	Pętì	Stêh.	Pętì Tísjaćah.
Ko	Petì	Sôt, Tísuć.	Petím Stôm.	Pętì	Stôm,	Pętèm Stôm, Pętì i Pętèm Tisjaćam
So	Petjû	Sôt, Tísuć.	Petímі Stî	Pętmà	Stî,	Pętmà Tísjaćami.

2. Níkoьi pretvarájut Čisêlna skladêna vъ sridínah, a ne na končínah : kákoti Jednogonádeset, Jedn(o)munádeset.[25]
Dvanádeset, Dvějunádeset, Dvěmanádeset.
Trinádeset, Trihnádeset, Trimnádeset.

[24] lapsus; trebalo bi biti *Pjatmà*.
[25] lapsus; trebalo je biti *Jednomunádeset*.

Petnadeset, Petinádeset : Petjunádeset.
Dvādéset, Dvūdeset, Dvemádeset. ||
205 Trīdéset, Tríhdeset, Trimádeset.
Pêt-déset, Petí-deset, Petjû-déset : i ostâlno.
Alipâk sícevo pretvarânje jest vъ prém Kmétsko : i po nûže pri nьém se vedét neládno govorênje. Kákoti, Ko dvimanádeset učenikóma svoьíma.] Dvoьíčnim čīslóm se govorît, obo vnógih lьudêh.
Mášće recí síce : Ko dvanádestim učenikóm svoьìm.

3. *Jedèn, Jednà*, nò (: Unus :) znamenújet čīslo: a *Jedîn*, jedīna, jedīno, znamenújet Samotú, i Otlučênje : (: Unicus, Solus :)
Ali vъ Gréčskom jezíku vnógije rîči jmájut sugúbo, trojgúbo, i smetenó znamenovânje : kákoti i Mónos stoьît za Jedèn, i za Jedîn. J potomú mî (: smotrêć Grékov ili prevódnikov :) neprávo govorîm, Jedinogó človíka : vъ misto Jednogó človíka.

10. *Ob Dvoьíčnom čīslu.*

1. Dvoьíčno čīslo níkakoviježe kórísti, nìt lipotì jezíku nepribavlьájet : nego líše činît smetênje, i vnógo neudôbje. Gréčski pisátelьi málo go uživájut, oprič nûži (: najpáče vъ písennih skladânьih :) i vólet réć, Rukámi i Nogámi : (:χερσὶ καὶ ποσί:), nego Rukáma, i Nogáma, (:χεροῖν καὶ ποδοῖν:). J Hervâtski plemeníti lьûdi tó Dvoьíčno govorênje počitájut za kmétsko[26],
206 || i za priprósto. J dlьa tíh pričîn (: oprič níkoьih mîst, gdi po nûže morájet stoját Dvoьíčno čīslo :) líplьe jest vezdí govorít Vnožînnim čīslom.
Kákot, Psal: 7. Vъ *rûku* moéju.] Líplьe, Vъ rukáh moьìh.
Ps: 23. Ne povínen *rukáma*.] Líplьe, ne povínen rukámi.
Ps: 21. Ot *soscù* mátere moéę.] Líplьe, Ot soscêv mátere mojéje.
Ps: 54. Ktô dâst mi *krîli*, jako gólubi.] Líp: Któ mi dâst krîla, kakò gólubu :
Ps: 20. Hotênja *ûstnu* egò.] Líplьe, Hotênja ûsten jegò.
A vъ jnih místeh lîpo stoьît. Kákot,
Psal: 16. Slovêsa *ûsten* tvoьìh.]
Psál: 30. Vъ *rukàh* vrâžьih.]
Psál: 37. Podvižátisę *nogám* moьìm.]
Psál: 43. Vozdíhom[27] *rûki*.]
Psál: 137. Dêla *rûk* tvoьìh.]

2. Uzór : gdí, i káko se mózet lîpo preminít čisló Dvoьíčno, vo Vnožînno.
J gdí Dvoьíčno po nûže stoьît nepremînno.
Jmennîk. D : Ova dvâ mûža jesta príšla, i rekósta.] Lîpo stoьît.
D : Ovî dvî žení jesti príšli, i rekósti.]
D : Ovî dvî líti jesti prošli, i prominústi.]
Vno : Ovi dvâ mûži jesut príšli, i rekóše.] Líplьe.
Vno : Ovì dvî žení jesut príšli, i rekóše.] Líplьe.
Vno : Ova dvî líta jesut prošla, i prominúše.] Líplьe. ||
207 *Zovnîk*. Ô vî dvâ mûža, símo hodíta.] Líplьe Símo hodíte.] Líplьe.
Ô moьì dvî nózi, ko gospōdú hodíti.] Mérzko, i tvêrdo.
O moьì dvî nógi, ko gospōdú hodíte.] Lîpo.
O moьì dvî óči, na gospōdá gledíti.] Mérzko.

---

[26] Vidi što je rečeno u nap. 13 (inače zanimljivo, *gdje* se najprije gubio dual; pojava ne samo hrvatska nego općeslavenska).

[27] od *vozděti*/*vъzděti*, no moglo bi biti i vozd(v)i(go)hom od *vъzdvignǫti*.

O moьi dvî óči, na gsda gledíte.] Lîpo.

Krozník. Vídil sem dvâ mûža.] Nepremînno. Dvâ mûži : Tvêrdo, bez naslidújućih *j*nih ričêь.

Človík *j*májet dvî rûci.] *J*májet dvî rûki.] Líplьe.

*J*zrékel *j*est dvî slóvi.] — *J*zrékel dvî slóva.] Líplьe.

Jzkernik. Ot dvéju mûžu, žénú, očíju.]

Ot dvíh mužêь, žên, očêь.] Líplьe.

Pridîvnik. Pri dvéju mûžu, žénu, ditétu.]

Pri dvíh mužêh, ženáh, ditéteh.] Líplьe.

Protîvnik. Ko dvéma mûžma, ženáma, ditétma.]

Ko dvím mûžem, ženám, ditétom.] Líplьe.

Orûdnik. So dvéma mûžma, ženáma, ditétma.] So dvími mužmî, ženámi, ditétmi.] Liplьe.

3. Smotríckiь vъ Ni*j*edînskom plémenu klãdet Dvâ : i Ni*j*edînska *j*mena končît na A : kt, *Dvâ Sérdca, Dvâ Otročáta.*]

Ali právo *j*est trîba réć : Dvê, ili *Dvî Sérdci, Dvî Otróčeti.* Nevelîm bo, Dvâ óka, Dvā ûha, Dvâ koléna, Dvâ lîca, Dvâ bedrà, Dvâ stâ : nego na I : ‖
208 Dvê, ili Dvî óči, Dvî ûši, Dvî koléni, Dvî lîci, Dvî bedrì. Dvî stî. Dvî Líti, Dvî *j*ajcì, Dvî plećì, Dvî vîdri, Dvî selì : i ostâlna. Síce govorêt Hervãti. *J*liti vo vnožîne : Dvî óka, Dvî ûha, Dvî lîca, Dvî koléna, Dvî stâ. A né, Dvâ stâ, Dvâ koléna: i ostâl.

11. Ob kladênju vъ besíde ričîc

Pêt, Šêst, Sédem, Ósem, Dévet, Déset.

1. Gréki i Latînci, pitájuć ob čîslu, govorêt vo Vnožînnom čîslú, síce : Kulíki *j*esut lьûdi? *J* otvićújut : Tulíki *j*esùt : Pêt *j*esùt: Šêst *j*esùt. Potomúž i Smotríckiь govorît : Vîdi proizvódnih *j*mên sut sédm.] Mistoimênja sutь trinádesętь.] A nám pak nît obíčno táko govorít : nego mî pitájem vъ *J*ediníčnom čîslú, i velîm : Kulíko *j*est lьudêь? *J* otvićújem : Tulíko ьih *j*est : Pêt ьih *j*est : Šêst ьih *j*est. *J* táko govorêć, podrazumivájem rîč čîslo : búdto da bi ktô rékel, Kulíko čîsló *j*est lьudêь? Otvít : Málo ьih *j*est : Vnógo ‖
209 ьih *j*est : Vnóže ьih *j*est. A po Hervâtsku, i Velíko ьih *j*est, Véće ьih *j*est. Búdto, Velíko čîsló lьudêь *j*ést.

2. *J*no síce, čto Gréki velêt: Πόσοι ἄνδρες : Ὀλίγοι ἄνδρες : Πέντε ἄνδρες : Ἓξ ἄνδρες ... vsé vъ *J*mennîku : Mî togo ne mózem vъ *J*mennikú izréć, síce : Kulíki mûži : Máli mûži : (: síce bo se razumíjet kulíkost vózrasta : a né čîslo :) nît Pêt mûži, Šêst mûži : i ostâlno. Negò velîm : Kulíko mužêь : Málo mužêь. Nimájem bo ričêь verstníh Gréčskim ričêm, Πόσοι, Ὀλίγοι i iz togó tíh ričêь ulišênja postájet nam zamotânje i trūdnóst nemála vъ govorênju.

3. Čisêlna náša *j*mena, Pêt, Šêst, tóž neverstájut se zъ Gréčskimi Πεντε, Ἓξ. Abo Gréčska *j*esut Pridîvna : i sodivájutse so vsími plémenmi i prēgíbmi. A náša sút neprávilna, i nepostoj*â*lna : ovdá Obstôjna, ovdá Pridîvna : i *j*májut dvōje pléme, Žênsko i Ni*j*edînsko.

4. Kogda sut Obstôjna; *j*dut po Četvêrtom prētvóru : i nemógut *j*nako, neže vъ *J*ediníčnom čîslú, i so *J*zkernikom *j*nih *j*mên, bít sodivenà. Kákot,
210 Pêt mužêь : Ot Petì mužêь : Pri petì mužêь : ‖ Ko petì mužêь : So pet*j*û mužêь.

Blûdno pak *j*est réć : Pri petí mužêh : Ko petí mužêm : So pet*j*û mužmî. Kogda bo dvî Obstô*j*na *j*mena vъ kúpi sto*j*êt, *j*edno *j*má*j*et sto*j*át vo *J*zkerniku : a né óbidvi vъ Protîvniku: kakò hóćem niže skāzát, na lîstu [?].

5. Vo *J*mennīkú, Zovnīkú, i Kroznīkú, ova *j*mena (: so obzórom na Kulíko čīsló :) *j*esut Ni*j*edînskogo plémena : i síce velîm. Pêt mužêь *j*est príšlo :
Pêt žên *j*est príšlo : Šêst lît *j*est próšlo.
Na vsé déset mužêь *j*est dâl *j*eden hlíb.
Vsé dévet lît *j*est uže promīnúlo.

6. A vъ o(s)tâlnih četírih prēgíbeh *j*esut Žênskogo plémena vъ Obstô*j*nom oblîč*j*u. ili *j*esut vsíh plemên, vъ Pridîvnom oblîč*j*u :

Kákoti,

*J*zkernik. Ot vsíh petí mužêь, žên, ditêt.
Ot vsíh petíh mužêь, žên, ditêt.
Ot vse*j*é petí mužêь, žên, ditêt.
Prid: Pri vsíh petíh mužêh, ženáh, ditéteh.
Pri vséь petí mužêь, žên, ditêt.
A né : pri vsíh petí mužêh.
Supro: Ko vsím petím mûžem, ženám, ditétom.
Ko vséь petí mužêь, žên, ditêt.
A né : Ko vsím petí mûžem. ‖
211 Orûd: So vsími petími mužmî, ženámi, ditétmi.
So vse*j*û pet*j*û mužêь, žên, ditêt.
A né : So vsími pet*j*û mužmî.
Zâtože níkoьi i vъ pêrvih tríh prēgíbeh izriká*j*ut vъ žênskom plémenu, i velêt :
Na *vsú déset mužêь* *j*est dâl *j*eden hlíb.
Vsá dévet lît *j*est promīnúla. Ali líplьe *j*est govorít vъ Ni*j*edînskom.

7. Oblîčaь : káko vъ prevódu níkoьih mîst postá*j*et neudob*j*e : a níkoьih i níkakože ne mózem ládno prebesídit.
Omnes nos fuimus quinque.]
Vsí mî *j*esmo bîli pêt.] Zló, i blûdno.
Vsí mî *j*esmo bîli pet*j*û : ili petími.] Kmétsko.
Vsíh nás *j*est bîlo pêt.] Právo.
Illuc iuimus nos decem.] Támo smo pósli mî deset] Zló.
Támo smo pósli mî deset*j*û.] Kmétšćina.
Támo *j*est póšlo nas déset.] Právo.
Decem uiri sunt omnes proceri.
Déset mužêь *j*est vsé visokó.] *Síce J*liti : Vsé déset mužêь *j*est visokó.] Síce bismo moráli izréć, po zakónu *j*nih besîd : kákot velîm, Na vsé déset mužêь dā*j*ét *j*eden hlíb : Vsé deset mužêь *j*est príšlo. Dobró táko zъ medolьênjem *Príšlo*, i zъ *j*nimi medolьênьmi na L. Alíti sъ Pridîvnim *Visokó*, i zъ
212 *j*nimi pridîvnimi : tvêrdo ‖ *j*est takóvo izrečênje. Zâtože reci :
Vsé deset mužêь jesut visokì.] *J*liti : *Vsí déset mužêь jesut visokí.*] Obōjé prevrátno govorênje : (: zъ *J*ediníčnim čīslóm Vsé déset : Vnožînno, *J*esùt:). Ali dlьaradi rázuma síce hoć blûdno govorîm : *j*nako bo nemózem strô*j*no izréć : dlьaradi neprávilnosti tíh náših čisêlnih *j*mên.

RAZDIL *JA*

Jzkazânje ob Právom Pismu

1. Ob slôvnih *jmeneh* : *Áz*, *Ést*, *Jóta*, *Jhóta*, *Jód*, *Jér*.

1. Blâženiь Kiríl Solûnskiь, hotêć nám Slovîncem pîsmó izobrést : Slovînska *jmena jest* pismênim Slóvom izdíl. Glasníci *A* ,i *E*, po nûže, a né vlastíto *jesut* názvani *Áz*, i *Ést*. Právo bo izrikájem, *Jâz* ili *Jâ*, i *Jést* ot *Jesèm* : a né Âz, nitì Ést.
Ali pôka místa vъ nášem *jezíku* nît takóvih ričêь, kóje bi se načináli ot čis-
213 tíh glasnîc A, ili E (: oprič Spojenîc Ako, Ali, Ašće :) zâto ‖ po nûže *jesut* tím Slóvom nádana tá *jmena* táko obsičenà, Áz, Ést : iz ričîc *Jaz*, *Jest*.

2. A *Jota* u Grékov vsegdá *jest* Glasníca : a u nás ona nígda glasníca : kákot, *Jme*, *Jskra*, *Jstina* : a nígda neglasníca : kt, *Jáma*, *Jáblan*, *Jágoda*, Zâtož mî na sem místu dâli smo *jeь* dvôje *jme*. Kogda *jest* neglasníca, zovém *ju Jód* : a kogda *jest* glasníca, zovém *ju Jhóta*[28] : dlьaradi léglьego razumé*nja*. A nezovém sego slóva *Jótoju* : abo rîč *Jóta jest* dvoj*béna* : znamenú*juća* glasnícu, i neglasnícu.

3. A *Jér* pak (: Ь :) vsegdá *jest* neglasníca : i túž sílu *jmájet*, ko*ju Jód*.

2. Ob slóvu *G*.

1. Rús*jani*, Léhi, Hervāti, i Sérbi, právo i rízvo izrikájut slóvo *Glagól* : rāvnó kakò Gréki *Gáma*. A Bilorús*jani*, i Čéhi, *jesut* izgubíli prâviь glâs : i izrikájut níkako spodóbno ko *Híru*. Pîšut *Glāvá*, Gorà, Grâd : a čtût, búdto *Hlāvá*, Horá, Hrâd. Tîm se obludžájut i níkoьi Rús*jani* : i za lîpo počitájut takóvo kmétsko,[29] blûdno, i premérzko izrikân*je*.

2. A kogda bihu rádi vъ kóьih *jnojezíčnih* ričêh, rízvo izréć glâs slóva G : pîšut sícevu čertínu ґ : i zovût *ju* Gréčsko*ju* Gámo*ju*. Búdto, da bi
214 Glagól ‖ i Gáma, bîli dvâ razníti glâsi : ili da bi vъ Slovînskom *jezíku* nébilo rízvogo glâsa Gáma.
A níkoьi *još* mérže kladût dvî slóva *KG*; za *jednó* G : *KGáza*, za Gáza.

3. Ob Gréčskom Φ : i ob Latînskom *F*. i ob Udvo*jenóm G*, za *NG*.

1. Gréčsko Φ, i Latînsko F, *jmájut jednāku* sílu. Gréki pîšuć Latîns*kije* rîči vъ misto F vezdí kladût Φ : kt, Florus, Felix, Festus: Φλῶρος, Φήλιξ Φῆστος.
A Latînci vъ Gréčskih ričêh (: neznát dlьaradi česó :) nesmíjut za Φ pîsat F: nego pîšut *Ph* : dvî čertíni, za *jednù* : Φιλόσοφος, Philosophus. Ali tó *jest* níkakovo prevêr*je*, i súj*etna* bój*azen*. Níkto bez pričíni *jest* izmíslil takóvo právilo : i ostâlni pîscí sut mu uvérili, bez razsuždên*ja*. Právo bo, i ko čtên*ju* udobní*je*, trîba bi pisát Filosofus.

2. Gréčski pîscí po takóvomže prevêr*ju* pîšut *GG*, a čût *NG*. Ággelos, Euaggél*jon* : izrikájut, Ángelos, Evangéli*jon*. U nьíh bo G, i N, vъ drobnóm pîsmú né léhko se razoznavájut : i gdi búdet napîsano NG, síce νγ : kâžetse bít napîsano dvo*je* γ ; i zâtož velêt, búdto *je*že dvî Gámi sto*jet* za NG. ‖

---

[28] i može imati naglasak i čitati se kao ъi (*ji*)

[29] v. također nap. 13. i mutatis mutandis nap. 26.

215 3. Ali tó právilo nît slúšno. Búdi na uzor rîč Φαίνω javlьájuse. Promînьeno vrīmé jest *Péfanka*. Javíl sem se. J síce bi se jmálo pīsat právo, i dostôjno, so slóvom N, Péfanka : a né so slóvom, G, *Péfagka* : pôka místa i vъ sāmóь koreníčnoь rîči stoьît N, a né G : Φαίνω, né Φάjγω. Alíti dlьa ôbćego prevêrja, i dlьa prevrátnogo právila : trîba jest blûdno pīsat Péfagka : i ktô bi právo napīsal Péfanka, ón bi poblūdil.

Tó dvōje Latînskih i Gréčskih pîscev prevêrje jesmo ovdí izkāzáli : nâto da bismo mî nesmotríli na jnih jezíkov pīsmó : nego líše na svojegó jezíka naráv. J da bismo pīsáli Ângel, Evangêlje : a né *Âggel*, *Euaggêlje*.

4. Ob slóveh *E* i Э

1. U Grékov, rîči εστὶ εσμὲν εστὲ znamenújut tóž čto u nás *Jést*, *Jesmò*, *Jestè*. Zâto Gréki i vъ náših prevódeh pîšut bez Jóda : *Esm*, *Esì*, *Èst* : *Esmò*, *Estè*. Ali sícevo pīsmó jest negódno. Vo vsém bo nášem jezíku nijedînaže rîč se nenahódit, kója bi se počinála ot čistíje glasníci E, bez Jóda. Zarad togó blâženiь Kiríl nît mógel vъ nášem jezíku nâjt jmena, kóje bi dâl
216 séь glas‖níce E : i po nûže dâl jeь jest jme EST : hotêć, da bismo mî čísto izrikáli Est, kákot Gréki svojé *Estj*. Alipâk náši lьûdi nemógut priródnogo naráva íz sebe svérć : nó gdi se pîšet Ést, izrikájut Jèst. J síce prostú glasnícu *E* mî prevrátno prijemlьém i pîšem za cîl sklád JE : i blûdno opušćájem Jod. Pîšem bo vezdí na počâtkeh síce, *Egò*, *Emù*, *Ézero*, *Élen*, *Ésen* : i poslidi glasnîc, *Moè*, *Mâloe*, *Suetà*. A izrikájem búd to da bi napîsano bilo sъ Jódom: Jegò, Jemù, Jézero, Jélen, Jésen : Mojè, Mâloje, Sujetà. Alíti káko govorîm, táko se godît i pīsát : Čúš sъ Jódom.

2. Pokolí pak náši pīscí slóvo E táko blûdno pîšut vъ misto cilogó skláda JE : potomú jnojezíčna jmena *Elisêь*, *Elizârjь*, *Emaús*, ot náših čtítelьev prevrátno bivájut izrečená, síce : *Jelisêь*, *Jelizârjь*, *Jemaùs*: Zarad togó níkoьi Bilorúsjani jesut izdúmali ovú čertínu *З* (*Ė*) : da bi stojála za čistú Gréčesku glasnícu Epsjlón: i da bismo nьejû pisáli takóva tûdža jmena : *Ėlisêь*, *Ėlizârjь*, *Ėmaùs*. Alíti tó slóvo Ė jest bezdêlno. Trîba jest glasnícu E vezdí čísto izgovārját, bez jóda : Elisêь, a ne Jelisêь, a vъ náših ričêh pīsat Jód : Jedîn, Jézero, Jélen : a né Edîn, Ézero, Élen. ‖

217 5. Ob Sloveh Ω, da *E*.

1. U Grékov slova Ω, da O, jmájut po vsemú jednâk glâs : Líše vъ pojêtskih, íliti vъ stihôvnih mírah, jést medžu nьími razníca : ježe O krātkó, a ω (Ȯ) dolgováto se zavlâčit. Ali tá razníca nášemu jezíku nît nádobna. Hóć bo vъ kójem Gréčskom jmenu búdet pîsano O, hóć Ȯ : Latînci pîšut O, a né Ȯ. Tákož bi se godílo i nám, nígdiž ne pīsát slóva Ȯ : abo jest nepotríbno : i vъ pīsmú činît smûtnьu. Grékom ono slovét Ȯ vêlikoje, a u nás *ȮT* : i tó né góže : abo tó slóvo Ȯ jest dolgoglásno : a náša ričíca OT, vъ īzróku, i vъ stihôvnih mírah, jest krātka. Hervātí bo Dôlgim vlâkom zavlâčet predlózki Jz, Nā, Prī, i jnije : kt, Jzvir, Nāhod, Prīvod: a bez vlâka, i krātkīm glâsom izrikáju Ot, Voz, i jnije : kt, Otkúp, Othód, Otvód : Voztók, i ost.

2. Gréki vъ pretvarânju jmên i ričîn, vъ níkoьih stanovítih končínah pîšut O : *tòn kalòn*, Lipogò : a vъ nikoьih *Ȯ* : *tō̃n kalō̃n*, Līpíh.

Togó gledêć Smotríckiь velît nám: vo prēgíbeh Jediníčnogo čísla pīsát O, da E mâloje : kt, So jednîm Brátȯm, Sъ kralьem : a vo vnožíne *Ȯ*, da E ve-

218 likoje : kt, Ko trím BrátOm, Ko KrālьEm. ‖ Alíti i óvo právilo jest nepotríbno i blûdno : abo u nás vъ takóvih místeh nît níkakovijež glâsu raznósti : ni prostíje, ni pojêtskije.

6. Ob sloveh, ς, ξ, ψ, ѳ, Ф.

1. Negodîtse pīsmá nepotríbnimi slôvmi natīkát i smetít : nego páče čîm jest ménьe slôv, i čîm slóva prostíja, tîm se procinьájet líplьe bít pīsmo. Zarad togó mî ni vo svoьíh, ni vo jnojezíčnih ričêh, nígdiže nimájem pīsát ovíh slôv, ς, ξ, ψ : negó vъ misto ričêъ ςelò, Aleξêь, ψálom, tríba jest pīsat, Ẓelò, Aleksêь, Psálom.

2. A glâsa slóva Ф nît vъ nášem jezíku : i óno nam nît nádobno, râzvi líše vъ tûdžih ričêh : kt, Filíp, Flôr, Fevrâlь.
A glâs slóva ѳ neobritájetse ni vъ nášem, ni vъ Latînskom, ni vo vsíh Evrôpskih jezíkeh : i mî, i oní vsí, nemóžem go právo izréć. Latînci, i vsí Evrôpci, vъ Gréčskih i vъ Židôvskih ričêh, vъ misto ѳ izrikajut T : kákot ѳεολογία, Caβaὼѳ : oní čtût (: i vo svoьíh jezíkeh pîšut :) Teologíja, Sabaòt.
219 A tó zâto : abo ‖ vъ níkih místeh (: gdi se ѳ shódit sъ neglasnícami :) i sâmi Gréki izrikájut T : kt, Φѳάνω, ἄχѳος, Δημοσθένης: čtût búdto Ftánò, Áhtos; Dimosténis.

3. A Rúsjani izrikájut ѳ glâsom slova F : ѳeódor, búdto Feódor. A godílo bi se páče pīsát i izrīkát Teódor : neže užívát strannogo nám i divjêgo glâsa F. Alíti jednakóž dlьaradi stárogo i krípko zavzetogo obíknьenja : nemóžetse prominít, nitì zavérć toь glâs F : líše mózem, i godîtse zavérć slóvo ѳ : i vъ nьego místo pīsat F : Feódor, a né ѳeódor. Séь bo glâs jest vlastít slóvu F : i nepotríbno se pîšet jeden glâs dvími čertínami.

7. Ob slóvu ψ.

1. Rúsjani slóvo Ć zovût ŠČA. Pîšut ψúka, proψênje, nôψ : a izgovarjájut Ščúka, Proščênje, Nôšč. Sérbi zovût ŠTÂЬ : a izrikájut búdto TЬ. Gdí búdet pîsano Nôć, Pêć, Bogdánović, Kralьévić, Véće, Hoćù, Kúća : oni čtût Nôtь, Pêtь, Bogdánovitь, Kralьévitь, Hotьù, Kútьa.
220 A gdi pred slóvom Ć, stoьît Š : i oní izri‖kájut ŠT : Kákot, Šćúka, Šćît, Prošćênje, Plâšć : oní čtût, Štúka, Štît, Proštênje, Plâšt. Hervātí zovût ĆЬA. Pîšut Ćûtim, Ćûd, Nôć, Pêć, Bogdánović, Krālьévić, Voьínović : a čtût síce, Čьûtim, (: íliti Čjûtim :), Čьûd, Nôčь, Pêćь, Bogdánovičь, Krālьévičь, Voьínovičь. t

2. A ježe pák semu slóvu ψ právo izrečênje jesr ĆЬÂ : a né ŠČA, ni ŠTÂ, nit TЬÂ : síce se poznavájet. Ĵnako bo morájem izglāšát proizvedênije rîči ot jednogó slóva T : a ĵnako koje ĵdut ot dvíh slôv ST : ot PÔT, právo velîm Poćúse : a ot PÒST, Pošćúse. Ot PÛT, Napućênje : a ot Pustîm, napušćênje. Ot Platîm, Pítam, Plâća, Píća : a ot Gûst, Pîsk, Gûšća, Pīšćal. Síce ot Krestîm, Prostîm, Pustîm : velîm Krešćenîk (: Hervātom Kéršćenik : za Hristjánin :) Prošćenîk, Otpušćenica. A ot Svetîm právo Svećenîk : né Svećénnik, niti Sveščénnik. Na počâtkeh, i na končínah tóž : ĵndi se godît pīsat Ć : Ćûd, Ćûtim : Nôć, Pêć, Bogdánović, i vo vsíh sícevih
221 Prīdívkeh na IĆ : Cárović, Krālьévić, Knezovíć : a ‖ čést kakò ČЬ. A ĵndi pīsat ŠĆ : Šćît, Šćêl, Plâšć, Víšć. Mógli bismo pak óvo zabâvno slóvo Ć i sovsîm opustít : i vъ nьego místo pīsat vezdí ČЬ : kt, Čьûtim, Píčьa, Nôčь : Ščьît, Proščьênje, Plâščь : Bogdánovičь.

8. Ob slovu *H* : i ob Gréčskom Osopênju ≦, ≧.

1. Slóvo kóje se so Sápoju izrikájet, zovétse Osopênje. Gréki jmájut dvōjé Osopênje. Véće, ili Čêrstvo : i Mênьše, ili Lágodno.
Véće osopênje u nьíh jest *H* : kóje oní izrikájut čêrstvo : izpušćájuć sápu kripčíje, neže mî.
A mênьše Osopênje jest ová čertína ≦ : koju oní zovût i Dûhom osopênnim ; i izrikájut lagodníje : podóbno kъ nášemu H, i kъ Latînskomu *h*.

2. Léhi naslidújuć Grékov, ili páče Nîmcev, zavéli sut vъ pîsmú naprâsno tó dvōjé osopênje. *Ƒ* pîšut Slovînskije rîči búdto čerstvíьim osopênjem: síce, *Chwała*, *Chod*, *Chytrost* : Hvāla, Hôd, Hítrost. A níkoje jnojezîčnije rîči pišut búdto Lagodníьim osopênjem: síce, *Hétman*, *Hêrb*, *Haidúk*. A vъ īzróku nît raznósti : ili jést ‖ nepotríbna, i ostâlnim Slovincem
222 nepóznana.

3. Rúsjani bó, i Sérbi, i Hervātí, jmájut jedîno osopênje Hír : i óvo izrikájut srîdnьim lágodnim glâsom. *Ƒ* potomú mî vo svoьíh, i vъ tûdžih ričêh, vezdí právo mózem pīsat H : kákot, Hétman, Hajdûk, Hispánin. *Ƒ* gdi Gréki kladût svoje mênьše osopênje, kt, ὕμνος : ὑπάτιος, ἱλάριος: mî mózem pīsát svoje H : Hímen, Hipâtjь, Hilârjь : ili béz nьego, *Ƒ*men, *Ƒ*pâtjь, *Ƒ*lârjь.

4. Mênьšego osopênja známe ≧ u Grékov nígdiže nimájet místa, neže na počātkú takóvih ričêь, kóje se načinájut ot glasnîc. *Ƒ* zâtože udúmali sut sícevo právilo : Da nad vsákoju ričjû, kója se načinájet ot glasníci (: i na kójeь nît osopênnego známenja :) pîšut óvo suprotîvno Neosopênno známe ≧, kt, 'Ádam, 'Amìn, 'Allilúja. A síla togo známenja nît *ƒ*no, neže da razumíjem, ježe támo nît osopênja. Ali tó pak jést nenádobno právilo : i Neosopênno tó známe zgolá jest nepotríbno i bezdêlno (: *Ƒ* čtó bi óno u nás móglo znamenovát, níktož ne znájet :) Abo gdi nît napîsano osopênje ≦ :
223 támo i bez *ƒ*nogo známenja mózem znát, ježe nît trîbi izréć osópno. A náši pre‖vódniki nad vsími načâlnimi glasnícami (: i jóš nad neglasníceju *Ƒ*ódom :) vezdí pîšut tú bezdêlnu čertínu : kt, 'Ƒáko, 'Ƒáže, 'Ƒákov.

9. Ob čertínah ь, da ъ.

1. Gréki, kako vo svojém jezíku, nad vsákoju načâlnoju glasníceju pîšut ili Osopênje : íli Neosopênja nepólezno známe : tákož i vъ nášem jezíku, pri vsákoь Konêčnoь neglasníce pîšut, ili Ošumlьênje ь ; ili Neošumlьênja známe ъ : kt, Krâlь, Kònь: Orèlъ, Zākónъ, Brátъ, Grâdъ.

2. Slóvo (ь) iz tonkíje neglasníci činît šûmnu. A jór (ъ) níčesož *ƒ*nogo ne znamenújet : neže da razumíjem, jež támo nît *Ƒ*éra (ь) íliti ošumlьênja. *Ƒ* zâtož, gdi jest šûmno izrečênje, támo jest potríbno pīsat *Ƒ*er, ь : kt, Krâlь, Kònь. A gdi nît šûmnogo īzróka : támo nît trîbi níkakovaž známenja. *Ƒ* tó pripisovânje *Ƒ*óra na koncîh, zavdājét vъ pismu vnógo nepotríbnije zābávi. Napîší Orèl, i Zākon : búdet izrečênje tóž, čto vo Orélъ, Zākónъ.

224 3. Prâvo uživânje čertíni *Ƒ*óra jést : da se pîšet ъ ‖ támo, gdi bi jmála stoját koja glasníca, i ta búdet opušćenà : kákot, *Vъ* kúpi, *Kъ* vám, *Sъ* vámi : za Vo kúpi, Ko vàm, So vámi.

10. Ob Udvojeníh Neglasnícah.

1. Vo vsém Slovînskom jezíku neobritájetse ni jedîna koreníčna rîč, gdi bi bîla kója glasníca udvojená, *ƒ*liti usugúblьena. Líše po prilučênju, vъ

proizvódnih níkoьih prēgíbeh ili ričêh, činîtse nígda udvojênje. Kákot ot *J*stinen, Pódlьinen, Neotmínen : tvorîtse *J*stinna rîč, *J*stinno slóvo, *Pódlьinna* správa, Pódlьinno délo, *Neotmînno*, Neotmînnost, Síce po sríče stikájutse dvî slóvi NN na *j*edno místo.
Tóž se dijét i vъ skladeníh ričêh. Kákot, *Bezzākónje*, *Obbíti*, *Poddánec*, *Ottvoríti*.
A ričíca *Addá j*est skraćená iz trih, A, to, dá : i znamenújet, *J*no to.

2. Krîvo adda pîšut prevódniki. Blagoslovénniь, Vs*elénnaja*, Sov*eršénno*. Sve*ćennik*, i *J*na takóva. Abo ot Medolьênьi, Múčen, Učèn, Svećèn, *j*dut
225 *j*mena Múčenik, Učenîk, Svećenîk. Zá čto pak pî‖šut krîvo Svećénnik, a ne pîšut Mučénnik, Učénnik : pričína *j*est óvo, abo Múčenik, Učenîk *j*esut dāvní Slovînski*je* rîči, *jóš* za pogânstva vъ nāródu obíknьeni : i zâto ьih Gréki nīsut mógli prevrātít. A Svećenîk *j*est rîč svíža, i užé za nášego Hristjânstva ot prevódnikov izmíšlьena : i dlьa togó prevrátno napîsana.

3. Vъ níkoьih místeh obritájetse na počātkú *j*edná neglasníca dvâždi postâvlьena. Kt, *Ssáti*, *Ssîlka*, *Ssóra*, *Ssūdíti*, *Vovésti*, *Žžéš*, žžét, Sožžênje. Ali Hervāti nígdiže táko ne govorêt : nego páče, Sasáti ili Sosáti, Sosîlka, Sosóra, Sosūdíti, Vovésti, Žgéš, Žgét, Sožežênje, Sozúti, a né po Léssku Zzúti.

11. Ob tvērdóm Sošêstju neglasnîc na počâtkeh, i *J*ndi.

1. Slóva *L*, *M*, *N*, *R*, stojéć na počātkú, nelьûbet zá sobo*j*u neglasnîc. Pretvêrdo bo, i neizgovôrno, i neizprâvno se pîšet,. Lstív, Mstítise, Nrâv, i ostâlno. Takóva síce poprávi:
226 Lòb, Lbà : *Lobà*. Lèv, Lvà : *Levà*, Légok, Lgotà : *Legotà*. ‖ Lêd, Ldù : *Léda*. Lên, Lnù : *Léna*. Lêst, Lstív, Lstíti : *Lestív*, *Lésten*, Lestíti, Prelestíti. Né-Lzj*à* : nît *Lezà*, nît mi *Lézno*. Za Lgù, Lžèš, Lžà, Lžív : recí, *Ložù*, i Logù, Ložèš, Ložèt, Ložèm, Ložetè, Ložût i Logùt. *Lôž*, Lóži : *Lóžen*, Lóžna : *Ložlьív*, i *Ložív*. A Lčèm, Lčù, Lkân*j*e, nīsút Slovînski*j*e rîči. Za Lčú, recí *Láčen sem*, *Láknem*, *Lákoten* sem, Glâd terplьù, stradáju. Za Lkânje, recí Lakotà, Glâd. Nrâv, Nravíti : recí *Narâv*, *Naravíti*. Rot, rtà : *Rotà*, Ertà.

2. Slovo *M* terpît zá sobo*j*u L, N, R : a né *J*nih neglasnîc. Kákot, Mlâd, Mlīnec, Mlīko : Mnù, Mně (: Mnóg, Mnógo *j*est Gréččina : Právo Vnóg, Vnógo :), Mrù, Mrâk, Mrāvec ili Mravūnec.
A *J*na poprávi síce : Mglà : *Meglà*. Mdléju : *Medléju*. Mžáti, Mžânje, Mgnèm : *Mižáti*, *Mižânje*, *Mégnem*. Mčù, Mčáti, Mknù : Mičîm, Mičáti, Primičîm, *Primičáti*, *Méknem*, *Priméknem*, Primeknúti. Mzdà : *Mezdà*. Mskà : *Mèzg*, Mezgà. Mêst. Mstítise, Mstisláv : *Mestítise*, Mestisláv. Môh, Mhù : *Mêh*, *Mêha*, Mešíti, *Zamešíti*. Mšćénesk : Mešćénesk.

3. Slóvo *R* na počâtkeh, i vo vsákom místu (: gdikóli za nьîm vzplôh *j*det kó*j*a neglasníca:) činît neobstôjno, i po *j*ezíčnih otmínah razníto izrikânje. Níkogda izrikájem bez glasnîc : i Čéhi na*j*páče síce govorêt, i pîšut. Kákot, ‖ *Rvù*, *rvânje*, porvàl. R̄dér, rdrīna, rdêć.
227 R̂ž, ržèn, ržíšće. R̄ža, ržáv, zaržávěl.
Ržîm, ržáti, ržân*j*e. Ržóv. Rmân. Rnáti, zarnál.
R̂t, rtíć, Rčîm, rčáti, rčán*j*e, zarčál.
Brv, *Brdo*, *Brz*, V̄rba, V̂rv, Grd, Gŕlo, Grmje, Drvà.
Krv, Smrt, Srbin, Trnje, Trs, Trst, Hrbèt, Hrvât, Hŕt, Srce.

4. A níkoьi, nājpáče Sérbi, pîšut A. Kákot,
Arvèm, *Arvânje*, Poarvàl. Ārdar, ardrīna, ardêć.
Ârž, aržèn, aržíšće, Ārža, ili ārja, arjáv.
Aržîm, aržáti, aržânje. Aržév. Armân. Arnáti, Zaarnál.
Ârt, artíć. Arčîm, arčânje.
Bârv, *bárdo*, *bârz* : Vārba, vârv : Gârd, gárlo, gârmje :
Darvà, Kârv, Smárt, Sárbin, Târnje, Tàrs, Târst, Harbàt, Harvât, Hárt, Sárdce.

5. A níkoьi, najpáče Hervāti, pîšut E. Kákot,
Ervèm, *ervânje*, poervál. Erder, erdrīna, erdêć.
Eŕž, eržèn, eržíšće. Ērža, ili Ērja, erjáv, zaerjávil.
Eržîm, eržáti, eržânje. Ēržév. Ermân. Gnáti, zagnál.
Ert, ertíć, Ercîm, ercânje.
Bêrv, *bérdo*, *bêrz*. Vērba, vêrv. Gêrd, gérlo, gêrmje.
Dervà, Kêrv, Smért, Sérbin, Têrnje, Tèrs, têrsje, têrst, Herbàt ili Herbèt, Hervât, Hért, Sérdce. Tíže Hervāti ńnda izrikájut, zъ glasníceju A : kt, Bŕdo Drvà, Tŕnje : i vsé dobró spadájet.

228 6. Rúsjani kladût E, ili O, ili izrikájut bez glasníci. ‖ Kt, Rvù, rvânje, porvál. Rdér, rdêć.
Rôž, rži, ržàn, ržíšće. Ržà, ržáv, zaržávěl.
Ržù, ržáti, ržânje. Ržóv. Rmân. Ròt.
Bořv, *bórdo*, *bôrz*. Verbà, Vêrv. Gôrd, Górlo, Gôrmje. Dorvà (: zló Drovà :), Kôrv (: zló krôv :), Smért, Sérbin, Tòrs, Tôrsje, Tôrst, Tôrstje (: zló Trōst, Trôstje :), Herbèt (: zló Hrebèt :), Horvât, Hórt.

7. Léhi tóž razníto izrikájut síce : Drvà, Gŕmot, Trstína, Bárdo, bârzo, gárlo, pokárm, Harvât. Krêv, rêž, sérbin. Smjért, tjērn, vjērba, pjérsi.

8. Vъ sícevom vozmetenóm īzróku, níkoje knьígi pîšut *J*or : i tó né bez spodôbja : da bi čúš vsákomu udóbno bîlo izréć, káko sâm hóćet, vozdlьe vlastnósti svojegó domovînnogo īzróka. Kákot,
Bôrv, *bórdo*, *bôrz* : Vъrba, Vъrv, Gъrd, gъrlo, gъrmje : Dъrvà, Kъrv, Smъrt, Sъrbin, Tъrs, Tъrst, Hъrbèt, Hъrvât, Hъrt, Sъrdce.
Sícež bi mógli i na počātku pīsat : *Ъrvù*, *ъrvânje*, ъrdêć, ъrdrīna : ъrž, ъržèn : ъrža, ъržáv : ъržânje : ъrmân : ъrt, ъrtà : ъrtíć.
Ali síceva pīsma mî nehvâlim. Líplьe jest pīsát zъ glasnícami : Tvêrd, Žêrven, Mértov, i ost.

9. Pskóv : Pstèr, Pstrotà, Pstrúga : Tšćetà, Tšćúse, Tšćânje : Poprávi :
229 *Peskóv*, *Péster*, pestrà, ‖ pestrotà, Pestrúga : *Tešćetà*, *tešćúse*, *Tešćânje*, ot Tešč. A Šćéta (: za ūbil :) jest Koreníčno. Za Dćî, dócere : Hervāti velêt Ćî, i Kćî, Kćerê : dlьa léglьego izrečênja. A Dćerê jest neizgovôrno.

Psálom 14, Mzdà. 16, Lstív. 33, Lstì. 91, Žézl. 17, Vóplь. 19, Spásl est. 30. Mértv. 31, Mьskъ. 147, Mglù, Dhnèt.] Recí, Mezdà, Lestív, Lésti, *Žézelь*, *Vōpelь*, *Spásel* jest, *Mértov*, Mèzg, Meglù, Dáhnet, ili Dóhnet.

10. Vъ Latînskom jezíku nígdiž se ne obritájet; a vъ Gréčskom líše vъ tríh ili vъ četírih místeh : a vъ nášem gûsto se obritájet S, pred L, M, N, R : síce, *SL*, *SM*, *SN*, *SR* : Sláva, Smért, Snahá, Srīda. Sícevo sošêstje slôv jest šumēćé, i neugódno : i óvo najpáče kazît jezíku lipotú i prijêmnost.
Zâtož oblîčaь : ježe grûbo i Kmétsko izrikânje jést, na končínah pīsát *SL*, *SM*, *SN*, *SR*, *STV*, *STR*, *BR*, *DM*, i ńnije sícevi pretvērdí i neizgovôrni

skládi. Ne píší addá : Krêsl, Vêsl, Povísm, Pâsm, Pîsm, Krôsn, Cârstv, Sêstr : *Jesm*, Nĕsm, Ósm, Sédm, Pĕsn, Dóbr, Óstr. Nego síce : *Vêsel*, *Krêsel*, *Povísem*, *Pâsem*, *Pîsem*, *Krôsen*, *Cârstov*, *Sestêr* : *Jesèm*, *Nīsem*, *Ósem*, *Sédem*, *Pĕsen*, *Dóber*, *Óster*.‖

230 11. Vъ níkoьih ričêh, poslidi skláda OL, vъ rêd *j*det neglasníca. Kákot, *Bolgárin*, *Bolhà*, *Vólga*, *Vôlk*, Vólna, Dólg, Dólgoš, Dôlg, Dolžník, Žōlna, Žôlt, Žôlč, Mōlnьa, Polzîm, Pólzok, Pólno, Pôlt, Sólza, Stôlp, Čôln ili Čólon. Síceva Hervāti dvo*j*ākó izriká*j*ut. Táko čúš, kakò smo ovdíž napīsáli : ili síce, da vъ misto OL, dénut U : kt, *Bugárin*, *Buhà*, *Vúga*, *Vûk*, Vúna, Dúg, Dúgoš, Dûg, Dužník, Žūna, Žût, Žûč, Mūnьa, Puzîm, Púzok, Púno, Pût, Súza, Stûp, Čûn, Čunâr.
A Léhi razníto prevraćá*j*ut. Bolgárin, Bloha, Vîlk, Vélna, Dlúg, Dlúgoš, Pélniь, Plêtь, Slezà, Slûp.
Rús*j*ani vezdí právo izriká*j*ut na OL. Liše čto smotrêć Léšskih skáznih ričêь Pletь, i Sleza : velêt *Plôtь*, *Slezà* : za Pôlt, Sólza. Óv Plôt, *j*est Opletên*j*e : a ová Pôlt *j*est mêso. Sólza *j*det iz očêь : a Sléz *j*est zélo rastūće.

12. Poslidi slova *Š* nimá*j*et místa níkakovaž *j*na neglasníca, oprič *j*edînogo Ć (: ili po Sérbsku T :), Kákot, Šćît, Ogníšće[30], Pīšćal.
Potomúž vsí*j*e oni rîči, vъ kóьih poslidi Š *j*det ko*j*a *j*na neglasníca, pozna-
231 vá*j*utse bít tūdži. ‖ Kákot, *Šváger*, *Škóda*, *Šláh*, *Šláh*ta, *Šlá*pa, Šlém, *Šlík*, *Šmât*, *Šnúra*, *Špâga*, *Špíca*, *Šrúba*, Špîn, Špináju, *Štúka*, i *j*ni*j*e, *j*esut Niméčki*j*e rîči. *Škóla*, *Špitál*, Latînski*j*e; i *j*ni*j*e.
Skázno addá se velît : *Šklò*, *Šklj*ánica, *Švís*tati, Ni*Škní*, Štî, Štanì. Recí, Steklò, Steklénica, Svístati, Svístav, Niskní, Šćî, Stâni, otъ Stân : ękože i vъ rubáče *j*est Stân.

13. Poslidi slôv L, M, N, nimá*j*ut místa ova slóva B, G, D; P, K, T; S. *J*z tíh bo se sostavlьá*j*ut oví skládi : *alb*, *alg*, *ald*, *alp*, *alk*, *alt*, *als* : *amb*, *ang*, *and*, *amp*, *ank*, *ant*, *ans*, i so *j*nimi glasnícami, *elb*, *jlb*, *olb* : *end*, *jnd*, *ond* : i ostâlno. Vъ nášem *j*ezíku sícevih skládov nît vъ koreníčnih ričêh. *J* tîm se činît znáno : gdi sut takóvi skládi, rîči oni bít tūdži. Kákot, Ámbra, Ângel, Andréь, Ansîr, Lândam, Brûnda, Pêlda, i ostâlna takóva. Oprič *Brênkam*, *Brencálo*: ili Brêkam, Brecálo : *Pêntam*, *Pêntav*. *J*li sut rîči zló utvorení : kt, *Ambâr*, za Hranbà : *J*li kmétski*j*e i negódni : kt Tûndra, za Bláto. Líše poslidi skláda *OL* obritá*j*utse víše spomênьeni*j*e neglasníci : kt, *olb*, *olg*, *old* : *olp*, *olk*, *olt* : Stôlp, Vôlk, Pôlt. Kako smo málo pérvlьe izkāzáli. ‖

232 ## 12. Ob Gréčskom slóvu

Ypsilónu.

1. *Y*ps*j*lón u Grékov *j*má*j*et pêt rāzních glasôv.
Pêrvo. Vъ drîvnьih vikêh *Y*ps*j*lón *j*est *j*málo glâs srîdnьi medžu U, da I : dnés Vūgróm i Frânkom obíčen : a nám i sāmim Grékom vъ sadášnьe vrīmé neznàn.
Vtôro. *Y*ps*j*lón stoьît za polovínu slóva U. Pîšut bo dvî čertíni, síce *OY* : a čtût za *j*ednú prostú glasnícu *U*. *Ouranós*, čtût *Uranòs*.

---

[30] lapsus: ѱѱ mjesto ѡѱ. Ponekad je teško malo slovo razlikovati od velikih.

Trêtje. Vъ skládeh *AY, EY, Ypsjlón* stoьît za *V.* Αὐγουστος, Ευαγγέλιον: čtût, Ávgustos, *Evangélijon.*

Četvêrto. Vъ skládu *AYT, Y* stoьît za *F.* Pîšut Αὐτὸς : a čtût *Aftòs.*

Pêto. Ypsjlón stoьît za *Ƒhótu,* íliti za *Ítu.* Gréki bo vъ sadášnье vrîmé jednākó izrikájut ova trî slóva, *Ƒ,* I, *Y.* Κύριε, čtût búdto *Kírje,* íli *Kírie.* A drîvi razlíčen jest bîl īzrok.

2. A náši pīsci níkoьi *Ypsilón* zovût *ƑK,* a níkoьi *UK* : a pîšut je vъ misto U. Kákot, B*úd*u, M*úk*a, vъ gód*u*: za Búdu, Múka, vъ gódu. *Ƒ* tó se móžet terpìt.

233 3. A čto Grékov izobražájuć pîšut, Á*u*gust, E*u*aggêl*j*e, ‖ E*u*dokí*j*a : O*u*sta, O*u*ši, O*u*číti : tó jest u nás izgolá nestérpno. *Ƒ* godîtse pīsat Avgúst, Evangêlje, Evdokí*j*a : Ûsta, Ûši, Učíti. Ako bo pîšuć A*u*gúst : velêt izréć Avgúst : *j*noto pîšuć *Oučíti,* trîba bi izréć *Ovčíti,* Ôvsta, Ôvši : blûdno čúš i neobstojâlno.

13. Ob izrikânju tûdžih ričêь.

1. Gréki vo svojém jezíku nimájut ovíh sedmí slôv: *B, Ž, C, Č, Š, Ć, Ь,* ili *Ƒ*óda : i zâtože kogda pîšut Židôvskije, Latînskije, i Nášije rîči, mérzko je kazêt. A tó po nûže činêt : abo nimájut potríbnih slôv. Vъ tómže i právo činêt : ježe smotrêt, da bihu svojegó páče, neže tûdžih jezíkov cīlóst soblьūdáli : i nehotêt strânnimi glasmî svojegó jezíka smetìt.

2. A náši pak pīscí sovsîm nespodóbno činêt : vъ tóm ježe takóva Gréčskogo skáznogo pismá vo vsém naslidújut : i tîm mérzko kazêt Židôvskije i Latînskije rîči : kóje bi *j*nako mógli právo, i kъ nášeь besíde gódno izrīkat.

3. Židôvskije rîči pîšut síce : *Avráam, Vavilón,* Varnáva, Varfoloméь,
234 Varúh, Velzevùl, Golgofà,‖ Elizávet, Savaóf, Gavriil, Favòr, Fovíja.
Čto bi právije izréć : *Abrahám, Babilón,* Barnába, Bartoloméь, Baruh, Belzebúb, Golgotà, Elizábet, Sabaót, Gabrьíl, Tabór, Tobíja.

4. Latînskije rîči kazêt síce. *Venedíkt, Vinkêntjь,* Vonifâkjь, Vivijâna, Dekêmvrjь, Kekilíja, Késar, Kúart. Siluéster, Terêntjь, Têrtije, Ualentîn, Favijàn, Fevruârjь.
Čto bi pīsat. *Benedík, Vicêncjь,* ili páče Vicénec, Bonifâcjь, Bibijâna, Dekáber, Cecilíja, Cár, Kvârt, Silvéster, Têrcjь, Vale(n)tîn, Fabjân, Febrâr.

5. Gréčskije rîči právo pîšut se slóvom ѳ: ali krîvo izrikájut na F. *Anaféma, Afîni,* Feódor, Feófil, Fîvi, Fiofán, Olefîr. *Ƒ*ni nāródi pîšut : *Anatéma, Atîni,* Teódor, Teófil, Tîbi, Tiofán, Olevtîr. Alíti na sém místu ôbćeniь naródniь zākón jest trîba deržát za právilo.

6. Nášije rîči kazêt razníto, po obzóru na skázno izglašânje i pīsmo nášego jezīka, kóje Gréki činêt : kakò hóćem níže povídat. Gledí lîsta 287.

7. Slóva V, ѳ, F, *j*májut níkakov pišćén i páče ditînskiь, neže mužskîь glâs. A slóva B, T, P, *j*májut rízov i mužskômu govorênju pristójen glâs.
235 Zâto Latînci, kogda pîšut Gréčsku rîč *Várvaros,*‖ nehotêt pīsat Várvarus, nego rízvo *Bárbarus* : i sícež vъ *Ƒ*nih takóvih ričêh.
Tákož sut činíli i drîvnьi Slovînci. Abo i do dnéska, ot tûdžih ričêь Vomvákjon, Sáva*ѳ*on, Rúsjani velêt *Bumága, Subóta*: a né Vumága, Suvó*ѳ*a. A Hervātí velêt, *Túdor, Temèl*ь, iz Θεόδωρος, Θεμέλιος.

8. Slóvo *F jesut* náši prêžnьi preobraćáli na HV, na P, i na T. Kákot, Hvalînsko môre : za Falînsko. *Osíp* : za Iosíf. *Prâter* : za Frâter. *Kûpim, Upovânje* : ot Niméčskih ričêь, Kófen, Hófen. *Pilosóp* : za Filosóf. *Stepán* : za Stéfan. *J* u Léhov, *Tvorjânska* vrâta : za Florjânska vrâta.

RĀZDIL *JB*

Ob glasníce *Jhota* : i ob neglasníce *Jod.*

(: Ob *J*ódu, i ob *J*hóte, gledí lîsta 213:). Čîslo 1.

1. Vo vsém nášem pîsmu, nājvéća smûtnьa, i nezgôdje, i nedoûmje se činît vo ovíh dvíh glasêh : *J*hóta, i *J*ód. Vъ nášem bo *j*ezíku gúšće se obritájet glâs *JÓD* : nеže vъ Židôvskom, i vъ Latînskom, i vъ kojemnibúdi *j*nom.
236 *J* prihódit vъ níkoьih neudóbnih skládeh : vъ kakóvih se‖ nelučájet vъ *j*nih *j*ezíkeh. *J* sъ togó téžko postájet vъ pîsmú razlučânje togo glâsa *J*òd, ot *J*hóti.
Gréki prevódniki, obzirája se na svojegó : a Bilorúsjani na Léšskogo pîsmá naráv : mérzko kazêt náše pîsmo : nājpáče na sém místu. *J*li bo právo govorêt, a neládno pîšut : íliti i izrikájut krîvo Slovînskije rîči.

2. Smûtnьa nājpáče se činît vъ tóm : *j*eže neobstojâlno pîšem. *J*eden glâs pîšem vnóžimi čertínami : a *j*ednú čertínu izrikájem vnóžimi glasmî. Glâs *J*ód izražájem četírimi slôvmi : *I*, J, *Ŷ*, *Ь* : *J*áma, Môj, Odysé*ŭ*, kònь. A vsákomu iz tíh slôv nadivájem dvojākú sílu. Činîm *j*e bít glasnícami (: Kt : *J*vàn, *I*lì, Stāh*üe*, Mály*h*ъ :) i neglasnícami : kákot *J*áma, M*o*j, Odysé*ŭ*, kò*n*ь. Síce bo Smotríckiь pîšet.

3. Alipâk gódno bi bîlo : da bismo vsákiь *j*eden glâs, *j*ednîm slóvom pîsali, a né dvími : i vsáko *j*ednó slóvo bismo *j*ednîm glâsom izrîkáli, a né dvími. *J* po tomú, da bi čertína *J* vsegdá bîla *J*hótoju, ili glasníceju. A za neglasnícu *J*ód, da bismo vezdí i neotmînno pîsáli ь : kt, *Ьáma, Môь, Odjsêь, Stâhjь.*
237 Óvo bi bîl na*j*kráći sposób : i ovîm bi se skončálo vsé sego ‖ místa neudôbje. Ali *j*ednākóž nemóžem uhvālít segó sposóba : zâto *j*ež bi nam pîsmó postálo nestrôjno, i vodlьívo : dlьaradi pregustogó pisânja slóva ь. Slóvo bo *J* *j*est prostíje, i kъ pîsanju léglьe : i zâto morájem *j*ego vezdí užívát, gdi *j*est vozmóžno : a ь pîsat líše vъ takóvih místeh, gdi nemóžet *J*ód góže stoját : kakò hóćem vъ dîlь iz*j*avít.

2. Ob Glasnícah.

4. Vъ nášem *j*ezíku *j*est *j*edîno pêt glasnîc : A, E, I, O, U : a u Grékov ьih *j*est ósem : α ε η ι ο υ ω ȣ ili ου. Ovú *U* oní zovút Dvojglasníceju : tîm *j*eže vъ pîsmú *j*est skladená iz dvîh, iz O, *Y*. Ali nám oná *j*est prostá glasníca : abo *j*májet prôst glâs : Kákoti Latînska glasníca *u*.

2. Ovi trî čertíni, *I*, *J*, *U*, (: kogda sut glasníci ;) sadá u Grékov *j*májut *j*ednâk glâs : a drîvi vъ neskaženóm *j*ezíku *j*máli sut raznít glâs.
Jhóta vsegdá se *j*est izgovārálo *j*ednākó : kakò i dnés u Grékov, i u nás. *Ita j*mâše glâs srîdnьi medžu E da *J* : nám neobíčen. *J* zâtož Latînci vъ Gréčskih ričêh, vъ misto η, pîšut E : kt, Ζῆλος, Ερημος, : *Zelus, Eremus* : i
238 Gréki vъ Latînskih, vъ misto dolgo‖glásnogo E, pîšut η : kt, Seuerus, Felix : Σεβῆρος, Φῆλιξ.

3. *I* u Grékov vsegdà *j*est glasníca : i vsegdá Dolgoglásna : i vъ dvo*j*glasnícah negubît svo*j*ego glâsa, kakò gubît *J*hota vo *AJ*, *EJ*. *J* potomú krîvo činêt oní, kóьi Íta obraćá*j*ut vъ neglasnícu : síce (: sъ nadpîsano*j*u čertó*j*u :) môj, za môь.

4. Vъ nášem pīsmu *Í*ta *j*est vo vsém *j*ednakosîlno so *J*hóto*j*u. Pīší *Izbíti*, ili *Jzbjtj* : i búdet *j*ednākó izrečên*j*e. Mógli bismo sovsîm zavérć Íta : i vezdí pīsát *J*hóta : kákot udobní*j*e vъ pīsmú, i ménьe zabâvno. Ali véd nezamîćem Íta : i uživá*j*em go líše dlьaradi krasotì pīsma. Na počâtkeh ričêm godní*j*e se kâžet Jhota : a na srīdé, i na koncêh Íta : kt, *J*zbíti, *J*zlíti. A ktô bi vezdí pīsál *J*hóta : ili vezdí Íta : i on nebi krîvo pīsal.

3. Ob místeh, gdí se pîšet *Ь* : i gdi *J*ód.

1. Gdikóli ь stoьît pri kó*j*eь neglasníce, vsegdá *j*u ošumlьá*j*et : i sliv*á-j*et se sъ nьe*j*û vъ *j*eden glâs : i sočitá*j*etse vъ *j*edén sklád. Kákot, Mó, *lьen*. Gó, *nьen* : ne Mól, ьen, Gón, ьen. ‖

239 A *J*ód ne sliv*á*jetse zъ neglasnícami vъ *j*eden glâs : nego se izriká*j*et otrázno : i véće krât pristóьit kъ poslidú*j*ućemu skládu. Kákot, Lâd, *ja*, Bît, *je* : né, Lâ, *dja*, Bî, *tje*, Ali vím nígda pripadá*j*et i vъ *j*eden sklád. Kákot, Tj*á*, za próč. T*j*e, den : D*j*á, d*j*a, i *j*edvá gdi *J*ndi véće.

2. Zâtož gdi *j*est slītó izrečên*j*e: pîšetse ь.

Sé *j*est pri Načâlnih, i pri Konêčnih neglasnícah. Kákot, Lьūbov, Lьûdi, Lьûlьam : Krâlь, Spasítelь, Pri*j*átelь, Rodítelь. Nьegò, Nьe*j*è, Nьemù : Nьíh, Nьím, Nьíva, Knьíga : Stepénь, Sûženь, Gospôdenь. *J* vъ prēgíbeh, kóьi ot takóvih končîn *j*dut : kt, Krālьa, Krālьem, Krâlьev, Krālьi, Krālьu : Konьà, Konьèm, Konьì, Konьù.

J vъ Terpîlnih Medolьênьih tóž *j*est slītó izrečên*j*e : i tonkí negl[asni]ci (neglci) premiпьá*j*utse vъ šûmni : kt, Vózim, Vózen : Pekù, Pečèn : Nósim, Nóšen : Platîm, Plaćèn. Potomúž i slóva *L*, *N* premînьaь vъ šûmna, Lь, Nь : i pīší Lьen, Nьen : a ne Len, Nen. Kákot, Valîm, Dilîm, Selîm : Razvalьèn, Razdilьèn, Naselьèn. Gónim, Hrânim, Skvêrnim : Gónьen, Hrânьen, Oskvêrnьen. *J* gdi prîdet Z, ili S, vъ místu zъ drúgo*j*u neglasníce*j*u : óbidvi

240 se ošumlьá*j*ut. Kákot Blâznim, ‖ Kaznîm, Prâznim : Soblâžnьen, Skažnьèn, *J*zprâžnьen. Kosnîm ; Tisnîm, Plьúsnem: Zakošnьèn, Stíšnьen, Plьúšnьen. Ali pîscí togó nesmotrêt : negó i vъ slītóm īzróku pîšut *J*ód. Kákot, L*j*ūbov, L*j*ùdi, Krāl*j*a, Krāl*j*u, Kon*j*à, Kon*j*ù. *J*no tó timì móglo bi se terpít. Ali óvo *j*est nestérpno Kažên*j*e : *j*eže (: Léhov smotrêć :) pri šûmnom īzróku, bez ošumlьên*j*a (: sé *j*est, bez *J*éra, i bez *J*óda :) pîšut oví*j*e skládi *LE*, *LI*, *NE*, *NI* : vъ misto Lьe, Lьi, Nьe, Nьi. Kákot, Krālem, Krâlev, Krāli : Rodítelem, Rodíteli : Konèm, Konì : Stepénem, Stepéni : Negò, Ne*j*è, Nemù : Níh, Ním, Níva, Kníga, Razvalèn, Razdělèn, Naselèn : Molén*j*e, Gonén*j*e, Plěnên*j*e, Blagovolên*j*e, *J*zcilên*j*e. Za Mólьen*j*e, Gónьen*j*e, Plěnьên*j*e, Blagovólьen*j*e, *J*zcělьên*j*e : Krālьem, Krâlьe, Krālьí, i ostâlno.

3. A gdí pak *j*est né slītó, nó otrázno izrečên*j*e : pîšetse *JOD*. Kákot, Dûb*j*e, Drîv*j*e, Orûd*j*e. Oblîč*j*e, *J*elâš*j*e, Ovôć*j*e. Stân*j*e, Spân*j*e, Tlěn*j*e. Bît*j*e, Žît*j*e, Dêrt*j*e, Skorbj̀û, Ložj̀û, Korvj̀û. Šćelj̀û, Brân*j*u, Kázen*j*u. Smértj̀u, Mílost*j*u, Čêst*j*u. Noćj̀û, Moćj̀û.

A vъ níkoьih místeh *j*est nádobmo pīsat ь, i *J*od, vъ kúpi. Kákot, ot Sînь, 241 Čêrnь, Dânь, Hmèlь, i ot ‖ *j*nih ošumlьeníh, pīší *Sinьju*, Čêrnь*j*u, Dânь*j*u, Pohmêlь*j*e : Mêlь, Mêlь*j*u.

4. Na koncîh poslidi glasnîc pîšetse ь. Kákot, *Kráь*, Vséь, *Zmíь*, Môь, Čûь, Pospěь.

Gréčska *j*mena *j*duća u nьíh na *IOC*, mî móžem pīsát na *IЬ*, i na EЬ. *Antônиь*, Vasîliь, Grigoriь : Aleksîь : *Antôneь*, Vasîleь, Grigôreь. Aleksêь. *J*liti, dlьa zgadžân*j*a zъ Gréčskim pīsmóm, na *JЬ*. *Antônjь*, Vasîl*j*ь, Grigôr*j*ь, Alek*sj*ь.

A na počâtkeh pîšetse *J*ód : Kt, *Jáma*, *J*élen, *J*útro.

J vъ sridíne, pred gl(asni)ceju,[31]. Kt, *Lâdja*, Zvîr*j*e, Bîl*j*e.

J poslidi glasníci : Kt, *Dájte*, Stô*j*te, Čû*j*te. *Líše poslidi *J*hóti ili Íti *j*det vsegdá ь. Kákot, Pîьte, Bîьte, Zmîьski, Asîьski, Sof*j*ьski, Sofîьski*.

5. Vo vsém nášem *j*ezíku nígdiže nesto*j*êt dvî glasníci vъ rêd : dabi medžu nьími nébilo *J*óda. Kákot Dā*j*em, Da*j*ût, Mo*j*à, Mo*j*è : i ostâlno. Oprič Skladênih ričêь : Tverdoúst, Nāúk, Priobrésti, Poiskáti, i *j*nih síce-vih. *J* oprič Sérbskih Medolьênьi na O : Pisáo, Pléo, Vídio, Prebóo, Čúo. *J* oprič *j*no*j*ezíčnih : *J*oakím, *J*oáb, i *j*nih.

6. Zâtože medžu dvími glasnícami vezdí *j*est triba pīsat *J*ód : síce,

Aja. Svêta*j*a.	*Aje*. Dā*j*et.	*Aju*. Da*j*ût.	*Ajo*.
Eja, Veré*j*a.	*Eje*. Vse*j*è.	*Eju*. Vse*j*û.	*Ejo*. Ô Doroé*j*o.
Ija, Zmí*j*a.	*Ije*. Bí*j*et.	*Iju*. Bí*j*ut.	*Ijo*. Ô Zmi*j*o.
Oja, Mo*j*à.	*Oje*. Mo*j*è.	*Oju*. Mo*j*ù.	*Ojo*.
Uja, Bú*j*a.	*Uje*. Čú*j*et.	*Uju*. Čú*j*ut.	*Ujo*.
Ěja, Dě*j*ânje.	*Ěje*. Vě*j*et.	*Ěj*u. Vě*j*ut.	*Ějo*. ‖

242 7. Líše gdi poslidú*j*uća glasníca búdet I, tamo *j*est trîba pīsat Ь. Kákot, *AЬI*, Kráьi, Na Kráьih. *EЬI*, Fariséьin, Fariséьi. Ot Doroféьi, Vereьì. *IЬI*, Ot Maríьi, Melâniьi, Agâfiьi : Zmíьi : *J*líьi.
OЬI, Moьì, Moьìh, Moьìm, Troьíca, Trōьi, Trōьih.
UЬI, Tuьíca, Tuьína, Búьica. Šúьica.
ĚЬI, Ot Vě́ьi. *J na počātku ЬI* : Ьîd, *Ьidênje*, *Ьístva*, Ьístvina. Zâtože blûdno pîšut, kóьi (: Grékov smotrêć :) medžu dvími glasnícami opušća*j*ut *J*ód i *J*er. Kákot, *Biváet*, Dāet : Eléem, Fariséem: Bíet, Kríet : Moè, Moegò : Čúeš, Suetà. Kráina, Mihaíla, Fariséi, *J*líin, Daniílov, Svoíh, Búica.
Andréa, Mo*j*séa, Sisóa : i ostâlno.
Píši právo: André*j*a, Mo*j*sé*j*a, Sisó*j*a, Mihaьíla, Daniьílov, Kráьina: i ostâlno.

4. Káko Gréki ne mógut izréć *JÓDA* *j*liti *JERA*. *J* káko dlьa togó kazêt nášu besídu.

1. Gréki vo vsém svo*j*ém *j*ezíku nimá*j*ut neglasníci *J*óda. *J* Gréčsko slovo *J*óta vezdí *j*est glasníca : i *j*me óvo *J*o, ta, oní izriká*j*ut so *J*hótoju, ná tri Skládi, *J*, *ó*, *ta*. ‖

243 2. Dlьa togó Gréki, kogda pîšut ili izgovar*j*á*j*ut *j*nih *j*ezíkov rîči (: vъ kóьih *j*est *J*ód :), krîvo i skázno *j*e izriká*j*ut. Vezdí *J*od preminьá*j*ut vo *J*hótu

[31] bilo glceju.

Kákoti :

Mî izrikájem ná dva skláda : A Gréki ná tri skládi :

Gréčskije	rîči,	*Jó/ta.*	*Jás/pid.*	*Já/son*	*J/ώ/ta.*	*J/as/pìs.*	*J/á/sών.*
Židôvs(kie)	rîči	*Já/kov.*	*Jo/nà.*	*Jo/sìf*	*J/a/kóv.*	*J/ώ/nâs.*	*J/ώ/sif.*
Latîn(skie)	rîči.	*Jan/vâr.*	*Jú/njь.*	*Ju/ljь.*	*J/an/u/á/r/j/os.*		*J/ú/nj/os.*
Svojé	rîči.	*Já/ma.*	*Jáb/lan.*	*Jé/len.*	*J/á/ma.*	*J/áb/lan.*	*J/é/len.*

Tákož na srîdé ričêь vezdí. Kákot vъ misto Lâd,*ja*, Zdrav,*je*, Smért,*ju*, Plôt,*ju*, Skôrb,*ju*, Žît,*je*, Čtên,*je* : oní izrikájut ná tri skládi : i dlьaradi razdilьênja, pîšut po verhú dvî píki: síce, *lâd/j/a, Zdrâv/j/e, Smêrt/j/u, Plô/tj/u, Žî/tj/e, Čtê/nj/e.*

3. A náši pîscí procinьájuć takóvu skázu za ûzór práva govorênja : i né liho dvî píki pîšut, nó i slóvo *J*hótu pribavlьájut : i pîšut *Lâ/dj/ja, Zdrâ/vj/ę, Smêr/tj/*u, *Plô/tj/ju, Žî/tj/ę.* Se *j*est, JA, JU, za A, U.
A na počātkú pribavlьájut I : síce, *I/já/kov, I/jú/da,* Ijosíf za *J*ákov, *J*ûda.

5. Ob Vêzanih skládeh.

1. Vêzanih skládov *j*est pêt, ѣ, ѥ, ы, ю, ѫ. Kt, jáma, jézero, ьidênje,
244 jurdân, ǫtro. Gréki sut ‖ udúmali tíje skládi zarad svojejé potríbi: da bihu mógli právo izrīkát *J*ód : i ne preminьát go vo *J*hótu. Ali nám tí skládi nīsut nádobni : nó páče smûtni i zabâvni. Mî bo i bez vêzanja *j*ednākóž izrikájem *J*ód za *J*ód : *J*áma, *J*ézero, Ьidênje : a né *J*, á ,ma.

2. Páčeže mî i *J*hótu obraćájem vъ *J*ód : i tûdžije trojskládnije ríči izrikájem ná dva skláda. Kákot, Már/ja : *J*nd/ja : Ás/ja : *J*l/jà : búdto *J*ûr/ja, Lâd/ja, Klâs/ja, Bîl/ja. *J* ako hóćem právo izréć : nît nam dósta napīsat dvî píki : *Marj*a, *Jlj*a : nego *j*est trîba pribávit *J*ód: síce, *Marĵja, Jndĵja,* As*ĵja, Jlĵja. J*li páče (: dlьa strojníjego pīsma :) *Maríja, Jndíja,* Asíja, *Jlíja.*

3. Óv sklád ѫ(Ǫ) *j*est sostâvlьen iz *J*, da U: prevernûvši síce ѫ. Ali dlьaradi neudôbja, zavérženo *j*est Ǫ iz obíčaja : a vъ misto nьegó pîšut *JU.* A tó zâto (: kakò právit Smotríckiь :) *j*eže vъ nášem *j*ezíku nepotríben *j*est sklád *J*O : i potomú (: velît ón :) bez smûtnьi mózem pīsat ю za *J*U.
Ali tá pričína neobstájet : i potríben *j*est sklád *J*O, vo svojém vlastítom glâsu : dlьa náših ričêь : kt, *J*óš, *J*ór, ô Lâdjo, Ô Víjo, Zmíjo, Sudíjo, *J*ô,
245 *J*ôhi, *J*ōkáti.‖ *J* dlьa tûdžih : kt, *J*oáb, *J*oakím, *J*oatán, *J*óv, *J*oьíl, *J*onà, *J*ordân, *J*osafát, *J*ósve, *J*osíja, *J*osíf.
Ob skladu ы, gledí níže, na lîstu 246.

6. Ob Dvojglasnícah *Ę, Ĕ.*

1. Ę *j*est sostâvlьeno iz I , A, ili iz E, A.
Trîba *j*est soblьūdát razlučênje medžu *Ę*, da *JA.*
Abo gdikóli Rús*j*ani pîšut Ę : Svęt, Pęt, Dęset : támo Hervāti, i Sérbi izrikájut búd da bi bîlo prostó E : Svêt, Pêt, Dévet. Sícež i Rús*j*ani govorêt vo prôstoь besíde, oprič pīsma.
A gdi se po dostôjnu pîšet *J* A : tamo vsí *j*ednākó i zgódno govorêt : *J*árost, Maj*á*ti, i ostâlna.

2. Sérbi lьûbet dvojglasnícu *Ĕ* : i nígdiž *j*ejé neopušćájut. A dvojglasníci Ę neznadût.

A Hervāti neuživájut ni jedîniježe : i vъ misto Ě, izrikájut I, ili E. Tělo, Sěno, Véra : velêt Tîlo, Sêno, Véra.

3. Blûdno jest pīsát dvojglasníci na počâtkeh. Kt, Ęko, Ęblan, Ězditi, Élen. Právo pīši : Jakò, Jáblan, Jézditi, Jélen. ||

246 7. Ob skládu ы.

1. Ovdí hóćem na kráće izprečést, čto smo víše na šíre povídali.
Slóvo ь jest nâto ustâvlьeno : da bismo támo pīsáli ь, gdi ne móžet góže stojat Jód. Pêrvo takóvo místo jést na končínah, pri neglasnícah. Kákot, *Krâlь*, Kònь. Ovdí bo ne móžet stojat Jód : abo bi se čtálo za Jhótu.
Vtôro místo : na končinah poslidi glasnîc. Kt, *Kráь*, Sèь, Zmíь, Môь, Čûь, Antônjь, Asjьs.
Trêtje : gdi se koja negl(asni)ca ošumlьájet : i činîtse slīto izrečênje. Kt, *Lьūbov*, Nьíva : Krālьa, Konьà.
Četvêrto : gdi poslidi Ь, jdet Jhóta, ili Íta : na počātku. Kákot, *ьístva*, ьístvina : ьístva.
Jli na srīdé, poslidi glasnîc. Kt, *Kráьina*, Moьím, Troьíca, Šúьica, Kráьina, Moьím.
Jli poslidi neglasnîc. Kt, *Bôžьi*, Trêtьi. Božьi.

2. Dlьaradi segó četvêrtogo místa jest umíšlьen sklád ы. Ali mî vólim pisat *ЬИ*: Jedno zâto, ježe sice pīsmó postájet strojníje : drúgo zâto, ježe sut Bilorúsjani skládu ы prâviь jego glâs preminíli : i vezdí jest izgublьèn.
247 Zarad togó mî, da bismo smûtnьi vo čtênju obmīnúli : pîšem || *Ьístva* : *Kráьina*, *Troьíca* : *Bôžьi*, Trêtьi.

3. Pêto místo Jéru jést: vъ srīdé poslì Jhóti, ili Iti. Kákot, *Sofьskiь*, Asьskiь, Antijohьskiь. Jli páče *Sofiьskiь*, Asîьskiь, Antijohîьskiь. Geometrîьniь, Posîьniь hlíb : Zmîьskiь.

4. Oblîčaь. Gdi jest izrečênje otrázno, a né slīto : támo pripisújem dvî píki. Kákot, *Rîbьi*, Volôvьi, Medvîdьi, Knêžьi, Vrâžьi, vъ Bîlьi, vъ Gêrmьi, vъ Korênьi, vъ Trûpьi, vъ Zvîrьi, vъ Klâsьi, vъ Hrâstьi, vъ Plâtьi, vъ Žîtьi. Človîčьi, Mîšьi, vъ Ovôćьi.

5. Móžem pak i opūšćát tí dvî píki : ako gdi i slītó izrečênje búdet góže. Kákot, vъ Têrnьi, vъ Korênьi, tíh Jmânьi, tíh Nastojânьi.
Jli ako gdi i bez pîk móžem poznát, izrečênje bít otrázno. Kákot posli B, Ž, P : Rîbьi, Vrâžьi, vъ Trûpьi.
A posli slôv L, N, D, T, Č, negodîtse opūšćát pîk pri otráznom īzróku.

8. Káko sut Bilorúsjani izmínili prâviь glâs skláda Y.

1. Bilorúsjani pîšut sklád ы, vъ misto prostíje glasníci И : jliti vъ
248 misto Léšskogo *Ypsilóna* : || ali vъ tóm krîvo činêt. Abovîm slóvo, ъ, gdi stoьît pri kójeь negl(asni)ce (: najpáče pri L, da N :) vsegdá ju odebelьájet, i iz tonkíje činît šûmnu. Kákot, Krālьa, krālьu. Konьà, konьù : i ostâlno.
A oní poslidi slôv L, N, i jnih, pîšut Ь: a činêt tónko izrečênje. Kt, Bělyj, Mâlyj, Rânyj, Pogânyj. J síce šûmnije skládi LЬI, NЬI, pîšut vъ misto tonkíh : gdi bi pīsat B*ě*l*i*ь, Mâl*i*ь, Rân*i*ь, Pogân*i*ь. A tônkije skládi LИ, NИ pîšut vъ misto šûmnih. Kákot, Krālí, Koní : gdi bi pīsat, Krālьí Konьì. Gledi lista 240.

2. Drúgiь dokáz. Abo vъ Slovînskom *je*zíku *je*st *je*dîno pêt glasnîc (: a, e, i, o, u :) a né veće.

Líše Léhi *j*máju*t* níko*je* sébi (: ili páče Nîmcém i Litôvcem :) vlastíti*je* : a vsím ostâlnim Slovîncem strânni*je* glâsi. Kákot *je*sut *ą*, *ę*, *Mąką*, *Będę* : kó*je* izriká*j*ut níkako čúdno, búdto Monkòn, Bénden : vъ misto Mukó*j*u, Búdu. Potomúž *je*sut umíslili i šêstu gl(asni)cu *y* (: ipsilón :) : kó*ja* *j*éstli nьím pólezna, oní znadût. A mî óvo znādém : *je*že nám ona *je*st strânna i nenádobna.

Hervātí bo, i Sérbi, i Bolgári, i Čéhi *je*jé neznadût. *J* Rús*j*ani hot*j*áž (: Bi-
249 lorúscev gledêć :) pîšut ы, vъ misto prostí*je* níko*je*, i šêsti*je* ‖ glasníci : ali vím izrečên*je* vezdí *je*dnākó činêt, kákot da bi pîsano bîlo И. Napîší bo *hýtrost*, *j*liti *hítrost* : vo īzróku nébudet raznósti, nit smûtnьi. *J* ako *je*st kó*ja* rāznóst : oná *je*st premála, i bezdêlna, *j*liti zatě*j*ana : a né vlastíta, nit nádobna *je*zíku. Abo *je*jé ostâlni Slovînci neznadût : i ktô *je*je nebrižét, níkakovi*j*ež smûtnьi vъ pîsmú sъ togó ne nahódit : i potomú takóva rāznóst nît dostô*j*na smotrên*j*a. Zarad togó mî velîm : *je*že nóvo, lîšno, smûtno i blûdno *je*st tó šêsti*je* glasníci zavedên*je*. *J* otselí sumnьá-*j*emse : *je*že takóva zāvóda nît vezdé vъ stârih Rúskih knьígah : kákot go nît u *j*nih Slovîncev : kóьi pîšut Hítrost, a né Hýtrost.

3. Čúdo pak *j*ést, káko Bilorúsci nastô*j*no Léhov trâžet : i gdikóli Léhi pîšut svo*j*é *ypsilón*, támo oni Y : i gdi Léhi svo*je* mâlo *J*, támo oni I. Kákot ovdí vo ūzóru :

Długi, drogi, nagi	Dôlgij, Drâgij, Nâgij.
Wielki, wisoki, głęboki.	Vêlikij, Visôkij, Glubôkij.
Biały, goły, mały.	Bêlyj, Gôlyj, Mâlyj.
Silny, Sławny, Czarny.	Sîlnyj, Slâvnyj, Čôrnyj.
Bystry, Chytry, Łysy.	Bŷstryj, Hŷtryj, Lŷsyj.

250 Alipâk takóvo razlučân*je* nám nît ni ná‖dobno, ni pólezno : nó vo vsíh tíh místeh mózem mî gódno i právo pîsat I. Kákot vo ūzóru.

Po Léšsku.		*Po Bilorúsku.*		*Po Slovînsku.*	
Bi.	*By.*	*Bi.*	*By.*		*BI.*
Biċ.	Byċ.	Bítь.	Býtь.	Bít.	Bît.
Bił.	Był.	Bílъ.	Býlъ.	Bíl.	Bîl.
Bisior.	Bystry.	Bisérъ.	Bystryj.	Bîser.	Bíster.
Wi.	*Wy.*	*VI.*	*VY.*		*VI.*
Wicher.	Wychod.	Vihèrъ.	Výhodъ.	Vîher.	Vîhod.
Łowi.	Głowy.	Lóvi.	Glavỳ.	Lóvi.	Glāvi.
Siwi.	Siwych.	Ti Sîvi.	Sîvyhъ.	Sîvi.	Sîvih.

	Gi.	*Gi.*		*GI.*		*Gi.*
	Ċi Drogi.	Ten Drogi.	Tí Drâgi.	Tóь Drâgiь.	Drâgi.	Drâgiь.
	Dżi	*Dy*	*DI.*	*DY.*		*DI.*
	Dżiwnie.	Dym.	Dívně.	Dýmъ.	Dîvno.	Dím.
	Grodżi.	Dudy.	Grâdi.	Dúdy.	Grâdi.	Dúdi.
	Młodżi.	Młodym.	Mlâdi.	Mlādým.	Mlâdi.	Mlādim.
	Zi.	*Zy.*	*ZI.*	*ZY.*		*ZI.*
	Zima,	Zyskaċ.	Zimà.	Zyskátь	Zîma.	Ziskát.
	Mrozi.	Ryzy.	Mrázi.	Rýzy.	Mrázi.	Rízi.
	Ki	*Ki.*		*KI.*		*KiI.*
	Ci wisoki.	Ten wisoki.	Ti visokì.	Tóь Visôkiь.	Visokì.	Visôkiь.
	Li.	*Ły.*	*Li.*	*Ly.*		*LI.*
	Licho.	Łyko.	Lího.	Lýko.	Lího.	Líko.
	Liċiċ.	Połykaċ.	Liċítь.	Polȳkátь.	Liċít.	Polykát.
	Lisica.	Łysy.	Lisíca.	Lýsyj.	Lisíca.	Lís.
	Mi.	*My.*	*MI.*	*My.*		*MI.*
	Mimo.	Myto.	Mîmo.	Mȳto.	Mîmo.	Mīto.
	Miłosċ.	Mydło.	Mílostь,	Mýlo.	Mílost.	Mílo.
	Mir.	Mysl.	Mîr.	Mysl.	Mîr.	Mísel. ‖
251	*Pi.*	*Py.*	*PI.*	*PY.*		*PI.*
	Pisaċ.	Pyskaċ.	Pisátь.	Pyskátь.	Pîsat.	Pîskat.
	Piċ.	Pytaċ.	Pítь.	Pytátь.	Pít.	Pîtat.
	Chłopi.	Krupy.	Hlápi.	Krûpy.	Hlápi.	Krûpi.
	Rżi.	*Ry.*	*RI.*	*RY.*		*RI.*
	Wiatrżi.	Wiary.	Větri.	Věry.	Větri.	Věri.
	Dobrżi.	Dobrych.	Dobrì.	Dobrỳhъ.	Dobrì.	Dobrìh.
	Starżi.	Starych.	Stári.	Stáryhъ.	Stári.	Stárih.
	Si.	*Sy.*	*SI.*	*SY.*		*SI.*
	Siła.	Syłaċ.	Síla.	Sylátь.	Síla.	Sîlát.
	Sito.	Sytosċ.	Síto.	Sýtostь.	Síto.	Sítost.
	Gęsi.	Kosy.	Gûsi.	Kósy.	Gûsi.	Kósi.
	Ċi.	*Ty.*	*TI.*	*TY.*		*TI.*
	Ċiskaċ.	Tykaċ.	Tiskátь.	Tykátь.	Tiskát.	Tîkát.
	Ċicho.	Tyię.	Tího.	Týju.	Tího.	Tíju.
	Ċisowy.	Tysiąc.	Tisóvyj.	Týsęća.	Tísov.	Tísuće.

Doselí izkazânje ob Právom pîsmu. A ob vlakêh hóćem na ǰnom místu izkāzat.

RAZDIL *ѓГ*

Ob rāznih Otmínah *j*ezíka.

Užé smo doselí na rāzníh místeh izkāzáli : a ovdí hóćem na *j*ednóm místu izprečést : vъ čém se raznêt Slovînskogo *j*ezíka otmíni : nā*j*páče Rúska, Hervâtska, i Sérbska. ‖

252 1. Čîm se raznît Rúska otmína ot Hervâtski*j*e, i ot Sérbski*j*e.[32]

ot glavì, ot glāvē 1. Trêt*j*ego prētvóra *Ѓ*zkernik *j*ediníčniь : i *Ѓ*mennîk, Zovnîk, da Krozníк, vnožînni : po Rúsku *j*dut na *I*. Kákot, *Ot Glāvi*, Ot Vladíki. Ovíje Glāvi, Ovî Vladíki. Ô Glâvi, Ô Vladíki. Kroz Glâvi, K : vldki Hervku, i po Sersku. A po Hervatsku, i po Serbsku, *j*dut na *E*. Kákot, *Ot Glāvē*, Ot Vladíke. Ovè Glâve, Ovì Vladíke : i ostâlno.

Vo ovóm, i vo *j*nih níkoьih místeh, negodîtse pisátelьu slīdít Hervâtskogo okončân*j*a (: búduć óno dalekó otmînno ot Rúskogo dobrogò :) nó užívát *j*est Rúskogo obíčnogo okončân*j*a : ako nébudet skázno.

Pri glavě. pri glāvi. 2. A Pridîvnik, i Protîvnik, po Rúsku, na *Ě*, ili na *E* : *Pri glavě*, Pri vladíkě : *Pri glavè*, Pri vladíke. Ko glavě, Ko vladíkě : Ko glavè, Ko vladíke. Po Hrku, i po Srku, na I : *Pri glāvi*, Pri vladíki : Ko glāvi, Ko vladíki.

Kroz knêzi. Kroz knêze. 3. Krozníк vnožînniь, pêrvogo i vtôrogo prētvóra : Rúski na *I* : *Kroz Knêzi*, Kroz Krālьi, Hervatskí i Sérbski na *E* : *Kroz Knêze*, Kroz Krālьe.

253 ot velíki*j*e, velíki*j*a, velíki, ot velíke, 4. Vo Pridîvnih *j*meneh, *Ѓ*zkernik *j*ediníčniь : i *Ѓ*mennîkže ‖ i Zovnîk vnožînni, žênskogo : a Krozníк mužskôgo, i žênskogo plémena, po Rúsku na *IЃE*, ili na *I*. Kákot, *Dlьa velíkije* šćéti, *Dlьa Velíki* šćeti. Trî velíki*j*e šćéti, Trî velíki šćéti. Kroz velíki*j*e grâdi, Kroz velíki grâdi. Kroz velíkije nûži, Kroz velíki nûži.

Po Her: i po Serb: vsé na *E*. Kákot, *Zarad velíke* šćéte. Trî velíke šćéte. Kroz velíke grâde. Kroz velíke šćéte, ili nûdže.

větr : vítar
otèc : otàc
ogònь : ogànь.
Lákot : lákat. 5. Vъ níkoьih *j*meneh pêrv: i vtôr: prētvóra, gdi po Rúsku vъ konêčnom skládu stoьît *E*, ili *O* (: kákot, *Vĕter*, Otèc, Ogònь, Lákot :) támo Hervātí, i Sérbi izrikájut *A* : *Vítar*, Otàc, Ogànь, Lákat. Gledí lista 13.

Pri knêzě kralьe licì
Pri knêzu krālьu līcu 6. Pridîvnik *Ѓ*ediníčniь vsíh prētvórov izrikájut Rús*j*ani vo vlastítih *j*egó okončânьih. Kákot, *Pri Knêzě*, Pri krālьě, Pri līci. *Ѓ*zrikájutže, kogda vozhotêt, i Protîvnik vъ misto Pridka. Kákot, *Pri knêzu*, Pri Krālьú, Pri Līcu. Gledí lîsta 14, i lîsta 180.

A Hervātí i Sérbi vъ *Ѓ*ediníce neuživájut Pridîvnika : nó vsegdá Protîvnika.

A *vo* vnožíné uživájut vsegdá Pridîvnika, so pristójećimi kъ nьemú predlózhki,

254 Po vodàm. Po vodàh. Kákot ‖ Pri Knezéh, Po gradêh, Po vodáh. A neuživájut Protîvnika : Kakò Rús*j*ani sъ predlózhkom *PO* govorêt síce, *Pó gradom*, Po vodàm : i *Po gradêh*, Po vodàh. Gledí lîsta 180.

---

[32] Sve vertikalno, odvojeno, nalazi se u izvorniku na rubu (in margine).

ot lьudêь.
ot lьudîь.

7. Kóьi *J*zkerniki po Rúsku *j*dut na *EЬ* : oní po Hervâtsku, i po Sérbsku, *j*dut na *IЬ*. Kákot, Lьu*dêь*, Mužêь, Ričêь. *Lьudîь*, Mužîь, Ričîь. Gledi lîsta 40.

8. Pridîvnik vnožînniь Obstô*j*nih *j*mên, po Rúsku *j*det na *ĚH*, i na *EH*. Po Sérbsku na ĚH. A po Herv(ats)ku na *IH*. Kákot, Pri *brátěh*, krâlьěh, ričěh, lítěh, lîceh. *Pri bráteh*, Krâlьeh, ričêh, líteh, lîceh. Pri *brátih*, Krâlьih, ričîh, lítih, lîcih.

Lího trêtьi pretvór *j*det na AH : kákot, pri ríbah, glavàh.

Blûdno pák i premérzko Léhi i Bilorús*j*ani vsá ová tvorêt na AH : kt, pri brátah, kralьàh, rečàh, lẽtah, lîcah (in margine).

mâliь } máli.
mâloь }
mâla*j*a : mâla
mâlo*j*e : mâlo
mâlu*j*u : mâlu
mâliьi : mâli

9. Pridîvna *J*zrêdna *j*mena, po Rúsku *j*dut na *IЬ*, *AJA OJE*, ili *EJE*. Kâkot, *Mâliь*, *Mâlaja*, *Máloje* : Nîšćiь, Nîšća*j*a, Nîšće*j*e. *J*li po ôbćem īzróku na OЬ : kt, *Máloь*, Nîšćoь človik, : ili páče nîšćeь.

A po Hérv : i po Sérb : *j*dut na *I*, *A*, *O*, ili *E*. kákot, *Máli*, *mâla*, *mâlo* : Nîšći, Nîšća, Nîšće. Gledí lîsta 96. Vo vnožîne, Mâliьi, Nîšćiьi : Hervatskì i Sérbski, Mâli, Nîšći. Gledí lîsta 74.

10. Vъ Ričínah *j*est síceva razníca.

	Rúski	*Hervatskì*
Da*j*ù ; Dā*j*em Da*j*éši : Dā*j*eš Da*j*èt : Dā*j*e Vížḍu, Vídžu. Vídim, Vi*j*u.	*J*máju, Vedù, Vódžu. *J*máješ, Vedèš, Vódiš. *J*máje*t*, Vedèt, Vódit.	*J*mam, Vedèm, Vódim. *J*maš, Vedèš, Vódiš. *J*ma, Vedè, Vódi. ‖
255 Da*j*èm : Da*j*emò Da*j*ût : Da*j*û	*J*máje*m*, Vedèm, Vódim. *J*máje*t*e, Vedetè, Vódite. *J*máju*t*, Vedût, Vódęt, et.	*J*mamo, Vedemò, Vódimo. *J*mate, Vedetè, Vódite. *J*maju, Vedû, Vóde.
Dáhom : Dásmo Dáša : Dáše, Dáhu	*J*máhom, Vedóhom, Vodíhom. *J*máša, Vedóša, Vodíša.	*J*másmo, Vedósmo, Vodismo *J*máhmo, Vedóhmo, Vodíhmo. *J*máhu, Vedóhu, Vodíhu. *J*máše, Vedóše, Vodíše.
Da*j*âhom : : Da*j*âhomo	*J*mâhom, Vedîhom, Vodžâhom.	*J*mâhomo, Vedîhomo, Vodžâhomo.
Da*j*â : Da*j*ûć Gred*j*â : Gredûć, i Grêde	*J*mája, Vedę̂, Vodę̂.	*J*máje, Vêde, Vôde. *J*máję́ć, Vedûć, Vódeć.
	*J*â dâm, *J*â rekù, *J*â stuplьù.	*J*â ću dát, *J*â ću réć, *J*â ću stūpit.

Gledí lîsta 128. 129.

11. Vtôrih osôb okončân*j*e na *ŠI* (: *J*máješi, *Vedéši*, *Vódiši* :) nît Rúsko, ni Hervâtsko, ni Sérbsko : nó vъ predâvnih vikêh *j*est bîlo vъ níkoь strâné

vo uživânju. A sadá jest neobíčno, i mérzko slíšit. J morájem je počitát vъ stârije, neobíčnije, i zavérženije ríči.

Dobragò } Dobrogà
Dobrogò }

12. Vъ tójže Otvíknьenih ričêь versté jest končína pridîvnih jmên na *AGO* (: *Velíkago*; dobrágo :). Právije se velît po Rúsku, na *OGO* : i po Hervâtsku na *OGA* : *Velíkogo*, *Velíkoga*. gledí lîsta 66.

Mužskî : Múžesk
Vsákiь : Vsják

13. Hervâtí ne govorêt Múžesk, Žênsk, Vsják : nó vsegdá na I : kákot Mužskî pól, vsákiь človìk. Gledì lîsta 108. ‖

256 2. Čîm se raznît Hervâtska otmína ot Sérbskije : a zgadžájetse zъ Rúskoju.

Pīsal
Pisáo

1. Vsáko Medolьênje, i jme mužskôgo plémena : kóje Rúsjanom i Hervātom jdet na *L* : Sérbom jdet na *O*, Kákot, *Pisáo*, Privéo, Hodío, Prebóo, Učúo : Váo, Pépeo, Vóo. Za *Pīsal*, Privél, Hodíl, Preból, Učúl ; Vâl, Pépel, Vòl.

ot otêc, otcêv
ovêc, rîb
ot otāca, ovāca
rība

2. Rúsjani, i Hervātí izrikájut Vnožînnije Jzkerniki, kako smo izkāzáli vo ūzóreh. A Sérbi vsíje Jzkerniki (: oprič četvêrtogo prētvóra :) tvorêt na *A*. Kákot, *Tíh brāta*, Tíh krālьa, Tíh otāca : Tíh Rība, Tíh ovāca : Tíh ljēta, Tíh lica. Za *tíh brátov*, krâlьev, otêc, rîb, ovêc, lêt, lîc.

ô Míloš
ô Mílošu

3. Rúsjani, i Hervātí, ako vozhotêt, mógut Jmennîk dīvát vъ Zovnīka místo. Kákot. *Ô Jván*, Ô Míloš, Ô sestrà. J síce vo vsíh prētvóreh. A Sérbi, i Léhi, gdíkoli Zovnîk móžet bít otmínen ili raznít ot Jmennīká, vsegdá ьi tvorêt raznít. Kákot, *Ô Jváne*, Ô Mílošu, Ô sêstro.

257 Drûgi : Drûzi
Težāki : Težāci
Vláhi : Vlási

4. Rúsjani i Hervātí, vъ pretvarânju jmên jdućih na G, K, H, lьûbet neotmînno izrīkát ta slóva. ‖ Kákot, *Drûgi*, težāki, Vláhi. *Drāgíh*, Velíkih, Pláhih. A Sérbi rádi izrikájut sъ preminьênjem na Z, C, S. Kákot, *Drûzi*, tažāci, Vlási. *Drāzéh*, velícěh, pláséh.

Dobríh : Dobrěh
Dobrím : Dobrěm
Dobrími : Dobrěmi

5. Vo vnožînnih prēgíbeh Pridîvnih jmên, Sérbi vъ končínah kladût *Ě*. Kákot, *Těh*, *těm*, těmi : Dobrěh, Dobrěm, Dobrěmi, Velícěh, Velícěm, Velícěmi. Rúsjani pák, i Hervāti lьûbet rízvo izrečênje, i kladût prostú glasnícu. Kákot, *Tíh*, *Tím*, Tími : Dobríh, Dobrím, Dobrími : Velíkih, Velíkim, Velíkimi.

Knęz : knêz
Pęt : Pêt
Svęt : Svêt

6. Vo jnih pak vnógih místeh Rúsjani vъ knьîžnom pīsmú kladût Dvojglasníci *Ę*, i *Ě*. Kákot, *Knęzъ*, Pęt, Svęt : *Tělo*. Lěto, Věra, Strěla.
A vъ ôbćem īzróku kladût prostíje glasníci. *Knêz*, *Têlo*, Víra, Strelà : i ost :

Rús:	Sérb:	Herv:
Têlo	: Tiêlo	: Tîlo
Lěto	: Liéto	: Líto
Strělà	: Striēla	: Strīla
Věra	: Víera	: Véra
Sêno	: Siêno	: Sêno

Sérbi pak neznadût dvojglasníci Ę : a dvojglasnícu Ě lьûbet : i izrikájut ju dólgim i razlûčenim glâsom : búd da bi bîli dví cīlí glasníci : i velêt, *Tiélo*, *Liéto*, Viéra, Striēla, Siêno : gdi búder pîsano Têlo, Lěto, Věra, Strěla, Sêno.

A Hervāti nijedînije Dvojglasníci neuživájut nígdiže : nego lьûbet rízvo i otrázno izrikânje : sé jest, ili čísto I, ili čísto E. Kákot, *Knêz*, Pêt, Svêt : *Tîlo*, Líto,
258 Strîla, Véra, Sêno. ‖ *J* po séь pričíne činît se Hervâtska otmína líplьa ot ostâlnih : rāvnó kakot i vъ Gréčskih otmínah *Atičânska otmína* procinьájetse bít líplьa ot ostâlnih četírih otmîn (: ot *Jônskije*, *Jejôlskije*, *Dôrskije*, i *Ôbćije* :) tîm ježe nelьûbit vnógih dvojglasnîc, ili glasnîc, rêdom stojēćih : nego páče lьûbit skraćenó i rízvo izrikânje. Kákot, gdi *J*ni velêt φιλέω, φιλέεις : Atičáni kráće velêt, i prostíje, φιλῶ, φιλῇς : lьublьù, lьûbiš.

3. Ob Bilorúskoь, i ob Léšskoь otmíne.

Vъ čemkóli se Bilorúska besída raznît ot *J*nih otmîn : nimájetse óno zvát Otmína : négo páče Léšskije otmíni izražânje ili pó prostu Skáza. Léšska bo otmína táko jest ot Niméčskogo, i ot *J*nih jezíkov smûćena : da júže málo Slovînskogo jezíka podôbje vъ sébi zaderžájet.

1. Bilorúsęni mérzko izrikájut slóvo *G*, budto *H* : Bôg : Bôh, Gôd : Hôd; gledí lîsta 213.

259 máli : mály
krālьem : kralèm
konьèm : konèm
krālьi : kralì
konьì : konì

2. Oníže smûtno i blûdno pîšut sklád *ы*, vъ misto ‖ glasníci И : *J* tonkíje skládi pîšut, LI, NI, LE, NE : gdi bi pīsat šûmno, LЬI, NЬI, LЬE, NЬE, gledí lîsta 247 : i lîsta 240. Tó vsé iz Léšska.

Dobrò : Dobrě
Zlò : Zlě
Krěpko : Krěpcě.

3. Oníže tvorêt Priríčki po Léšsku na *Ě* : i pîšut, *Dobrě*, *Zlě*, Krěpcě, Légcě, Konéčně : za *Dobró*, *Zló*, Krěpko, Léhko, Konéčno.

Psál 44 : Strěly tvoja izoštrémi *sílně*.] recí, Strěly tvojé izostrení sîlno. Psal. 32. Dobrě póite.] recí Dobró pôjte.

Pri Dobròm : Dobrěm
Dobròь : Dobrěь
Dobròm : Dobrěm

4. Smotríckiь velît. Ot *j*mên sêdmogo prētvóra, Pridîvnik né vlastíto *J*det na *EM*, *EЬ*, *EM* : kakot, *vo Svętem*, svętеь, svętem : a pravo *J*det na *OM*, *OЬ*, *OM*, i na *ĚM*, *ĚЬ*, *ĚM* : kt, vo stom, stoь, stom, *vo svętěm*, svętěь, svętem.]

A mî velîm : ježe i končína ĚM, ĚЬ, ĚM jest Léhom vlastíta : a vъ Slovînskoь besíde negóža.

A ob vnožînnih prēgíbeh i sâm Smotríckiь támože vzplôh právo velît : nevlastíti bít končíni *ĚH*, *ĚM*, *ĚMI* : Kákot, *ot Svętěh*, ko Svętěm, so Svętémi : a právo bít na *IH*, *IM*, *IMI* : *ot Svętih*, ko Svętim, so Svętími.] Ili páče, *ot Svetíh*, ko Svetím, So svetími. Gledí lîsta 70.

Léšćina *j*ést vo psálmu 6 : Ob ôsměь.] i vъ 50 : *Po velíceь*.] recí Ob Ôsmoь, Po velíkoь. ‖

260 5. Léhom i Bilorúsjanom obíčen, a vъ Slovînskoь rîči skázen i negóden jest *J*zkernik na *U*. Psálom 64 : *Dómu tvoegò*.] recí *Dóma* tvojegò.

Ot dóma, góda, čása.
Ot domu, gódu, čásu.

Segò gódu, Do trêtjego čásu, Ot ognьù, Ot volù.] *J*znaroku. Recí, segò góda, Do trêtjego čása, Ot ognьà, Ot volà, Jznaroka.

*J*esmò : Esmì
Vě̋mo : Věmì
*J̌*mamo : *J̌*mami.

6. Léšćina *j*est, Pêrvu vnožînnu osobú tvorít na *MI*. Kákot, Esmỳ, *J*mámy. Recí, *J*esmò, *J*má*j*em. Psálom 43: *Jzpověmý sę*.] recí *J*zpovīmó se : ili vъ Zapovidâlnom nāčínu, *J*zpovidím se.

Bìh — Bìm
Bì : Bìs, Bi esì
Bì : Bì

7. Lešćina že : *Bím*, *Bi esì*, za Bíh, Bi. Psálom 50: *Dâlъ bymъ* úbo.] recí Dâl bih záisto. Psalom 54: Pote*rpě̋lъ bymъ*.] recí Poterpíl bih.
Léhi velêt : *Učīníl bis* : a iz togó Bilorús*j*ani, *Učiníl bi esì*. Recí právo, Tî bi učinìl.

Starīna : Starizna

8. Léhi skázno izriká*j*ut *izna*, za *ina* : Slabizna, Starizna, Trutízna. Psal 39 : *Vъ glavízně* knьîžně.] r: Vъ načālě knьížnom. Slabīnà, Starīnà, Trovílo. Sirovīna, né Sirovīzna.

Zemskî
Zémsci
Zémstiьi

9. Léhi vъ misto SKI, vo vnožīne pîšut *SCI* : Všístci, Zémsci, Pólьsci.] Togó smotrêć Bilorús*j*ani pîšut *STI* : Cár*j*e *zémstii*, Synove čelov*ě̋čestii*.] Ali takóv īzrók *j*est nám tûdž, i skázen. Recí, Cári zêmski, ili páče Zemêlьski : Sîni človíčski. ‖

261 10. Léhi izriká*j*ut Zapovidâlnik so obsičên*j*em, i so ošumlьên*j*em : kt, *prídžь*, S*j*édžь, Vsíp, Slíš : za *Prīdí*, Sédi, Vsíplьi, Slíši.

Vídi — Viždь
Dáь — Daždь

*J*z togó vъ psâlmu 44: Slíši dćî, i *víždь*.] recí Slíši dćî, i vídi. A po psâlmu.
Nepredáždь zvěrém dûš.] recí, ne predáь zvîrom dûš.

*J*zraíl : *J*zráilь
*J*zraьíla : *J*zráilьa
*J*zraьílov : *J*zráilьev

11. Léhi mérzko ošumlьá*j*ut rîči Židôvski*j*e i Latînsi*j*e, *j*dući na tónko *L* : i velêt *Sáulь*, Aníbalь : čto bi réć Sául, Anibál. *J*z togó Bilorús*j*ani pîšut *Jzráilь*, *Aníbalь*. Psálom 13: Spasên*j*e *Jzráilьevo*.] recí, Spasên*j*e *Jzraьílovo*.

Kámen : Kámenь
Dên : Dênь
Sôl : Sôlь
Mâst : Mâstь

12. Potomúž Léhi, i nьíh smotrêć Bilorús*j*ani, ošumlь*j*ut na koncú vsáka žênskogo plémena *j*mena, *j*duća na OST, i na *j*ni*j*e negl(asni)ci : i vnóga mužskâ i : vъ ričínah trêti*j*e osobí, *j*dući*j*e na T, Kákot, *Mílostь*, Žálostь, Drāgostь: Pę̂dь, Mâzь, Sôlь, Míslь, Básnь, Káznь, *J*áblanь, Tvârь, Vêsь, Pámętь, i *j*na. Recí *Mílost*, Žálost, Drāgost : Pêd, Mâz, Sôl, Mísel, Básen, Kázen, *J*áblan, Tvâr, Vês, Pámet : i ostâlna. Velêtže : *Dênь*, *Kamenь*, Kórenь, T*j*édenь, Grúdenь, Sîčenь, Trâvenь, Plámenь, Rémenь,
262 i níka *j*na síceva. Recí, *Dên*, *Kámen*, Kóren, T*j*éden, Grúden, ‖ Sîčen, Trâven, Plámen, Rémen. A vъ níkoьih mužskîh ládno stoьît ošumlьên*j*e : kt, Pêdenь, Sêženь, Sûženь: kóьih gledí vъ ričílu.
Velêtže premérzko : *J̌matь*, *Vedétь*, Vódьitь : *J̌*mutь, Vedûtь, Vódętь : Éstь, Sutь. *J* vъ Neokončanom nāčínu : *Jmě̋tь*, *Véstь*, Vodьítь, Hodьítь : i síce vo vsíh ričínah.
Právo recí, bez ošumlьên*j*a : *J*má*j*et, *J*má*j*ut, *J*ést, Sút : *J*mát, Vést, Vodít.

Tvorît : Tvórit
Vě*j*èt : Vě̋*j*et

13. Léhi vo vsákoь svo*j*eь rîči vnožeskládnoь, ôstrim vlâkom izriká*j*ut, íliti zavlâčet predposlîdnьi sklád. Potomúž, i Bilorús*j*ani vo vnógih ričêh negódno kladût vlâk na predposlîdnьem skládu : Kakot, *J*zoštréni, Blažéniь, Oka*j*ániь, Dě̋eš, Dě̋et, Tvóriš, Tvórit : i *j*na. Recí právo : *J*zostrenì, Blâženiь, Oká*j*aniь, Dě*j*èš, Dě*j*èt, Tvorîš, Tvorît.

Ob tom Léšskom skáznom íliti prevrátnom zavlačênju, pîšet Knápskiь, pod ričju Natęzanie sylab.

Jasníьi
Jasnéьi
Jasnéьši
Jasnîьši

14. Léhom obíčna jest Verstâlnih jmên končína na *IЬŠI*, ili na *ĚJŠI*. Kákot, *Naьjasnějši*, Najmilějsi, Najsvętějši. ‖

263 Ali Rúsjanom, Sérbom, i Hervātóm, obíčna, i líplьa jest končína *IЬI*, ili *EЬI*. Kákot, *Jasníьi*, *Naьjasníьi* : Míliьi, Najmíliьi : Svetíьi, Najsvetíьi. Jli Jasnéьi, Míleьi, Svetéьi. Gledí lîsta 98.

15. Jesútže i jni razlíčni Léhom vlastíti govorênja nāčíni : kóьih nemóžem vsíh sobrát : i kóьi ot Bilorúsjanov vъ náše pîsmó se zavódet : i prevratnu činêt besídu. Kákot.
Psál 32: *Podobáet.*] re(ci): Spodóbitse.
Psál 41: *Želaet.*] recí, želéjet, ili páče želьît : a vo psâlmu 118 : dobró stoьît, Vozželéti.
Psál 41: *Vozžadá.*] reci, Vozžēdá.
Psál 53: *Čjúždii.*] recí, Tûdži.
Psál 34: *Zavrí.*] recí Zaprí.
Psál 15: *Víděti* iztlênja.] re: Víditi.
To vsé jest Léščina : ot Podoba sę, želanie, žądam, cudzy, zawrzi, widieč.

Prijâ : Prijâtь
Vzjâ : Vzjâtь
Proklјâ : Proklјatь
Ubí : Ubít

16. A bez obzóra na Léhov, Bilorúsjani po svojém umíslu blûdno zaveršájut na T trêtju osobú Prominьenogo krâtkogo vrímena.
Psál 6: Molitvu mojù *prijâtь.*] recí, Prijâ.
Psál 14: *Neprijâtь.*] Ps: 9: *Vijâtь.*] : 23: *Neklętsę.*] *Vzjât* : *Bíst. Ubít* Golijá·ѳ·a.] Recí Prijâ, Neprijâ, Vnę ili Vnê, Neklêse, Vzjâ, ili Vzê, Bí, Ubí Golijáta.

Pri Gostêh Pri Góstah
Slóveh Slóvah

17. Léščina bludná est : Pri Góstah, Múžah, Slóvah, Lícah : za, pri Gostêh, Mužêh, Slóveh, Lîceh. Gledí lîsta 254. ‖

264

RAZDIL JД

Ob Kažênju jezíka.

Stranšćína

Dvâ jesut nāčína besídnih skâz : Gréčski, Barbarízom, i Solikízom: nám Stranšćīná, i Bezjâšćina.
Stranšćīná jest : ili rîč sovsîm strânna : kákot *Lūná*, za Mísec : *Júnoša*, za Mlādínec : Jli rîč sāma vъ sébi Slovînska, ali koьimnibúd prevrátom skažená; dlьaradi obzóra na jn kîь jezík. Kákot jest óno, čto pîšut, Ô bôžьi slóve (: obzirája se na Gréčsku končínu rîči, ô Θεῦ λόγε) gdi bi právo réć bîlo, Ô bôžje slóvo. Sícev prevrát mózem zvát *Obezjânstvom*, íliti Obezjânskim izobražânjem.

Bezjâšćina

Bezjâšćina jést besída, ili rîč, kakokóli skažená : bez obzóra na tûdžiь jezík. Kákot, *Páguba*, za Pogúba : *Jzkrennemu*, za Jzkernьemu : *Zabvén*, za Zabivèn : *Víždь*, za Vídi. Sícevo govorênje Hervātí zovût Bezjâčskim : ot Bezjâkov níkoьih lьudêь, kóьi prevrátno govorêt.

Kmétšćina

A *Kmétšćinoju* zovût : kogda ktô govorît grūbíje, ili Zastáreni, i Otvíknьeni rîči : i sêlskim kmétom, a né plemenítim lьûdem obíčni. ‖ Kákot, *Júžika*, za Plemenník, ili Rodník : *Klévret*, za Podrúžnik, Družína : *Lobzáti*, za Celováti : *Glagoláti*, Gūčáti, Hûtoriti, Mólviti, za Govoríti.

1. Ob Prostóь Stranšćīné ūzóri.

Vugéršćina

1. *Jz* Vugêrskogo *jezíka*. *Barán*, reci brâv. Baránina, Brāvína. *Továriš*, podrúžnik. *Dobóš*, bubnьâr. *Šipuš*, Svīrec; i *jna*.

Tatâršćina

2. *Jz* Tatârska, ili iz Tûrska. *Asaûl*, porúčnik. *Bazâr*, *Požâr* : recí Plóšćad, tôrg. *Bâtko*, Otèc. *Glàz*, óko. *Divân*, Dvôr, čúš krālьev. *Karaûl*, strâža. *Kozâk*, Lêhkiь konьánik. *Mejdán*, Pólьe.

Nimšćína

3. *Jz* Niméčska. *Atamân*, Glavâr. *Búkvi*, knьígi : i otselí Búki, Búkvar, Ázbuka. *Žūpel*, Síra. *Lihvà*, râst. *Pôlk*, lьûdstvo, póčet, kerdélo, nārod. Opolčítise : recí, Oboružítise. *Stúpa*, térlo. *Túne*, ili za stûnь Dârom, naprâsno, vъ dâr. *Tolmâč*, besídnik. *Upováti*, *Úfati* : Nadi*já*tise. Upovân*je*, Úfan*je* : Nadi*jân*je. *Ūzrók* : Pričína, *Híža* : Hrâm, Kúća. *Mníh*, Nimcem Minih : iz Grečska Mónah : *Jnok*, jedīnec.

Latînšćina

4. *Jz* Latînska. *Ágnec*, Brāvec, brāvče. *Bánьa*, kūpel. *Vétoh*, stár. Vétoš, starína. *Visokóst*, Visékst, Bísekst: Prēstúpniь gôd. *Grâd*, Túča. ‖ *Jūnost*, Mlādost. *Jūnec*, Telèc, bík. *Jgo*, *jārem*. Komkân*je* : Pričašćên*je*, *Lûg*, Dubráva. Gâь. *Lūna*, mísec. *Lûč*, *Lučína* : Trîska, Trišćína. Lūča, Trâk, Prámen. *Ma*tôrstvo, Sostáren*je*. Omatoréša, Sostáriše se. *Rôža*, Obráz, līce. *Spîna*, Herbèt. *Skamíja*, Láva. Klûp. *Spikulâtor*, Biríć. *Skudélь*, Lonec, Gôrn, Črîp. *Skudêlnik*, Lončâr, Čripàn. *Stât*, *Statíjà* : recí, Póstat, Postáva, Poglâv*je*, Rāzvod. *Útroba*, Vnutrīna. *Matôrno*, Postoj*â*lno.

Gréčšćina

5. *Jz* Gréčska. *Eléь*, máslo drivêno, ili páče drîvno. *Jdol*, Balván. *Kijót*, kovčég. *Korábelь*, Lâdja, *Mzdà*, Plâća. *Míro*, Mâst. *Níne*, Sadà. *Ski*men, Levíć, Lêvьi šćenèc. *Skiníja*, *Játa*, Pojáta. *Supostât*, Suvrâžnik. *Tímpan*, Bûbenь. *Trapéza*, Stòl. *Uví* mnế, Óle mnề. *Temélь*, Osnóva, Osnovân*je*, Dníšće. Tíh, i *jnih* Tûdžih ričêь (: kóьim verstní*je* mî *jmáj*em vo svo*jém* *jezíku*) níkakož nimá*j*em užīvat.

6. *Jesút* pak *jni*je tudží*je*, ili tûdžim podóbni rîči : kóьim *jnih* verstníh mî nimá*j*em : i kó*je* sut óbćenim vsegó nāróda obíča*j*em vъ náš *jezík* prí*j*eti, i nášimi učinьení. *J* takóvih godît se užīvat. Kákot, ‖

Jz Gréčska. Arhiepískop, Arhímarit (sic!!), Arhidi*já*kon, Epískop, Monastîr, Ládan, Tem*já*n, Mitropolît, Patri*já*rh, i *jna*.

Jz Latînska. Brāda, Brát, Váš, Véčer, Véper, Vertîm, Vídim, Vólьa, Vólim, Vīno, Dvâ, Desníca, Déset, Dóma, Domôv, Dām, Dê ot dîm : Gûtim, *Jzúj*em, Kobíla, Lèv, Lên, Livíca, Má*j*stor, Máti, Mermrâm, Méćem, Môь, Náš, Nòv, Nôć, Ovcà, Óko, Oltâr, Oráti, Ogònь, Ocèt, Pāsem, Pastîr, Páša, Plámen, Pólno, Sidîm, Sédem, Sikíra, Síme, Sôk, Sòn, Sīčem, Stoьîm, Strèm, Stávim, Sédem, sedmì, Svôь, Sôl, Skrínьa, Trèm, Trî, Tî, Tvôь, Udovíca, Šêst : i *jna*.

Sícevi rîči, kóje sut vo vsíh nášego jezíka otmínah obíčni : i kóьim mî ǰnih ravnosîlnih nimájem : neznát, ot Latîncev li kъ nám, íliti ot nás kъ nьím jesút zášli. J̌li páče kâžetse ǰstině podóbno : ježe otízkoni, i pri urodžênju jezíkov, i nám i nьím jesut bîli vlastíti, i domoródni. Ali ob tíh vsíh ne ovdí, nó vъ Ričílu jest místo razsudžênje činit. ‖

268 2. Ob Kmétšćine, ūzóri.

Kmétski, ili iz vsegó nāróda otvíknьeni, i pogublьenì rîči jesút : *Brênje, Vъnezâpu, Vozkúju, Glagólьu, Gobzúju, Déber, Žézel, Klevetà, Klévret, Obâče, Obrǫ́ću, Požróh žértvu, Píća, Timě̂nje*, Tolkúju, Gónznù, Vonzóh, i níkoje ǰnije.

3. Ob Obezjânstvu, po obzóru na *Gréčskiь* jezík.

Bezjâšćina, ili Obezjânstvo, najpáče se činît, po obzóru na Gréčskiь jezík. Abovîm prevodniki

1. *Plémena* preminьájut.

Vъ plémeneh blûd J̌edna *Tísęća* (: za jedno tísuće :) abo vъ Gréčskom jest ǰme žênsko, Hilьáda. Páče méda, i *Sôta.*] za Páče méda i Sâti. Po bedrě̂ tvoèь.] za, po bedrě̂ tvojèm. Bedrò.

2. *Čîsla* preminьájut.

Vъ čísleh blûd J̌mena jmájuća lího vnožînno čîslo, oní kladût vъ J̌ediníčnom. Kákot, *Dvér* ograždénjja ps: 139. *Vъ nádrě* moèm, 88. Vъ *knízě* tvoèь, 138.] Recí, Dvîri ogradžênja. Vъ nâdrěh moьih. Vъ knьígah tvoьìh.
A kója nimájut Vnožînnogo čîsla, i oná onì kladût vo vnožîne. Kákot, ‖
269 Prigvozdí *plóti* mojà. p : 118.] r: Prigvōzdí pôlt mojù.
Eda jâm mę́sa jûnča, 49.] J̌edáli hoću bísti govédžje mêso.
Umnoží *žíta* ejà 64.] Umnoží žíto jejè.
Metáša *žrébjja*, 21.] Metáša žrêbje.
Ugoljja vozgoréšasę 17.] Vozžežé se Uglênje.
Meždorámjja, 67. *Stébljja*, 79.] Medžurâmje, Stebêlje.
Trúpjja râb tvoìhъ, 78.] Trûpje rabôv tvoьìh.
Nasadí *Korénjja* egò, 79.] Nasadí korênje jegò.
Ot *voztók* sólncja, do *zapád*, 49.] Ot voztóka sôlnca do zāpáda.
I sěmene ego próseşta *hlěbi*, 36.] Sěmena jegó próseća hlěba.
Vsá elíka ašte tvórit, 1.] Vsé čtokóli tvorît.
Vrágu oskudě́ša *orúžjja*, 19.] Vrâgu nestá orûžja.
I *skotì* pólskjja, 8.] J̌ skòt pôlьniь.
Blâgih moìh netrebúeši, 14.] Dvâ sut ovdí poblúdka. Bjâše réć, Blâg moьih.] A právo : Blâga mojegó nît ti trîbi.

3. Pridîvna kladût za Obstôjna.

Pridîvna za Obstôjna 1. U Grékov, i u Latîncev, vsáko ǰme pridîvno mózet stoját vъ misto Obstôjnogo. Kákot, Lúčši *nìšć práveden*, neže *bogát* ložìv : prîč. 19.] Ali u nás ne godîtse táko govorít : nó mî pri-

dîvna živûćih osôb *j*mena pretvar*jájem* vъ Obstô*j*na : na EC, ili na NIK : Kákot ot Stár, Sílen, tvorîm *Stárec*, *Sîlnik*. Síce právo stoьît vo psâlmu
270 5: Tî blagoslovîši *Právednika*:] čto vъ Gréčskom ‖ stoьît Tî bloviši Právednogo. Potomúž recí : Lúči *j*est Nišćéc práveden, neže bogátec ložîv.] Ps: 1. Na putě *grěšnih* nestà:] r: Na pūtě grěšnikov nesto*j*à.
Ps: 67. Po sredě *děv* timpánnic :] r: Po srědě děvîc bubnьarîc.
Ps: 77. I *děvi* ih:] r: I děvíci ьíh nebíša sítovani.

2. A pridîvna *J*zrêdna vъ níkih místeh mógut sto*j*át za Obstô*j*na. Kákot, Oskudě *prepodôbniь*, ps: 11]. dobró. Sícež recí : Da se ne slávit *múdriь* vъ mudrósti svo*j*éь, nìt *sîlniь* vъ sílě svo*j*éь, nìt *bogâtiь* vъ bogátstvu svo*j*èm.] A zló bi stojálo : Prepodóben, Mūdér, Sílen, Bogát. Psál: 13. Rečé *bezúmen* vъ serdci svo*j*èm.] recí, Rečé bezûmnik : íli Rečé bezûmniь.

3. A vъ níkih místeh, gdi u Grékov stoьît Pridîvno *j*edīno : mî líplьe pridivá*j*em kъ nьemú Obstô*j*no : Kt, Lúči *j*est *človík níšć*, i práveden, neže bogát a ložîv.]

4. Gréki i Latînci nimá*j*ut *j*mên Obstô*j*nih, utvoreníh ot pridîvnih : kakóva sut u nás Osobnâ *j*duća na EC, i na NIK (kóьih gledí na lîstu 83 :) Kt, Stárec, Sîlnik. Nimá*j*utže ni Pridîvnih *J*zrêdnih: kóьih gledí na lîs: 96. *J* dlьa togó vo vnógih místeh uživá*j*ut Pridîvnih Prostíh : gdi nám nît lézno uživát Prostíh : nó mî uživá*j*em ili *J*zrêdnih, ili Obstô*j*nih proizvedeníh : kako smo ukāzáli. *Vdôva* : recí Vdovíca, ili *Udovíca*. ‖

271 5. Léhi pak činêt vsé suprotîvno: i vezdí vъ misto Prostíh Pridîvnih, skázno kladût *J*zrêdna. Kákot, *J*ván *j*est *Veseliь* : za *J*ván *j*est vésel. Tî *j*esi *gnjevliviь* : za Tî *j*esi gnьivlьiv. Séь méč *j*est *Ostriь* : za Séь méč *j*est óster.]

6. Obstô*j*na Kakóvostna *j*dut u nás na OST, TA, NA, BA, i DA : kt, Drāgost, Dobróta, *J*stina, Hudobà, Prâvda. Gledí lísta 88. Vъ misto ovíh Gréki *j*edîni (: a né Latînci :) kladût Pridîvna vъ Ni*j*edînskom plémenu. Kákot, Διὰ τὸ στενόχωρον τοῦ χρυσίου :] Za *tîsnoje* zlâta. B*j*âše réć, Za tisnotú zlâta. Ali i tó po obez*j*ânsku, a né kъ rázumu. Právo recí, Dlьa *skūdnósti* pinêz.
Διὰ τὸ δεινὸν τῆς διανοίας:] Za *sîlnoje* rázuma. Recí, Dlьa *ostrotí* rázuma. Tò συγγενὲς χρήσιμον :] *Srôdnoje j*est pólezno. Právo recí, *Ródbina j*est korístna vêć.

7. A vo Vnožînnom čīslu Gréki i Latînci kladût Pridîvna Ni*j*edînska (: deržēćá obstô*j*nih oblîč*j*e :) i prirazumivá*j*ut *Prágmata*, *Érga* : *Vêći*, *Déla*, ili Stvâri. Kákot, Bôg vozmagá*j*et *vsáčeska*. (: sé *j*est vsáki*j*e vêći :) *Vsá elíka* ašće tvorît : Psal: 1.] Recí, Bôg vozmagá*j*et *vsé* : ili *Vsáčinu* : ili
272 Vsáki*j*e vêći.] *Vsé*, *j*eže tvorît.
Sícež velêt : Po síh : ‖ za Po sém. Lьûbite *Súetnaja* : za Lьûbite *Sujetù*. Svêst *tâjnaja* : za Vîst *tâjnosti* : ili tâjni*j*e vêći. *Blâgih* moьíh ne trebúeši : za *Blâga* mojegò nît ti trîbi. *Živótna* mála zъ velíkimi : recí, *Živīna* mála zъ velíko*j*u. A vъ *j*ediníce, Vsáko živīnče málo i velíko, a né Živótno. Ali ob síh *j*óš níže na *J*nom místu hóćem povídat.

4. Pretvarân*j*e *j*mên kazêt.

Pretvarân*j*e *j*mên blûdno.

1. Gréki Židôvska *j*mena (: kó*j*a nimá*j*ut končîn Gréčskim spodobnih :) izriká*j*ut nepretvôrno, ili nepremînno, vo

vsíh prēgíbeh i číssleh : i velêt, Séь Davíd, Kroz Davíd, *Ot Davíd, Ko Davíd* : čto bi réć, Kroz Davída : ot Davída : ko Davídu. Sicež izrikájut Avraám, *J*zerаьíl, *J*erosalím, i vsá ostálna.

2. A čto *j*est véće, ângelska *j*mena *Serafîm*, i *Heruvîm*, i vъ Ni*j*edînskom plémenu izrikájut : i velêt, *J*že *Heruvîm tâjnaja* obrazújuće :] čto bi réć : Mî, *j*že tâj*n*i*j*e Herubīní izobražájem. A tó činêt dlьaradi obzóra na svo*j*é
273 ni*j*edînskogo plémena *j*me ‖ πνεύματα, Dûhi : bíd da bi rékli, Mî *j*že tâj*n*aja Pnévmata izobražájem. Ali pâk vъ nášem *j*ezíku takóvo govorê*n*j*e* sózdom *j*est nestérpno : ângelska *j*mena vъ ni*j*edînskom plémenu izrīkat : pokamísta nám Dûh, i Ângel, *j*esut mužskôgo plémena *j*mena.
Ps: 17. Vzidé *na Heruvîm.*] recí, Vzidé nad Herubīni. Slavnêjšuju *Serafîm*, Čestnêjšuju *Heruvîm.*] recí Slavnîьšuju ot Serafînov, Čestnîьšuju ot Herubînov. *J*li páče, i právi*j*e : Slavní*j*u ot Serafînov, čestní*j*u ot Herubînov.

3. A Léhi tá, i vsáka *j*na stranskâ *j*mena (: kakò *j*est gódno:) činêt pretvôrna. Lího dîvno i prevrátno se kâžet : *j*eže *j*me *J*erosalím, i vsáka Latînska, *j*duća na UM, nepregíbno izglašá*j*ut, vъ Ni*j*edînskom plémenu : i velêt, Óv *J*eruzálem, *Óvo Koléjum*, Óvo Koncilíjum : *Ot Jeruzálem, ot Koléjum* : Kъ *J*eruzálem, ko Koléjum.
Ali pâk právo hotêć govorít, trîba bi bîlo síceva *j*mena (: nesmotrêć na Latînsko pléme :) prīlíčno kъ nášemu *j*ezíku, vъ mužskôm plémenu izrīkát,
274 i réć : Óv *J*erosalím, Óv ‖ Kolégi*j*um, sovkúplьen*j*e : Óv Koncíli*j*um, sobór : Ot *J*erosalíma, Kolégi*j*uma, Koncíli*j*uma : Ko *J*erosalímu, ko Kolégi*j*umu, ko Koncíli*j*umu.

a znamenu*j*et pólon, pólna, -no.

4. U Grékov *j*est ričíca Γέμει, nepremînna po vsíh čísleh, i plémeneh, i prēgíbeh. Gréki addá po tóm obzóru nepretvôrnu činêt i nášu rîč Pólon (: íliti stéjanu rîč *J*zpólon :) i velêt : Mílosti gospôdnьa *ispólnь* zemlьà, psál. 32.] recí, mílosti gospôdnьi*j*e pólna *j*est zemlьà.
Nepretvôrna že *j*est Grékom rîč, Ὁ Δεῖνα, τοῦ Δεῖνα : i potomú nepretvôrno tvorêt i u nás *On sícь* : i nakázno govorêt síce, Po*j*dí ko ón sícь.] čto bi réć, Po*j*dí ko onomù sícevomu. Ali Ón Sícь, íliti Ón sícev, nîst Slovînska rîč.

5. Krîvo okončân*j*e vъ prēgíbeh tvorêt.

Okončân*j*e vъ pregíbeh blûdno.

1. Vnóga Gréčska *j*mena (: obstô*j*na, i pridîvna :) vъ Zovníku *j*dut na E : i dlьa togó oní i náša vnóga neládno vlikût na túž končínu : i velêt, Presûštnь *edîne* góspodi i *trisijánne* óbrazi.] recí *J*stinnь *j*edînь góspodi, i troj*a*kó si*j*a*j*ûćь
275 obrázmi.‖ Voznosíь rôg vêrnih si, *blâže.*] recí, *J*že voznósiši rôg svoьih vêrnih rabôv, ô blâgь.
Aleč*j*ándre *blažénne, preslávne.*] recí, Aleksândru blâženь, preslâvnь.
Ûme *beznačâlne* ótče : *Soobrázne* Božьi *slóve.*] r: Ûme beznačâlnь ótče : Soobrâzno*j*e Bôž*j*e slóvo.

2. Gréčska *j*mena *j*duća na R, ili na *J*ód, né právo u nás *j*dut na E. Kákot, Próhor, Antôn*j*ь : *ô Próhore, ô Aleksândre* : ô Antôni*j*e, ô Grigôri*j*e *ô Nikolâe, ô Geórgi*j*e* : vsé zló.] Právo recí : *ô Próhoru, ô Aleksândru* : ô Antôni*j*u, ô Grigori*j*u, *ô Nikoláju, ô Geôrgi*j*u,*: ili páče, *ô Mikúla, ô Jûrju.*

3. Vlastítost Gréčskogo *j*ezíka *j*ést : da izrikájut *j*mena zъ medolьênjem, prósto vo *J*zkerniku : i da tîm oznanьájut vrîmé, ili dóbu, kogdá se čto činьâše. Na takóva rázuma izražênje, óbrali sut prevódniki náš Protîvnik : zâto *j*eže zъ nьíhovim *J*zkernikom *j*ednākó izhódit na U : kt, Πορευομένου δὲ αὐτοῦ, ὑπεστρόννυον τὰ ἱμάτια.] Luk : 19. *J*du*ć*u že *emù*, prostirâhu rízi svo*j*à.] Končína *j*est *j*ednāká : ali rázum né *j*ednâk. Ali ob sém gledí níže obilní*j*ego iz*j*avlьênja : na lîstu, 320.

4. Nevídomo pak nam *j*est : ótkudu vzêla se *j*est ona skáza, eže vъ Medolьênьih *j*mennîk vnožînniь tvorêt na ĆE, vъ misto ĆI : Kákot, Gredûće, za Gredûći. Gledí lîsta 74. ‖

276 6. Pribavlьájut nenadóbni*j*e rîči, *JŽE*, *JEŽE*, i *AŠĆE*.

*J*že, *J*ež, Ašće : nenádobna.

1. U Grékov *j*esut níko*j*e ričíci, kó*j*e oní zovût Ártra : i tá ártra oní ponûžno kladût vъ besíde pred *j*menmi : i bez árter tíh (: ili Privéržkov :) nemóžet u Grékov bít ládno govorênje. Vъ Niméčskom, i vo Vugérskom *j*ezíku tóž *j*esút takóvi privéržki : a vъ Našem, i vъ Latînskom, i vъ Tûrskom, ьih nît: i nemógut góže stoj*à*t.

Ali náši prevódniki, vъ tíh svoьíh privéržkov místo, na mnógih místeh naprâsno i skázno kladût *J*že, i *J*eže. Kákot, pred Pridîvnimi : τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς.] *J*že *vo svêtih* otcà nášego. Recí, *Svêtogo* otca nášego.

2. Vtôro, kladût *J*že zъ medolьênjem : gdi bi se godílo stoj*á*t Ričíne: ili Medolьênju bez privéržka. Kákot, Vsják *j*že *prosjáь* priemlét : i *j*že ištáь obrę̑štet.] Recí, Vsákiь prósećiь pri*j*emlьét : i vsákiь *j*šćućiь obritá*j*et. A Právo Slovinskí : Vsákiь *j*že *prósit*, pri*j*emlьét : i *j*že *j*šćet obritá*j*et. Gledí lîsta ‖

277 3. Trêt*j*e, kogda se znamenú*j*et pričína, dlьaradi kó*j*e se čto činît : Gréki kladût Neokončâlnik prôst, sъ privéržkom *tũ* (:togo:) i velêt, Ἐλυλήθας, τοῦ ἀκούειν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ :] A prevdki : Pridóša, eže slíšati slóvo Bôž*j*e.

Nám pak vъ sícevih místeh právo stoьît ili Neokončâlnik prôst, bez privéržka : kt, Pridóše slíšat slóva Bôž*j*ego. *J*li spo*j*ênje DA : Kt, Pridóše, da bihu slíšali Bož*j*e slóvo.] gl: lîsta

4. Četvêrto, vъ misto *j*mên Ričînnih *j*du*ć*ih na N*J*E, Gréki uživájut Neokončâlnika sъ privéržkom, po vsíh prēgíbeh : i velêt, Διὰ τὸ σιγᾶν : περὶ τοῦ σιγᾶν.] A prevdki, Ze eže molčáti : *O eže* molčati.] Recí, Dlьaradi molčân*j*a : Ob molčân*j*u. Gledí lîsta 323.

5. Čto se po nášemu velît : *Ktōkóli*, Kīьkóli: Ktonibúdi, *Kīnibúdi* : tó Gréki po svo*j*emú izrikájut, *J*že *ašte*, *j*aže ašte, *j*eže ašte : i velêt, *J*že *ašte* napoьît vi čášu vodì : Mâr: 9. 41.] za Ktokóli vam dâst izpít čašu vodì. *J*že *ašte* soblâznit edínogo ot síh málih : Mar: 9. 44.] za Ktōkóli soblâznit
278 *j*ednogó ot tih mâlih, vę̑ru*j*ućih vô me.] ‖

Vsjá *elíka ašte* tvorît, uspę̑et. Psal: 1.] za, Vsé, *j*eže tvorît : ili Vsé čtokóli činît, pospę̑šitse.

Vónže ašte dênь prizovú tę, Ps:] Recí, Vъ kiьkóli dên : ili, Vъ kiьnibúd dên te vozzovú, uslíši me.

Blâžen mûž, *egóže ašte* nakážeši, Ps: 93.] Recí Blâžen mûž, *j*egóže tî naučíši, pokar*ja*ješi góspodi.

7. Otricân*je* *NE* opušćájut, i iz místa prenóset.

Otricân*je* NE opušćájut

1. Psal. 22. Ničtóže me líšit.] R: Níčtože me ne líšit. Ps: 33. Niedína ot níh *sokrušítsę*.] Recí, Ni*j*edîna ot nьíh *ne so*krûšitse.
Ps: 88. Ničesóže *uspéet*.] R: Níčesože *ne uspéjet*.
Ps: 105. *Edín* ot níh neizbístь.] R. *Nijedîn* ot nьíh ne izostá.
Egda niktože *móžet* délati.] R: Kogda níktože *ne možet* délati.

2. Psal 2. Da *nékogda* progněvaetsę.] R. Da se kogda *ne progn*ьivájet.
Ps: 7. Da *nékogda* pohítit dûšu moju.] R: Da kogdá *ne uhítit* duší mojéje.
Ps: 6. Da *né járostju* tvojéju obličíši mę.] R. Góspodi vъ serdítosti svojéь *ne oblíčaь* me : i vъ gnьîvu svojém ne kâraь me. íliti, ne kazní me.
P : 90. Da *nékogda* pretknéši ó kamen nogí tvoéa.] Recí, Da níkogdaže *ne po*tákneši ób kamen nogí svojéje.
Ps: 13. *Nilì* razuméjut.] Recí ‚*Ne razuméjut* li. ‖
279 Ps: 93. *Neobinúl* sę est.] R. *Nîst* sę obvinùl.
Ps: 9. *Neo*stávil esì.] Ps: 29. *Ne vozveselíl* esi.] Léšćina. Právo recí : *Nîsí* ostávil : *Nîsí* vozveselíl. Kákot vo psalmu 30. stoьît dobró : *J nîsí* me zatvoríl.

8. Opušćájut ričíni *JESÈM, JESÌ, JEST.*

*J*esèm, *j*esì, *j*est opušćájut.

1. Psal. 8. Jako čúdno *j*mę tvoè.] Recí, Káko *čúdno jest j*me tvo*j*è.
Ps.: 144. Blîz Gsd vsím:] Recí, *Blîz jest* gospôd vsím.
Ps: Velík gspd i hválen zělò.] R: *Velík jest* gsd i hvālen vêrlo.
Ps: 32. M(i)l(o)sti g(o)s(po)dnьa izpolnь zemlьà.] R: Mílosti gsdnьi*je pólna jest z*:

2. Tóž opušćân*je* ričíni *J*esèm, i vъ ôbćem Rúskom *j*ezíku negózu činît besídu : abo vъ misto nьejé vezdí nepotríbno izrikájut *J*meníki, *J*â, Tî, On : i velêt, *Jâ hod*îl, *Ti hod*îl, *Ón hod*îl : Mî hodíli, Vî hodíli, Oní hodíli. Čto bi réć : Hodíl sem, Hodíl si, Hodíl *j*e, ili Hodíl *j*est : Hodíli smo, Hodíli ste, hodíli sut.

9. Kladût *EST*, za Sùt.

Est, za sut.

1. Grékom Atičánom *j*est vlastíto : da so Ni*j*edînskogo plémena, i Vnožînnogo čisla *j*menmi izrikájut *J*ediníčni*je* ričíni : i velêt, τὰ τέκνα σου ἐστὶ καλὰ.] *Čáda tvojá jest* dobrà. ‖
280 Čto bi réć : Čáda tvojá *j*esút dobrà.
Psal: 19. Vsá sožžên*j*a tvojá *tûčna búdi*.] Recí, Vsa sožežên*j*a tvojá tûčna búdite : ili da búdut tûčna.

2. Tûrki i Tatári tóž (:bez razlučân*j*a čîsel:) izrikájut *j*ednu ričícu Dùr, za *J*ést, i za Sùt. *J* sъ tíh pričîn vъ Rúskom *j*ezíku *j*est izgínula rîč *J*esùt : i velêt, *Jést li ú tebe pínezi* : čto bi réć, *J*esút li ú tebe pínezi. *J*li páče, *J*máješ li pinêz. *J* tó bo *j*est Tatârščina : *j*eže za *J*maju, *J*máješ, velêt, *J*ést ú mene, *J*ést ú tebe. Sice bo Tûrki, i Tatári, i Vūgrí ponûžno govorêt : zâto *j*ež nimájut ričíni *J*máju.

10. Vъ misto *Svôь*, kladût Môь, Tvôь, *Jegò*. Za *Sébe*, kladût, Méne, Tébe, *Jegò*.

Môь, za Svôь : Menè, za Sébe.

1. Psal. 31. *Jzpovêm* ná mę bezzakónje *moe.*] R: *Jzpovêm* nâse bezzākónje *svojè*. Ps: 6. Póstelьu *mojú* omočjù.] Recí, Póstelьu *svojú* obmóču.

Támož. Da né *járostju tvoéju* obličíši mę.] R: serditosti *svojéь* neobličaь me.

Tamož. Utrudihsę vozd(ihaniem) : *moîm.*] R: Utrūdíhse vozdihanjem *svoьîm.*

2. A vo psâlmu 27 stoьît dobró : Spasí góspodi *lьûdi svoje*, (: svojà zlo :) i blagosloví *dostojânje svojè.*] čto vъ Gréčskom stoьît, Lьûdi tvojè, Dostojânje tvojè. ‖

281 11. Ričícu *SE* prenóset iz nьeje místa.

1. Psál. 29. *Jzpovêmsę* ti.] Recí, *Jzpovêm* ti se.

Ps: 39. Ktô upo*dóbitsę ti.*] R: Ktô ti se uspodóbit?
Da nékogda progně*váetsę.*] R: Da se ne prognьivájet.
Da posti*dętsę.*] R. Da se postîdet.

J síce vъ neizčétnih místeh Gréki vsé pri Ričínah vêžut ričícu SE, neládno.

2. A vo psâlmu 140 stoьît dobró : *Da sę* izprávit molítva mojà.]

3. *J* vo *j*nih ričêh prevraćájut rêd : Kt, Ktô *j*avît nam blagája?] Recí, Ktô nam *j*avît blâgo.
Sego rádi.] Recí, Dlьaradi segó, Zarad segò.

12. Vъ misto Prišêstnogo kladût Sadášnьe vrîme.

Sadášnьe vrîme za gredûće.

1. Ni*j*edîna nášego *j*ezíka ričína nimájet Prišêstnogo vrímena prostogó : nego iz pomogâlnih ričîn, iz Hoću, i Búdu, mî skladájem Prišêstna. Kákot, *Já hoću znát, Ako búdu znál.*

2. A kъ lîškú i sâmo tó Búdu, i Búduć, po narávu svojém, *j*est Sadášnьe, a né Prišêstno vrîme. Kákot ovdí, Vnógo krât iz mál*ij*e ískri *búdet* velík požâr.] Búdet : sé *j*est, Obikájet bít. ‖

282 *J* hotêć učinít Prišêstno : velîm, Hóćet bít.

3. *J*no lího po razbóru : íliti po obzóru na naráv većêь i dîl, ob kóьih *j*est besída : vnógo krât Búdu, i vsáki*j*e *J*ednokrátni*j*e ričíni, stojêt nám vъ misto Prišêstnogo vrímena : a naj*p*áče, ako pri *J*ednokrátnoь ričíne stoьît Kogdá, Akò, Dà, ili ko*j*e *j*no Spojênje. A vnógo krâtže *J*ednokrátni*j*e stojêt za Sadášnьe vrîme. Kákot, kogda velîm : Zъ grîhom léžem, i zъ grîhóm *vozstánem.*] Vozstánem, *j*est Sadášnьe vrîme :

4. A náši prevdki (: obzirájuć se na Gréčsku besídu :) nikolíže nehotêt tvorít Prišêstnogo skladenogó iz Hoću, nìt iz Búdu : nego vsegdá *j*e tvorêt prósto iz *J*ednokrátnih : i velêt.

Psal: 1. *Poučítsę* dêньь i nôć.] R: Búdet se učíl dên i nôć.

Ps: 9. *Povêm* vsá čudêsa tvojà.] R: Povídat hoću vsá ču..:

5. A čto mérže : i Obstôjnije ričíni kladût prósto vъ misto Prišêstnogo. Kt, *Ја* tóь *sûdit* vselénneь vъ prâvdu, ps: 9.] Recí, *Ја* ón *hóćet sūdít* vés svît po prâvde. *Ја*li, *Ја* ón budet sūdil.

13. Zavérgli sut vrîmé Promînьeno Soveršêno.

283 1. *Ја*z tojéž pričíni zavérgli sut iz uživânja vrîmé ‖ Promînьeno Soveršêno : abo čúš jest skladnó iz dvíh ričêь : a Gréčska Aorísta, íliti Promînьena vrímena jesut prostá, i né skladenà. Zâto oní vezdí uživájut Promînьenogo Krâtkogo, i velêt : *Ја*máh, Vedóh, Vodíh : gdi bi se godílo réć, *Ја*mál sem, Vél sem, Vodíl sem. Kákot ovdí :
Rečé gospôd gsdvi mojemù.] za, *Rékel jest* gospôd.
Uslíša mólьenje mojè, molítvu mojú *prijâ*.] Čto bjâše réć : *Uslíšal jest* próšenje mojé : molítvu mojú *jest príjal*. *Ја* potomúž činêt vъ neizčétnih *Ја*nih místeh : táko da Promînьenogo Soveršênogo vrímena málone i neznadût : Kojego véd bihu moráli najgúšće užívát : da bihu smotríli na privlâstje nášego jezíka.

2 Vo vsíh bo náših jezíčnih Otmínah Promînьeno Soveršêno vrîmé jest nâjpáče vlastíto i obíčno. *Hervâtí bo velêt* : Rékel sem, rékel si, rékel je, ili rékel jest : Rékli smo, rékli ste, rékli su, ili sut.
Sérbљani tóž : Rékao sam, rékao si, i ostâlno.
Rúsjani velêt : *Ја*a rékel, ti rékel, i ostâlno.
Léhi velêt : Rékl-em, rekl-es, ón rekl : Rékli smi, rékli ste, oni rékli. Pri
284 trêtьih osobáh opuš ‖ ćajut ričíci *Ја*ést, i Sùt.

14. Medolьenje kladût pregûsto i né vъ místu.

1. Gréki ná izbit gûsto uživájut Medolьênja : i málo da né vsáka četvêrta ríč u nьíh jest Medolьênje. Potomúž i náši prevdki vo vnógih, hóć nepristôjnih místeh kladût medolьênje.
Pêrvo : *vъmisto jmeníki Јže*, ili Kîь. Kt.
Ps: 6. Nest vъ smérti *pominájaь* tébe.] Recí, Nîst togo vъ smérti, íže bi te pomînal.
Ps: 7. Òt Boga *spasájuštago* právija sércem.] Recí, Òt Boga, íže spasájet právih sércem.
Ps: 111. Blâg mûž *štédrę* i *dajà*.] Recí, Blâžen mûž, íže šćedît i dājet.
Ps: 2. *Živíь* na nebêseh posmětsę ím.] Recí, *Ја*že žívét na nebêseh, nasmějét ьim se.
Ps: 2. Nakažítesę vsí *sudějštii* zemlì.] Recí, Naučíte se vsí, íže sûdite zémlьu.
Ps: 5. *Ја* pohválęt sę vsí *ьubějštii* *ја*mę tvoje.] Recí, *Ја* pohválet se vsí, íže ьûbet *ја*me tvojè.
285 Ps: 14. *Hodjáь* bez poróka, i *dělajaь* právdu.] Recí, ‖ *Ја*že hódit bez poróka, i délajet prâvdu.
Tvorjáь sija nepodvižitsę.] Recí, *Ја*že sija tvorît, ne podvižítse.

Ps: 16. Ot lícá nečestívih, *ostrástših* mę.] Recí, (: Ostrastîvših :) *ја*že me trâpíše, ili stūžíše.
Ps: 54. Uslíšit Bôg, *síь* prežde vêk.] Recí, Uslíšit Bôg, íže *ја*ést preže vikôv.

2. Vtôro, kladût Medolьênje vъ misto Ričíni : Kt, Vsják *iže prosjáь* priemlèt, i *iže ištáь* obrěštet.] Recí, Vsákiь, iže prósit, pri*ја*emlьét, i iže íšćet obritájet.

3. Trêtje, kladût Medolьênje vъ misto ѓmena pridîvnogo. Kt, Ps: 106. *Álčjušte* i *Žâždušte.*] Recí, Láčni i Žēdni.

15. Neokončâlnik né vъ místu.

Psal 9. Vnegda *vozvratíti sę vrâgu* moemu.] Recí, Kogda se vozvrâtit vrâg môь vozpèt. Eže žíti mi vъ dómu gsdni.] Recí, Da Živú, ili Da prebiváju vъ dómu gospôdnьem.
Vnegda *Priti Ziféem.*] Recí, Kogda pridóše Ziflьáni.

16. Ričíni prevrátno izrečenì.

Psal 7. Sé *bolé* neprâvdu.] Recí, Sé razbolí se ot neprâvdi. ‖
286 *Ѓván bolît.*] Recí, Ѓvána živót bolît.
Ps: 119. *Borjâhu* mę túne.] R: Borjâhu se suprot mné dârom. Ѓli, Rvâhu me naprâsno.
Ps: 74. *Raztája sę* zemlьà.] R: Raztája zemlьà : ili Raztáli se z :
Ps: 7. *Vpadét sę.*] Recí, Vpādet. *Skorbît* Ѓván.] recí, Skorbîtse Ѓvàn. *Raztlíl jest* divícu.] recí, Skazíl jest.

17. Prēgíbi negódni zъ Ričínami.

1. Kakóvi prēgíbi stojèt pri Gréčskih ričínah, takóvije kladût i pri náših : a tó vnógo krât neládno spadájet. Kákot,
Pomęní štedrôt tvoìh. p : 24.] r: Spomēní na ščedrotí svojè.
Stužájuštii mi. Vraždújuštję mi. 3.] R: Stužájući me. Vraždújućih me. Uštedrí mę. 4.] R: Pošćedí me. Uščedrí mi se.
O dêsnuju mene est. 15.] R: Ob desnícu mi jest. A právo i vlastíto Slovinskí : Ná desnu mi jést vsegdà.
Edîno prosíh, tó vzíštu.] R: Ѓednogó prosíh, togó hoću vziskovàt.
Ѓhže vъ rûku bezzakónja. 25.] R: Ъímže vъ rukáh bezzākónje jest.
Strâhu gsdnьu *naučjú* vas. 33.] R: Strâha gospôdnьego naučú vas.
Vozbraní *borúštję mę.* 34.] R: Razorví rvûćih méne.
Navikóša dêla ih. 105.] R: Navikóše dêl nьíhovih : ili Navikóše dêlom nьíhovim.
287 Napoьíša mę *octà.* 68.] R: Napoьíše me octòm. ‖
Stužíša im. 105.] R: Raztūžíše ьih. Izobidíše ьih.

2. Osobíto smotrí : *ježe* Otricâlnije íliti Zanikâlnije ričíni u nás vsegdá morájut stojât so Ѓzkernikom. Ą togó prevódniki ne smotrêt.
Nehotjáь bezzakónje. 5.] R: Ne hotęć bezzākónja.
Nesoberu sobóri ih. 15.] R: Ne soberú sobórov nьíhovih.
Neostáviši dûšu mojù. 15.] R: Ne ostáviš duší mojéje.
Neprijât vъ súe *dûšu* svojù. 23.] R: Ne prijâ vъ súje duší svojéje.
Neudalí pómošt tvoju ot menè. 21.] R: Ne událьi pómoći svojéje ót mene. A vo psâlmu 39 stoьît dobrò,
Neudálьi štedrôt tvoьìh.] Recí, Svoьìh.

3. Vъ ôbćeь Rúskoь besíde jest povádno (: vъ žênskih ѓmeneh :) Ѓmennìk klást vъ misto Kroznìka. Kákot, Síja *grámota dát* tomú i tomú.] R: síju gram(o)tu dát. Nádobe jest *nûža terpêt.*] R : Hotêćemu spástise nádobe jest nûdžu terpít. Tú nam jest sûženo *glâvá položìt.*] Recí, Ovdí ô družíno jest nám sûdženo glâvu položìt.

Trêba mi *jest rūdá metàt.*] R: Trîba mi *jest* rūdú metàt.
Porá *jest* pšeníca sẽ́jat.] R: Dobá *jest* pšenícu síjat.

18. *J*zrók Slovînskih ričêь vnogolíčno kazêt.

288 1. Náša besída *jmájet* čêrstov, šūmén, i mužskîь izrók : ‖ a Gréčska mékok, pišćén, i ditînskiь. Nimájut bo Gréki Šûmnih slôv : nit níkih tvērdíh skládov, Kákot, SL, SM, SN, SR, i *j*nih sícevih : Kakò smo povídali na lîstu 233, i 229. Zarad-togó kogda ьim se nalûčit vъ nášeь besíde koje tvērdó izrečênje : i oní ono nastójet učinít lagodníje i méklьe, i ko svojemú īzróku spodobníje : i prestāvlьájut ili otminьájut slóva : i tîm razlíčno i mérzko kazêt *j*ezìk. Kt.

1. Za čêrstov sklád *DŽ*, pîšut méklьi ŽD. Saždù, Vóždu, Saždèn, Vóžden, Roždèn, Préžde, Túždiь, i Bilorús*j*ani iz Lešska Čjúždiь. Pravo recí : *Sadžù*, Vódžu, *Sadžèn*, Vódžen, Rodžèn, Prédže ili páče Preže, Tûžd, *Tûdž*, Tûdžiь. Herv : *Túь*, Tûьi.

2. Za *SR*, pîšut STR. Stretênje, Stréča, Strûb, Strebrò (: stéveron :) Razdrẽ́šíti. Právo, *Sretênje* ili *Sritênje*, *Sríća*, *Srûb*, Srebrò, Razrẽ́šíti.

3. Za *SL*, pîšut SKL, STL. Náše *j*me *Slovínec* síce kazêt, Stlâvos, Stlavînos, Sklavînos, *Sklâvos*. *J* na náš naródniь pozór vsákogo nevôlьnogo hlápa, i na lâd*j*ah prikovânogo sûžnьa ‖ zovût nášim naródnim *j*menom Sklâvos.

289 4. Za *j*edîno *N* rádi pîšut udvojenó NN. *Vselénnaja*, Na *prostránně*, *Blaženniь* : za *vselьênaja*, Na *prostránu*, *Bláženiь*, Psál. 30 Gsdi Bóže *j*stinně.] recí, Góspodi Bóže *j*stini.
J vъ govorênju pribavlьájut N : velêt, Vónda, Voevóndas, Méndo : za Vodà, Vojvóda, Mêd.

5. Za *Vnógo*, Vnožīna : pîšut *Mnógo*, *Mnóžestvo* : abo u nьíh *j*esut rîči, kóje se počinájut ot *MN* : a nît ni*j*edîni*j*eže, kója bi se počinála ot *VN* : i dlьa togó neobíčno ьim *j*est réć Vnógo : a mî pak právo Rúski i Hervatskí velîm Vnógo, né mnógo.

6. Za *Človék*, pîšut lagodníje *Čelovék*. *J* vъ govorênju za Čáša, Čúdo, Čelobit*j*e : velêt, Čása, Cúdo, Celovît*j*e.

7. B, prominьájut vo V : i za Borís, Bogdán, Bân, pîšut, Voríssis, Vogdânos, Vânos.

8. Ali pâk vo vsíh skázah, kóje u nas Gréki činêt, nā*j*gúšća *j*est oná, kóju činêt na neglasníce *J*ód : kóju málo ne vezdí prevraćájut vo glasnícu *J*hótu : i pîšut *Čtẽ*, *nj*, *e*, *Smer*, *tj*, *ju* : za Čtênje, Smértju. Gledí lîsta 242. 243. ‖

290 9. *J*li opušćajut *JOD*, na počâtkeh. Kákot, Est, Esmò, Estè, Élen, Ézero : za *J*ést, *j*esmó, *j*esté, *j*élen, *j*ézero. Útro, Užé, Ūha : za *J*útro, *J*úže, *J*ūha.
J vъ sridínah. Dāem, Poèm, Moà, Moè, Súe, Suetà : Za Dā*j*em, Po*j*èm, Mo*j*à, Mo*j*è, Sú*j*e, Su*j*età : i ostâlno (= izostavljeno 10?H).

11. A gdi se sôjdet *J*ód, so *J*hótoju vъ *j*edén sklád, na počātkú, Kt, ьîm, ьístva : ili na koncú, Kt, *Zmíь*, *Svêtiь* : ili na srīdé : Kt, *Zmíьi*, *Svetíьi* : *Zmíьskiь*, *Svetîьšiь*, *Asîьskiь* : Síceva īzróka Gréki nit razumẽ́t, nit izréć nemógut. *J* potomú síceva místa mérzko nestanovíto, i neprávilno, i blûdno pîšut. *J*li bo opustêt *J*ód : ili vъ misto nьegó napîšut drúgu glasnícu *J*hótu,

ili čto *j*no. *J* náši pīsci sâmi vъ pisânju sícevih skládov čúdno vêrlo se šatájut. Gledí lîsta 236. 241. 242.*

12. Presvêtoje *j*me *Jsùs*, načinájetse ot Židôvskogo neglâsnogo slóva *J*óda, i ot skláda *J*E : kákot i božstvêno *j*me *Jehovà*, Bôg. *J* Latînci právo izrikájut *Jêsus*. A Gréki pak, nimájuć neglasníci *J*óda, ponûžno na počātku ‖
291 pîšut *J*hótu : i vъ misto dólgije glasníci E, pîšut I : síce *Jisûs*. Ali nám negodîtse síce pīsát : abo bi se čtálo ná tri skládi, *J*, i, sûs : i kazálo bi se zá dvi rîči : za Spojênnu ričícu *I* : búdto, I *J*sùs. Právo addá morájem pīsát *Jsûs Hristòs*.

19. Ričêm Slovînskim privlašćájut svôь Gréčskiь rázum, nám krîv i nespodóben.

1. Vъ Gréčskom *j*ezíku *j*esut vnógije rîči, kóje *j*májut nestanovít : sé *j*est dvojâk, i trojâk rázum. *J* zâtože Gréki nášim *j*ednogó stanovítogo rázuma ričêm nespodóbno privlašćájut dvojâkže rázum. Kákot, Καλὸς u nьíh stoьît za Lîp, i za Dóber. *J* dlьa togó oni kladût nášu rîč Dobróta, gdi bi klást Lipotà.
J Dobrótu íh, vъ rûki vrâgom, P. 77.] Recí, *J* lipotú nьíhovu vъ rûki vrâgom. Dštéri íh *udobrenì*. P. 143.] Recí, Dćéri nьíhovi ukrašenì.
Krasotóju tvoéju, i *Dobrótoju* tvoéju, P. 44.] Recí Krasotóju tvojéju, i Lipotóju tvojéju, ili páče svojéju. ‖
292 Τιμὴ znamenújet čêst človíčsku, i Cînu továrom. Τίμιος, Čésten, i Drâg ili Dragocínen. Ali u nás tá *j*esut razníta. Čék Čésten : a Továr Drâg. Páče kámene *Čéstna*, p. 18.] R: Pače drāga kámena.
Δόξα znamenújet slávu, i Mnênje, Scinьênje, Dúmu, ili Razumînje človíčje. Zâto u nьíh dobró stoьît Ορθοδόξος, za Pravovéren, ili Pravorázumen : kîь *j*májet právo razumînje ob vêre. A u nas negóže stoьît *Pravosláven* : i trîba *j*est réć Blagovéren, Pravovéren, Pravodúmen. Abo u nás dalekó otlûčen rázum *j*májet Sláva ot Véri : i né *j*ednó *j*est réć Práva véra : i Práva sláva.

2. Vo vnógih místeh kladût *Bez*, vъ misto NE, ili vъ misto *j*nije rîči. Kt, *Bezčêstje* : za Néčest, Sramotà.
Bezčestít : za Sramotít, Osramotít.
Bezsmérten : za Nesmérten, Neumóren, neumôrna, no.
Bezmísten : za Nespódóben.
Bezmîstje : za Nespodôbje.

3. Κράτος znamenújet Deržânje, Deržávu, i Sílu, ili Krīpost, i Vladanje. *Deržáva* mojà, ps: 30.] Recí, Krīpóst mojà.
Egóže estъ sláva i deržáva apok:] recí. Slava i vladanje.
293 Παιδεύω znamenújet Učîm, Kâžem, i Kâram, i ‖ Kaznîm. *Pokāzá* mę útroba mojà, ps. 15.] Recí, Pokārá me útroba mojà. Πονηρός, za Lukáv, i za Húdoben. A u nás Drîvo *j*est Lukávo : a človík Húdoben, Zól, a né Lukáv.

20. Razníti*j*e skázi.

Čtò se ne móžet u nás *j*ednóju ričjû izréć, oní po síle *j*ednóju izrikájut skázno : i tvorêt rîči nóvi, i nākázni, i vsákako nestérpni. Kt,
Gsda *vrazumêvšago* mę, ps:] r: Gsda, iže mi *j*est dâl rázum.

---

* Križanić pogriješio (izostavio 10), a Bodjanskij je izostavio cijeli odlomak 12. (na slijedećoj strani).

Mužâь sę 26.] Mužskí dělaь.
Vodvôritsę 24.] Búdet prebîval.
Naslědit zémlьu 24.] Vъ otčínu obderžît zémlьu.
Bezzākónujušti 24.] Zló tvorèći.
Blagougodíh 25.] Ugódno mi bí.
Zakonopoloží mi. 26.] Postávi mi zākon.
Nizhodéštii vъ zémlьu. 21.] Shódeći vъ zémlьu.

294 *Ponošájuštih*, i Oklevetajuštih, Recí, Oponašájućih, i Klevéćućih : ili Oklevetújućih.
Jozštrenì. 44. Jzostrenì.
Sokrovíštuet. 38. Blâgo kúpit.
Nenepravdíhom. 43. Neprâvdi ne činíhom.
Blagodějávšemu. 56. Jže nam jest dobró sotvoríl.
Utrenьuju. 62. Júternьuju. recí Prebdiváju.
Voždežjú rûčь. 62. Vozdvígnu, Vozdvižú.
Raznstvît. 67. Razlučájet.
Vladíčestvueši. 88. Gospodúješ.
Zasvědítelьstvuju. 80. Zasvidočú.
Raznstvová ûstnama. 105. Razlučâše ûstnami.
Vcáritsę. 92. Obkralьújet.
Smirenó *mudrstvováh*. 130. Ponízno míslih.
Kolesníca Bôžja *tmámi têm* : 67. K(o)l(e)s(ni)ca B(ož)ja vъ tísuću tísuć.
Ktô *protivstánet ti*? 75. Ktô stánet protiv tébi. ‖

295 *Obitáet*. Jz Lat: Habitabit. Recí, Prebîvat hóćet.
Skorblьú. 32. Skorblьú se.
Vozděti ručь. 27. Vozdvígnuti rûki.
Naslědováh. 118. Otčínno oblādáh.
J neraztlît ih. 77. J nerazorît ьih.
Popekúsę. 37. Skorbítse hoćù.
Gonьáh bl(ago)stínьu. 37. (: Gonьâhi:) Nastojál sem na dobrótu.
Oslábi mi. 38. Otpūstí, Prōstí.
Ostávi nam. Prōstí nam dôlgi n:
Vóleju *Požrú* tebě. 53. Radovôlьno ti hoćú prinosít posvećênje.
Porabótajut. 71. Búdut rabotála, Slūžíla.

Nizvedéši ih. 54.] Svedéš ьih.
Nizbíješi. 55.] Zbíješ.
Nepredložíša. 53.] Ne položíša pred.
Veleréčeváša. 37.] Velíkije ríči govoríše.
Blagovólil esì. 43.] Ugódno ti jest bîlo. Síce vъ 68, dobró: J ugódno ti búdet.]
Šćédrit. 36.] Šćéder jest.
Poslí svět tvôь. 42.] Pošlьí svět svôь.
Jzpovimísę. 43.] Jzpovīmó se. ‖
J né mimojdet. 148. J nêjdet mîmo.
Ot vně *bezčádit* ih. Ot ízvoni ьih opustošît.
Vnūší. 5. Prīmi vó uši.
J vselíšisę vъ nih. 5. J stojál búdeš vъ nьíh.
Vziskajuštih tę. 9. Vziskújućih tébe.
Potrĕbíl esì. 9. Zatérl esì.
Razrúšiši vrâga. 8. Razoríš.
Da *razumějut*. 9. Da urazumějut, uznadût.
Smirîši. 17. Ponîziš.
Ot Mîr, jdet Mirîm, Smirîm, Smirênje : sé jest Pomirîm, Pomirênje. A ot Měra, jdet *Smíren*, *Smîrno*, *Smír*nost, vъ pîtju i vъ ьidênju.
Smirênje. 9.] Recí, Unižênje Uničižênje.
Mílost tvojá *poženét* mę. 22. Recí Pôjdet za mnóju.
Vselítisę. 22. Prebiváti.

Vselьeníca, po právilu. Ali vъ rázumu rîč ova izgolá jest negódna. Recí, Vés svît, Vsá zemlьà, zemnîь krûg.
Blagolěpje. Krasotù.
Vremę *blagopotrébmo*. 31. Prigódno, Prigóže vrīme.
Bezčádje. 34. Jálovost.
Zakonoprestúpnиь. 35. Bezzākónnik.
Premūdrósti. 36. Mūdrósti.
Ot *Malodûšja*. 54. Ot medlósti dûha.
Sredorĕcje. 59. Medžuričje.
Dolgoterpĕliv. 85. Terplьív.
Želánje. 33. Želênje.

Hodíhově edinomíšlenjem. 54. Hodíhova, ísva, zgódno.
Eda izprávili *sę bíša*. 118. Ô da bihu se uprávili.
Vъ *česóm* izprávit. 118. Vъ čém izprávit.
Grěhopádanja. 18. Grihotì.
Velelẽpje. 20. Velíčestvo.
Vselénnaja. Bjâše rèč ||
296 *Vsádniki*. Kônьniki, Hervātóm Konьániki, *J*ezdecì.
Blagodátь, 44. Mílost.
Elíka sotvorí. 65. Kulíka dẽla sotvorí.
Sônje. 72. Prisnьênje.
Jzmáilite. 82. *J*zmaьîlci.
Spás. 24. Spasítelь.
J tóь sûdit. 9. *J* ón hóćet sūdit.
Zakonodávec. 9. Zakonostávec.
Nepovínen. 9. Nevinovát, Nevínen.
Oči *gôrdih*. 17. Óči Ohôlih, Vzgordlьîvih.
Jazíci. 2. Nāródi.
Otéčestvja jazîk. 22. Otčíni, Domovíni nāródov.
Edinoród. 24. *Edinoróždь*. 28. recí, *J*edinoróden, -ôdnіь.
Lóžь kònь. 32. Lóžen kònь.
Gaždênje. 30. Gadžênje.
Zovûštu mi vés dênь. 31. Kogda kričâhi vés dên.||
297 *J*z togó, čto smo doselí povídali, oblíčaь káko vnógo nespodôbje činêt vo Skladânju ričêь : i vъ prevódženju : i tvorêt nakáznije rîči.

1. Ako bo Gréčska rîč búdet Skladená : i oní i nášu tvorêt skladenúže. *Predstánu tí* : za Stánu préd toboju. *Dolgoterpělív* : za Terplьív.

2. Ako Gréčska rîč búdet Krātká: i nášu tvorêt krātkúže, i obsičenù. Σωτὴρ, *Spas* : za Spasítelь.

3. Kakóvu končínu, i kakóvo pléme jmájet Gréčska rîč, takóvož dajût i nášeь. Tò *Gramma*, prevódet Tò *Písmja*, togo písmene : za Slóvo, Čertína.

4. Sícež Primôrci (: ili Dalmaćáni :) smotrêć na končínu Vlášskije rîči *Sperânza* : prenakázno i pregnьúsno govorêt, *Ufânca*, ili Upovânca : za Nadějânje. *J* iz Niméčskije rîči *Urzóh*, velêt *Uzrók*, búd to Slovînsku rîč : vъ misto Pričína. *J* vnógo *j*nogo kažênja i nespodôbja činêt Primôrci vъ jeziku : ali óvo smo ovdí privéli lího dlьaradi ūzóra.

5. Vsáku Gréčsku rîč jednú, prevódet na nášu jednúže : čto jest nevozmóžno. Tó bo se prilučájet i vъ Latînskom, i vъ *j*nih jezíkeh : da na stanovítih místeh búdet trîba dvî Gréčskije rîči nášeju jednóju, a *j*ndi jednú Gréčsku, Svími i || trími nášimi izréć. Síce rîč Οἰκουμένη Latînci prevódet
298 nà dvi rîči (: Orbis terrae : Uniuersa terra :) *Zemêlьniь krûg*, ili *Vsá zemlьà*. A nám ōbćá i obíknьena rîč *j*ést *Vés svět*. Ali náši prevdki hotêt, da bi náša rîč *j*mála četíri skládi : i da bi bîla Medolьênjem : kakot i Gréčska : i

Vo *J*ztukánnih. 77. Vo izrivênьih. Vъ balváneh.
Jávě pridet. 49. Vъ *j*âvi prîdet.
Ijúdovi. 67. *J*udíni.
Zarjù. 73. Zóru.
Mnozăjšję ih. 77. Vnóžih iz nьíh.
*J*noróg. 77. *J*ednoróžcev.
Kóľь kráti. 77. Kulíko krât.
Neistovlénję. 39. Dûrnosti, Glūpósti.
Priskorbná esì. 41. Žálostna *j*esi.
Rêbra Síverna 47. Strâni Síverni*j*e.
Vъ *stolpẽh*. 47. Vъ bo*j*nícah.
Ot *Čréva*. 57. Ot Máterina tîla.*

* Tekst na str. 294—295—296 je dvostupačan, pa se drugi stupac nastavlja na prvi na istoj strani.

pîšut *Vselénnaja* : i činêt vъ *j*ednoь rîči četíri blûdí ili skázi. 1: pîšut LE, za Lьe : 2: nn, za n : 3: na*j*a, za níca : trîba bo b*j*aše réć Vselьeníca, po právilu, kój*e*go gledí na lîstu. 306. 307. 4. tiь blûd *j*ést, *j*eže tá rîč Vselénna*j*a, i Vselьeníca, vъ nášem *j*ezíku níčesož ne znamenúj*e*t : i níkakož nemóžet bít prij*ê*mna, nit stérpna. Za *Vselьênskiь* sobór : recí *Povsûdnы* sobór. Léhom vlastíta, ali nám neládna rîč *j*ést Povsíhniь. Za Κληρονομήσει nakázno velêt Naslědstvúet, ili Naslědit. A Latînci dvími ričmî (: Hereditate capiet, acquiret :) Otčino*j*u stežît, prîmet. A mî móžem réć, Vъ otčínu prîmet zémlьu: Vъ otčínu stežît, obladáj*e*t, obderžît zémlьu. ‖ *RAZDIL JE. Ob Vlakêh.* [*Séь razdíl po zabivênju jest dváždi napîsan. Gledí níže lista* 337.]

299 1. Vlâk, ili Zāvlák, *j*est razníto glâsa próvličên*j*e vъ ričêh. *Vozvîšeno*, *Ponîženo*: *Dolgováto*, i *Skóro*, ili rízvo. Gréki to zovût Prosodi*j*eju : Hervāti Zāvlákom, ili Provlákoju. Síce bo velêt : Óv človík zavlâčit po Sérbsku, ili po Primôrsku : kogda ktô po zākónu oníh strân rîči provlâčit. *J* Otmíni bo jezíčni*j*e (:kój*e* Gréki zovût *Dijaléktmi* :) u nás slovût *Zāvláki*: po tóm čto nā*j*gúšće razníca vъ Otmínah poznavá*j*et se iz raznítih vlakôv.

2. U Latîncev *j*esut dvâ vlâka : u Grékov trî : a u nás četíri : sè *j*est, *Visôkiь*, *Dôlgiь*, *Skôriь*, i *Jednâkiь*.

3. *Visôkiь* vlâk (^) glasnícu vozdvigá*j*et na visokó (: íliti na vîšu strúnu :) i provlâčit na dólgo. Kákot, Bôg, Prâvda, Gospodâr, Čuvâr.

300 *Dôlgiь* vlâk (—) provlâčit na dólgo : ‖ ali ne vozdvigá*j*et na visokó. Kákot, Glāva, Rūka, Glubīna, Zelenína.

Skôriь vlâk (') vozdvigá*j*et na visokó : ali ne provlâčit na dólgo. Kákot, Brát, Čúdo, Véra, Práviti, Stáviti.

Jednâkiь vlâk (ˈ) i ne vozdvigá*j*et, i ne provlâčit glasníci. *J* potomúž i nîst vlastíto Vlâk : nego pače známe nebît*j*a tríh *j*stinnih vlakôv. *J* znamenú*j*et lího sé, *j*eže oná rîč nimá*j*et níkakova vlâka : i *j*eže vsí nьe*j*e skládi *J*ednākīm, a né razlíčnim glâsom *j*má*j*ut bít izrečenì. Kákot, Nogà, Vodà, Slobodà, Beretè, Nesemò, Nesetè.

4. Gréki vlâk Skôriь zovût Ôstrim, Ὀξεῖα : a *j*ednâkiь Têžkim, Βαρεῖα : a Visôkiь i Dôlgiь bez razlučân*j*a zovût Protêgnьenim, Περισπωμένη : i pîšut óvo známe (~). Nьím gože spadá*j*et táko : ali nám *j*est potríbno razlučên*j*e tíh glasôv, i dvō*j*e známe.

Oblīčát pak se godît : na kój*e*m skládu móžet sto*j*at kîь zāvlak. ‖

301 5. *J*ednâkiь vlâk né *j*ndi, nego na *j*edînom poslîdnьem skládu móžet bít postâvlьen. Gréki *j*ego ne opušćá*j*ut : nó vezdí otrázno pîsut. Ali nám go nist nûdža otrázno pīsát : pokamísta ne znamenú*j*et *j*nogo níčesož, oprič nebît*j*a *j*nih vlakôv. A tó nebît*j*e i bez vsákogo známena móžet se razumít. Râzvi vъ níkih dvo*j*erázumnih ričêh, zarad razlučên*j*a, né bezdîlno móžet se napīsát seь vlâk *j*ednâkiь. Kákot, *Místo j*me, *Mistò* predlóžok : *Káko*, *Kakò* : *Tími*, *Timì*.

6. Dôlgiь vlâk nimá*j*et místa na *J*ednoskládnih. A na Vnoženoskládnih (: ako jest sâm *j*edîn :) lího na Predposlîdnьem skládu *j*má*j*et místo Kákot, Glubīna, Zelenīna.

Akoli búdut na *j*edinoь rîči dvâ dôlga : oná morá*j*ut sto*j*át na poslîdnьih dvíh skládeh. Kákot, so *J*ednākīm, so Dvo*j*ākīm.

Ako li vъ kúpi búdut Dôlgiь i Skôriь : mógut sto*j*át na vsákom místu : na poprîdnьih, i na poslîdnьih skládeh. Kákot, Zābávami, Nā*j*véćimi, *J*ednākó *j*est. ‖

302 Visôkiь pák i Skôriь vlâk na vsákom místu mógut stojàt.

7. Léšsko Zavlačênje jest skaženó ot Niméčskogo : táko da málne vo vsákoь rîči Léhi izrikájut Skôriь vlâk, na predposlîdnьem skládu. Kákot, *Učénik, Gospódar, Dobrégo* : za *Učenîk, Gospodâr, Dobrogò*.

8. Rúskiь zāvlak ĵndi jest smûćen ot Lešskogo : Kákot, *Tvóriš, Tvórit, Sveščénik* : za *Tvorîš, Tvorît, Svećenîk*. A ĵndi iz Gréčskogo. Kákot, gdi pîšut, Gonénje, Nošénje, Hoždénje : za Gónьenje, Nóšenje, Hódženje. Pokamísta bo Gréki iz trojskládnije rîči Gónьenje, činêt četírи skládi, Go, ne, ni, e : a na četvêrtom ot koncá skládu u nьíh níkakov vlâk ne stoьît : zâto oní iz četvêrtogo skláda GO, prenóset vlâk na trêtьi sklád NE, i velêt : Go, né, ni, e.

9. Sérblьani se zgadžájut sъ Hervâtmi vo Vlakêh : râzvi lího čto vъ Dôlgom vlâku níkako neobíčno i na predólgo glâs protêžut.

10. Vъ jedînom addá Hervâtskom īzróku čújut se Vlâki Právilni : i stâroь izvírnoь Slo‖vînskoь besíde privlástni. Ĵ tó né vezdí : nego lího vъ
303 jednom málom kūtú zemlьí : medžu Kúpoju i Vúnoju rikámi : vo Ūjézdeh Dubovcá, i Ozlьá, i Ríbnika ostrógov*. Onámo bo vo vrīmé Turskîh poslîdnьih progónov, pri vzêtju Hervâtskije stolíci Bīhća grâda (: medžu prestermí góri, i vъ téžko prehódna místa :) sohranílo se jest Hervâtsko bolьârstvo. Ĵ kulíko jest jóš doselí ostálo Slovînskogo čistá jezíka, támo se jest obritálo, za nášego ditînstva. Ali sadá juže i támo vsé se prominьájet, i gínet. Ovulíko búdi ovdí dósta rečenó ob Zāvlákeh. A na ĵnom místu (: ako Bôg dâst :) hóćem obilníje izkāzát právila : gdí se godît kójemu vlâku stoját : i vъ pretvarânju jmên, i ričîn, kóьi prēgíъi kójego vlâka próset.

304 **RAZDIL *ĴS*[33]**

Ob sodivânju besídnih rāzdílov.

1. Sodivânje Pridîvnogo so Obstôjnim.

1. Ĵme Pridîvno morájet bít zgódno so Obstôjnim : vo plémenu, vъ čîslú, i vъ prēgíbu. Kákot, Mála ískra prezrená voznîtit velík požâr. Bjâše zīma lьūta, stúdeno pogôdje, i velík víter.

2. Ako búdet vnóže obstôjnih, spojênjem svêzanih : pridivájet ьim se pridîvno vnožínno. Kákot, Míloš i Bogdán jesut vъ Nóvgradu urodženì. Ĵli Dvoьíčno : Kákot, Ĵesta vъ Nóvgradu urodžena.

3. Govorêć ob Dušátih raznítogo plémena večêh : pridîvno se sodivájet zъ naróčitьim plémenom : sé jest zъ Mužskîm. Kákot, Otéc i máti mojà dāvnó sut úmerli. Tóž bivájet, hotjáž vъ Obstôjnih i nébudet mužskogo plémena : Kt, Máti i dîté jesta príšla : ili Ĵesut príšli. Lího gdi Obstôjna vsá jesut jednogó plémena, támo i pridîvno zъ nьími se zgadžájet. Kt, Máti i dôć jesti príšli : ili jesut príšli : po ‖ Hervâtsku, Ĵesut príšle. Ĵágnьe i telé
305 jesut záklana.

4. A gdi jest besída ob Nedušátih večêh : u Grékov i u Latîncev gûsto se klādét pridîvno vnožînno Nijedînsko. Kákot, Gnьîv i Lakomóst bjâhu

[33] O naglascima kod Križanića vidi Uvod str. 5, 10, 21, 23 i d. * bilo *gradôv*.

vъ nьém velíka. Bogátstvo nьegovo, i počtênje, i sláva, jesut vsím lьûdem izjâvna. Nьíma dvíma pléme, vózrast, i rázum, bjâhu ób blizu jednāka. Smêrna vólьa, i voztezânje tîla, jesut vnógo gódna človíku.

5. Ali véd u nьíh vnóže krât; a u nás ób blizu vsegdá : pridîvno jme sojednavájetse zъ blížnьim obstôjnim, vъ kojem ni búdi čîslu. Kákot, Vidžu, ô gospodjá mojá, vás vsíh lîca, i óči ná mene bít obêrnьeni. Vîm ježe tébi vsegó lьûdstva spasênje, i sláva, i blâgo, i ditcá jesut drāga. Lakomóst, i gnьîv, bjâše vъ nьém velík. Bogátstvo, počtênje, i sláva nьegóva jest vsím lьûdem jzjâvna.

Nьíma dvíma rôd, vózrast, i pámet bjâše jednāka. Smêrna vólьa, i voztezânje tîla jest potríbno člku.

6. Kazâlnije jmeníki, *Óvo*, *Óno*, *Óto*, *Tó*, *Sé*, stojêt so vsákogo plémena
306 i čísla jmenmi. Kákot, ‖ Óno jest prâviь drûg, kîь drûga vъ nûdže vozpomóžet.

7. *Brátja*, *Gospodjà*, *Ditcà*, *Druzjà*, *Knezjà*, *Mužjà*, vo Jmennîkú i vъ Zovnîkú, sodivájutse sъ Pridîvnimi Nijedînskimi, Vnožînnimi. Kákot, Tvoja ditcá jesut mála. Gospodjá sut zapovídala ná vojnu. Náša druzjá nîsút nam vêrna. Nerecí addá, Tvoja ditcá jesut máli : Gospodjá jesut zapovídali. Râzvi ako búdet jn Jmennîk na srîde : Kákot, O míla brátja, Vî nas jeste zgubíli. A vъ ostâlnih prēgíbeh sъ tími jmenmi kladûtse pridîvna žênska Jediníčna. Kákot, Josíf uzrîvši svoju brátju nemogâše sôlz vozderžat. Otidóše na novosêlje so ženámi, i so vsejû ditcéju. Psál 122: Vъ *rûku gospodьí svoьíh.*] R: Vъ rukáh *gospodьí svojéje.*

8. Povídali smo pepridi segó : káko Grékom i Latîncem vsáko jme pridîvno mózet stojât za obstôjno, Gledí lîsta 269. 270. 271. 272.

Ali mî vъ takóvih místeh Pridîvna pretvarjájem vo Obstôjna : i za Pokójen,
307 Dúhoven, Stár, Mlâd, Dîv ; velîm Pokôjnik, Duhôvnik, Stárec, ‖ Mlādec, Dîvec, J vъ žênskom plémenu, Svetíca, Múčenica, Pokôjnica, Stárica, Mladíca, Divíca. J vъ Nedušátih večêh, Temníca, Svitlíca : Toplíca, Studeníca : Gôrnьica, Jzpôdnьica : Desníca, Šúьica.

Níka pridîvna Nijedînska, lího vъ Jediníčnom čîslu, mógut stojât za Obstôjna. Rékši, *Blágo*, *Dobró*, *Zló*, *Húdo*, *Lího*, *Dûrno* : *Velíko*, *Málo*, *Vnógo* : *Dêsno*, *Lîvo* : *Lélko*, *Téžko* : *Prósto*, *Jedîno*, *Sâmo* : *Nîkuliko*, *Kuliko*, *Tuliko* : *Tího*, *Pólno*, *Bólno*, *Dāvno* : i jna níka síceva. Kákot, Zemlьa pólna vsákogo dobrà. Stíšnьen velíkim líhom, ili zlòm. (: Síce bo vъ obstôjnom oblîčju Orûdnik tvorîm na *OM* : *Líhom*, *Zlòm*; a vъ pridîvnom oblîčju rékli bismo na *IM* : *Líhim*, *Zlîm* délom :). Po velíku, Po málu, Ná samu, Na jedînu. Jz lehka, Jz tiha. Pó prostu, po tíhu, pó lehku. Po Rúsku, Po Hervâtsku. Pó suhu, Pó mokru.

Jzbávi nas *ot Lukávago.*] bjâše réč, Ot Lukáva : ali právo, Jzbávi nas ot zlá. *Vsé*, *Tó*, *Svojé*, *Náše*, *Váše* : i ako búdet kóje Jzrêdno, ili Verstâlno jme (: kákot, Stâro, Nôvo, ‖ Prîdnьe, Véče, Mênьše :) pretvarájutse vъ sícevom
308 místu po zākónu pridîvnih. Kákot, Po vsemú, Po tomú, Po nášemu, Po svojemú, Po stâromu, Po nôvomu : i Po vsém, Po nášem, Po tóm, Po svojém, Po stârom, Po nôvom, Po dâvnom, Po dâvnomu, Po prîdnьem, Po prîdnьemu, Po Bôžjem, Po Bôžjemu. Jz véčego, Jz mênьšego.

9. A vo vnožînnom čîslú u Grèkov vnógo krât stoьît : a u nás ni otnьûdže nestánet pridîvno jme vъ Obstôjnogo místo. Smotrí.

Vsá pokoríl esi pód nozě egò, p: 8.] r: *Vsé* jesi upokóril pod jego nógi.

Poučíšasę *tštétnim.* 2.] r: Učíša se tošćetì.
Ktô *j*avît nam *blagája.* 4.] Ktô nam *j*avît blâgo : ili dobrò.
Jaže ne vozhišťáh, togdá vozdajáh. 68.] recí, Česò nevozhićâhi, togdá vozdajâhi. Vozdajûštim mi *zlà.* 7.] *Jže* mi vozdajût zlò.
*Jz*pólnisę *zôl* dūšá moja, 87.] recí, Napólnila se *j*est zlá d: m:
Rádujušti sę *zlóm* moim. 34.] r: *Jže* se rádujut zlú mojemu.

10. Čto adda Gréki velêt, τὰ ἀνθρωπινὰ πάντα μάταια (: i Latînci, Humana omnia sunt uana:) ne recí tî, *Vsá* človíčska sut sújetna : nitì, *Vsáčeska* sut sujetna. Nego recí : *Vsè* človíčsko *bîtje j*est sújetno : *Vsákije* človíčskije
309 *vêći j*esut sújetni. || Multa passus, Pauca locutus, Magna operatus, Parua magnificat, Turpia odit, Honesta amat.] prevedí síce, Vnógije težkíje vêći sterpíl : Málo govorîvši : Velíka díla sodílal : Málije vêći na velíko procinьájet : Merzka díla nenavídit, a počtená lьûbit.

2. Ob Zānósnom *j*menu.

1. Zānósno *j*me (: ili *j*meníka :) *Kìь*, kója, kóje : *Jže*, *jáže*, *jéže* : zgadžájetse so svoьîm prošêstnim, vo plémenu, i vъ čîslu. Kákot, Onogó človíka negodîtse zvát plemenítim, kìь ob srâmu nehājet.

2. A u Grékov i vъ prēgíbeh zānósno *j*me svegdá se zgadžájet sъ prošêstnim. A u nás i u Latîncev tákmo vъ čîslú, i vъ plémenu, sъ prošêstnim *j*menom : a vъ Prēgíbu sъ poslidújućeju ričínoju, morájet bít zgódno. Smotrí:
Povelênjem : *îmže* zapovêda. 7.] r: Povelênjem : *j*éže zapovída.
Zābíša čudês ego : *íhže j*aví im. 77.] re: Čudês : *j*áže ьim *j*est javíl.
Gdê sut mílosti tvoja drévnьaja : *jaže* klętsę Ddu vo *j*stině tvoeь.] r: Gdí sut mílosti tvoje drîvnьije : ьímiže klêlse *j*esi Ddu vo *j*stině svojèь.
Pomęní ponošénje râb tvoih : *éže* ponosíša [vrâzi.] Recí, Spomêni na oponóšenje rabôv svoьíh : ьîmže oponosíše vrâzi tvoьì. ||
310 Pêrvoe úbo slóvo sotvoríh o vsêh : o *níhže* načât *J*sús tvorítiže i učíti.] Recí, Pêrvuju timì besídu *j*esem učiníl obo vsém : *j*éže načâ *J*sús tvoríti i učíti.] Oblíčaь : čtó ovdí činît *ŽE*? Vъ gréčskom stoьît, ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν.] i óbodvi ričíci *te*, *kaj*, ne znamenújut níčesož, neže *I.* a *ŽE* níkakož ne pristóьit kъ semu místu.

3. Latîncem gûsto, nám rîtkó, bivájut vo uživânju ova zānósna, Kìь, da *J*že : i vъ misto nьíh nám râbet, *J tóь*, *J ón*, *J séь*, *J óv*. Kákot, Príjel sem tvoje pîsmó : i óno mi *j*e velíku rádost prinéslo. Oprostíše go : i on oprošćén otidé. Po Latînsku bi bîlo réć : Kóje mi *j*est rádost prinéslo : Kìь oprošćén otidé. Zázval *j*est gospôd Samúila : i ón otveštál, Óvo sem *j*âz.] A po Lat : Qui respondit : kìь otvećá, *Jže* otvećá.

3. Ob Dvíh Obstôjnih.

1. U Grékov, i u Latîncev, kogdakóli dvî *j*mena obstojna (: raznítije vêći znamenújuća :) vъ besíde stojêt bez Spojênja : *j*ednó iz nьíh stoьît vo
311 *Jz*kerniku. Kt, || Slūga krālьa : Knьígi pīsca : Hlíb tūgì : Udôlje sôlz : Strâh gospōda.

2. A u nás vъ misto *Jz*kernika stoьît *j*me Pridîvno Vladâlno, ili Pristojâlno. Kákot, Slūga Krālьev : Knьígi pīsčévi : Tûžnь hlíb : Sôlzno udôlje : Strâh gospōdenь.

3. Akoli pák pri drúgom obstôjnom búdet kóje pridîvno, íliti drúgo obstôjno : po nûdže morájet stojáť vo Ѓzkerniku. Kákot; Otéc gredûćego vîka. Ângel velíka sovíta. Slovêsa ûsten tvoьìh. Kopjê Mârka Kralьévića.

4. Tóž bivájet, kogda za Ѓzkernikom ídet drúgiь ízkernik. Kákot, Ѓákov jest bîl sîn, Ѓsáka, sîna Avraámova. Né, sîn Ѓsákov, sîna Avraámova. Dobró jest rečenó : Góri raztájaša, ot lìcá *Gospôdnьa* : ot lìcá *Gospōdá* vsejé zemlьì.]

Zló pak : Tóь jest sîn *Bôžьi, spasájuštago* rôd človéčeskiь.] recí, Ón jest sîn Bóga spasájućego rod čl:

Kníga rodstva *Ѓsús Hristóva.*] r: Knьígi narodžênja Ѓsúsa Hristà.

Začāló evangêlja *Ѓsús Hristà* sîna Bôžja] recí, Ѓsúsa Hrista, sîna Bôžjego.

Vozpojú jmeni *Gsdnьu višnemu*, p. 7.] r: Vozpojú jmenu Gospōda vîšnьego. ‖

312 Glâs *Gospodenь presicájuštago* plamenь ognьà. 28.] r: Glâs Gospōdá presikájućego plamen ognьênь.

Smértju svojéju Hros žálo *smértnoe* pritupí : *jáže* Adámleju smértju vocarí sę.] recí, Smértju svojéju Hristós žálo *smérti* pritūpí : *Jáže* Adâmlьeju smértju cârstvo jest stežála.

5. A vъ níkih místeh (: dlьaradi znatníjego rázuma :) i mî na podôbje Grékov, jedîno prôsto jme izrikájem vo Ѓzkerniku. Kákot, Máti šćedrôt : Dûh mūdrósti : Vó viki vikôv (: ili páče vo vičnîje vîki :) Vnožīná lihôt : Sojém lьudêь : Stádo volôv : Vrīmé izkušênja : Na podôbje Grékov.

6. A níka izglašájem vo Protîvniku. Kákot, Góspodi vladíko životú mojemu. Bóže, i góspodi sílam vsíh stvarîь stvorítelьu.

A níka obojākó slovût dobró. Kákot, Vladíko *životú* : i vladíko *životá* mojegò. Góspodi *sílam* : i Góspodi *síl.* Vsíh stvarîь : i Vsím stvarêm, stvorítelьu. Predstátelьica, i pomoćníca vêrnih : ili vêrnim lьûdem. Vratâr cârstva : ili vratâr c(arst)vu nebêsnomu.

7. Ali vím kója znamenújut kakóvu krīpóst, ili skázu, ili naráv dóber íliti zól : oná ‖ stojêt vo Ѓzkerniku. Kákot, Kripka sérdca junâk. Mûž ve-

313 líkogo blagonarâvja. Zlá naráva človìk. Síceva místa mî i po Skladênju izrikájem. Kákot, Kripkosêrden, Lehkosêrden, Milosêrden, Zlonaráven, Blagonaráven, Ravnosílen, Polnomóćen.

4. Ob jmenu zъ Ričínoju.

1. Ričína Osobíta prósit préd soboju Ѓmennìká : vъ jednākom čìslú, i osobé : jâvno, ili otâjno. Kt, Ѓâz tužù : tî se smijéš : smért se približájet.

2. Poslidi vnóžih jmên (: so Spojênjem :) vnógo krât stoьît ričînna vnožînna. Kt, Bogdán, i Míloš pridóše. Níkogda stoьît i jediníčna. Kt, Ûm, rāzbór, i sovít, jest vъ stârceh.

3. Ričína Vnožínna so vridníjeju osobóju se sojednavájet. Pêrva osobá jest vridníja ot vtôrije : Vtôra ot trêtije. Kt, Ako tî i tvôь otéc jeste zdrávi, dobró jest : a jâz, i môь brát, jesmo zdrávi.

4. Nígda vъ misto Ѓmennìká stoьît Neokončâlna ričína: Kt, Logát nîst môь zākon. A nígda ričína zъ jmenom: Kt, Nevinovátim bít, jest velíka ūtíha.

314 5. Neokončâlna ričína (: u Grékov i Latîncev :) ‖ jmájet préd soboju Kroznîk. Kt, Radujuse, tébe bít zdráva. Vêrlo tužú tvojego otcá horovát. Čúl sem vnógu sílu bít príšlu. Razumíli smo vragôv bít pobíglih.

Ali sícevo govorênje nîst nám obíčno : nego mi ladníje velîm : Raduju se, ježe tî jesi zdráv. Vêrlo tužú, ježe tvôь otéc horújet. Čúl sem, ježe jest vnóga síla príšla. Razumíli smo, ježe sut vrâgi pobígli.

5. Ob izrečênju *Vrímena.*

1. Na pitânje, Kadá, Gdá, Kogdá, Kolí? Otvít se činît síce. Sadà, H: Zdà, kmétski : Tadà : Togdà, Rú: Ovdà, Ondà. Drúgda, *Ƒ*nda, *Ƒ*nogda Rú: Vsegdá, Malokadà, Malogdà. *Ƒ*kada, Sérb.

2. Nígda, Her: Níkogda, Rú: Níkada, Sérb. Níkoli.
Nígdaže né, Níkogdaže né. Níkoliže né.
Ninígdaže, Niníkogdaže, Niníkoliže.
Kadakóli, Kadagód, Kadanibúd, Kadalibúd. Kagdakóli, Kogdagód, Kogdaníbud, Kogdalibúd.

3. Dāvno. Dâvi, Dâvič, Tólič. Nôvič, Vъ nôvi, Onomédne. Užé, *Ƒ*úž, *Ƒ*úže, *Ƒ*úr. *Ƒ*útri, Lâni.

315 4. Dnés, Ru: Danás, Her: Noćés, Ru: Noćás, Her: *Ƒ*útros, ‖ Večerás, Lítos, *Ƒ*esenás, Zīmus, Vesnùs.
*Ƒ*liti, Sego dnê, Seje nóći, Sego *ƒ*útra, Sego véčera, Sego líta, Seje *ƒ*éseni, Seje zīmi, Seje vesnì.

5. Po Kroznīku. Sínoć, za Síju nôć. Óvo líto, Ovu zîmu, Ov gôd, Seь gôd (: ili Sâjgod, Her: Kъ lítu ob sâjgodu :). Pêrviь, vtôriь, trêtьi dên, gôd, mísec. Pêrvu, drúgu, trêtju zîmu, *ƒ*ésen, vesnù. Lânьsku zimu, Lânьsku *ƒ*ésen. Vés dên, gôd, mísec. Vsú zîmu, vesnù, *ƒ*ésen. Vsé vrîme, líto, *ƒ*útro. Vés živòt. Dên i nôć, *ƒ*útro i véčer.

6. Črez vés dên, gôd, mísec. Črez vsú zîmu. Črez vsé vrîme životá svojegò. Črez vés živòt.

7. Vъ čêr, Vъ dên, Vъ nôć, Vъ *ƒ*útro, Vъ véčer, Vъ zóru, Vъ sûmrak, Vó mrak, Vъ dóbu, Vъ póru, Vó vrime, né vъ dóbu, né vó vrime. Vъ nedílьu, Vъ subótu, Vъ pētok. Vъ prâznik, Vъ dílatniь dên, Vъ dílatnik, Vъ prôstiь dên, Vъ zāmrázi, Vo vêliko govênje. Vъ pêrviь, drúgiь, trêtьi dên, gôd, tjéden : Vъ pêrvu, drúgu, trêtju zîmu, nedílьu, subótu. Vъ pêrvo, drúgo, trêtje vrîme, líto.
Vъ náprid, Vъ nāprídok, Vъ gredûće vrîme. Vъ pêrviь sûmrak. Vъ pêrviь sòn.

8. Vъ nóći, Vó dne, Vъ zîme, Vъ lítu, Vъ *ƒ*éseni, Vъ postù, Vó mraku. Vъ pêrvom, vtôrom, trêtjem dnî (: ili dnêvu :), gódu, mísecu, tjédnu. ‖

316 9. Po Orûdniku. Zimóju i Lítom, Vesnóju i Jésenju, *Ƒ*útrom i Véčerom, Dnêm i Nоćjû, Onomédne, za Oními dnêmi. Mrâkom, Zoróju.

10. Za togò, Za togo vrímena, Za tih vrimên, Za tih dîl. *Ƒ*zza togò, *Ƒ*zza togo vrímena, *Ƒ*zza tih vrimên, dîl. Za rána, Za *ƒ*útra, Za tmì: Zá svita, Zá dne. Zá topla, Zá leda. Za korúna vojvódi. Za Mârka krālьévića. Za dobì, Za porì, Za zorì.

11. Na Zajúterje. Na vsákiь dên, Na vsáku nôć, Na vsáko vrîme. Na Hristov dên, Na svîtlu nedílьu, (: Her: Na vazèm :). Na Bogojavlьênje, Na Hristovo narodžênje, Na Uspênje Prečîstije B(ogorodi)ci, Na Semènь dên, Na *Ƒ*evdokíьin dên, Na *Ƒ*ûrjev dên, Na *Ƒ*líьin dên. Herv: Na *Ƒ*ûrjevu, Na *Ƒ*líьinu, Na *Ƒ*vánьu, Na Petróvu, Na *Ƒ*evdokíьinu.

12. Pérvo, Pérvlьe, Nājpérvlьe. Pervlьe segò, Pervlьe togò, vsegò. Préže, Príd'e, Príьe : Nājpréže, Nājprídže, Nājpríьe.
Preže togò, Preže segò, Preže vsegò. Priьe togò, segò, vsegò.
Poprîdi, Poprídže, Popréže, Popríьe.
Popridi togò, Popridi segò, Popridi vsegò.

13. Poslîdi, Poslídže, Poslíьe. Oposlîdi, Oposlídže, =líje, Po tóm, Po sém. Poslidi togò, Poslidi segò, Poslidi vsegò. Poslidi zajúterja (: Her: Po
317 jútriku:). Pred čeròm, ‖ Pred čérakom.

14. Na pitânje, Otkolí, Otkadá, Otkogdá: Otvítnih ričêь gledí na lîstu 191.

15. Na pitânje, Dokolí : gledí lîsta 193.

6. Ob izrečênju *místa.*

1. Na pitânje Kadí, Gdí? gledí lîsta 193.
Na pitânja Kûd? Kámo? Ótkud? gl: lîsta 194.

2. Pribávi i óvo čto ovdi vъ slîd jdet.

Stojânje na místu.

Kadí? Na zemlьè, ná nebu, na nebêseh, Ná svitu, Na vsém svîtu, Na vodè, Ná morju, Na povíterju, Na stolù, Na krovù, Ná vozu, Na selù, Ná polьu.

Ná domu : sé jest, Doma. Na dvōru : zló za Vonì, ili za Na dvoríšću, Na podvorju : znamenújet bo Na dvōru tóž čto Na dvôrnom krovù.

Na vladânju, Her: Ná vlasti, Rú: sé jest, Né vó gradu. Na Rusì, Na Moskvè, Ná Donu, Na Dunáju, Na pomôrju, Na podônju, Na zaprâžju, Na Kráьine, Na rūbéžu. Vъ dómu, Vo svojem dómu, Vъ grâdu, Vó gradu, Vó izbè, Vo dvōru, Vъ vodè, Vъ ognьù, Vъ mîru, Vъ lîsu, Vъ dubráve. Vъ Rúskoь, Lés-
318 skoь, Hervâtskoь, Gréčskoь zemlьè, Jliti, Vъ Rúseh, Vъ Léheh, Vъ ‖ Hervâteh, Vъ Grékeh.

Gibânje ot místa.

4. Ótkud? Jz doma, Jz voni, Jz dalьi, Jz bliza.

Jz Rúsi, Jz Rúskije, Léšskije, Hervâtskije, Gréčskije zemlьì. Jz Rûs, Jz Léhev, Jz Hervât, -âtov, Jz Léhov. Jz grada. Jz polьa. Jz Kráьini, Jz rūbéža, Jz pomôrja, Jz Zāgórja. Jz niza.

Ot Moskvì, Ót Dona, Ot Dunája, Ót morja.

Sъ verhà, Sъ nebês, Sъ visokà, Sъ visīni, Zъ gorì. Sъ krovà.

Gibânje po místu.

5. Kud? Po zemlьè, i po vodè. Pó suhu, i pó mokru. Po goráh i po planínah. Po lisêh i po dubrávah. Pó polьu i po gorè. Po ravnīné, i po stermīne. Po gradêh i po sêleh. Po kráьine, i po sridíne. Po pûteh, i po úlicah. Po Rúsi, Po Rúskoь, Léšskoь, Gréčskoь zemlьè. Po tûdžih stranàh.

Čréz goru, Črez Kunovícu : Črez rīku, Črez Móskvu. Čréz grad, Čréz zid. Króz goru, Kroz Kunovícu : Kroz rīku, Kroz Móskvu. Króz grad, Króz zid.

319 6. Kámo? Ná zemlьu, Ná nebo, Na nebêsa, Na svít. ‖ Vъ dôm, Vó grad, Vъ ízbu. Gledí víše čísla 2.

7. Ob izrečenju *Orûdja.*

1. Orûdnika bez predlóžkov uživájem, kogda jest rîč ob *Orûdju*, ili ob *Orûžju.* Kákot, Mótikoju skopál, perôm napîsal, mečém posíkel. *Ji ob Pričíne*, dlьa kóje se čto dijèt. Kákot, Vî svojéju ohólostju jeste dospíli vo vsu tú nesríću. Moьîm grîhóm se jest učinílo zló, koje terplьù. *Ji ob Nāčínu*, kóьim se čto dijèt. Kákot, Vsákim sposóbom nastôjmo tilêsnije strâsti umērtvlьàt.

2. Nāčín dijānja izrikájetse i sъ predložkom SO. Kákot, So strâhom i sъ trépetom dílajte spasênje dûš svoьìh. Gnьîv búdi dalekó : sъ kóьim se níčtože právo nit rázumno nemózet učinìt. Tî sъ hitróstju hódiš, a jâz sъ prostotóju. Velîmže i ob orûdju síc : Tûrki sut vnógije deržávi zъ mečém oblādáli.

3. Ob *Posólstvu* se velît PO, i ČREZ. Kákot, Poslál sem ti otpísku po Stojánu. Poručíl sem ti čelobîtje črez Stojána. A nerecí, ‖ Poslál sem ti otpísku Stojánom : nit iz Niméčska, Pri Stojánu.

320 A ob raboté velîm ČREZ. Obtežál sem pólьe črez kméti. Požél sem nьívu črez nājémniki.

4. *Pričínu* znamenújut predlóžki : OT, JZ, DLЬA, PRED, ZA, PO : Zâto ježe, Prôto ježe, Tîm ježe. Kákot, Skríli sut se *ót* srama. Nemogâše govorít *ot* žálosti. Ón to činît *iz* nevólьi : *iz* nāróka. *Dlьa* zāzóra zló ob podrúžniku govorît. Nemógu spát *pred* skorbmî. Vsí go lьûbet, *za* jego blâg nārav. Zlonaráven človík, strâhom primôran, *po* nûže činît dobrò. *Zâto jež* se nîst dâl zavést razkóšnoь sóblazni, vsím jest postál čúden, i sláven. Vî vsé vъ dîlь gínete, *tîm jež* nêćete prijemát dobríh sovítov.

8. Ob Gréčskom Jzkerniku prostòm.

1. Čto Gréki velêt, Πορευομένου αὐτοῦ : to náši prevódniki prevódet na Protîvniь prēgíb : Jduštu emù. Zâto ježe Gréčski Jzkernik, i naš Protîvnik, óbadva jednākó izhódet na U. Gle ‖ dí lîsta 275, čísla 3. Ali pák síce

321 prevodít, nîst prevodít, nó prevraćát jezìk. Takóva bo govorênja nígdiže nîst vъ obíčaju vъ nášem jezíku. Jno vъ prém, čto Horácіь Rîmskіь pisátelь (: priverstújuć svôь jezík ko Gréčskomu :) velît, *Nobis non licet esse tam disertis* : *Qui Musas colimus seueriores* : tóž i mî morájem míslit ób sebi. Rékši, *Ježe nám ne godîtse bít táko razgovôrnim* : *kóьim jest dāná tisnija besída.*

2. Latînci takóva místa prevódet razlíčno. Nígda na prôst Orûdnik : nígda na ričícu Kogdà.

Náš prevódnik. *Zrĕštimže ím* vzętsę ná nebo.]
Latînskіь. I Gledēćími nьími vóznęlse jest ná nebo.]
Recí. *J* pri nьih gledēćíh vóznel se jest ná nebo.

Náš. *Otrešájuštimže* ím ždrēbcá, rekóša gsdari egò.
Lat: Otvezújućimi pak nьími ždrēbcá, rekóša.
Recí. Kogda pak otvezovâhu ždrībcá, rekóše gsdari nьegóvi.

Náš. Obetšáša kósti moja : *zovûštu mi vés* dên.
Lat: dobró. Sostárišese kósti moje : kogda voplьâhi vés dên.
Náš. Da ne kogda pohítit dûšu moju : *nesûštu* izbavlьájuštu, niže spasajuštu.
322 Lat: dobro. Da kogda neuhítit duší mojéje : ‖ kogda nîst ktô bi izbávil, niti ktô bi spásel. *Ƒ*liti, Nébuduć ktô bi izbávil.

3. Potomúž addâ i mî morájem takóva místa razlíčno prevodít : káko se gdí góžije bít pokâžet.
Sè jest : na *Orûdnik* prôst : na *Kogdà* : na *Za* : na *Pri* : i na *Búduć*, i *Bîvši*, ili na *Ƒ*no Medolьênje.
{Kákot. Ego, quae auctore te uelle cepi, te adiutore assequar.]
{Nerecí. *Ƒ*âz, *ƒáže* tebé sovětniku načâh želát, tebé pomoćníkú hoću stežàt.
{Nego recí. *Ƒ*âz, često *tobóju sovítnikom* načâh želьít : tó tobóju pomoćníkóm hoću stežàt.
{E'τι αὐτοῦ λαλοῦντος ἦλθεν ἄλλος ἄγγελος.]
{*Ƒ za nьegó* još *govorēćá*, prīdé *ƒ*n vistník.
{Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος ἄρχων προσεκύνει αὐτῷ.]
{Tó *nьemu govorēćú* pokloní mu se níkiь knêz. Ovdí dobrò stoьît Protivník : abo ričína Poklónimse prósit protîvnika.
{Ego te audiente cautius loquor.]
{*Ƒâz, prì tebi sluhájućem*, opasníje govorjù.
{Síce : Ukradóše konьá, pri nás spēćih.
{Ουκ όντος Dum non est, qui redimat.
{Nesûću izbav:]
{*Nébuduć*, ktô bi zbávil, nit ktô bi spásel.
{Haec ad te scripsi, apposita secunda mensa.]
{Ovo sem kъ tébi napīsál, *bîvši postá*vlьena drúga nôša ьístvin. ‖

323 9. Ob ričícah *Ƒže*, *Ƒaže*, *Ƒeže*.

1. Smotríckiь ob síh pîšet síce. Pokolí na sem místu jest príšla besída ob Gréčskih Ártreh : i ob nьíhovom zъ nášim jezíkom nezgôdju : morájem znáno učinít, ježe Gréčski Artri (: ὁς, ἡ, ὁ : ὁ, ἡ, τὸ :) i nášije síje ričíci, *Ƒ*ŽE, *Ƒ*AŽE, *Ƒ*EŽE, né jednâk naráv jmájut. Gréčskomu bo jezíku nьíh uživânje jest vsáčeski potríbno i lîpo : a nášemu vo vnógih místeh postájet iz nьíh mérzko rázuma potemnьênje, i besídnogo sodivânja smetênje.]

2. Vъ Gréčskom bo jezíku ričíci *Ƒ*že, *Ƒ*aže, mógut stoját zъ ričínami Povidâlnogo, i Pridivâlnogo, i Neokončânogo nāčína, i zъ Medolьênjem : a vъ nášem, i vъ Latînskom, stojêt zъ jedînim lího Povidâlnim, i sъ Pridivâlnim : a né zъ Neokončânim nāčínom : niti zъ Medolьênjem.

Kákot, Χριστὸς ὁ ἀποθανών, μᾶλλον δὲ καὶ ἐγερθεὶς : ὅς καὶ ἐστὶν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ : ὅς καὶ ἐντυγχάνει ὑπερ ἡμῶν.] Hristós *ƒže umêrvši*, páčeže i vozkresíь : *ƒže* i ést ob désnuju bóga: *ƒže* i pripovědúet o nas.] Kъ Rim: gl: 3.]
324 Vo ovóm, i vo vsíh *ƒ*nih sícevih místeh, morá‖*jem* mî Medolьênje preminít vъ ričínu : ili opustít *Ƒ*že, *Ƒ*aže, Kákot,
Hristós *ƒže jest úmerl*, páčeže i vozkrésel : *ƒže* i jést ób desno Bógu : *Ƒ*že i govorît za nás.]
{Πᾶς ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει.
{Vsják *ƒže prosjáь* priemlèt, i *ƒže ƒ*štáь obrę́štet.

Právo. Vsákiь *jže* prósit prîmet, i *jže jšćet* obretèt.

Ὅτι οἱ τοιαῦτα πράσσοντες ἄξιοι θανάτου εισίν.
Jako jže takóva tvorę́štii, dostójni smérti sùtь.

Právo. *Jako jže* takóva díla di*jû*t (tvorêt), dostô*j*ni sut smérti.

Πᾶν τὸ εν μακέλλω πολούμενον εσθίετε.
Vsé *éže* na toržíšti *prodaémoe* jadíte.

Právo. Vsé éže se na tōrgú prodā*j*ét ьidíte.

Καὶ πατέρα περιτομῆς τοῖς ουκ εκ περιτομῆς μόνον.
J otcá obrizán*j*a né *éže* ot obrizan*j*a *sûštim* tóčjǫ.

Právo. *J* otcá obrizân*j*a, né tokmo oním *jže* sut ot obrizân*j*a.

Ου τῷ εκ τοῦ νόμου μόνον.
Né *jže* tóčjǫ *sústemu* ot zākóna.

Právo. Né tokmo onomú, *jže* jest ot zākóna.

Τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν.
Jže nè pó ploti *hodę́štim*.

Právo. Oním *jže* nehódet pó polti.

3. *J* sāmí pak prevódniki vo vnógih místeh *j*esut opustíli *jže*, i právo prevéli. Kákot.

Τὰ ἄνω φρονεῖτε, μὴ τὰ επὶ τῆς γῆς.

325 Gréčsko. *Jáže* gôrnьa*j*a mudrstvûjte, né *jáže* zêmna*j*a.

Prevedenò. Gôrnьa*j*a mudrstvûjte, né zêmna*j*a.

pr(avo) Recí. Gôrnьa*j*a míslite, ne zemnîh : ili zemnâ*j*a.

Ὑμεῖς εκ τῶν κάτω εστὲ, εγὼ εκ τῶν ἄνω ειμὶ.
Gréč: Vî *ot eže* nîžih *j*este, *j*âz *ot eže* gôrnьih esm.
Prevedenò. Vî ot nîžnih este, âz ot vîšnih esm.

pr: Recí. Vî *j*este ot izpôdnьih, a *j*âz *j*esem ot gôrnьih.

Ει καὶ ὁ ἔξω ἡμῶν ανπος διαφθείρεται, αλλ' ὁ ἐσωθεν ανακαινοῦται ἡμέρα και ἡμέρα.
Ašte i *j*že vnéšnьi náš člk tlę́et, nó *j*že vnútrnьi obnovlьáetsę dêo i dên.
Prevedenò. Ašte i vnéšniь náš člk tlę́et : nó vnútrniь obnovlьáetsę po vsę́ dnî.

pr: Recí. Hot*j*áže izvônskiь náš člvk tlę́*j*et : ali vnûternьi obnavlьá*j*etse na vsákiь dên : ili ót dne dó dne.

Πολλοὶ εκ των Ιουδαίων 'εληλύθεισαν προς τας περὶ Μάρθαν, καὶ Μαρίαν
*J*udêь príšli bjâhu, ko *jáže* okrst Márѳi i Maríьi *sûćim*.
Prevedenò. Mnózi ot *J*udêь príšli bjâhu kъ Márѳě ; Maríi.] Recí,

pr: Vnógi ot *J*udé*j*ev bjâhu príšli kъ Mârte, i kъ Maríje.

10. Ob Gréčskom Neokončânniku, so Ártri, ili sъ Privéržki.

326 1. Kogda se znamenú*j*et Pričína, dlьaradi kó*j*e se čto ‖ činît : Gréki kladût Neokončânnik, sъ privéržkom τοῦ. Kákot, Επεσκέψατο ἡμᾶς : τοῦ κατευθῆναι τοὺς πόδας ἡμῶν εις ὁδὸν ειρήνης.] A pri ričíce Τοῦ prira*z*umivá*j*etse ΕΝΕΚΕΝ, Dlьaradi. Ἕνεκεν τοῦ κατευθῆναι : Dlьaradi uprâvlьen*j*a.

A mî pak mózem takóva místa ná tri načíni právo izréć. Sé *j*est, *Na uprâvlьenje, Dlьa* uprâvlьen*j*a, i *Dabi uprávil*. Kt.

Positíl nas *j*est iz visoká : Na uprâvlьen*j*e nôg náših, na pût mîrniь.] *J*li, Dlьaradi uprâvlьen*j*a nôg náših na pût mîrniь. *J*li, Dabi uprávil nógi náši na pût mîrniь.

ѣ Gréki tóž mógut trojãkó izréć. Ἕνεκεν τοῦ ποιῆσαι ἔλεος μετὰ τῶν πατέρων ἡμῶν. Na učinьênje mílosti so otcî nášimi. ѣli, τοῦ ποιῆσαι ἔλεος. ѣli, Ποιῆσαι ἔλεος. Učiníti mílost.

2. A prevódniki vъ sícevih místeh neládno kladût ѣéže. Kákot, Καὶ εισῆλθε : τοῦ μῆναι συν αὐτοῖς.]

ѣ vnidé : *eže ostáti* zъ nьími. Recí, ѣ vnidé : da bi ostál zъ nьími. Προπορεύση γὰρ προ προσώπου κυρίου : τοῦ δοῦναι γνῶσιν σωτηρίας τῷ λαῷ αυτοῦ,.]

Pôjdeši pred lícém gsdnьim : *eže dáti* poznânje spasênja lьudem egò.

327 Recí. Pôjdeš vъ prîd, pred lícém gospôdnьim : ‖ da dasì znânje spasênja lьûdstvu jegò. nьegovomu.

Καὶ κατεῖχον αυτὸν : τοῦ μὴ πορευθῆναι απ' αυτῶν.]

ѣ deržâhu (uderžaša) ego : *eže ne otîti* ot nьih.

Recí. ѣ deržâhu jegò : da ne bí otíšel ot nьíh.

Lícé gsdnьe na tvorę́štjǫ zlàja : *eže potrebíti* ot zemlьà pámjat bíh. Recí, Lícé pak gospôdnьe na tvorêćih zló : da potrîbit ot zemlьí pámet bíh : nьíhovu.

3. A vo vnógih místeh jesut opustíli ѣeže. Kákot.

1. Vnegda približátisę nâ mę zlobújuštim : *snésti* plóti mojà.] Grečsko : Τοῦ φαγεῖν τὰς σάρκας μου. Eže snísti. Recí: Kogda se približájut ko mné zlobújući : da bidût pôlt moju.

2. Obîdu oltâr tvôь gsdi : *Uslíšati* mi glâs hvalí tvoéa.] Recí : Da uslíšu glâs.

3. Búdi mi vъ Bóga zašćitítelьa : *spásti mę.*] Recí : Da me spāseš.

4. Bóže pomíluь ni : *poznáti* na zemlì pût tvôь.] Recí: Da poznādém na zemlьè pût tvôь.

5. Lžívi sínove člčestii vъ mérileh : *onepravdíti* sebé ot suetí vъ kúpě.] Recí: Ložlьívi sîni človíčski vo visêh : da prelestêt ot sujetí vsé vъ dîlь.

328 Ne vīmó pak, záčto Smotríckiь vъ sícevih mís‖teh velît pribāvlьat ѣéže : i govorít,

1. Eže snísti plóti mojà. 2. Eže uslíšati mi glâs. 3. Eže spásti mę. 4. Eže poznáti pût. 5. Eže onepravdíti.]

Ónže bo dobró velît : ježe gdi u Grékov stoьît Neokončannik jedîn : támo u nas líplьe stoьît DA. Kákot, Καὶ γαρ ὁ ὑὸς τοῦ ανπου ουκ ἦλθε διακονηθῆναι αλλὰ διακονῆσαι.] ѣbo sîn člskiь nepridé služítisę : nó služíti, i dáti dûšu svoju ótkup za mnógię. Líplьe i právo recí síce : Abo sîn človîčьi nîst príšel, da bi mu bîlo slûženo : nó da bi slūžíl i da bi dâl svoju dûšu ótkup za vnógih.

Pridé sîn člč vziskáti, i spásti pogíbšee.] Recí: Príšel jest sîn človîčьi : da vzíšćet, i da spāsét, čto jest pogíblo.

Orûžje izvlekóša grěšnici, i napręgóša lûk : sostrělьáti ubóga i ništá, i zakláti právię sércem. p. 36.] Recí : Méč izmeknúše grîšnici, i napę̂še lûk : da strilьájut an ubôgogo i nîšćego, i da ubíjut prâvih sérdcem.

329 4. Vъ níkih pak místeh i u nás dobró stoьît Neokon‖čânnik. Kákot, ѣdu ugotóviti vam misto.] Neposlá me Hristós krestíti, no blagověstíti.] Ali trîba jest oblîčít : ježe poslidi ričîn ѣdu, *Šlьú*, i ѣnih sícevih, právo stoьît *Neokončânnik Obsičén*[34] : *so ѣzkernikom*, a né sъ Kroznîkom. Kákot, ѣdu got*óvit* vam místa. Nîst me poslál Hristós krestít (: lьudêь :) nó propovîdát (: evangêlja :).

5. Krātkó govorêć : Gréki uživájut Neokončânnika so vsákimi predlóžki, po vsíh prēgíbeh : budto ѣmena Ričînnogo. A Latînci vъ takóvih

[34] Lijep termin za supin.

místeh uživájut svoьih Gerûndiь i Supîn, nám i Grékom neznánih. A mî uživájem ričînnih *j*mên, *j*ducih na N*J*E, ili na T*J*E. A prevódniki náši prevódet rîč ná rič, neládno i nestérpno : i kladût neokončânnik sъ Predlózki, i sъ privéržkom *J*eže. Kákot.

*J*mennîk. Το ψεύδεσθαι ουκ εστὶν εμὸν.] *Eže lgáti* nêst moè. Recí: Logáti nîst môь naràv.] ili Logânje n: m: n:

Kroznîk. Ὁ θεὸς εστὶν ενεργῶν εν ὑμῖν το θέλειν καὶ τὸ ενεργεῖν.] Bôg est dêistvújaь vъ vás i *eže hotêti*, i eže dêjáti. Recí, Bôg dêlajet vo vás hotênje i dêjânje. Διὰ τὸ σιγᾶν.] *Za eže* molčáti. Recí : Za molčânje. Εις το
330 βασιλεύειν.] Vo ‖ *eže kralьeváti*. Recí : Vъ kralьevânje.

*J*zkernîk. Απὸ τοῦ κοιμᾶσθαι.] *Ot eže* spáti. Recí, Ot spânja. Εν τῷ καιρῷ τοῦ προσεύχεσθαι.] Vo vremę *eže molítisę*. Recí, vo vrîme mólьenja.

Pridîvnik. Καὶ εν τῷ σπείρειν.] *J vo eže sêj*ati sême. Recí, *J* vъ síjanju símena.

Περὶ τοῦ γράφειν.] *O eže pisáti*. Recí, Ob pisânju, Ob pīsmu.

Μετὰ τὸ φαγεῖν.] *Po eže j*ásti .Recí, Po ьidênju, Poslidi ьidênja, ьídši.

O eže spodóbitisę nám dostôjnim bíti.] Recí, Da se uspodóbim dostôjni bíti.

O eže spástisę nám.] Reci, Ob našem spasênju, ili Da se spāsém, Da búdem spasenì.

Protîvnik. Προς τὸ γράφειν.] *Ko eže* pisáti. Recí, Kъ pisânju, Kъ pīsmu. Na pisânje.

6. Vъ níkih pak místeh jest trîba prevést na DA, a vъ níkih na KOGDA.

Kákot, Vo *eže pêti* i sláviti tę.] Recí, Da te pojèm, i da te slávim.

Καὶ εν τῷ τὸν ὄχλον ἐπηκεῖσθαι αὐτῷ : τοῦ ἀκούειν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ.]

J vnegda naligáti ná nego množestvu : *eže slíšati* slóvo Božje. Recí, *J* kogda
331 lьûdstvo naligâše (: ili napirâše :) ná nьego : da bihu slíšali ‖ Bôžje slóvo (: Bôžju rîč:)

Vnegda vozvratítisę vrâgu moemu vzpêt.]

Kogda se vozvrâtit vrâg môь vózpet. Ili Vo vozvraćânju vrâga mojego názad.

7. Ουχ ἡγήσατω ἁρπαγὴν τὸ εἶναι ἴσα θεῷ.]

Né vozhíštenje nepštevá, bíti raven Bogu. Dobró.] *J*líti. Nîst voznepćíl bít vozhíćenje : eže bjáše rāven Bógu. *J*líti. Nîst voznepćíl vozhíćenja, sébe bít rāvna Bógu.

11. Ob nepretvôrnih Čisêlnih,

KULÍKO, TULÍKO, VNÓGO, MÁLO, VÉĆE, MÉNЬE.

1. Ová *j*mena, Kulík, Tulík, Ovulík, Onulík, Níkulik, Velík, Mál, Véći, Mênьši : kogda znamenújut Kulíkost, íliti Míru : jesút Pridîvna, i *j*májut vsá čísla, i plémena, i pregíbi : i sodivájutse so Obstôjnimi právilno. Kákot, Kulíki trūdi : Kulíkije síli (:íliti Kulíki síli :) Kulíka vrímena. Ot kulíkih trûdov, sîl, vrimên : i ostâlno.

2. A kogda znamenújut *Čisló* : izrikájutse lího vъ Nijedînskom plémenu : i činêtse Obstôjna : ‖ i po narávu Obstôjnih : (: *vъ tríh pêrvih pregíbeh* :) sodivájutse so *J*zkernikom *j*nih *j*mên. Kákot, Kulíko gradôv jést vъ Ži-
332 dôvskom kralьéstvu? Tulíko lît kralьevâše Davíd. Málo lьudьi jest príšlo.

3. Zarad segó vъ prevódženju ovíh Gréčskih ričêь, *Pósoi*, *Tosoi*, *Polloì*, *Oligoi*, *Pléiones*, *Oligóteroï*, (: íliti Latînskih, Quot, Tot, Aliquot, Multi,

Pauci, Plures, Pauciores, Plerique :) vnógi poblúdki se činêt : Kákoti i vo ostâlnih čisêlnih *j*meneh náš *j*ezík terpît velíku nestālnóst, i smûtnьu, i neudôb*j*e. Gréki bo i Latînci izrikáj*u*t tá *j*mena, vъ pridîvnom oblîč*j*u, vo vnožînnom čîslú, po vsíh prēgíbeh. A mî togo nemózem tîmže oblîč*j*em izrāžát : i nemózem síce govorít : Kulíki dnî, Kulíki nóći, Kulíka líta, Do Kulíkih lît, Pred Kulíkimi lítmi. Nego síce : Kulíko dên, Kulíko noćîь, Kulíko lît, Do kulíko lît, Pred Kulíko lítmi.

4. Lího *j*edîno *j*me *Vnogi*, vnógi*j*e, vnóga, i Vnóži, vnóži*j*e, vnóža,
333 ravnāj́etse ná tokom zъ Gréčskim ‖ *Polloì*, po vsíh plémeneh, i pregíbeh. Kákot, *J*mennîk.

Vnógi pínezi *j*esut zâto dāni. Vnógi*j*e deržávi, i Vnóga místa to znadût. *Kroznîk*. Na vnógi*j*e grâdi i deržávi, i na vnóga místa, *j*est glâs príšel.

Ostálni pregíbi. Ot vnógih, i vnóžih gradôv. Pri vnógih, i vnóžih gradêh. Ko vnógim, i vnóžim grâdom. So vnógimi, i vnóžimi gradmî.

Ali páki vъ pêrvih tríh prēgíbeh líplьe *j*est izrīkát po Ni*j*edînskom plémenu, Vnógo, i Vnóže. Kakot, Vnógo pinêz *j*est zâto dāno. Vnógo deržâv i vnógo mîst prô to znādet.

Na vnógo gradôv, i deržâv, i mîst, *j*est glâs príšel.

5. A rîč *Olígoi*, *Pauci*, razlíčno se prevódit.

1^{oe}. Málo dên, Málo misecêv, Málo lît.

2^{oe}. Málo ktô, Málo kogò, Málo komù.

Málo čtò, Málo česò, Málo čemù.

3^{je}. Málo kîь, Málo kóga, Málo ko*j*e.

Málo kóьi, Málo kó*j*e, Málo kó*j*a.

Málo kóьih. Málo kóьim. Málo kóьimi.

4^{oe}. So Medložên*j*em síce. Paucíne?

Máloli ktô. Máloli kogo. Máloli komù. Paucorúmne?

Máloli kóьi. Máloli kóьih. Máloli kóьim. ‖ Paucísne?

334 5. Málo ot kogò. Málo pri kòm. Málo sъ kîm. Málo ot kóьih. Málo pri kóьih. Málo sъ kóьimi.

6. Níkoьih málo lьudêь b*j*âše. Kroz níkoьih malo lьudêь. Ot níkoьih málo lьudêь. Pri níkoьih málo lьudêh. Ko níkoьim málo lьûdem. So níkoьimi málo lьudmî.

7^{oe}. Nevnógo dên, lît, pinêz.

8^{oe}. Nevnógi dnî, pínezi. Nevnóga líta.

6. Vъ četírih poslîdnьih prēgíbeh tá *j*mena (: *Kulíko*, *Tulíko*, *Ovulíko*, *Onulíko*, *Níkuliko*, *Velíko*, *Málo*, *Véće*, *Ménьe*, *Vnógo*, *Vnóže* :) *j*máj*u*t dvo*j*ākó izrečên*j*e. Pêrviь nāčin. Kako sъ pêrvimi trími, táko i sъ poslîdnьimi četírimi pregíbmi, sto*j*êt za Obstô*j*na Ni*j*edînska : i kladútse so *J*zkernikom. Kákot,

*J*zkernik. Ot kulíka lît. Do mála dên. A quot annis. Ad paucos dies. Do ménьa dên.

Ad pauciores dies.

Dlьa vnóža pričîn. Ob plures causas.

Pridîvnik. Vъ kulíku lît. In quot annis.

Vъ málu dên. In paucis diebus.

Vъ ménьu dên. In paucioribus diebus.

Vo vnóžu lît. In pluribus annis. ‖

335 *Protîvnik*. Ko kulíku gradôv? Ad quot arces.

Къ málu gradôv. Ad paucas urbes.
Къ ménьu gradôv. Ad pauciores ciuitates.
Ko vnóžu gradôv. Ad plures ciuitates.

Orûdnik. Pred kulíkom lît?. Ante quot annos.
Pred málom lît. Ante paucos annos.
Pred ménьem lît. Ante pauciores annos.
Pred vnóžem lît. Ante plures annos.
*J*liti po oblîč*j*u Pridîvnogo pretvarân*j*a :

Pred Málim lît. Pred Menьem lît. Pred Vnóžim lît. Pred Kulíkim lît.
A prirazumivá*j*etse Čîslom : pred Kulíkim čîslom lît. Pred malim čîslom lît.

Séь pêrviь nāčín *j*est právilen : ali né vo vsém obíčen.

7. Vtôriь nāčin. Sto*j*êt tá *J*mena vъ misto Pridîvnih : ali Nepretvôrna.
Síce, Ot Kulíko lît. Do málo dên. Do ménьe dên. Dlьaradi vnóže pričîn.
Vъ kulíko líteh. Vъ málo dnîh. Vъ menьe dnîh. Vo vnóže líteh.
Ko kulíko grâdom. Kъ málo grâdom. Kъ ménьe grâdom.
Pred Kulíko lítmi. Pred malo lítmi. Pred ménьe lítmi.

8. Níkakože pak (: ob čîslú govorêć :) nemóžetse právo réć : Ot Kulíkih lît. Do málih dên. ‖ Do mênьših dên.
336 Vъ Kulíkih líteh. Vъ málih dnîh. Vъ mênьših dnih.
Ko Kulíkim grâdom. Kъ Málim grâdom. Kъ mênьšim grâdom.
Pred Kulíkimi lítmi. Pred málimi lítmi. Pred mênьšimi lítmi.
Ἡ Ἰωάννου ἀποκάλυψις τόσα ἔχει μυστήρια, πόσα λόγια.

*J*oánnovo òtkrivén*j*e tolíki ímat tá*j*nstva, kolíki slovesà.]

Poprávi síce. Ob*j*avlьên*j*e *J*vánovo, tulíko *j*máj*e*t ta*j*nostêь, kulíko (: slovês :) ričêь. Govorêć bo síce : Tolíka tâ*j*nstva, kolíka slovêsa :] razumé*j*et se velíkost ta*j*nostêь, i velíkost ričêь : a né čisló ričêь i ta*j*nostêь : a besída *j*est ob čislú velíkom.

Za Vnógo, Vnóže : Rús*j*ani velêt i Blágo, Bláže, a Hervātí, Velíko, Véće : i prirazumá*j*etse rîč čislo : búdto, Blâgo čîslo, Velíko čîslo.

*J*óš Hervātí velêt i síce : Čúda lьudêь *j*est bîlo : za Vnógo lьudêь.

A za Málo, velêt Mérva. Kt, Dospílo me *j*est Mérva pinêz. Dáь mi mérvu vodì. *J* vъ sícevom místu Mérva (: vъ *J*mennīkú;) *j*est Ni*j*edînskogo plé-
337 mena : a vъ inih prēgíbeh ‖ Žênskogo.

RAZDIL *J*3

Ob Zāvlákeh.

1. Vlâk, ili Zāvlák *j*est provličên*j*e glâsa vъ ričêh : i óvo *j*est razníto, *Vozvîšeno*, *Ponîženo*, *Dolgováto*, i *Skóro*. Gréki tó zovût *Prosodíjeju* : Hervāti Zāvlákom. Síce bo govorêt : Óv človík Zavlâčit po Rúsku, ili po Sérbsku : kogda ktô po zākónu ovih strân rîči provlâčit. *J* otmíni bo vъ *j*ezíku (: kó*j*e Gréki zovût *Dijalékтmi* :) slovût Zāvláki : tîm *j*eže nā*j*páče iz raznogó zavlačên*j*a ričêь poznavá*j*etse razníca vъ Otmínah *j*ezíčnih.

2. U Grékov *j*esut trî Vlâki, ili Prosodíьi : kóьih Gréki nígdiže neopušćá*j*ut, nego nad vsáko*j*u rič*j*û pîšut *j*edén iz nьíh.

A Latînci *jmájut* vo īzróku tákmo dvâ vlâka : ali i oníh nepîšut : zâto *ježe* ‖
338 i bez vlakôv napîsanih, léhko i právo se čtét Latînskiь *jezík*.
A nám pak Slovîncem *jesut* potríbni četíri Vlâki (: Visôkiь, Dôlgiь, Skôriь, i *J*ednâkiь :), bez nьíh bo nemožetse právo čést niti izrīkát náša besída.

3. *Visôkiь* vlâk (: ˆ :) glasnícu vozdvigájet na visokó (:íliti na vîšu strúnu :) i provlâčit na dólgo : Kt, Bôg, Prâvda, Gospodâr.
Dôlgiь vlâk (: ¯ :) provlâčit na dólgo : ali nevozdvigájet na visokò. Kákot, Rūka, Glāva, Glubīna, Zelenīna.
Skôriь vlâk (: ′ :) vozdvigájet na visokó : ali neprovlâčit na dólgo. Kákot, Brát, Čúdo, Vĕra, Práviti, Stáviti.
*J*ednâkiь vlâk (: ˋ :) i nevozdvigájet, i ne provlâčit glasníci. *J* potomúž i nîst vlastíto *V*lâk : nego páče známe nebît*j*a tríh *j*stinnih vlâkov. *J* znamenújet lího sé, *j*eže ona rîč nimájet níkakovaž vlâka: i *j*eže vsí nьeje skládi
338*bis* *J*ednākīm, a né razlíčnim glâsom‖ *j*májut bít izrečenì. Kàkot, Nogà, Vodà,
(339) Slobodà, Beretè, Nesetè.
Gréki vlâk Skôriь zovût Ôstrim, *Oksîja* : a *j*ednâkiь zovût Têžkim, *Varîja* : a Visôkiь zovût Provličênim, *Perispoména*. Nьím góže spadájet táko : ali nám *j*est potríben *j*óš *j*edén ili četvêrtiь vlâk.

4. Oblîčaь, na kójem místu mózet stojat kîь vlâk. *J*ednâkiь vlâk né *j*ndi, nego na *j*edînom Krâ*j*nom íliti Poslîdnьem skládu mózet bít postâvlьen. Gréki *j*ego ne opušćájut, nó vezdí otrázno pîšut. Ali nám go nîst nûdža otrázno pīsát : pokamísta neznamenújet níčesož *j*nogo, oprič nebît*j*a *j*nih vlakôv. A tó i bez vsákogo známena mózetse razumĕt. Râzvi vъ níkih dvo*j*erázumnih ričêh, zarad razlučên*j*a, né bezdîlno mózetse napīsat séь *J*ednâkiь vlâk.
Kákot,
Locus Pro, uel Loco: Quomodo, Sicut Istis Quidem
Místo, Mistò: Káko, Kakò : Tími, Timì.

5. Dôlgiь vlâk nimájet místa na *J*ednoskládnih. A na Vnožeskladnih ričêh (: ako *j*est sâm ‖ *j*edîn :) lího na Predposlîdnьem skládu *j*májet místo.
340 Kákot, Glubīna, Zelenīna.
Akolì búdut na *j*ednoь rîči dvâ Dôlga vlaka: oná morájut stoját na poslîdnьih dvíh skládeh. Kákot, So *j*ednākīm, So dvo*j*ākīm.
Akolì vъ kúpi búdut Dôlgiь i Skôriь : mógut stojat na vsákom místu : na poprîdnьih i na poslîdnьih skládeh. Kákot, *J*ednākó *j*est, Zābávami, Nāj-véćimi.

6. Visôkiь i Skôriь vlâk, *j*májut místo na vsákom skládu.

7. Léšsko Zavlačên*j*e *j*est skaženó iz Niméčskogo : táko da málne vo vsákoь rîči Léhi izrikájut Skôriь vlâk na Predposlîdnьem skládu : i tîm mérzko kazêt *j*ezík. Kákot, Učénik, Gospódar, Dobrégo : za Učenîk, Gospodâr, Dobrogò.

8. Rúskiь Zāvlak nígdi *j*ést smûćen iz Léšskogo : Kákot gdi pîšut, Tvóriš, Tvórit, Svećénnik : za Tvorîš, Tvorît, Svećenîk.
341 A *j*ndi smûćen iz Gréčskogo : Kákot gdi‖pîšut, Gonén*j*e, Nošén*j*e, Hoždén*j*e : za Gónьen*j*e, Nóšen*j*e, Hódžen*j*e.

Búduć bo, *j*eže Gréki iz tro*j*eskládni*j*e rîči *Gónьenje*, činêt četíri skládi, *GO*, *ne*, *ni*, *e* : a na četvêrtom ot koncá skládu u nьíh níkakovže vlâk nestoьît : zâto oní iz četvêrtogo skláda GO, prenóset vlâk na trêtьi sklád NE: i velêt Go, né, ni, *j*e.

9. Sérblьani se zgadžájut sъ Hervâtmi vo vlakêh : râzvi lího, čto vъ Dôlgom vlâku níkako predólgo i neobíčno glâs protêžut, *J* zarad togó vъ *j*edînom Hervâtskom ízróku čújutse vlâki právilni : i ízvírnoь Slovînskoь besíde privlástni. *J* to *j*sto né vezdí : nego lího medžu Kúpoju i Vúnoju rikámi : vo u*j*ézdeh *Bihća* grâda, nā*j*páče okol Dubovcá, Ozlьá, i Ríbnika, ostrógov. Onámo bo, vo vrîme Tûrskih poslîdnьih progónov, i pri vzêtju Hervâtski*j*e stolíci Bihća, medžu sterm*íj*e góri, i vъ téžko prehódna místa, sohraníli sut se ostânki Hervâtskogo ‖ bolьârstva. *J* kulíko *j*est *j*óš doselí
342 ostálo Slovînskogo čistá *j*ezíka : támo se *j*est obritálo, za nášego dîtînstva. Ali ti sadá *j*úž i támo vsé se prominьá*j*et, i gínet. ‖[35–36]

343 **RAZDIL *J*3**

Rāzpis ričîn Obstô*j*nih, i Vnožekrátnih, i *J*ednokrátnih.

1. Smotríckiь nîst hotíl ob tvorên*j*u vsákih ričînnih Vrimên níčesože povídat, nit izkazân*j*a učinít : nó páče sъ premolčân*j*em *j*est ovù čâst obmīnúl : za pričínu, *j*eže neb*j*âše Slovînskogo Leksikóna. Zarad togó trîba b*j*âše nám, i potérsili se *j*esmó, ovdí na *j*edno místo vsí*j*e Ričíni sobrát (: sъ kulíko b*j*âše nám vozmóžno :) i búd tó Ričînniь Leksikón spīsát. *J* nadi*j*émse, *j*eže málo kó*j*a práva Slovînska ričína izostá*j*et, kó*j*e ne bí ovdi bîlo napisano.

2. Čtó sut ričíni Obstô*j*ni*j*e, Vnožekrátni*j*e, i *J*ednokrátni*j*e, gledí na lîstu 123. 124. A ob Tvorên*j*u Vnožekrátnih, gledí lîsta 176. 177.

Ob tvorên*j*u Ričîn ot *J*mên.

344 3. A ob tvorên*j*u Obstô*j*nih i vsákih ričîn ot *j*mên ‖ síce razumîь. Ot Obstô*j*nih *j*mên tvorêtse ričíni na *UJEM* : Kákot, Bân, Vóьin, Posèl. Banú*j*em, Vo*j*ú*j*em, Poslú*j*em. *J* na *JM*. Kákot, Mérva, Stân, Trâg. Mérvim, Stânim, Trâžim.

J ot Pridîvnih tóž, na *UJEM* : Kákot, Míl, Rád, Réven. Mílu*j*em, Rádu*j*emse, Revnú*j*em.

Na *JM*. Kt, Práv, Tópel, Pólon. Právim, Toplîm, Pólnim.

J na *IJEM* : Kt, Grûb, Tónok, Čêrn. Grubí*j*em, Tončí*j*em, Černí*j*em.

4. A na *AM* tvorít ričíni ot *j*mên, ne kâžetse bít vъ bâh ládno. Oví timì ričíni *j*esut gódni : *Vitlâm*, *Vuzlâm*, *Petlьâm*, *Svitlâm*, *Sedlâm*, *Bóg-*

---

[35] Na str. 92 Križanić je sam stavio u okvir i najprije pokušao izbrisati (ispred J jna na EC, OK, NIK, KA, CA) :

> Imên pridîvnih, i obstôjnih. Blagovêrje, Pravovêrje, Poluvêrje, Krivovêrje, Dobročînje, Hudodêlje, Blagočêstje, Bogočêstje.

[36] A na str. 97 ispred *izrêdna netvorêtse* itd. isto je bilo pa je precrtano i premetnuto niže dolje na str. 98 :

2 Podênna, Verstalna, i Verhôvna.

Na strani pak 290—291 Križanić je najprije sa odsjeka 9 na str. 290 odmah skočio na 11 (koje je Bodjanskij na svoju ruku pretvorio u 10), a onda je slijedeći odsjek (12. na prijelazu sa 290 na 291) — odsjek o tome, kako treba pisati riječ *Isus*, pitanje na kojem se Nikon sukobljavao sa starovjercima — naprosto izostavio (jednako kao što je i neposredno prije njega izostavio Križanićevo *Gledí lísta 236. 241. 242.* A upravo je i taj odsjek u pitanju, koje se tada smatralo vrlo važnim, dokazivao da je Križanić mislio svojom glavom i da su lingvistički elementi za nj i za njegova rasudivanja znali biti i te kako važni.

mamse, *Petnâm*, *Ravnâm*, *Verstâm*, *Pútam*, *Svátam* se, *Venčâm*. Ot Vítel, Vúzel, Petlьà, Svítel, Sedlò, Bógme, Petnò, Rāven, Verstà. Púto, Svát, Vēnec.

A vъ mistò *Brânam*, mášće recí, Vlâčim : *Glâsam*, Glâsim : *Gnьívamse*, Gnьívim se : *Konâm*, Končîmse : *Končâm*, Končîm : *Pečátam*, Pečátim : *Plastâm*, Plastîm : *Prostâm*, Prostîm : *Stáram*se, Stárimse : *Čértam*, *Čertîm*. *Podobáet* pak (: iz Léšskogo ‖ Podoba się :) izgolá jest zločésto : recí, Po-
345 dóbitse, Spodóbitse, Spodablьájetse.

RĀZPÍS RIČÍNAM.

Prētvóra 1.

Obstôjnije	*Vnožekrâtnije*	*Jednokrâtnije*
BATI.		
Bam, Blьem.		
Baju, Blьu.		
Dîbam, — —	*Jzdibújem* —	Nadîbam.
Zîblьem, — —	Prezibújem —	Vozzîblьèm.
Zóblьem, — —	Ozobújem —	Pozóblьem.
Hlíbam, — —	*Jzhlibújem* —	Pohlíbam.

Kolíbam, Kolîblьemse : pokolibújemse : pokolîblьemse : gledí Kolibîmse. *Rûbam*, prerubújem, prerubam : gledi Rûbim. Za Léšsko *Dbâm*, Zanedbâvam, Zanedbâm : recí Hājem, Zanehâvam. Za Leš: *Podóbamse*, Podobaetse : recí, Podóbimse, Spodóbitse. Za *Skrôbam*, *Jzskrobújem*, *Jzskrôbam* : recí, Skrebèm, *Jzskrêbam*, *Jzskrebem*. *Bûbam* Búbnem

VATI	VAM, VEM,	VAJU, VÙ.
Žvèm	Prežîvam	Prežvèm
Zovèm	Vozzîvam,	Vozzovèm ‖
346 *Kívam*	Pokivújem, îvam	Pokívam Kîvnem.
Rvèm, Ervèm	Prorîvam	Obervèm, Rvál
Rovèm	Razrâvam	Razrovèm. Rovál

Obídvam, i Obídujem : Otobídvam, Otobídujem. *Gnьévam*, Prognьěvújem, Prognьévam : ili Gnьívim, Prognьîvlьam, Prognьívim.

Plávam	Vozplâvam	Vozplávam
Plívam	Priplîvam	Priplívam
Léšsko. *Tervâm*,	Dotervâvam	Dotervâm

UVATI : ot UJEM, UJU.

Blьújem	*Jzblьûvam*	*Jzblьújem*, Blьúnem.
Klьūjem	Proklьûvam	*Jzklьújem*, Klьúnem.
Plьújem	Poplьûvam	Poplьújem, Plьúnem.
Sújem	Sûvam, Zasûvam	Zasúnem, Súnem.

OVATI : ot UJEM, UJU

	Kūjem	Okâvam, Kâvam	Okūjem
	Snūjem	Osnâvam	Osnūjem.
	Trūjem	Otrâvam	Otrūjem.
Poda:	*Darújem*, íli Darîm	Darîvam, Razda: Obdârjam	Razdarújem, Darújem Obdarîm.

Ostâlnije sego místa ričíni nimájut Vnožekrátnogo oblîčja. Kákot, ‖

347	*Banújem*		Otbanújem
	Basnújem		Ubasnújem
	Besíduújem, ili		Pobesídujem
	Besídim	Prebesîdžam	Prebesídim
	Bidújem		Prebidújem
	Bisujem se		Vozbisújem se
	Bîsim se	Vozbîšamse	Vozbîsim se
Sérbs:	*Blagújem*		Razblagújem se
Léšsko	*Blaznújem*, Šútim		Vozblaznújem
	Bledújem, Blēdem		
	Bludújem, ili		Probludújem
	Blûdim		
Stáro	*Bodrújem*		Prebodrújem
	Vérujem, ili		Poverujem, Vozvérujemse
	Vérim	Povêrjam, — —	Povérim, Vozvérimse
	Vesnújem		Prevesnújem
	Vikújem		Neprevikújem
	Vinújem, ili		Obvinújem
	Vinîm	Povînьam, Obv:	Obvinîm, Povinîm
	Volnújem se, ili		Zvolnújem se
	Volnîm se	Vozvolnьâm se	Vozvolnîm se
	Volhvújem, ili		
	Volhvîm		
	Vorújem		Svorújem.
	Vraždújem se		Vozvraždújem se
	Vraždîmse	Sovrâždam se	Sovraždîm se
	Gladújem		Pregladújem
	Glupújem		Vozglupújem
	Godújem		Pregodújem
	Gospodújem, ili		Obgospodújem
	Gospodârim	Obgospodârjam	Obgospodârim ‖
348	*Gostújem*, Gostîm		Ugostújem, Ugostîm
Léšsko	*Dvorújem*		Podvorújem
Nekor:			
	Desetkújem, ili		Obdesetkújem
	páče Desetínim	Obdesetînьam	Obdesetínim
	Divújem se, ili		Vozdivújem se
	pa: Divîmse	Vozdîvlьam se	Vozdivîm se
	Durújem, ili		Sodurújem
	Durîm		Sodurîm Vozd:
	Žálujem, ili		Požálujem

	Žálim, se	Vozžâlьam se	Vozžálim se, Užá:
	Zapásujem se		Uzapásujem se
	Zimújem		Prezimújem
	Zlobújem	Gledí Nazlób:	
	Znamenújem		Poznamenújem
	Znamenâm	Oznamenâvam	Naznamenâm
	Jarújem, ili		Vozjarújem, Razja: se
	Járimse		Razjárim se
	Jesenújem		Prejesenújem
	Jmenújem		Preimenújem
	Kamenújem : kámenjem		Ukamenújem
	ubîjam. Kamenîm	Kámenjem mostîm	
		Pokamênьam	Pokamenîm
	Kamenẽjem	Okamenẽvam	Okamenẽjem
	Knezújem, ili		Obknezújem
	Knežîm	Obknêžam	Obknežîm
	Korístujem, ili		Ukorístujem
	Korístimse	Okorîsćam se	Ukorístim se
	Krasújem se		Ukrasújem se
	Krasîm se	Ukrâšam se	Ukrasîm se ‖
349	*Kukújem*		Zakukújem
	Lakotújem		Prelakotújem
	Likújem si		Ulikújem si
	Lítujem		Prelítujem
	Lihvújem Niḿéčsko		
	Lьutújem Léšsko		Vozlьutújem
	Lьûtim se	Vozlьûćam se	Ulьûtim se
	Manenújem		Vozmanenújem
	Mahnítujem Sérbsko		
	Mílujem		Pomílujem, Smílujem se
	Mílim se neužîvano		Vozmílim se
	Mirkújem se Léšsko		Umirkújem se
	Mirújem		Vozmirújem
	Mudrújem		Umudrújem
	Navítujem		
	Nazlóbujem		
	Napástujem		
	Napridkújem		
	Nastórujem		
	Nedúgujem		
	Obídujem		Otobídujem
	Obilújem		Vozobilújem
	Obrázujem		*Jz*obrázujem
	Obrázim	*Jz*obrâžam	*Jz*obrázim
	Opetújem		Poopetújem
	Opêtim Neužîvano.	Poopêćam	Poopêtim
	Pestújem Léšsko		Vozpestújem
	Pečalújem se		
	Pečâlim se		Popečâlim se ‖
350	*Pirújem*		Prepirújem

	Pólzujem		Upólzujem
	Pólzim	Pripôlžam	Napólzim
	Povinújem se	(: Povinьam se	Povinîm se, ot vinîm
	Pokórnujem, Léšsko		
	Pomînkujem se		Napomînkujem se
	Popásujem		
	Popikújem se		Popíknem se
	Posîlkujem	(: Posîlьam	Posilim, ot Sílim
	Poslugújem	(: Poslûžam	Poslûžim
	Poslújem		
	Pospihújem	(: Pospîšam	Pospîšim se
	Potakújem		Potakâm
	Potríbujem		Spotríbujem, Vozpotr.
	Počtújem		Upočtújem
	Čestîm	Počêšćam	Počestîm, Učestîm
	Praznújem		
	Prazújem		Preprazújem
	Prebludújem		Preblûdim
	Prelьubújem.		
	Pretorgújem se		
	Pridkújem		
	Prilikújem		Uprilikújem, prilîčim
	Prorokújem		Uprorokújem
	Psújem (: ričmî sramotîm :)		Opsújem
	Pustújem		
	Putújem		
	Rádujem se		Vozrádujem se
	Rátujem se		Vozrátujem se
	Rátim se		Vozvrátim se ‖
351	*Revnújem*		Vozrevnújem
	Revnîmse		Vozrevnîm se
	Redkújem		Poredkújem
	Rokújem, Léšsko		Urokújem
	Rukújem se		Rukújem se
	Svetkújem		
	Svítujem.		Usvítujem
	Sovětujem		Usovětujem
	Sílujem		Obsílujem
	Sílim	Obsîlьam	Obsílim
	Sítujem		Posítujem
	Skvoznújem		Preskvoznújem
	Slidújem,		Izslidújem
	Slîdim	Naslîdžam	Naslîdim
	Naslidujem, poslidujem		Poslîdim
	Sobórujem		Usobórujem
	Sojmújem		Usojmújem
	Spórujem se		
	Spórim, se	Ospôrjam	Ospórim čtò
	Stanújem sâm		Prestanújem

Stânim kogò	Nastânьam	Nastânim
Strahújem		*J*strahújem
Strášim	Ostrâšam	Postrášim
Tolkújem, Kmétsko		
Tolmáčim, Niméčsko		
Torgújem		Storgújem
Tôržim		Pritôržim
Torújem		Utorújem
Tribújem, tóž		
čto potríbujem		
352 *Tugújem*		
Tûžim se	Voztužam se	Protûžim
Upújem Niméčsko		
Upovájem skázno		
Nadějémse	Nadějamse	Voznadějémse
Hamújem se		Uhamújem, vozha:
Hâmim, neužîvano	Prehâmlьamse	Prehamîmse
Hitrújem		Shitrújem
Hitrîm	Prehîtram	Prehitrîm
Horújem, Lešsko		Zahorújem
Cárujem, Latînsko		Vozcárujem
Cárim, Lat.	Obcârjam	Obcárim
Cvitkújem		Nacvitkújem
Celújem		Pocelújem
Čarújem, Léšsko		Občarújem
*Čâr*am, Herv.		Občâram
Čestújem, Léšsko		Učestújem
Čestîm i		Učestîm
*Po*čtújem, Herv.		Upočtújem
I čtíjem.		Učtújem
Šćétujem		
Šćétim se		Ošćétim se

Končína STVUJEM jest nekorístna, i skázna. Kákot, Bujstvújem, Židovstvújem, carstvújem, čestvújem. Recí :

Bûjam	Vozbûjam
*Bиьî*m se	Razbuьîm se

Židôvstvo hvâlim. Cárujem. Počtújem, Čtújem

353 EVATI, ot Ujem, Uju.

Bíčujem	
Bojújem	
Vićújem	Otvićújem, vozvićújem
vićâm	Otvićâm, vozvićâm
Vojújem, se	Zvojújem, Zavojújem se
	Povojújem.
Dnevújem. Dnьújem	
Kočújem	
Kralьújem	Obkralьujem,

		Vozkralьujem.
Krâlьim		Obkrâlьim.
Križújem, Léš,		Ukrižújem, Na krést Rázpnem
Krîžim, = žam		Prekrîžim
Nepćújem		*Voznepćújem*
Nepćîm	Ponêpćam	Voznepćîm
Noćujem		Prenoćújem
Obćújem, Léšsko		
Obćîm se	Priobćam se	Priobćîmse
Pijânčujem		Prepijânčujem
Polьújem, Léšs.		
Práćujem, Léšs.		Upráćujem se
Ručújem, Herv.		

GATI, ot Gam, žem; Gaju, žu

Blágam, Léš :	Ublagújem	Ublâgam
Tíšim	Utîšam	Utíšim
Dérgam, neužîv:	Zadergújem	Zadérgnem, Dérgnem
Žgem, Žgáti, Hervatskì	Žéći Rúski.	
	Zažîgam	Zažgèm
Lážem, lóžem		Slážem, slóžem
Logù, lošèš	Prelîgamse	Solgù, Solžèš ‖
354 *Rêngam*	Narengâvam	Prerêngam
Rígam	Ƶrigújem	Ƶrígam, Rígnem, Otrígnem
Rûgam se	Narugújem se	Narûgam se
Rûžim	Vozrûžam	Vozrûžim
Strûžem, gam :	Postrugújem	Ƶstrûžem
	Têžem, gl: Težîm	
Térgam, Tórgam	Raztergújem	Raztérgam, Raztérgnem

DATI, ot Dam, Džem : Daju, Džu.

Vládam	Zavladújem	Oblâdam
Vladíjem Rúsk.	Zavladîvam	Obladíjem
Vuzdâm	Obvuzdâvam	Obvuzdâm
Gâdam	Pregadújemse	Ugâdam, Ugâdnem
Glédam	Priglêdújem	Priglédam
Gledîm	Vozglêdam, Prig:	Vozgledîm, Pogledîm
Glodâm, ódžem	Oglodújem	Oglodâm
	Dājem, Dâvam	Dādem, *dâm*
	Vozdājem	Vozdām
Gûndam, Gûdam	Pogundújem	Vozgûndam
Žâdam, Léšsko	Vozžadújem	Vozžâdam
Žedîm	*Žêdam*, Žêdjam	Vozžedîm
Želьîm	Poželьîvam	Vozželьîm

Žudîm, Primôrsko nekor: Želáju, Léšsko nekorístno

Ždèm, ždù	Ožîdam	Doždèm
Zîdžem, dam	Obzidújem	Sozîdžem

Kídam	Nakídujem	Nakídam, Nakínem
	Okîdam se	Okídnem se
Lândam, Stran: ‖		
355 Prâvdam se	Opravdújem	Oprâvdam
Prâvdim		Oprâvdim
Rîdam	Vozridújem	Vozrîdam
Strâdam, âžem	Postradújem	Postrâdam

ŽÁTI ot žîm, žù.

Bižîm	Bîgam, pribîgam	Zbižîm, Pobígnem
Brizdžьîm	Brîzgam, zdžem	Brîzgnem, Obrî :
Vižîm	Vîzam	Vîznem
Dvižîm	Dvîgam, Dvîzam	Dvígnem, Vozdvižîm
	Dvîžem, vozdvîžem	Vozdvígnem
Deržîm	Vozdêržam, âvam	Vozderžîm
Drožîm : gledí	Dérhćem	Vozdrožîm
Eržîm	Poerzújem, Êrzam	Êrznem, zaeržîm
Zvizdžьîm	Zvîzdam, =gam	Zvîzdnem, Zavizdžîm, Zvîzgnem
	Pozvizdújem, gújem	Zazvîzdam, gam
Ležîm	Lîgam, polîgam	Léžem, Légnem, Poležîm
Mižîm	Mîgam, namîgam	Mégnem, Namégnem
	Namigújem	Zamižîm
Prežîm, neužîv	Prêzam	Naprêznem, êgnem
Režîm, se	*J*zrêžam zûbi	*J*zrežîm zûbi
Rržîm	Rîzam, Êrzam	Êrznem, Zaržîm
Težîm	Têzam, voztêzam	Voztêgnem, Protêgnem
	Têgam, voztêgam	Stežîm, Pritežîm
	Težem, voztežem	
Ružîm se, neužîvano	Rûgam se	Naružîm se komu
	Narûgam se	Naružîm kogò, i páče
Rûžim, rūžíti :	Narûžam, vozrûžam	Narûžim, vozrûžim, žíti ‖

356 ZATI ot Zam, Žem : Za*j*u, Žu.

Bûzam, žem	Obuzújem se	Búznem, Obúznem, obûzam
Vêžem	Privezújem	Svêžem
Derzâm	Derzâvam	Dérznem, Poderzâm
Kâžem	Kazújem, Ukazújem	*J*zkâžem
Lîžem	Oblizújem,	Polîžem, Lîznem, Lâznem
Mážem	Mazújem, Pomazújem	Umážem
Nîžem	Nanizújem	Nanîžem
Rîžem	Zarizújem	Prerîžem, Ríznem
Slîzam se	Poslizújem se	Poslîznem se, íliti
Sližîm se	Slîzam se, Poslîzam se	Poslîznem se

*J*ATI, ot *J*am, *J*em : *J*a*j*u, *J*u.

Bá*j*em	Obâ*j*am, Obâvam	Naba*j*em, Zbá*j*em
Blē*j*em	Poblê*j*am	Vozblē*j*em

Bûjam, gledí Buьîm		Probûjam
Vájem		Jzvájem
Víjem	Vozvîvam	Prevíjem, Vozvînem
Gríjem	Nagrîvam	Sogríjem
Divjâm se	Zdivjâvam se	Vozdivjâm se
Dijèm	Dodîjam	Dodijèm
Dejèm, neužîvano	Dîvam, Nadîvam	Dénem, Odénem
	Vozdîvam Pridîvam	Vozdénem, Pridénem

Dîm, dîš, dî Djâhi : djâl sem : i né veće

Žêьam, Hervatskì : Gledí žêdam

Zijâm	Zîvam, Razzîvam	Zínem, Pozijâm
Zríjem	Dozrîvam	Sozríjem ‖
357 Kájem se	Vozkâjam se	Pokájem se
Kûjam se		Skûjam se
Lájem	Oblâjam	Polájem
Lijèm	Lîvam, Polîvam	Prolijèm, Lînem
Mājem	Pomâvam, âjam	Vozmājem
Prijâm, Príjem	Vozprijâvam	Vozprijâm
	Vozprîjam	Vozpríjem
Sijâm	Sîvam, Prosîvam	Vozsijâm, Sînem
Smijém se	Nasmîvam se	Osmijèm. Prosmijémse
Síjem	Nasîvam	Obsíjem
Strûjam se, gledí Strúьimse		Ustrûjam se
Tâjem	Raztâvam, âjam	Raztájem
Tíjem	Zatîvam	Zatíjem, Stíjem
Hājem, Ne hājem	Zanehâvam	Zanehājem, Zanehâm
		Pone: Pronehājem, Pronehâm
Hvíjem se	Prehvîvamse, îjamse	Pohvíjem se
Čājem	Počâvam, âjam	Počājem
Načājémse	Načâvamse, âjamse :	Voznačājémse

JATI otьîm, Jù.

Boьîm se	Pobâjam se	Vozboьîm se
	Obâvam se, Lés:	Uboьîm se
Buьîm	Bûjam, Razbûjamse	Probuьîm, Razbuьîm se : Vozbûnem, Bûnem
Stoьîm	Stájem, postájem	Obstoьîm
	Vozstájem	Stánem, Postánem
	Ostajem, obstájem	Ostánem, Obstanem ‖

358 KATI ot Kam, Čem, Ćem : Kaju, Ču, Ću

Alčem, Vzalkújem, vzálčem
Právo recí :
Láčem, Vozlakújem, Vozláčem

Burkâm, se, Stran:	Vozburkâvam	Zburkâm ,se
Jšćem	Vziskújem	Vzíšćem
Kóstkam se	Prekostkújem	Prekóstkam

Láskam se	Prilaskújem se	Priláskam se
Láčem, Lóčem	ʃzlokújem	ʃzlóčem, Polóčem
Miškâm, Léšs:	Pomiškâvam	Pomiškâm : Nekor.
Nîkam	Zanikujem	Unîkam
Núkam	Ponukújem	Prinúkam
Plâkam, Plôkam, Léš: gledí Plâham		
Pláčem, se	Oplakújem	Vozpláčem
Pûkam, Pûčem	ʃzpukújem	ʃzpûkam, čem. ʃzpûknem
Takâm, se	Potakújem	Stakâm se

Tkâm Leš: nekor: Za tîkam : gledí Tičîm

Tkèm	Pretkâvam	Otkèm
Čékam	Očekújem, kîvam	Dočékam
Čêrkam	Načerkújem	Počêrkam, Načêrkam

LATI, ot Lam, Lьem : Laju, Lьu

Vitlâm	Zavitlâvam	Razvitlâm
Volâm, Léšsko	Nekorístno	
Vuzlâm	Zavuzlâvam	Razvuzlâm
Gûlьam	Progulьâvam	Zagûlьam se
Dílam, Délam	Predílujem	Razdílam se
Kášlьem	Pokašlьújem, ahújem :	ʃzkášlьem se, Káhnem
Kozlâm, Nekor:		
Kólьem	Zakâlam, Kâlam	Zakólьem
Lьûlьam	Polьulьújem	Vozlьûlьam
Palьèm, Plьèm	Pâlam, Opâlam	Oplьèm
Pelьâm	Zapelьâvam	ʃzpelьâm, Prip: ‖
359 Petlьâm	Zapetlьâvam	Razpetlьâm
	Pilájet plámen	
Svitlâm	Prosvitlâvam	Osvitlâm
Sedlâm	Obsedlâvam	Obsedlâm
Stelьèm	Nastîlam	Nastelьèm, Postelьèm
Šálьem, Šlьèm	Sîlam, Posîlam	Póšlьem

Glagolьèm : Kmétsko, Nekorístno

MATI ot Mam, Mlьem : maju, mlьu

Bógmam se		Zabógmam se
Drîmlьem	Zadrimújem	Zadrîmlьem
Dúmam	Predumújem	ʃzdúmam, Zadúmam
ʃmáju		
ʃmam, áješ, ájet	ʃmâvam	
A ne ʃmaš, ʃmat	A ʃemlьèm ot ʃámem	
Niti ʃméju	Rúski, ʃmáju, ot ʃmèm	
Kímam	Pokimújem	Pokímam
Klamâm	Oklamâvam	Sklamâm
Lâmlьem ot Lómim		Razlâmlьem
Trimâm Léš:	Otrimâvam	Voztrimâm
Hrâmlьem	Nahramújem	Prihrâmlьem kámo

NATI ot Nam, Nьem : Naju, Nьu.

Bûbnam, bnьim		Zabûbnam, Zabûbnьim
Vonьâm	Zavonьâvam	Zavonьâm
Ženèm	Gânьam, zgânьam	Proženèm, Soženèm
Znām, Znādem	Poznâvam	Uznâm
Znamenâm	Naznamenâvam	Naznamenâm
Žêrvnam ‖		
360 *J*ednâm	Sojednâvam	Pojednâm
*J*úžinam		Otjúžinam
Konâm Gle : Končim se, Skonâvam		Dokonâm

Penьâm, Nekor : Iz Latinskogo Pena

Petnâm	Napetnâvam	Napetnâm
Ravnâm	Poravnâvam	Poravnâm
Rehnâm	Narehnâvam	Narehnâm
Stenâm	Vozstenâvam	Vozstenâm
Tnîm, tnâhi, tnál	Pretînam	Pretnîm
Léhom, Tnèm, T*j*âl, T*j*âti	Pretînam	Pretnèm

PATI, ot Pam, Plьem, : Pa*j*u, Plьu.

Drâpam, plьem	Razdrapú*j*em	Udrâpim, razdrâplьem
Kápam, áplьem	Nakapú*j*em	*J*zkáplьem, Kápnem, Kanem
Kérpam	Pokerpú*j*em	Zakérpam
Klepâm, Kléplьem	Poklepú*j*em	Pokléplьem, klépnem
Kópam, Koplьem	Zakâpam	Zakópam
Kûpam		Okûpam
Pípam, Píplьem	Opipú*j*em	Opípam
Síplьem	Prosipú*j*em	Prosíplьem
Spîm	Sîpam, Spâvam	Uspîm, úspnem
Strâpam, plьem	Postrapú*j*em	Otstrâpam se
Tréplьem	Potrepú*j*em	Potréplьem
Šćîplьem	Ošćipú*j*em	Pošćîplьem, šćîpnem

A nekorístni ričíni *j*esút : Klôpam, Kolûpam, Lôpam, Lûpam, Rôpam, Trôpam, Trûpam, Cûpam

RATI : ot Ram, Rem : Ra*j*u, Ru.

Berèm	Pobîram, bîram	Razberèm ‖
361 Večéram		Otvečéram
Vrèm, za Lážem		Sovrèm
Derém se, za B*ij*em se	Dîram se, Zadîram	Uderèm, Údral, Zádral. Dérnem
Žebrèm, râm, Léš:	Nažebrú*j*em	*J*zžebrèm
*J*grâm se	Preigrâvam se	Preigrâm se, Razig:
Kâram, se		Pokâram kogò, Skâram se
Marâm, Rúsko :	Zamarâvam	Umarâm
Mermrâm, rèm	Otmermrâvam	Vozmermrâm
Môram, Hervât:	Primâr*j*am, âram	Primôram kogò
Orèm	Preāram	Preorèm

Perèm	Prepîram	Operèm
Stáram se, Leš:	gledi Stárim se	
Terâm, Rúsko :	Poterâvam	*Ƶ*zterâm
Tíram, tirâm, tiráti ál:		Zatíram Zatirâm
Čâram	Občarújem	Občâram
Šâram, gle: Šârim:		Ušâram
Berbrâm, Nekorístno		
Pâram	Oparújem	Opâram

SATI, ot Sam, Šem : Saju, Šu

Bríšem	Obrisújem	Obríšem
Brôsam, Brôšem, Rú:	gledí Brosîm	
Glâsam, gledí Glâsim		
Dérsam se	Podersújem se	Podérsam se, Podérsnem se
Kášem, Kasáti	Pokasújem	Prikášem
Klьúsam		Priklьúsam
Kísam, Kíšem	Prekisújem	Ukísam, *Ƶ*zkísam
Kolîšem, Leš:	Pokolisújem	Ukolîšem ‖
362 Krêšem	Okresújem	Vozkrêšem
Kûsam, Kûšem		Pokûsam, ûšem
Pášem	Pripasújem	Opášem
Pîšem	Pisîvam, popisújem	Popîšem
Plâsam		Plânem, Vozplâsnem se
Plêšem	Poplesújem	Vozplêšem
Sъsèm, sisâm	Posîsam, *Ƶ*zsisújem	Posъsèm, Posisâm
Têšem	Obtesújem	*Ƶ*ztêšem
Čêšem	Občesújem	Razčêšem
Čîšem, Čîham, sam	Občihújem	Občîham, občîhnem

TATI, ot Tam, Ćem : Taju, Ću.

Verstâm	Priverstâvam	Soverstâm
Vértam	Navertújem	Prevértam
Vítam	Privitújem	Privítam
Dérhćem	Vozderhtújem	Vozdérhćem
Žégćem	Požegtújem	Požégćem
3. Kopîtam	Otkopitújem	Kopîtnem
Krêćem	Nakretújem	Krênem, Nakrênem, Nakrêćem Krênem, Krêtnem, Nakrêtnem
Mečtâm		
Méćem	Zamîćem, îtam Mîtam, Zametújem	Zaméćem, Poméćem
Pêntam	Napentújem	*Ƶ*zpêntam
Pečátam	Napečátujem	Napečátam
Pîtam	*Ƶ*zpitújem	*Ƶ*zpîtam
Pítam	Napítujem	Napítam
Préćem	Popretújem	Sprećem
Pútam	Spútujem	Razpútam
Klepéćem		Vozklepéćem
Klopóćem		Poklopóćem

	Klevéćem	Oklevetújem	Oklevéćem ‖
		Otrabotújemse	Otrabóćem se
363	Rabóćem, Rabotâm	Rabotáti, otál	
	Rakáćem, rakatáti	Narakatújem	Narakáćem
	Regéćem, regetáti	Poregetújem	Vozregéćem
	Rîstam		
	Rîtam	Otritújem	Rîtnem
	Rópćem, Roptâm	Vozroptújem	Vozrópćem
	Svátam se	Posvátujem se	Posvátam se
	Svigóćem	Posvigotújem	Zasvigóćem Pos
	Skergîćem	Poskergitújem	Zaskergîćem
	Skîtam se	Preskitújem se	Proskîtamse
	Skrobóćem	Poskrobotújem	Poskrobóćem
	Tápćem	Zataptújem	Potápćem
	Trepêćem	Voztrepetújem	Voztrepéćem
	Hvastâm se	Pohvastâvam se	Pohvastâmse
	Hvatâm Rúski	Zahvatâvam	Shvatâm
		Hvâtam, Herv: = Hvátim, Uhvátim	

*J*li páče ová ričína jest dvojznáčna: Obstôjna i Vnožekrátna : kt. Hvâtam, Hvîtam : Hvâtam, Hvîtam, Hvátim, Hvatîm, Hvítim, Uhvítim

		Zahvâtam, Zahvîtam	Zahvátim, Zahvatîm Zahvítim
	Hítam	*J*zhítujem	*J*zhítim, Hítim
	Hûntam	Nahuntújem	Zahûntam
	Čértam	Načertújem	Načértam
	Šatâm se	Pošatâvam se	Vozšatâvam se
	Šépćem	Podšeptújem	Pošépćem
	Šêćem se	Prešetújemse	Prošéćem se ‖

364 Plahoûmni pak ričíni jesut oví:

Borbóćem	Poborbotújem	Zaborbóćem
Grohóćem, âtam		Vozgrohóćem
Krekéćem		Zakrekéćem
Legéćem, êtam	Polegetújem	Vozlegéćem
Lomóćem, mâtam		Vozlomóćem
Lopóćem, pâtam		Vozlopóćem
Praskóćem		Zapraskóćem
Ropóćem		Poropóćem
Triskóćem		Potriskóćem
Cmókćem, ktâm		Cmóknem

A oví jesut Léšski:

Kolâćem, âtam	Pokolatújem	Zakolâćem, âtam, âtnem
Kútam	Zakutújem	Obkútam
Lātam,	Zalatújem	Zalâtam
Plastâm	Razplastújem	Razplastâm
Prostâm	Uprostújem	Uprostâm
Čítam	Načítujem	Prečítam

HATI, ot Ham, Šem : Haju, Šu.

	Bréšem	Pobrehújem	Pobréšem, Zabr. Bréhnem
	Bûham		Ƒzbûham
	Dúham	Zaduhújem	Podúham, né Nьúham
		Grôham	Grónem : Gróhnem
	Díham, šem	Vozdihújem, Vozdîham	Ƒzdíham, Ƒzdáhnem
	Zîham, îšem	Pozihújem	Zîhnem
	Ƒášem	Prejahújem se	Vozjášem
	Kêrham, êršem	Okerhújem	Okêrham, Kêrhnem, Ukêrhnem
	Krûham, ûšem	Okrûhújem	Skrûham, Ukrûhnem Skrûšim, Ukrûšim ‖
365	Kîham, Kîšem	Pokihújem	Kihnem, Ƒzkîšem
	Kohâm se, Léšsko	Razkohújemse šújemse:	Razkohâm se
	Mâšem	Pomahújem	Mâhnem, Zamâhnem, Pomâšem
	Kúham, Niméčsko:	recí, Várim	
	Nîšem	Prenihújem	Ponîšem, Nîhnem
	Pahâm, pášem, Rús:	Opahújem	Opahâm
	Pâham, Pâšem	Zapahújem	Pâhnem, Zapâhnem
	Pihâm (: Herv: Pahâm :)	Popihújem	Péhnem, Popéhnem, Popihâm
	Pšèm (: ot Léšskogo Phâm :)	Opîham,	Opšèm.] recí Tõlčem
	Plâham, âšem	Poplahújem	Poplâhnem
	Pûham, Pûšem	Podpuhújem	Pûhnem, Napûhnem, Napûšem
	Rúham	Poruhújem	Porúham
	Rúšam	Rûšam, Porûšam	Rúšim, Porúšim, Vozrúšim
	Slúham, Poslúšam	Posluhújem, ûšam (: Slîham, gl: Slíšim :)	Poslûhnem
	Čîham, Čîšem	Občihújem	Občîham, Učîhnem

CATI, ot Cam : Caju

	Mâcam	Pomacújem	Umâcam
	Ƒécam	Zajekújem, se	Zajécam
	Klíčem, ícal	Oklikújem, cujem	Klíknem, vozklíčem, íknem
	Míčem, kam, cam	Obmikújem lên	Obmíkam lên
	Smîčem se, Smîcamse:	Osmikújemse	Osmîknem se
	Smûčem se, Smûcamse:	Osmukújemse Presmîkam se Presmîcam se	Osmûknem se
	Hvêrcam	Pohvercújem	Hvêrknem ‖
366	Hlícam	Zahlikújemse	Hlîknem
	Šćúcam	Pošćucújem	Šćúknem

Aliti *ǰ*écam, Klíčem, Mícam, Smîcam, Hvêrcam, Hlícam, Šćúcam, *j*esut páče Vnožekrátni*j*e ričíni. Síceže i Sîcam, Brêncam, Klêcam, Korâcam, Lêcam, Púcam, Rîcam, Narîcam, Tîcam : kóьih gledí na nьíhovih místeh.

ČATI, ot Čîm : Čù. Čâm : Ča*j*u.

Bečîm	Bêkam, Bêčem	Bêknem, Zabečîm
Brenčîm	Brênkam, Brêncam	Brênknem
Brečîm	Brêkam, Brêcam	Brêknem, Zabrečîm
Bučîm	Bûkam	Bûknem, Vozbučîm
Venčâm	Venčâvam	Obvenčâm, Pov:
Vičîm, Neužîvano:]	Vîkam, Vîčem Poderkú*j*em	Vîknem, Vozvîknem
Gučîm	Gûkam	Gûknem, Zagučîm
Derčîm	Dêrkam, Dêrčem	*J̌*zderčîm
Erčîm	Êrkam	Êrknem, Zaerčîm
Žmičîm, Neužîv:]	Žmîkam	Ožmîknem, Ožmîkam
Zerčîm, Kmétsko	Zêrcam	Zêrknem
*J̌*avčîm, Neužîv:]	*J̌*âvčem	*J̌*âvknem, Za*ǰ*âvčem
*J̌*ečîm	*J̌*êkam, *j*êcam Za*j*ekú*j*emse	*J̌*êknem, Za*j*ečîm, Za*ǰ*êkam
*J̌*uhučîm, Neuž:	*J̌*uhûkam	*J̌*uhûknem
*J̌*čîm	*J̌*kam, *J̌*čem	*J̌*knem, Zaičîm
Kičîm	Kîčem, Kîkam Kvókam, čem	Vozkičîm, vozkîknem Kvóknem ‖
367 Klečîm	Klêkam, Klêcam, Naklêcam, Poklekú*j*em	Kléknem, Pokléknem Poklečîm, sklečîm koléna
Kličîm, Neužî :]	Klíkam, Klíčem Vozklikú*j*em Kokodâčem : ot Neužîvanogo	Klíknem, Vozklíknem Vozkličîm Kokodačîm
Končîm, končáti	Dokâńčam	Dokončîm, áti:] Léhom : Končíti
Končâm	Dokončâvam Krâkam, Krâčem	Dokončâm Krâknem : ot Neuž: Kračîm
Kričîm	Vozkrîkam, kú*j*em Lelêkam : ot Neuživ. Lelečîm	Kríknem, Vozkričîm
	Polîkam	Polîknem, (: Rús: Polknèm, :) ot Neuž: Ličîm
Merčîm, Mérknem	Pomêrkam, Smêrkamse	Pomerčîm, Pomérknem, Smérknemse
Molčîm	Umôlkam	Umôlknem, Zamolčîm
Mučîm	Mûkam, Mûčem	Mûknem, Vozmûknem
Mičîm (: Rús: Mčîm :)	Míkam, Míčem, ícam	Méknem, Poméknem: Herva : Máknem (: Zló mknèm :)
	Pomíkam, Pomíčem	Pomičîm, Vozmičîm

	Ničîm, Níknem	Prenîkam, čem	Vozníknem, Preničîm
	Ničîm, Neuž:] Nîkam	Zanikújem	Zanîkam, Zanîknem
	Pivčîm	Pîvkam, čem	Pîvknem, Zapivčîm
		Píkam	Píknem, Píčim
	Pučîm, Neuž:]	Púkam, Púcam	Púknem
	Ričîm	Rîkam	Rîknem
	Rčîm, Erčîm	Êrkam	Êrknem
	Sverčîm	Svêrkam, čem	Svêrknem mečèm
	Serčîm, Neuž:]	Sêrkam, čem	Sêrknem
	Skvičîm, Skučîm	Skvîkam, Skovîkam	Skvîknem, Skovîknem
		Skûkam, Skûcam	Skûknem ‖
368	Smerčîm Neuž:]		
	Smérkam		Usmérkam se
	Smičîm se	Presmîkam se, čem	Osmîknem se
	Smučîm se	Smûkam, čem, cam, se	Osmuknem se
	Sterčîm, Herv:	Nastêrkam se, cam	Obsterčîm, Stêrknem
	Torčîm, Rúski	= čem se	Natorčîm se
	Starčîm, Léš:		Dostarčîm
	Sučîm, Neuž:]	Sûčem, kam	Zasuknem, zasûčem
	Sčîm	Sîcam, kam	Sîknem
	Tačîm, tačáti	Tâkam, čem	Zatačîm, tâknem
	i Tóčim, točíti	Natâkam, čem	Zatóčim
	Terčîm, Neuž:]	Térkam, Térvam	Térknem, Térnem, Trénem Tórknem, Tórnem, Trónem
	Tičîm	Tîkam, se, čem, cam	Téknem, se, Tóknem, Táknem
	Hverčîm, Herčîm	Hvêrkam, čem, cam Hêrkam, čem, cam	Hvêrknem, Hêrknem
	Hličîm	Hlîkam, cam	Hlîknem
	Hračîm	Hrâkam, čem	Hrâknem
	Hučîm	Húkam	Húknem.] Kričîm
	Hučîm	Hûkam	Hûknem.] Dmèm
	Cverčîm	Cvêrkam	Cvêrknem
	Cvičîm	Cvîkam	Cvîknem

ŠATI, ot Šîm : Šù

Dišîm	Díham, Díšem	Dóhnem
Zišîm, Neuž:]	Zîham, Zîšem, Zîhnem	Zadišîm
Pašîm, Neuž:]	Pâham, Pâšem	Pâhnem

Vь misto Obstójnogo Pašîm, zló Léhi velêt Pâhnem : právije recí Pâšem, Dišîm

	Kúšam, Kúšati	Ƒzkušújem	Ƒzkúšam, Pokúšam
	Mîšam, Mîšáti	Razmišújem	Razmîšam, Pomîšam ‖
369	Peršîm	Pêrham, šem	Pêrhnem
	Seršîm	Nasêrham se	Naseršîm se, Nasêrhnem se

Slišîm, šáti	Neužîvano:]	Sadá govorîm
Slíšim, slíšati	Slîham, Uslîham	Uslíšim
	Nedoslîham	Poslíšim Audio
Slúham, Slúšam	Slûšam, Poslûšam	Poslûhnem Ausculto
Poslúšam	Posluhújem	Poslúham, *J*zslúham

ŠĆATI, ot ŠĆîm : ŠĆù. Kam, Tam; Kaju, Taju.

Blišćîm	Blîskam	Blîsnem, Blîsknem
Višćîm	Vîskam	Vîsnem, Vîsknem
Vrišćîm	Vrîskam	Vrîsnem, Vrîsknem
Lašćîmse	Láskamse	Lásnem se, Lasknem se
Mlašćîm, Neuž,)	Mláskam	Mlásnem, Mlásknem
Peršćîm	Pêrskam	Pêrsnem, Pêrsknem
Pišćîm	Pîskam	Pîsnem, Pîsknem
Plešćîm, Neuž.]	Pléskam	Plésnem, Plesknem
Plišćîm	Plîskam	Plîsnem, Plîsknem
Plьušćîm	Plьúskam	Plьúsnem, Plьúsknem
Prašćîm	Práskam	Prásnem, Prásknem
Prišćîm	Prîskam	Prîsnem, Prîsknem
Tišćîm	Stîskam	Stísnem, Stísknem
Trašćîm	Tráskam	Trásnem, Trásknem
Trešćîm	Tréskam	Trésnem, Trésknem
Trišćîm	Trískam	Trísnem, Trísknem
Bušćîm : rîč plahoûmna		
Klešćîm, tóže, Kléskam		Klésnem, Klésknem

Právo jest izrečênje na snem : *ali právije i lipše jest pólno izrečenje na* sknem, *i na* stnem. Blîsknem, Svîstnem ‖

370

Tešćîm se, tešćáti se		Potešćîmse.] Tešćânje
*J*li páče recí : Tešćîm se, tešćíti se	Potêšćamse	Potešćîmse,] Tešćênje
Većâm	Obećújem	Obećâm
	Obitovânje	Obećânje
Driš—	= stam	= snem, = stnem
Svišćîm	Svîstam	Svîsnem, Svîstnem
Hrešćîm	Hrêstam	Hrêsnem, Hrêstnem
Hrušćîm	Hrûstam	Hrûsnem, Hrûstnem
Hlišćîm	Hlîstam	Hlîsnem, Hlîstnem, Plahoûmno
Hvišćîm	Hvîstam	Hvîsnem, tóže Hvîstnem

Ot obstôjnih ričîn *j*dućih na Čîm, Šîm, Ŝćîm, *j*dut Vnožekrâtnije na *Kam*, *Cam*, *Ham*, *Skam*: i *j*májut dvojâkó znamenovânje : Vnožekrâtno, i Obstôjno. Kákot : *Kîkam*, móžet stojât za *Kičîm* : i *Vozkîkam*, *za Vozkičîm* Zarad togó, ako hóćem da *j*májut stanovíto Vnožekrátno znamenovânje, mózem *j*e izréć i na *UJEM*. Kákot, Vozkikújem, Zabekújem, Pobrenkújem, Vozvikújem, Vozdihújem, Okerhújem. Gledí pod nadpískom Hati, i Cati. ‖

BEM : Bu

Grebèm	Ogrêbam, îbam	Zagrebèm
Dōlbem	Predôlbam	*Ƒ*zdōlbem
Zēbét me, Zebem	Ozêbam, Obzêbam	Ozēbem
Skrebèm	Oskrêbam, îbam	Oskrebèm
Skūbem	Oskûbam	Oskūbem
Šibèm	Zašîbam	Ušibèm

VEM : Vu

Žīvem	Užîvam	Užīvem
Plīvem	Preplîvam	Oplīvem
Plovèm	Oplîvam	Vozplovèm, Vozplînem
Slovèm	Proslîvam	Proslovem, Slînem, Proslînem

ŽEM : Gu

Brīžem	Obrîgam	Obrīžem
Méćem	Zamîćem	*Véržem*, Provéržem, Vozvéržem
Žgèm	Zažîgam	Požgèm
Ležîm	Lîgam, Polîgam	*Léžem*, Poléžem, Sléžem se
Mózem	Smâgam, Premâgam	Vozmózem
Prēžem	Zaprêgam	Vprēžem
Strēžem	Prestrêgam	Prestrēžem
Strīžem	Postrîgam	Postrīžem
	Segâm, Sêzam	*Sēžem*, Posēžem
	Posêgam, êzam	Sêgnem, Posêgnem ‖

372 DEM : Du

Blēdem	Zablêdam	Vozblêdam
Blьūdem	Oblьûdam	Soblьūdem
Bodèm	Bâdam, Obbâdam	Obbodèm, Bódnem
Brēdem	Prebrêdam	Prebrēdem
*Ƒ*esèm	Bîvam, Prebîvam	Búdem, Zabúdem, Bûm
Vedèm		Vozvedèm
Vīdem, Vîm	Provîdam	Provīdem, Provîm
Grēdem, Grêm		
Gūdem	Gûdam, Pogûdam	Zagūdem
	Dajem, Dâvam	*Dadem*, Dâm
Znādem, Znâm	Poznâvam	Poznâm
*Ƒ*dem		Vzîdem, Prôjdem
Bьīdem, Bьîm	Bьîdam, *Ƒ*zîdam	Sьīdem, Sьîm
Klādem	Poklâdam	Doklādem
Krādem	Prikrâdam se	Ukrādem
	Pâdam, Opâdam	*Pādem*, Propādem

Prēdem	Naprêdam	Uprēdem
Sidîm	Sîdam, Vozsîdam	*Sédem*, Vozsédem

ZEM : Zu

Vezèm		Privezèm
Vērzem	Zavêrzam	Povērzem
Grīzem	Obgrîzam	Pogrīzem, Ugríznem
Lízem	Lázim, Prelázim	Vozlízem ‖

373 ʃEM : ʃu

Bíjem	Razbîjam	Probíjem
Bríjem	Podbrîvam	Obríjem
Vijèm	Svîjam	Svijèm, Svînem, Zavînem
Vopijèm, Vopîm		Vozvopijèm, pîm
Gnьíjem	Nagnьîvam	Sognьījem
Gríjem	Prigrîvam	Sogríjem
	ʃzûvam, Obûvam	*ʃzújem, Obújem*
Klījém se	Oklîvam se	Oklījém se
Kríjem	Pokrîvam	Skríjem
Lijèm, Líti	Lîvam, Prolîvam	Prolijèm, Lînem
Míjem	Mîvam, Pomîvam	Pomíjem, Umíjem
Mijèm, Neuž:]	Mîjam, Obmîjam	Mînem, Obmînem
Pijèm	Pîjam, Pripîjam	Pripijèm
Pojèm	Pîvam, Vozpîvam	Vozpojèm
Príjem	Uprîvam	Upríjem
Rījem	ʃzrîvam	ʃzrījem
Spíjem, Neuž:Í	Pospîvam	Pospíjem
Sūjem	Prosuvam, Razsûvam	Prosūjem, Razsūjem
Tījem	Utîvam	Utījem
Tlíjem, Tlîm	ʃztlîvam	ʃztlíjem, ʃztlîm
Trujem, trûti	Otrûvam, âvam	Otrūjem
Umíjem, Umîm	Razumîvam	Urazumíjem, mîm
Uníjem	ʃzunîvam	ʃzuníjem
Číjem, Neuž:]	Počîvam	Počíjem, Počínem
Čújem	Čûvam, Prečûvam	Učújem
Šíjem	Šîvam, Prišîvam	Zašíjem ‖

374 ČEM : Ku

Vičem, Neuž:]	Obîkam	Obíknem
Vlíčem	Vlâčim, Oblâčim za Oblîkam	Oblíčem
Vōlčem	Obôlkam	Obōlčem
Lēčem	Lêkam, cam, Nalêcam	Nalēčem, Lêknem se, Zlêknem se
Pečèm	Opîkam	Upečèm
	Rîkam, Rîcam, Obrîkam	Rečèm, Obrečèm
	Rîčem, Narîčem	Narečèm

Sẽčem, Neuž:]	Obsêkam	Obsẽčem, Obsêknem
Sîčem	Obsîkam	Obsîčem, Síknem
Tečèm	Obtîkam, îčem	Voztečèm, Obtečèm
Tõlčem	Obtôlkam, cam	Obtõlčem, Stõlčem
Tũčem	Stûkam, Tûkam	Stũčem, Túknem Stúknem
Mélьem	Namîlam	Smélьem

MEM : Mu

Dmèm	Dímam, Nadímam, ímlьem	Nádmem, Dúnem, Nadúnem
Žmèm	Obžîmam	Obóžmem. Óžmem
Herv :	*J*emlьèm, Za*j*emlьèm	*J*ámem, Zâ*j*mem, Vzámem
Rúski	Ьímam, Zaьímam, mlьem	*J*mèm, Za*j*mèm, Vózmem

NEM : Nu.

Žnьèm, Žánьem	Nažînam	Nažnьèm
Kõlnem, Klenèm	Proklínam	Prokõlnem ‖
375 Mnèm, Mánem	Premînam	Premnèm
Pnèm	Napînam	Rázpnem
Čnèm, Neuž:]	Načînam	Náčnem
Tnèm, têti	Pretînam	Pretnèm
Tnîm, tnáti	Pretînam	Pretnîm
Brídnem	Obrîdam	Obrídnem
Vêznem	Uvêzam	Uvêznem
Vénem	Uvênam (: uvędá*j*u :)	Uvénem, *Uvédnem*
Víknem	Obîkam	Obíknem
Vládnem, Léš:]	Obladú*j*em	Oblâdam
Vólgnem	Otvôlgam	Otvólgnem
Gásnem	Ugâsam	Ugásnem
Gíbnem, Gínem	Pogîbam	Zgínem, Zgíbnem
Glíbnem	Uglîbam	Uglíbnem
Gnèm	Nagînam, Nagîbam	Nágnem, Prégnem
Górknem	Zgôrkam	Zgórknem
Gréznem	Ugrêzam	Ugréznem
Dáhnem, zló		
Recí : Dišîm	Zadîham	Zadišîm, Zadáhnem
Ženèm, gnáti : *j*est pêrvogo pretvóra		
Žólknem	Užôlkam	Užólknem
Zêbnem,	Ozêbam	Ozẽbem, Ozêbnem
Kvásnem, Kísnem	Kîsam, Ukîsam	Ukísnem, Ukvásnem
Krípnem	Okrîpam	Okrípnem
Láknem, Láčem		Obláknem
Lgnèm, Lágnem		Ulgnèm, Ulágnem
ili pače Vlágnem	Uvlâgam	Uvlágnem ‖
376 Lípnem	Prilípam	Prilípnem
Méknem	Umêkam	Uméknem

Mízgnem	Promîzgam	Promízgnem
Mérznem	Zamêrzam	Zamérznem
Mérknem	Pomêrkam	Pomérknem
Móknem	Premôkam	Premóknem
Níznem	Vnîzam	Vonzóh, Plahoûmno
Níknem	*J*znîkam	*J*zníknem
Pólznem	Opôlzam	Opólznem
Pâhnem, Léhom]	Pâham, Zapâham	Zapâhnem
Prâgnem, Lehom]		
Púhnem, Lehom]	Opûham	Opúhnem
Sáhnem, Sóhnem	Usîham	Usáhnem, Usóhnem
Sládnem	Uslâdam	Usládnem
Stîdnem	Ostîdam	Ostîdnem, înem
	Obstîdam	Obstîdnem, înem
Stúdnem	Ostûdam	Ostúdnem
Tvérdnem, Tvérnem	Utvērdam	Utvérdnem
Tíhnem	Utîham	Utíhnem
Tónem, *Tópnem*	Utâpam	Utónem, *Utópnem*
Šćéznem	Ošćêzam	Ošćéznem

Ričíni na NEM, *j*ednokrátni, bez Obstô*j*nih.

		Brînem se
	Buham	Búhnem
	poVîzam	poVíznem
	naVîkam	naVíknem ‖
377	Gîbam	Gánem
ot Gnêm tóž	Pregînam i Pregîbam	Pregnem
	za Gêrnam	Gêrnem, Zgêrnem
	Glâsam	Glâsnem
	Dîvam	Dénem
	zaDergam	zaDérgnem
	Dêrsam se	poDérsnem se
	vozKrêsam	vozKrésnem
	Kîvam	Kîvnem
	Kîdam	Kínem, Kídnem
		Mânem se
	spoMînam	spoMênem
	zaMîćem, méćem	Métnem
	Mî*j*am	Mînem
		Niskní, Nisknèm
	Priânьam	priÓnem
	Pâdam	Pádnem
	Pâram	Pârnem
	Píkam	Píknem
	Plâsam	Plânem
	Púkam	Púknem
	Svítam	Svánem
	Térkam	Térknem, Térnem, Trénem
	Cérkam	Cérknem

	Čêrkam	Čêrknem
	Čîham, isam	Čésnem, Učésnem

*J*ést i *ĵ*nih véće *J*ednokrátnih ričîn na NEM: kóьih gledí na razníh místeh,
378 pri nьíhovih ‖ Obstô*j*nih. Kákoti *j*esùt:

Bodèm	Bâdam	Bódnem
Stoьîm	Stá*j*em	Stánem, i *ĵ*ni*j*e.

PEM : Pu

Sopèm	Sâpam	Obsopèm
Tepèm	Obtîpam	Obtepèm
Hlopèm	Hlâpam	Nahlopèm
Hropèm	Hrâpam	Zahropèm

REM : Ru

Vrèm	*J*zvîram	Vozvrèm
Drèm, Derèm	Razdîram	Razderèm
Žrèm, Žerèm	Požîram	Požerèm
Mrèm	Umîram	Umrèm
Prem	Upîram	Uprèm
Strèm,	Prostîram	Prostrèm
Trem, Tárem	Zatîram	Zatrèm
Cvrèm	Precvîram	Precvrèm

SEM : Su

*J*esèm	Bîvam	Búdem
Nesèm		Voznesèm
Pāsem	Opâsam se	Spâsem
Trēsem	Pretrêsam	Otrēsem ‖

379 TEM : Tu.

Gnьetèm	Pognьîtam	Prignьetèm
Metèm	Pomîtam	Pometèm
Mētem	Vozmêtam	Vozmētem
Pletèm	Uplîtam	Spletèm
Rāstem	Porāstam	Vozrāstem
	obRîtam, tá*j*u	obRetèm, tù ne Obrę́ću
	sRîtam, tá*j*u	sRetèm, tù né Vstreća*j*u
Cvetèm	Procvîtam	Procvetèm
Čtèm, čésti,	Počîtam	Počtèm, Pročtèm
i čtáti	Čîtam, Léšsko	

Ričíni Vedèm, *Ĵ*dem, Vezèm, Vopi*j*èm, Ženèm, Nesèm, nimá*j*ut Vnožekrátnih: nó vъ zā*j*ém *j*e *j*emlьût ot *ĵ*nih ričîn, Čúš

Vedèm	Vódim, Vâdžam	Povedèm
*Ĵ*dem	Hódim, Hâdžam	Pô*j*dem
Vezèm	Vózim, Vâžam	Povezèm
Ženèm	Gónim, Gânьam	Poženèm

Nesèm	Nósim, Nâšam	Ponesèm
Vopi*j*èm	Vozklíkam	Vozvopi*j*èm

PRETVOR 3.

	Bim :	Blьu.
Vâbim	Privâblьam	Zvâbim ‖
380 Gérbim	Pogêrblьam se	Pogérbim se
Globîm	Oglâblьam	Oglobîm
Glubîm se, Neuž:]	Vglûblьam se	Vglubîm se
Grábim	Ogrâblьam	Ográbim
Grûbim	Pogrûblьam	Pogrûbim
Gubîm	Pogûblьam	Pogubîm
Drobîm	Razdrâblьam	Razdrobîm
Zlobîmse	Ozlâblьam se	Ozlobîm se
Kobîm	Ukâblьam	Ukobîm
Kolibîm	Kolîbam se	Pokolibîm, Vozkol
Lьûbim	Vozlьûblьam	Polьûbim
	Posâblьam	Posobîm
Râbim	Porâblьam	Porâbim
Robîm	Porâblьam	Porobîm
Rûbim	Zarûblьam	Porûbim
Serbît	Poserblьá*j*et	Poserbît
Skorbîm se	Oskôrblьam	Oskorbîm
Slábim	Oslâblьam	Oslábim
Snûbim	Nasnûblьam	Nasnûbim
Spodóbimse	Uspodâblьamse	Uspodóbimse
Sugúbim	Usugûblьam	Usugúbim
Trîbim	Otrîblьam	*J*ztrîbim
Trûbim	Potrûblьam	Voztrûbim
Turobîm	Uturôblьam	Uturobîm
Habîm	Pohâblьam	Pohabîm
Hîbim, Léšsk	Pohîblьam	Uhîbim
Šćérbim	Ušćerblem	Ušćérbim ‖

381 VIM : Vlьu

Bávim	Zabâvlьam	Zabávim
	Blagoslâvlьam	Blagoslovîm
Borávim	Zaborâvlьam	Zaborávim
Vervîm	Sovêrvlьam se	Sovervîm se
Gnьâvim	Prignьâvlьam	Zagnьâvim
Gnьívim	Razgnьîvlьam	Razgnьívim
Govîm, *íj*em	Zagôvlьam	Zagovîm
Gotóvim	Prigotâvlьam	Prigotóvim
Dâvim	Pridâvlьam	Udâvim
Dervîm, Léš:	Odêrvlьam	Podervîm
Deševîm	Podešêvlьam	Zdeševîm

	Divîm se	Zadîvlьam se	Zadivîm se. Pod:
	Díravim	Zdirâvlьam	Zdíravim
	Žîvim	Ožîvlьam	Požîvim se
	Zdrávim	Pozdrâvlьam	Pozdrávim
		Ĵâvlьam, Obĵâv:	Ĵavîm, Obĵavîm
	Ĵázvim	Obĵâzvlьam	Uĵázvim
	Ĵalovîm	Obĵalâvlьam	Zĵalovîm
	Ĵaravîm se	Vozĵarâvlьam se	Vozĵaravîm se
	Kílavim	Okilâvlьam	Okílavim
	Korvâvim	Okorvâvlьam	Okorvâvim
	Krivîm	Okrîvlьam	Okrivîm
	Krîvim	Nakrîvlьam	Skrîvim
	Lovîm	Ĵzlâvlьam	Ĵzlovîm
	Ložívim	Obložîvlьam	Obložívim ‖
382	Mérvim	Razmêrvlьam	Razmérvim
	Mertvîm	Umêrtvlьam	Umertvîm
	Mérhavim	Omerhâvlьam	Omérhavim
	Móvim	Promâvlьam	Promóvim. Léšsko
	Mólvim	Vozmâlvlьam	Vozmólvim
	Naravîm	Ponarâvlьam	Ponaravîm
	Novîm	Voznâvlьam	Voznovîm
	Pastvîm se, Léš:		Vozpastvîm se
	Plavim	Preplâvlьam	Preplávim
	Plúgavim, Leš:	Zaplugâvlьam	Splúgavim
	Polovîm, Neuž:]	Prepolâvlьam	Prepolovîm
	Právim	Sprâvlьam	Správim
	Protívim se	Vozprotîvlьam se	Vozprotívim se
	Rízvim	Urîzvlьam se	Urízvim se
	Sážavim	Posažâvlьam	Usážavim
	Sîvim,	Posîvlьam	Posîvim
	Slávim	Proslâvlьam	Proslávim
	Stávim	Stâvlьam, Vozs:	Vozstávim
	Stanovîm	Postanâvlьam	Postanovîm
	Tovîm	Utâvlьam	Utovîm
	Trâvim	Otrâvlьam	Otrâvim
	Trávim	Strâvlьam	Strávim
	Čerstvîm	Učêrstvlьam	Učerstvîm
	DIM : Džu.		
	Bdîm, Bdíju	Prebdîvam	Prebdîm
	Bdîš, Bdît		
	Besídim	Prebesîdžam	Prebesídim ‖
383	Bîdim	Pobîdžam	Pobîdim
	Blûdim	Poblûdžam	Zablûdim
	Brâzdim	Nabrâzdžam	Zabrâzdim
	Brîdim	Obrîdžam	Vozbrîdim se. Vozbrîdit se
	Brodîm	Prebrâdžam	Prebrodîm
	Budîm	Probûdžam	Vozbudîm
	Vádim	Povâdžam se	Navádim
	Vídim	Vîdžam, Prov:	Uvídim

	Vladîm	Zavlâdžam	Zavladîm
	Vódim	Vâdžam, Provâ:	Provedèm
	Vodîm	Navâdžam	Navodîm
	Vraždîm se	Povrâždžam se	Vozvraždîm se
	Vrîdim	Vozvrîdžam	Vozvrîdim, Uvr:
	Vudîm	Prevûdžam	Prevudîm
	Gadîm	Vozgâdžam	Vozgâdîm. Oga:
	Gvozdîm	Prigvâzdžam	Zagvozdîm
	Gêrdim	Vozgêrdžam	Vozgêrdim
	Gîzdim se	Vozgîzdžam se	Vozgîzdim se
	Gládim	Zaglâdžam	Zagládim
	Glâdim	ʃzglâdžam	ʃzglâdim
	Gledîm	Vozglêdam	Progledîm, Glédnem
	Gnьîzdim se	Nagnьîzdžam se	Ugnьîzdim se
	Godîm	Ugâdžam	Ugodîm
	Gradîm	Zagrâdžam	Ogradîm
	Grozdîm se	Ogrâzdžam se	Ogrozdîm se
	Gromádim	Vozgromâdžam se	Zgromádim, Léšsko ‖
384		Dosâdžam	Dosadîm
	Žedîm, Neuž:]	Vozžêdam	Vozžedîm
	Zlêdim se	Ozlêdžamse	Ozlêdim se
	ʃâdim se	Razjâdžam se	Razjâdim se
	ʃézdim	Otjêzdžam	Otjézdim
	Kadîm	Nakâdžam	Vozkadîm se
	Krîvdim, Léš:	Okrîvdžam	Okrîvdim
	Lagodîm	Ulagâdžam	Ulagodîm
	Ládim	Ulâdžam	Uládim, Zládim
	Lûdim	Oblûdžam	Oblûdim
	Medîm	Pomêdžam	Pomedîm
	Mídim	Pomîdžam	Pomídim
	Mlâdim	Pomlâdžam	Pomlâdim
	Nádim	Obnâdžam	Obnádim
	Núdim	Ponûdžam	Ponúdim
	Onódim	Poonâdžam	Poonódim
	Pez: Per:	= džam, = dam	
	Plodîm se	Razplâdžam se	Razplodîm se
	Prâvdim, dam	Opravdújem	Oprâvdim
	Prîdim, Neuž:]	Poprîdžam	Uprîdim
	Prudîm	Zaprûdžam	Zaprudîm
	Pudîm	Pûdžam	Propudîm
	Rádim, Neuž:]	Vozrâdžam se	Vozrádim se
	Redîm, Rêdim	Narêdžam	Naredîm, Narêdim
	Rîdim	Urîdžam	Urîdim.
	Rodîm	Râdžam, Porâdžam	Urodîm, Rodîm ‖
385	Rûdim	Narûdžam	Narûdim
	Sadîm	Sâdžam	Nasadîm
	Svudîm	Presvûdžam	Osvudîm, Osmudîm
	Sêrdim	Razsêrdžam	Razsêrdim
	Sidîm	Sîdam, Zasîdam	Sédem, Zasédem
	Skaredîm	Oskarêdžam	Oskaredîm

	Skudîm	Oskûdžam	Oskudîm
	Sladîm	Nasladžam se	Nasladîm se
	Slîdim	Poslîdžam	Poslîdim
	Slobodîm	Oslobâdžam	Oslobodîm
	Smerdîm	Zasmêrdžam	Usmerdîm se
	Smrádim	Osmrâdžam	Osmrádim
	Smudîm	Osmûdžam	Osmudîm
	Snabdîm	Osnabdîvam	Osnabdîm
	Stîdim	Zastîdžam	Postîdim
	Studîm	Prostûdžam	Prostudîm
	Sûdim	Obsûdžam, Pros:	Obsûdim, Pros:
	Tvêrdim	Utvêrdžam	Utvêrdim
	Trûdim	Trûdžam se, ut:	Utrûdim
	Hladîm	Prohlâdžam	Prohladîm
	Hódim	Hâdžam, Prohódim Prohâdžam	Pôjdem
	Hûdim	Pohûdžam	Pohûdim
	Cidîm	Precîdžam	Precidîm
	Čádîm	Začâdžam	Začádîm
	Črîdim se	Očrîdžam se	Očrîdim se
	Čúdim se	Vozčûdžam se	Pročúdim se ‖
386	Šćedîm	Ošćêdam	Pošćedîm
	ŽIM : Žu		
	Bilížim	Zabilîžam	Pobilížim
	Blâžim	Vozblâžam	Poblâžim
	Božîm se	Zabâžam se	Pobožîm se
	Vlážim	Provlâžam	Provlážim
	Vnožîm	Vozvnâžam	Vozvnožîm
	Vražîm, Rú: i Lé:]	Uvrâžam	Uvražim
	Doždžьîm	Nadâždžьam	Nadoždžьîm
	Dolžîm	Zadôlžam	Zadolžîm
	Dólžim	Prodôlžam	Prodólžim
	Drâžim	Razdrâžam	Razdrâžim
	Dražîm	Vozdrâžam	Vozdražîm
	Drozdžьîm	Udrôzdžьam	Udrozdžьîm
	Družîm	Sodrûžam	Sodružîm
	Dúžim, Neuž:]	Zdûžam	Zdúžim] Rús: i Léš.
	Knežîm, ezújem	Oknêžam	Oknežîm
	Krîžim	Prekrîžam	Prekrîžim
	Krûžim	Okrûžam	Okrûžim
	Kúžim, Neuž:]	Nakûžam	Okúžim
	Lažîm	Oblâžam	Oblažîm, Obolžîm
	Ložîm	Polâgam, âžem	Položîm
	Mezdžьîm, Mazd:	Zmêzgam, džьam	Zmezdžьîm
	Mežîm, Medžîm	Obmêžam	Obmežîm
	Mîzdžьim se	Zmîzgam se Promízgnem	Zmizdžьimse
	Množîm: gledí Vnožîm ‖		
387	Mužîm	Omûžam	Omužîm, Plahoûmno: recí Udâm

Nâžim	Obnâžam	Obnâžim
Ničížim	Vozničîžam	Uničížim
Nûžim	Obnûžam	Obnûžim
Oružîm	Oborûžam	Oboružîm
Prážim	Naprâžam	Upražim
Prúžim	Sprûžam	Oprúžim
Pûržim	Napûržam	Spûržim
Rûžim	Vozrûžam	Vozrûžim
	Rûgam se, Narûgam se	Narûžim
Sážim	Obsâžam	Usážim se
Skâržim se, Léš:	Oskâržam	Oskâržim
Slûžim	Poslûžam, Poslugújem	Poslûžim, Zas:
Smážim, Léš:	Usmâžam	Usmážim
Snižîm	Nasnîžam	Nasnižîm
Srožîm se, Léš:	Usrôžam se	Usrožîm se
Strâžim	Postrâžam	Prestrâžim
Suvražîm	Obsuvrâžam	Obsuvražîm
Tervóžim, Léš:	Zatervâžam	Stervóžim ,se
Têržim, gújem,	Pritêržam	Stêržim, gújem
Trâžim	Natrâžam	Natrâžim
Túžim, Rú: Lé:	Utûžam	Utúžim, Túgo učinîm
Tûžim, se	Voztûžam	Protûžim
Tudžîm	Ottûdžam	Ottudžîm
Ubóžim, neuž:]	Obubôžam	Obubóžim
Hížim, Niméčsko, Šeréžim, Vugérsko ‖		

388 ZIM : Žu

Bêrzim	Ubêržam,	Ubêrzim
Blîzim	Priblîžam se	Priblîzim
Vózim	Vâžam, Privózim	Privezèm
Vuzîm	Zvûžam	Prevuzîm
Vûzim		*J*zvûzim
Gázim	Pregâžam	*J*zgázim
Gmazîm	Vozgmâžam	Vozgmazîm
Grezîm	Nagrêžam	Ugrezîm
Grozîm se,	Pogrâžam se	Zagrozîm
Gruzîm, Rúsko:	Nagrûžam	Nagruzîm
Grûzim	Pogrûžam	Pogrûzim
Derzîm		Uderzîm, Obd: se
*J*ezîm	Za*j*êžam	Za*j*ezîm
Kazîm	Skâžam, Nakâžam	Skazîm, Nakazîm
	Lázim, Vozlázim,	Vozlízem
Lezîm, Lzîm	Polêžam	Polezîm, Ulzîm
Lozîm se	Ulôžam se	Ulozîm se
Merzîm	Omêržam	Omerzîm
Mrázim	Omrâžam	Omrázim] Zamrázim, Namrázim, ot mráz
Mûzim, Lat:	Pomûžam	Pomûzim
Nîzim	Ponîžam	Unîzim

	Nozîm, nekor:		Zanozîm
	Obrázim	Preobrâžam	*Ƶ*zobrázim
	Pázim	Opâžam	Opázim
	Plázim	Priplâžam	Priplázim ‖
389	Polzîm	Pripôlžam	Pripolzîm
	Pólzim	Upôlžam	Napólzim
	Puzîm	Pripûžam	Pripuzîm
	Razîm, Ražam,	Râžam, Zarâžam	Porazîm, âžam
	Sólzim	Usôlžam	Usólzim
	Stezîm	Ustêžam	Ustezîm
	Tvezîm	Natvêžam	Natvezîm

ЬIM : *Ƶ*u.

	Broьîm	Prebrâ*j*am	*Ƶ*zbroьîm
	Buьîm, ьíti, i bu*j*áti,	Bû*j*am	Vozbuьîm se, Bûnem. Vozbûnem
	Gâьim	Zagâ*j*am	Zagâьim
	Gnoьîm	Pognâ*j*am	Pognoьîm
	Goьîm	Zagâ*j*am	Zagoьîm
	Dvoьîm	Vozdvâ*j*am	Vozdvoьîm
	Doьîm	Pridâ*j*am	Pridoьîm
	Znoьîm	Uznâ*j*am	Uznoьîm
	Kleьîm	Priklê*j*am	Prikleьîm
	Koьîm	Ukâ*j*am	Ukoьîm
	Kráьim	Okrâ*j*am	Okráьim
	Kroьîm, krâ*j*am,	Krâ*j*am	Pokroьîm, pokrâ*j*am
	Loьîm	Polâ*j*am	Poloьîm
	Poьîm	Napâ*j*am	Napoьîm
	Poьîm	Spâ*j*am	Spoьîm
	Pokóьim	Upokâ*j*am	Upokóьim ‖
390	Roьîm se	Obrâ*j*am se	Obroьîm se
	Svoьîm	Posvâ*j*am	Posvoьîm
	Stroьîm	Ustrâ*j*am	Ustroьîm
	Taьîm	Pritâ*j*am	Utaьîm
	Troьîm	Raztrâ*j*am	Raztroьîm.
	Tuьîm, Herv:	Ottû*j*am	Ottuьîm, Tudžîm.

LIM : Lьu

	Bîlim	Pobîlьam	Pobîlim
	Bilîm se	Zabîlьam se	Zabilîm se
	Bolît	Pobalьá*j*et	Zabolît, Prebolîm
	Bólьim	Pobâlьam	Pobólьim
	Valîm	Vâlьam, Razvâ:	Obalîm, Vozv: Prov.
	Velîm	Velîvam, Pov:	Povelîm
	Vélim, Rús:	Uvêlьam	Uvélim
	Veselîm	Vozvesêlьam	Obveselîm
	Vólim		Uvólim
	Vólьim, neuž:]	Vozvâlьam	*Ƶ*zvólьim
	Vûtlim	Prevûtlьam	Prevûtlim
	Gérlim, nekor:]	Obgêrlьam	Obgérlim

	Golîm	Obgâlьam	Obgolîm
	Gûlьim	Obgûlьam	Obgûlьim
	Dalьîm	Prodâlьam	Prodalьîm
	Debelîm	Udebêlьam	Udebelîm
	Dilîm	Razdîlьam	Predilîm ‖
391	Dlьîm	Prodîlьam	Prodlьîm
	Dolîm, *é*jem, neuž:]	Odâlьam	Odolîm
		Odolivam	Odolíjem
	Drehlîm, nekor.]	Udrêhlьam	Udrehlîm
	Dobrovólьim	Udobrovâlьam	Udobrovólьim
	Žálim, se	Razžâlьam	Razžálim se
	Želьîm	Vozžêlьam	Vozželьîm
	Želьíjem	Vozželьîvam	Vozželьíjem
	Žûlьim	Obžûlьam	Obžûlьim
	Zlovólьim	Ozlovâlьam	Uzlovólьim
	Kalîm	Kâlьam	Zakalîm
	Kelîm	Prikêlьam	Skelîm
	Kiselîm	Obkisêlьam	Obkiselîm
	Kolîm	Nakâlьam	Nakolîm
	Kolьîm	Kâlam	Razkolьîm
	Krâlьim, újem	Obkrâlam	Obkralьújem
	Kramolîm se, nekor:]	Skramâlьam se	Skramolîm se
	Krîlim, lьim se	Razkrîlьam se	Razkrîlьim se
	Málim	Umâlьam	Umálim
	Máslim	Pomâslьam	Pomáslim
	Meglîmse	Zamêglьam se	Zameglîm se
	Medlîm,	Umêdlьam	Umedlîm
	Mílim, neuž:]	Umîlьam se	Smílim se
	Mîlim, Leš:	Omîlьam	Omîlim
	Míslim	Promîšlьam	Promíslim ‖
392	Mólim	Umâlьam	Umólim
	Mûlim	Zamûlьam	Zamûlim
	Mûlьim	Pomûlьam	Pomûlьim. Plahoum:
	Nâglim se	Prenâglьam	Unâglim
	Nevólьim	Obnevâlьam	Obnevólьim
	Oblîm	*Ƒ*zôblьam	*Ƒ*zoblîm
	Okrûglim	*Ƒ*zokrûglьam	*Ƒ*zokrûglim
	Ohólim se	Vzohôlьam se	Vzohólim se
	Pâlim	Vozpâlьam	Opâlim
	Pepelîm	Upepêlьam	Upepelîm
	Pečâlim se	Vozpečâlьam se	Popečâlim se
	Prásolim	Oprasâlьam	Oprásolim
	Rálim	Porâlьam	Porálim
	Sálim	Nasâlьam	Nasálim
	Svitlîm, neuž:]	Prosvîtlьam	
	Svitlâm		Prosvitlâm
	Selîm se	Nasêlьam	Naselîm
	Sílim, ujem	Posîlьam	Posílim
	Skálim	Oskâlьam	Oskálim
	Skôblьim	Oskâblьam	Oskôblьim

	Smílimse	Osmîlьam se	Osmílim se
	Smolîm	Posmâlьam	Posmolîm
	Solîm	Presâlьam	Osolîm
	Sulîm	Presûlьam	Posulîm
	Tálim	Raztâlьam	Raztálim
	Tîlim se	Utîlьam se	Utîlim se
	Tlîm,	ʃztlîvam	ʃztlîm ‖
393	Tolîm	Utâlьam	Utolîm
	Toplîm	Zatâplьam	Stoplîm, a né Topîm
	Trûhlim se	Struhlьam se	Strûhlim se
	Tûlьim	Tûlьam se, St:	Potûlьim, se
	Ubílim	ʃzubîlьam	ʃzubílim
	Hvâlim	Vozhvâlьam	Uhvâlim
	Hérlim	Uhêrlьam se	Uhérlim
	Hîlim	Nahîlьam	Pohîlim
	Hmelьîm	Pohmêlьam	Pohmelьîm
	Hûlim	Pohûlьam	Pohûlim
	Cvîlьim	Razcvîlьam	Razcvîlьim
	Cîlim	Zacîlьam	Zacîlim
	Šâlim, se	Obšâlьam	Obšâlim
	Ševelîm, se	Vozševêlьam	Poševelîm se
	Šûplim	ʃzšûplьam	ʃzšûplim
	Šćelîm se	Razšćêlьam se	Razšćelîm se

MIM : Mlьu.

	Germît	Pogermlьájet	Vozgermît
	Glumim se	Proglûmlьam se	Proglumim se
	Golemîm	Ugolêmlьam	Ugolemîm
	Gomîm	Vozgâmlьam	Zagomîm, Plahoûmno
	Gromîm	Pogrâmlьam	Pogromîm
	Dímim,	Zadîmlьam	Zadímim
	Drámim	Vozdrâmlьam	Prodrámim ‖
394	Zîmim	Nazîmlьam	Nazîmim
	Kêrmim	Vozkêrmlьam	Prekêrmim, Kôrmim
	Lakomîm se	Voz-Polakamlьam se	Polakomîm se
	Lómim	Lâmam, Lâmlьem	Ulómim, Razlómim
	Mâmim	Vozmâmlьam	Vozmâmim
	Nîmim, neuž:]	Zanîmlьam	Zanîmim
	Pitomîm	Upitâmlьam	Upitomîm
	Prémim	Uprêmlьam	Uprémim
	Razumîm	Urazûmlьam	Urazumîm
	Skomîm	Vozskâmlьam	Oskomîm se
	Skromîm	Oskrâmlьam	Oskromîm
	Slámim	Naslâmlьam	Naslámim
	Srâmim, se	Posrâmlьam	Posrâmim
	Stermim se	Ustermlьam se	Ustermîm se
	Sútermim, nekor.]	Zasutêrmlьam	Vozsútermim
	Takmîm, Tokmîm	Pritakmîvam	Stakmîm, se
	Témim, Tęmlьu, Rú:	Voztêmlьam	Voztémim
	Tmîm se, Temlьú se	Zatmîvam se	Zatmîm se

	Tómim	Utâmlьam	Utómim.] Tólmim, Lehom Tłumię
	Hâmim	Prehâmlьam se	Zahâmim
	Hromîm	Ohrâmlьam	Ohromîm
	Čamît	Počamlьájeť	Začamît
	Šumîm	Vozšûmlьam	Prošumîm
	NIM : Nьu.		
	Blâznim	Soblâžnьam	Soblâznim ‖
395	Brânim	Vozbrânьam	Obrânim
	Brimenîm	Obrimênьam	Obrimenîm
	Bûbnьim, nam	Pobubnьújem	Zabûbnьim
	Vasnîm, Léš:	Vozvâsnьam	Vozvasnîm
	Vinîm	Obvînьam	Obvinîm, Prov:
		Povinújem se	Povînem se, Povinîm se
	Vodenîm, Vodnîm	Povodênьam	Povodenîm
	Vôlьnim, Léš	Uvôlьnьam	Uvôlьnim
	Vólnim se	Vozvôlnьam se	Vozvólnim se
	Gadnîm	Ogâdnьam	Ogadnîm
	Glâdnim	*Ƒ*zglâdnьam	*Ƒ*zglâdnim
	Godnîm se	Ugâdnьam se	Ugodnîm se
	Gónim	Gânьam, Proganьam Progónim	Proženèm
	Groznîm se	Vozgrôžnьam se	Vozgroznîm se
	Ditínim		Zditínim
	Dnîm	Zadnîvam	Zadnîm
	Dnît se	Prodnivájet se	Prodnît se, Zad:
	Žénim	Ožênьam	Ožénim
	Zakónim, neuž:]	Uzakânьam	Uzakónim
	Zvonîm	Pozvânьam	Zazvonîm
	Zelenîm se	Vozzelênьam se	Vozzelenîm se
	*Ƒ*asnîm, se	Obj*â*snьam	Voz*ƒ*asnîm se
	*Ƒ*edinîm	So*ƒ*edînьam	So*ƒ*edînim, U*ƒ*ed:
	*Ƒ*edrenîm	U*ƒ*edrênьam	U*ƒ*edrenîm
	Kaznîm	Skâžnьam	Skaznîm. ‖
396	Kamenîm se	Okamênьam se	Okamenîm se
	Klonîm, Klónim	Klânьam se	Poklonîm se, ónim se
	Kopnîm, *nij*em	Okopnîvam	Okopnîm, *nij*em
	Korenîm se	Zakorênьam se	Zakorenîm se
	Kosnîm, se	Zakâšnьam	Zakosnîm
	Kručínim	Razkručînьam	Pokručínim
	Lagodnîm	Ulagâdnьam	Ulagodnîm
	Ledenîm	Uledênьam	Uledenîm
	Lînim se	Lînьam se	Ulînim se
	Manîm	Obmânьam	Obmanîm
	Medvenîm	Pomedvênьam	Umedvenîm
	Ménьim, ênьšim	Umênьam	Uménьim
	Mînim se	Pomînam se	
	Mînim,	Namînьam	Namînim
	Mlêdnim,	Umlêdnьam	Umlêdnim

*Mnîm	Mnîvam	Vozmnîm
	Mînьam, Premî:	Minîm, Preminîm
Pevnîm, Léš:	Upêvnьam	Upevnîm
Pínim se	Zapînьam se	Vozpínim se
Pišnîm se, Léš.	Spîšnьam se	Spišnîm se
Plamenîm se	Uplamênьam se	Uplamenîm se
Plânim se	Vozplânьam se	Splânim se
Plinîm	Plînьam	Oplinîm
Pogánim	Zapogânьam	Spogánim
Pozdnîm se	Zapozdnьam se	Zapozdnîm se
Polâdnim,	Polâdnьam	Prepolâdnim

Pládnim, tože: a né Plándim

*Ot Mnîm, ídet Vozmnîm, Pomnîm, Premnîm se Vozmnîvam, Pomnîvam, Premnîvam se, Sumnîm se, Sumnîvam se.

A ot *j*mên Pômnьa, Sûmnьa, ídet Pômnьim, Sûmnьim se.
Pomînam, Vozpomînam, Zapomînam, *Ƒ*zpomînam, Napomînam, Spomînam, Pripomînam, Spomînam, Upominam se.

Pomínok i Pominân*j*e. Vozpomínok, Vozpominân*j*e, Zapomínok, Zapominân*j*e. i ostâlno.

Pomênem, Vozpomênem, Zapomênem, *Ƒ*zpomênem, Napomênem: i ostâlno ili

Vozpômnьim, Zapômnьim, *Ƒ*zpômnьim, Napômnьim, Opômnьim, Pripômnьim, Spomnьim, Upômnьim se. ‖

Sûmnьim se,	Vozsumnьam se	Vozsumnьim se
	Osûmnьam, se	Osûmnьim se
	Posumnьam se	Posûmnьim se
	Podsumnьam se	Podsumnьim se ‖
397 Pólnim	Napôlnьam	Napólnim
Pômnьim	Vozpômnьam	Vozpômnьim
	Vozpomînam	Vozpomênem
Prâznim	*Ƒ*zprâžnьam	*Ƒ*zprâznim
Pri*j*aznîm se	Spri*j*âžnьamse	Spri*j*aznîmse
Prostránim	Razprostrânьam	Razprostránim
Raznîm se	Porâžnьamse	Poraznîmse
Ránim	Podrânьam	Podránim
	Obrânьam	Ránim, *Ƒ*zránim
Revnîm se, nú*j*em	Vozrêvnьam se	Vozrevnîm se
Romonîm	Poromânьam	Vozromonîm
Ronîm	Porânьam	Uronîm
Rumenîm se	Zarumênьam se	Zarumenîm se
Sâdnim	Osâdnьam	Osâdnim
Svînim se, nek:	Osvînьam se	Osvînim se
Sinîm	Posînьam	Posinîm
Sînьim	Posînьam	Posînьim
Sinîm	Obsînьam	Obsinîm, Obsînem, ot si*j*âm
Skvêrnim	Oskvêrnьam	Oskvêrnim
Slínim	Naslînьam	Naslínim

	Slonîm	Naslânьam	Naslonîm
	Slimenîm	Poslimênьam	Poslimenîm
	Snît se	Prisnivájet se	Prisnît se
	Stânim	Nastânьam	Nastânim
	Stranimse, neuž.	Ustrânьamse	Ustrânim se
	Studenîm	Nastudênьam	Nastudenîm
	Sûmnьim se	Vozsûmnьam se	Posûmnьim ‖
398	Temnîm	Potêmnьam	Potemnîm
	Tesknîm, nekorístno		
	Tîsnim	Stîšnьam	Stîsnim
	Trîznim se	Utrîžnьamse	Utrîznim se
	Halovánьim, plahoûmno		
	Hînim	Prehînьam	Prehînim
	Hrânim	Ohrânьam	Ohrânim
	Cinîm	Precînьam	Precinîm
		Ocknîvam se	Ocknîmse. Plahoûmno
	Čerlьenîm	Počerlьênьam	Počerlьenîm
	Činîm	Načînьam	Načinîm

Neskní : mně jest nevídomo, ot kakóva načāla jdet ova rîč : ot Sknîm, íliti ot Sknèm

PIM : Plьu.

	Vapîm, Vopîm		Vozvapîm, Vozvop:
	Glûpim, neuž:]	Oglûplьam	Oglûpim
	(: Drâplьem :)		Udrâpim
	Kápim	Nakâplьam	Nakápim
	Kvapîm se, Léš: nekor:		
	Kérpim, Kérpam	Pokerpújem	Zakérpim
	Kipîm	Vozkîplьam	Vozkipîm
	Klápim	Poklâplьam	Poklápim
	Klopîm	Zaklîpam	Zaklopîm
	Kópim, nekor: gledí		
	Kúpim		
	Kopîm	Ƒzkâplьam	Ƒzkopîm ‖
399	Krîpim	Pokrîplьam	Pokrîpim
	Kropîm	Pokrâplьam	Pokropîm
	Krûpim	Pokrûplьam	Okrûpim
	Kúpim	Sovkúplьam	Sovkúpim
		Pokûpam, Kupújem	Kûpim, Pokûpim
		Lâpam	Lápim, Ulápim, Plahoûm:
	Lîpim	Polîplьam	Polîpim
	Lipîm	Prilîplьam	Prilipîm
		Lûpam	Lúpim, plah:
	Lûpim	Oblûplьam	Oblûpim
		Rôpam	Rópim, plah:
	Sverîpim se	Usverîplьam se	Usverîpim se
	Sklepîm, Léš:	Posklêplьam	Posklepîm
	Skorûpim, se	Poskoruplьam se	Poskorûpim se
	Skripîm, Skrîplьem]		Zaskripîm

	Skûpim se	Oskûplьam se	Oskûpim se
	Slîpim	Oslîplьam	Oslîpim
	Stropîm	Postrâplьam	Postropîm
		Stûpam, Postûpam	Stûpim, Postûpim
	Terpîm,	Stêrplьam	Preterpîm
	Topîm,	Zatâplьam	Utopîm
	Toropîm se, Rú:		Potoropîm se
	Trâpim	Utrâplьam	Utrâpim
		Trûpam	Trúpim. plah:
	Tûpim	Zatûplьam	Zatûpim ‖
400		Hâpam, Leš: plah.	Hápim, Uhápim
	Hlâpim	Prohlâplьam	Prohlâpim
	Hlepîm	Pohlêplьam	Pohlepîm
	Hripîm, Hrîpam	Pohripújem	Zahripîm, Hrîpnem
	Hrupîm	Zahrûplьam	Zahrupîm
	Cîpim, Cîpam	Razcîplьam	Razcîpim
		Cûpam	Cúpim, plaho:
	Čépim	Začêpam	Začépim, plaho:
	Čepîm	Počêpam	Počepîm, Počênem
	Čérpim	Začêrpam	Začérpim
	Čérpam	Začerpújem	Načérpam
	Šupim, plahoûmno		
	Šćâpim	Ošćâplьam	Ošćâpim
	RIM : Ru, R*j*u.		
	Bírim	Probîram	*J*zbírim
	Bistrîm	Prebîstram	Razbistrîm
	Borîm se	Pobâr*j*am	Poborîm
	Bugárim		Zabugárim
	Búrim se	Vozbûr*j*am se	Zbúrim se
	Várim	Vâr*j*am, Prevâr*j*am	Uvárim
	Varîm	Predvâr*j*am	Predvarîm
	Vedrîm se	Provêdram se	Uvedrîm se
	Vérim	Uvêr*j*am	Uvérim, Pov:
	Večerît se	Zvečerá*j*et se	Zvečerît se
		Prevîtram	Prevîtrim
	Vihrîm	Provîhram	Provihrîm ‖
401	Vladârim		Dovladârim
		Vnutram se	Vnûtrim se
	Vtorîm, neuž:]	Povtâr*j*am	Povtorîm
	Govorîm	Pregovâr*j*am se, ram	Progovorîm
	Gorîm	Dogâr*j*am, ram	Vozgorîm se
	Gospodârim	Ogospodâr*j*am	Ogospodârim
	Darîm	Obdâr*j*am	Nadarîm
	Dvorîm	Podvâr*j*am	Podvorîm
	Dobrîm	Odâbram	Odobrîm
	Durîm, rú*j*em	Obdûr*j*am	Odurîm, Zdurîm, Zdurú*j*em
	Žârim	Razžâr*j*am	Užârim

	Žuberîm	Požubêrjam	Vozžuberîm
	Žurît se	Dožurjájet se	Vozžurît se
	Zorît se	Vozzarjájet se	Uzorílo se jest
	Zrîm	Vozzîram	Pozrîm
	Jádrim se	Ujâdram se	Ujádrim se
	Járim se	Razjârjam se	Vozjárim se
	Jskrim se	Vzîskram se	Vzískrim se
	Korîm	Ukârjam	Ukorîm
	Kórim se	Okârjam se	Okórim se
	Korčmârim		Prekorčmârim
	Krâkórim		
	Kûrim	Prekûrjam	Vozkûrim se
	Lihvârim, Nimšćína.		
	Mârim	Zanemârjam	Zanemârim
	Mesârim		Razmesârim
	Mírim, Mérím	Razmîram	Razmírim ‖
402	Mírim, neuž:]	Zamîram	Zamírim
	Mirîm	Pomîrjam, se	Pomirîm, se
	Mitârim se		Premitârim se
	Modrîm	Pomâdram	Pomodrîm
	Morîm	Umârjam	Umorîm
	Mûdrim, neuž]	Umûdram	Umûdrim
	Nurîm	Prenûrjam	Prenurîm
		Razârjam	Razorîm
	Ostrîm	Zaôstram	Zaostrîm
	Párim	Zapârjam	Zapárim
	Parîm, nekor:]	Otpârjam	Otparîm
	Patrîm, Le : nek:	Opâtram	Opatrîm
	Peprîm	Opêpram	Opeprîm
	Perîm	Opêrjam	Operîm
	Pestrîm	Upêstram	Upestrîm
	Pozórim	Opozârjam	Opozórim
	Pokórim se	Upokârjam se	Upokórim se
	Porîm, Pâram	Razparújem	Razporîm
	Prikrîm se, Léš: nekor:		
	Prîm se	Prepîram se	Preprîm, Poprîm
	Svarím se	Posvârjam se	Posvarîm se
	Svîrim	Posvîrjam	Zasvîrim
	Sîrim	Posîrjam	Posîrim
	Sírim se	Sosîrjam se	Usírim se
	Skvárim, Léš: nekor:		
	Skorîm	Poskârjam	Poskorîm ‖
403	Smotrîm	Prosmâtram	Osmotrîm
	Sórim	Ssârjam se	Ssórim se
	Sorîm jzbu, Gréččina,]	Smetîm	
	Spórim	Ospârjam	Ospórim
	Spórim se, Spórujem se		Pospórim se
	Sporîm se	Pospârjam se	Posporîm se
	Srebrîm	Posrêbram	Posrebrîm
	Stárim se	Postârjam se	Postárim se

	Tvorîm	Stvârjam, Sotv:	Stvorîm, Sotvorîm
	Továrim	Obtovârjam	Obtovárim
		Udârjam (Udîram)	Udárim, (Uderèm)
	Hitrîm, rújem	Uhîtram se	Uhitrîm se
	Hrabrîm se	Uhrâbram se	Uhrabrîm se
	Hûtorim, Plahoûmno		
	Cárim, Latînsko	Obcârjam	Obcárim
	Círim se	Ocîram se	Ocírim se
	Curîm	Precûrjam	ʃzcurîm
	Čepîrim se	Razčepîrjam se	Razčepîrim se
	Četverîm	Razčetvêrjam	Razčetverîm
	Šârim	Pošârjam	Pošârim, recí Pestrîm
	Šemerîm se	Pošemêrjam se	Pošemerîm se, recí Ševelîm se
	Šîrim	Razšîrjam	Razšîrim
		Ušćêdram se	Ušćedrîm se

SIM : Šu.

	Bîsim	Vozbîšam	Vozbîsim ‖
404		Brôsam	Brosîm. Prostá rîč
	Brûsim	ʃzbrûšam	Nabrûsim
	Vísim	Vîšam, Obíšam	Obísim
	Vîsim	Vozvîšam	Vozvîsim
	Gasîm	Ugâšam	Ugasîm
	Glâsim	Vozglâšam	Vozglâsim
	Gnьúsim	Ognьûšam	Ognьúsim
	Dúsim, se	Razdûšam	Podúsim
	Žasîmse, Neuž.]	Žâsamse, Užâsamse	Užasîmse, Užâsnemse
	Kvasîm	Zakvâšam	Zakvasîm
	Klьúsim, Klьúsam	Priklьûsam	Priklьúsim
	Kosîm	Nakâšam	Nakosîm
	Krasîm	Ukrâšam	Ukrasîm
		Vozkrêšam	Vozkresîm
	Krîsim	Razkrîšam	Razkrîsim
	Kusîm, Kúšam, Kûsam, Kûšem, Kúdesim, plahoûmno	ʃzkûšam	Pokusîm, Okusîm Pokúšam, Pokûšem
	Mêrsim	Omêršam	Omêrsim, Pom:
	Mîsim, Mîšam	Zamîšam	Zamîsim, Zamîšam
	Nósim	Nâšam, Ponâšam Voznósim	Voznesèm
	Ponósim	Oponâšam	Oponósim
	Prósim, Prâšam	Zaprâšam	Vozprósim
	Prúsim		Doprúsim
	Psîm se	Sopsîvam se	Sopsîm se
	Rosîm	Narâšam	Narosîm
	Rûsim	Porûšam	Porûsim ‖
405	Térsimse	Poteršamse	Potérsim se
	Trûsim	Raztrûšam	Raztrûsim

	Balamútim		Zbalamútim. Priprósta rîč
	Blátim	Ublâćam	Ublátim
	Bogátim	Obogâćam	Obogátim
	Brátim se	Pobrâćam se	Pobrátim se
	Vertîm	Vrâćam	Vrâtim
		Obrâćam	Obrâtim
	Vinovátim	Povinovâćam	Povinovátim: Recí Vinîm
	Vlastîm	Povlâšćam	Povlastîm
		Vozpêćam	Vozpêtim
	Vistîm	Obvîšćam	Obvistîm
	Gâtîm	Zagâćam	Zagatîm
	Goltîm	Gôltam, Pogôltam	Pogoltîm, Gōlnem, Pogôlnem
	Gostîm	Razgâšćam se	Razgostîm se, Ugostîm
	Grustît se	Vozgrušćájet se	Vozgrustît se
	Gustîm	Zgûšćam	Zgustîm
	Žalostîm	Obžalôšćam	Užalostîm
	Žestîm	Obžêšćam	Obžestîm
	Žôltim	Požôlćam	Požôltim
	Zlatîm	Pozlâćam	Pozlatîm
	ǰstim se	Zîšćam se	Zístim se
	Kerstîm	Okêršćam	Okerstîm
	Kítim	Nakîćam	Nakítim
	Klâtim se	Zaklâćam se	Proklâtim se
406	Kmétim	Pokmêćam	Pokmétim
	Knьastîm	Oknьâšćam	Oknьastîm
	Koptîm, Léš:	Zakôpćam	Zakoptîm
	Korístim	Nakorîšćam	Nakorístim
	Kotîm, kâtam: =ćam	Kâtam, Kâćam	Pokotîm, Pokâtam
	Kotîm se	Okâćam se	Okotîm se
	Krâtim	Vozkrâćam	Vozkrâtim
	Kratîm	Skrâćam	Skratîm
	Krestîm	Krêšćam	Okrestîm
	Krotîm	Ukrâćam	Ukrotîm
	Krûtim	Skrûćam	Skrûtim
	Legotîm		Ulegotîm
	Lestîm	Prelêšćam	Prelestîm
	Letîm	Lîtam, Otlîtam	Proletîm
	Lehkótim		ǰzlehkótim
	Lьûtim, se	Vozlьûćam se	Vozlьûtim, se
		Lâtam se	Lotîm, Ulotîm
	Mastîm	Pomâšćam	Pomastîm
	Mestîm se	Pomêšćam se	Pomestîm se
	Mîtim, Mêtim	Primîćam, Primêćam	Pomîtim, Pomêtim
	Mîtim	Podmîćam	Podmîtim
	Místim, se	Namîšćam	Nadomístim

	Mlâtim	Namlâćam	Promlâtim
	Mostîm	Pomôšćam	Primostîm
	Mrîstim se		
	Mûtim	Vozmûćam	Vozmûtim
	Nîtim	Voznîćam	Voznîtim ‖
407		po Opêćam	po Opêtim
	Ostîm	Obôšćam	Obostîm
		pri Ohôćam	pri Ohótim
	Pakóstim, Nekorístno, Neprávilno.		
	Pámetim	Vozpámetujem	Vozpametim, Pámetam, Leš: zló
	Pértim, se	Opêrćam	Opértim
		uPêćam	uPetîm
	Pečátim	Zapečâćam	Zapečátim
	Plâtim	Oplâćam	Oplâtim
	(Rúski, Platîm, Obstôjno)	Plâćam Popl:	Platîm, Poplatîm
	Plemenítim		Oplemenítim
	Pórtim, Rúsko	Spôrćam	Spórtim
	Póstim se	Zapôšćam	Zapóstim. Nimšćína
	Potîm se	Zapôćam se	Spotîm se
	Prátim	Preprâćam se	Preprátim
		Prâšćam, Oprâ:	Prostîm, Oprostîm
	Pritîm	Zaprîćam	Zapritîm
		Pûšćam, Spûš:	Pustîm, Spustîm
	Pústim	Opûšćam	Opûstim
	Pútim, Pútam	Spûćam	Spútim, Spútam
	Pûtim	Napûćam	Napûtim
	Rastîm	Urašćam	Urastîm
	Rátim se	Vozrâćam se	Zarátim se
	Rotîm se	Râćam se	Zarotîm se
	Rugotîm		Obrugotîm
		Zarûćam	Rútim, Zarútim, Leš Nekor. ‖
408	Svastîm	Posvâsćam	Posvastîm
	Svátim se	Posvâćam se	Posvátim se
	Svetîm	Posvêćam	Posvetîm
	Svîtim	Prosvîćam	Prosvîtim
	Sîtim, Sêtim	Posîćam	Posîtim
	Sîtim	Presîćam	Presîtim
	Sítim	Nasîćam	Nasítim
	Slastîm	Uslâšćam	Uslastîm
	Smetîm	Zasmêćam	Zasmetîm
	Sramotîm	Osramôćam	Osramotîm.
		Srîćam : i pače Srítam,	Srítim : i páče Sritèm, Sretèm
	Stanovítim	Ustanovîćam	Ustanovítim
	Strastîm	Ostrâsćam	Ostrastîm
		Strêćam, zló	Strétim, zló
		Suzpêćam	Suzpêtim.
	Tegotîm	Obtegôćam	Obtegotîm.

	Tôlstim	Utôlsćam	Utôlstim
	Trátim	Utrâćam	Utrátim
	Ústim	Naûšćam	Naústim
		Hvâtam, Vozhvâ:	Hvátim, Uhvátim.
		Hvîtam, Zahvî:	Hvítim, Uhvítim.
		Hîtam, Prehîtam,	Hítim, Prehítim
	Hitîm	Prehîćamse	Prehitîm se
	Hlastîm	Pohlâsćam	Pohlastîm
	Hoćù	Vozhotîvam	Vozhoćù
	Hústim	Pohûsćam	Pohústim, Plahoum:
	Častîm	Učâsćam	Učastîm
	Čverstîm	Učvêrsćam	Učverstîm ‖
409	Čertîm	Očêrćam	Očertîm
	Čestîm	Učêsćam	Učestîm
	Čístim	Očîšćam	Očístim
	Čtîm	Počtîvam	Počtîm
	Šútim	Obšûćam	Obćútim
	Šćétim	Ošćêćam	Ošćétim
	Šćîtim	Zašćîćam	Zašćîtim
	Ćûtim	Oćûćam	Poćûtim

ČIM : Ču.

	Bâčim. Leš: nekor.	Prebâčam	Obâčim
	Bezpečîm, Léš:	Ubezpêčam	Ubezpečîm
	Búčim	Vozbûčam	Vozbúčim, Pobúčímse
	Velíčim	Vozvelîčam, áju a né Veličáju	Vozvelíčim
	Vlâčim	Vlâčim, Zavlâčim	Zavlâčim
	Vrâčim	Izvrâčam	*J*zvrâčim
	Gorčîm	Ogârčam	Ogorčîm
	Dvéčim	Predvêčam	Predvéčim
	Dvo*j*âčim	Razdvo*j*âčam	Razdvo*j*âčim
	Žestočîm	Užestôčam	Užestočim
	Židčîm	Užîdčam	Užidčîm
	Žíčim, Leš: nekor:	Požîčam	Požíčim
	Žolčîm	Obžôlčam	Obžolčîm
	Znâčim, Léš:	Oznâčam	Oznâčim
	Zrâčim	Ozrâčam	Ozrâčim
	*J*âčim	U*j*âčam	U*j*âčim
	*J*ednâčim	Po*j*ednâčam	Po*j*ednâčim ‖
410	*J*načîm	Preinâčam	Preinâčim
	Kváčim	Zakvâčam	Zakváčim
	Kérčim se	Skêrčam se	Skérčim se
	Kêrčim	*J*zkêrčam	*J*zkêrčim
	Klьûčim	Zaklьûčam	Sklьûčim
	Kovâčim		Skovâčim
	Končîm, Končití, Léšsko.		
	Končîm, Končáti, Právo. gledí, Čâti		

	Korâcam, âčam	Korâčim, Prekorâčim
Krûčim, neuž:	Zakrûčam	Zakrûčim. Plahoum:
Kûčim, neuž:	Prikûčam	Prikûčim, Plahoum:
Kúčim, tõlčem,	Dokûčam	Dokučim. Priprósto
Legčîm	Oblêgčam	Oblegčîm
Lîčim	Oblîčam	Oblîčim
	*Ƒ*zlîčam	*Ƒ*zlîčim
Lûčim	Razlûčam	Razlûčim
	Lûčam se, Ulûčam	Lûčim se, Ulûčim
	Zalûčam	zaLûčim
	poLûčam se	polúčim se, Lúči postá*j*em
Mekčîm	Umêkčam	Umekčîm
Melčîm	Umêlčam	Umelčîm
Mlâčim	Razmlâčam	Razmlâčim
Mlîčim se	Zamlîčam se	Zamlîčim
Móčim	Mâkam, Mâčem	Namóčim
	Namâkam, âčem	Umóčim
Mrâčim,	Pomrâčam	Pomrâčim
Múčim	Zamûčam	Zamúčim
Mûčim, se	Umûčam	Umûčim ‖
411 Oblastnîčim		Dooblastnîčim
Oblačîm se	Pooblâčam se	Pooblačîm se
Onâčim, Leš: gledí Onódim.		
Opâčim	Preopâčam	*Ƒ*zopâčim
Polčîm se, nekor:	Opôlčam se	Opolčîm se
	Zôčam se	Zočîm se
Pâčim	Zapâčam	Zapâčim, *Ƒ*zpâčim
Píkam	Pîkam, Zapîkam	Píčim, Píknem
	Zapikú*j*em	
Prîčim	Prîčam se	Zaprîčim
Prîčam se	Zaprîčam	*Ƒ*zprîčam se
Provodnîčim		
Proróčîm, proróčil: Čúli smo		
Próčim komù	Prôčam, Vozprôčam	
Râčim se	Urâčam se	Urâčit mi se
Ručîm se	Rûčamse, Porûčamse	Poručîm se
	Urîdčam	Urîdčim
Svidočîm	Osvidôčam	Osvidočîm
Skâkam, čem	Skâkam, Skâčem	Skóčim
	Doskakú*j*em	Doskóčim
	Doskâčem	Doskâčem
Sróčim	Otsrôčam	Otsróčim
Stročîm	Nastrôčam	Nastročîm
Težčîm	Obtêžčam	Obtežčîm
Terpčîm	Stêrpčam	Sterpčîm
Tlâčim	Ottlâčam se	Ottlâčim se

	Tláčim	Zatlâčam	Zatláčim
	Tolmačim, Nim:	Pretolmâčam	Pretolmáčim ‖
412	Tončîm	Utânčam	Utončîm
	Tóčim, Tâkam, Tâčem	Tâkam, Tačem	Natóčim
		Natâkam, Natâčem	Utóčim
	Tûrčim se	Potûrčam se	Potûrčim se
	Tučîm	Utûčam	Utučîm
	Ubîtčim	ʃzubîtčam	ʃzubîtčim
	Uvéčim	ʃzuvêčam	ʃzuvéčim
	Učîm	Obûčam, Naučam	Obučîm, Naučîm

ŠIM : Šu.

	Bôlьšim	Pobâlьšam	Pobôlьšim
	Bûham	Bûham	Búšim
	Vekšîm	Uvêkšam	Uvekšîm
	Veršîm	Zavêršam	ʃzveršîm
	Vetšîm se, Lat:	Obvêtšamse	Obvetšîmse
	Glušîm	Zaglûšam	Oglušîm
	Gôršim se	Zgôršam se	Zgôršim se
	Grišîm	Sogrîšam	Pogrišîm, Pregr:
	Dušîm	Zadûšam	Zadušîm
	Kêršim, Kêrham	Skêršam	Skêršim, Skêrham
	Krušim, Krûham	Skrûšam	Skrûšim, Skrûham
	Lípšim	Polîpšam	Polípšim
		Lîšam se, Ulîšam	Lîšim se, Ulîšim
	Mênьšim	Umênьšam	Umênьšim
	Mešîm, Mašîm	Zamêšam	Zamešîm
	Perûšim	Zaperûšam	Zaperûšim
	Plášim	Poplâšam	Proplášim ‖
413	Prâšim	Naprâšam	Naprâšim
	Prokšîm	Uprôkšam	Uprokšîm, Sprokšîm se
	Pustošîm, Léš.	Opustôšam	Opustošîm, Spustošîm
	Pušîm, Léš:	Opûšam	Opušîm
	Rêšim	Nerêšam, êham	Narêšim
	Rîšim	Rîšam, Otrîšam	Otrišim
		Razrîšam	Razrîšim : né Razdrîšim
	Rúham	Rûham, Vozrûham	Rúšim, Porúšim
	Rušam	Rûšam, Vozrûšam	Porúham, Porúšam

Slíšim, Slíšati : i
Slíšiti, Slíšil

	Slíšim	Slîham, Uslîham	Uslíšim
		Slîšam, Uslîšam	Uslíham
	Slúšam, Poslúšam	Slûšam, Poslûšam	Poslûhnem
	Slúham	Posluhújem, Prislu:	Poslúham, Prislúham se, Uslúham ʃzslúham
	Smîšim	Usmîham, îšam	Usmîšim
	Spišîm, se	Pospîšam	Pospišîm
	Strášim	Postrâšam	Postrášim
	Sušîm	Presûšam	Posušîm

Tíšim	Utîšam	Utíšim
Továrušim se, Vugérščina.		
Trošîm	Otrâšam se	Otrošîmse, Strošîm
Túšim, Léšsko nekorístno.		

ĆIM : Ću.

Véćim	Uvêćam	Uvéćim
Višćîm		Uvišćîm
Vošćîm	Povâšćam	Povošćîm
Láskam se	Prilaskújemse	Priláskam se
Lášćim se	Prilâšćam se	Prilášćim se
Lûšćim	Ƒzlûšćam	Oblûšćim ‖
414 Moćîm	Vozmâćam	Umoćîm
Nepćîm	Voznêpćam	Ponepćîm
Noćît se		Zanoćîm se
Nišćîm	Ƒznîšćam	Obnišćîm
Obćîm se	Priôbćam se	Vzobćîm se
Pešćîm se, Leš:	Spêšćam se	Spešćîm se
Plâšćim, neuž.	Oplâšćam	Oplâšćim, Okríjem
Plošćím se	Razplâšćam	Razplašćîm. Plósko Učinim

ili Plašćîm, Plásko, Plósko, Plosnáto činîm.

Prîšćim se	Sprîšćam se	Ƒzprîšćim se
Tašćîm, Rús: Vlîčem,	Ƒztâšćam	Ƒztašćîm, Zataš:
Tešćîm, Tešćé činîm	Ƒztêšćam	Ƒztešćîm
Tošćîm, tóže.	Ƒztôšćam	Ƒztošćîm
Tašćîm Herv:	Ƒztâšćam	Ƒztašćîm

Počinálnije ričíni

Ijem : Ěju.

Bilíjem	Obilîvam	Obilíjem
Blidíjem	Oblidîvam	Problidíjem
Bogátijem	Obogatîvam	Obogátijem

Bradátijem : i ot înih sícevih ričîn po tomuž se tvorêt Vnožekrâtnije, i Ƒednokratnije, kt:

oVdovíjem	Glupíjem	Gorčíjem
Vetšíjem, Lat:	Glušíjem	Grubíjem
izVitríjem	Gnьusníjem	Gustíjem
Gerdíjem	Gordíjem	Debelíjem ‖
415 Derzíjem	Lisíjem	Pulníjem
Deševíjem	Lisníjem	Pustíjem
Divьíjem	Lьutíjem	Rádijem
Dolžníjem	Lošíjem	zRidčíjem
	Ludíjem	

Dražíjem	Lûdim se	zRizvíjem
Duríjem	Maneníjem	obRogátijem
Durníjem	Medlíjem	Rumeníjem
Erdríjem	Mekčíjem	Sveripíjem.

Erdrîm se, rdéti se. zló.

Eržávijem	Merzíjem	Sidíjem
Židčíjem	Mladíjem	Sinьíjem
Žoltíjem	Mlahávijem	obSiríjem. ob Sirotíjem
Zdrávijem	Mlačníjem	otSironíjem
Zeleníjem	Modríjem	Slábijem
Ƒárijem	Nimíjem	Sladíjem
Ƒasníjem	Nišćíjem	Srožíjem
Kamenníjem	Novíjem	Stárijem
Kvasníjem	Obćijem	Tverdíjem
Kiselíjem	Ostríjem	Težčíjem
Kolíjem	Ohólijem	Temníjem
Kopníjem	Pitomíjem	Terpčíjem
Koptíjem, Leš	Plamenníjem	Tešćíjem
Korennijem	Planíjem	Tíšijem
Kosmátijem	Plášijem	Tolstíjem
Kripenijem	Plísnivijem	Tončíjem
Krotíjem, tčíjem	Plišívijem	Toplíjem
Legčíjem	Potníjem, Léš:	Truhlíjem
Liníjem	recí, Potîm se	Tupíjem. ‖
416 Ubóžijem	oHromíjem	Sočverstíjem, Herva:
Horíjem	obHudíjem	Sčerstvíjem, Léhom:
oHrabríjem	Cilíjem	Čerlьeníjem
	Zacilíjem	Černíjem

Naslidújut ƒnije ričíni na ĚƑEM : sé jest ôbćego, a né počinâlnogo znamenovânja:

Vladíjem, íješ	Zavladîvam	Zavladíjem
Vladîm	Zavlâdam	Zavladîm
Vlâdam	Zavladújem	Zavlâdam
Vládnem, Léšsko	Nekorístno	

Vopíju, né Vopéju : ot Vopîm, Vopîš, Vopît:
a né Vopíješ, Vopíjet.

Govíjem, Govéju	Zagovîvam	Zagovíjem
Govîm, îš	Zagâvlьam	Zagovîm
Dolíjem, neuž:	Odolîvam	Odolíjem
	Odâlьam	Odolîm
Rádijem	Vozradîvam	Vozrádijem
Skudíjem, neuž:	Oskudîvam	Oskudíjem
Umíjem, Razumíjem	Razumîvam	Urazumíjem
Uníjem	Ƒzunîvam	Ƒzuníjem ‖

SADRŽAJ

Portret Alekseja Mihajloviča V

Portret N. Witsena VII

UVOD (J. Hamm)

Križanićeva Gramatika 3

Drugi o GR 29

Iz Uredništva 39

Pregled nekih skraćenica 41

Pregled nekih riječi i termina 42

TEKST

Ko Čtitelьem predopominok: Ob pismu, i ob govorenju našem, vъ sih predočnih knьižicah* 1° 47

Gramatičnomu izkazanju, ob Ruskom jeziku Predgovorje 2° . . . 47

Kazalo (Križanićevo) 7° 53

GRAMATIČNOGO JZKAZANJA

RAZDIL 1: Ob Sloveh 1 (O slovima) 57

RAZDIL 2: Izjavlьenje ob Gramatičnih ričeh 2 (O gramatičkim terminima) 58

(Ob besidnih razdileh 2, Primeti besidnih razdilov 4)

RAZDIL 3: Ob pretvaranju jmen 6 (O nominalnoj fleksiji) 60

(Uzor 1. Brat, 2. Kralь, 3. Riba, 4. Rič, 5. Lito, 6. Lice 6. Obličenje na pretvor 1. i 2. 7—28, Obličenje na 3. Pretvor 28—38, Obličenje na 4. Pretvor 38—40, Obličenje na 5. i 6. Pretvor 40—47; Ob Nepravilnih 48—52, Ob Skudnih 52—56, Ob plemeneh jmen 56—63. Pretvaranje Pridivnih jmen: 7. i 8. pretvor 63—65, Obličenje na 7. i 8. pretvor 65—80).

* Puni brojevi uz naslove su brojevi Križanićeve izvorne paginacije. Kod pisanja velikih i malih slova ima dosta kolebanja, a i grafemi se kadšto jedva razlikuju.

RAZDIL 4: Ob Jmenu. Ili ob raznitom razdilьenju, i obličju jmen 80 (O imenici ili o različnoj podjeli i obliku imenica) 93

(Ob Obstojnih: 1. Vlastita i Obćena 81, 2. Narodna 81, 3. Domovina 82, 4. Osobna raznita 82, 5. Nastojanna 85, 6. Dijanna 87, 7. Kakovostna 88, 8. Sobiralna 89, 9. Mistna 90, 10. Orudna 90, 11. Podbilinna 91, 12. Spodobna 91, 13. Umenьšalna 91, 14. Skladena iz Predložkov i Jmen 92, 15. Skladena iz Jmen i Ričin 92, 16. Končina na TVA 94, 17. Končina na JNA 94, 18. Otricalna 95. Ob hudih Končinah jmen Obstojnih).

Ob Pridivnih 96 (O pridjevima) 101

(1. Prosta i Jzredna 96, 2. Podenna, Verstalna, Verhovna 98, Verstalna ot Koreničnih 99, Kakovostna obstojna ot Koreničnih 101, 3. Vladalna 103, 4. Pristojalna 105, 5. Kakovostna pridivna 109, 6. Podbilinna pridivna 112, 7. Vozmoženna 112, 8. Umenьšalna 114, 9. Preobilna, Obilna, i Mirna 114, 10. Otricalna 115).

RAZDIL 5: Ob Jmenikah 116 (O zamjenicama) 109

RAZDIL 6: Ob Ričinah 121 (O glagolima) 118

(1. Osobnije 121, 2. Neosobnije 121, 3. Osobnih razdilьenje 122, 4. Počinalnije 122, 5. Ob Jednokratnih, Vnožekratnih, i Obstojnih 123, 6. Obličenje 123, 7. Ob Pretvaranju ričin 125: Uzori trojemu Previjanju (AM, EM, IM) 126, Povidalniь način 126, Zapovidalniь način 130, Prividalniь način 130, Neokončaniь način 131, Medolьenja 132, Ob pomagalnih ričicah 133, Terpilnih ričin uzor 134, Ob pretvaranju ričin: Obličenje na troje pretvaranje 136: 1. na AM 136, 2. na EM 143, 3. na IM 155, Ob prevratnom tvorenju Medolьenja i Ričin 165, Ob Smotrickogo Pretvoreh i dr. 168, Ob tvorenju Vnožekratnih ričin (1. i 3. pretvora 176).

RAZDIL 7: Ob Predložkeh 178 (O prijedlozima) 149

RAZDIL 8: Ob Spojenju i ob Vozkliknьenju 186 (O vezniku i o uskliku [uzviku]) 153

RAZDIL 9: Ob Priričkeh 191 (O prilozima) 155

(Vrimenni 191, Mistni 193, Kakovostni 194).

RAZDIL 10: Ob Čiselnih jmeneh 198 (O brojevima) 157

(1. Korenična 198, 2. Vnogoverstna 199, 3. Redovna 200, 4. Pričetna 201, 5. Iznimalna 201, 6. Sobiralna 202, 7. Prirički ot Čiselnih 202, 8. Proizvodna ot Čiselnih 203, 9. Pretvaranje Čiselnih 203, 10. Ob Dvoьičnom čislu 205, 11. Ob kladenju vь beside ričic Pet, Šest, Sedem, Osem, Devet, Deset 208).

RAZDIL 11: Izkazanje ob Pravom Pismu 212 (Iskaz o pravopisu) . . 16

(Ob slovnih jmeneh Az, Est, Jota, Jhota, Jod, Jer 212, 2. Ob slovu G 213, 3. Ob Ф, F i GG za NG 214, 4. Ob E i Э 215, 5. Ob Ѡ da E 217, 6. Ob sloveh ς, ξ, ψ, ѳ, Ф 218, 7. Ob slovu щ 219, 8. Ob slovu H i ob Greč. Osopenju ⊆, ⊇ 221, 9. Ob ь da ъ 223, 10. Ob udvojenih Neglasnicah 224, 11. Ob tverdom Sošestju neglasnic 225, 12. Ob Greč. Ypsilonu 232, 13. Ob izrikanju tudžih ričeь 233).

RAZDIL 12: Ob glasnice Jhota i ob neglasnice Jod 235 (O samoglasniku jhota i o suglasniku jod) 172

(1. Jod: Jhota 235, Ob glasnicah 237, Ob misteh gdi se pišet ь i gdi Jod 238, 4. Kako Greki kazet našu besidu 242, 5. Ob Vezanih skladeh 243, 6. Ob dvojglasnicah ѧ, ѣ 245, 7. Ob skladu ы 246, 8. Kako sut Bilorusjani izminili praviь glas sklada Y 247).

RAZDIL 13: Ob raznih Otminah jezika 251 (O različnim varijantama jezika) 179

(1. Čim se raznit Ruska otmina ot Hervatskie, i ot Serbskije 252, 2. Čim se raznit Hervatska otmina ot Serbskije a zgadžaetse zъ Ruskoju 256, 3. Ob Biloruskoь i ob Lešskoь otmine 258).

RAZDIL 14: Ob Kaženju jezika 264 (O kvarenju jezika) 184

(Ob Prostoь Stranšćine uzori 265, Ob kmetšćine uzori 268, Ob obezjanstvu po obzoru na Grečskiь jezik 268).

RAZDIL 15: Ob Vlakeh 299 (O naglascima I) 198

RAZDIL 16: Ob sodivanju besidnih razdilov 304 (O slaganju dijelova govora) 199

(1. Sodivanje Pridivnogo so Obstojnim 304, 2. Ob Zanosnom jmenu 309, 3. Ob Dvih Obstojnih 310, 4. Ob jmenu zъ Ričinoju 313, 5. Ob izrečenju Vrimena 314, 6. Ob izrečenju mista 317 (Stojanje na mistu — Gibanje ot mista — po mistu — ko mistu). 7. Ob izrečenju Orudja 319, 8. Ob Grečskom Ѣskerniku prostom 320, 9. Ob ričicah Jže, Jaže, Ježe 323, 10. Ob Grečskom Neokončanniku so Artri ili sъ Priveržki 325, 11. Ob nepretvornih čiselnih Kuliko, Tuliko, Vnogo, Malo, Veće, Menьe 331).

RAZDIL 17: Ob Zavlakeh 337 (O naglascima II) 211

RAZDIL 17[bis]: Razpis ričin Obstojnih, i Vnožekratnih, i Jednokratnih 343 (Pregled glavnih i učestalih i svršenih glagola) . . 213

JURAJ KRIŽANIĆ, SABRANA DJELA, KNJIGA 2
JURAJ KRIŽANIĆ, GRAMATIČNO IZKAZANJE OB RUSKOM JEZIKU
Priredio i uvodnu raspravu napisao JOSIP HAMM
Izdavač: JUGOSLAVENSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI U ZAGREBU.
Za izdavača: akademik HRVOJE POŽAR. Grafička oprema omota: EDO KOVAČEVIĆ. Tehnički urednik: BRANKA BULJINA.
Naklada 1500 primjeraka.
Tisak: GRAFIČKI ZAVOD HRVATSKE
Dano u tisak travnja 1984.